

POEZII POPULARE DE LA ROMANII DIN TIMOC

P OEZII POPULARE DE LA ROMANII DIN TIMOC

Culese de C. SANDU TIMOC

EDITURA AGER

POEZII POPULARE DE LA ROMÂNII DIN TIMOC -
NORD-ESTUL SERBIEI ȘI NORD-VESTUL BULGARIEI

Culese de C. Sandu-Timoc

Mulțumim celor care au sprijinit apariția acestui volum:

*Lucian Buzdugan,
Mircea Croitoru,
George Ostroveanu,
Ștefan Poienaru,
Cristian Soci,
Culiță Tărăță*

POEZII POPULARE
DE LA
ROMÂNII DIN TIMOC –
NORD-ESTUL SERBIEI
ȘI
NORD-VESTUL BULGARIEI

**Culese de
C. SANDU-TIMOC**

**Cu o introducere de
N. CARTOJAN**

Ediția a II-a
Îngrijită și redactată de Christian Căpînaru

Editura Ager

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Poezii populare de la românii din Timoc : nord-estul

Serbiei și nord-vestul Bulgariei / culese de C. Sandu

Timoc ; cu o introducere de N. Cartoian - Ed. a 2-a /

îngrijită și red. de Christian Căpînu - București:

Ager, 2007

ISBN 978-973-7961-42-6

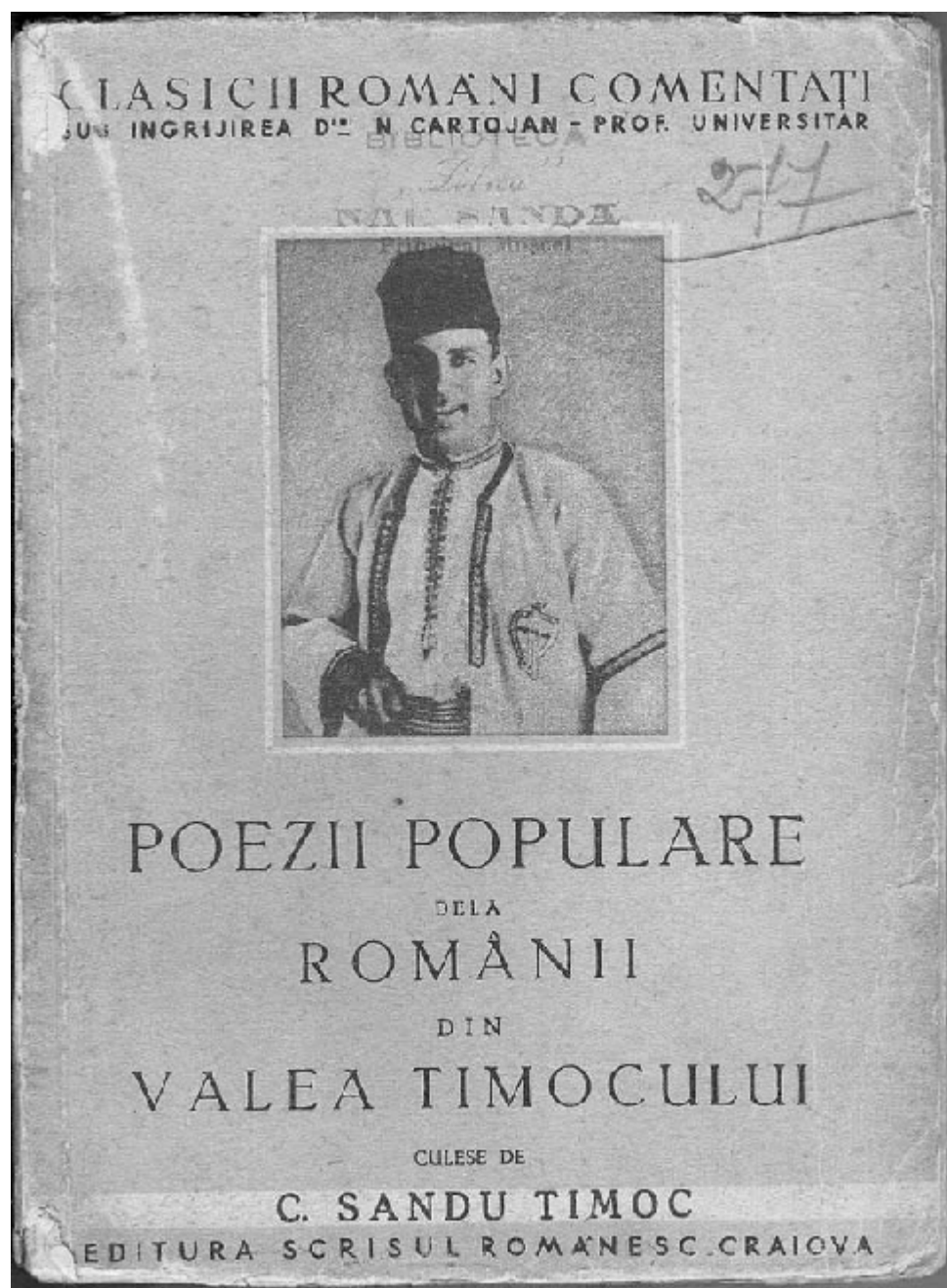
I. Timoc, Sandu C. (antolog.)

II. Cartoian, Nicolae (pref.)

III. Căpînu, Christian (ed.)

398(497.1 Timoc)

821.135.1(497.1)

Coperta primei ediții

CUVÂNT ÎNAINTE

La ediția a II-a

Această carte vorbește despre una dintre insulele de românitățe din vecinătatea țării noastre, pe cale de a se stinge într-un viitor nu prea îndepărtat.

Românii de pe Valea Timocului, la frontiera dintre Serbia și Bulgaria, formau către 1900 una dintre comunitățile minoritare de o mare vitalitate, prin număr și cultură populară. Originile românilor timoceni coboară cu aproape două milenii din urmă. Ei aparțineau marii pânze de romanitate, ce începea în Maramureșul românesc și ajungea în Munții Pind, în Grecia, înglobând Transilvania, Moldova întreagă, Muntenia, Oltenia, Banatul, la nord de Dunăre și regiunile Daciei Aureliene, la sud de fluviu. În mileniul ce a urmat invaziei și stabilirii slavi lor în Peninsulă, această pânză de romanitate s-a subțiat în dreapta Dunării, constituindu-se insule vaste în mijlocul lumii slave și grecești, între care și cea de pe Valea Timocului. Contactele acestora cu românii din Oltenia și Banat i-au întărit forța demografică și identitatea culturală în pragul epocii moderne. Dar crearea statelor naționale în regiune și noua lor politică față de minorități au dat o grea lovitură românilor din vecinătatea țării noastre. Dacă dăm crezare recensămintelor oficiale de acum, aproape un secol, la sfârșitul Primului Război Mondial în Serbia trăiau peste 300.000 de vorbitori de română, după alte surse chiar 500.000, în Bulgaria în jur de 100.000, în vreme ce în Ungaria vecină se aflau 200.000 de români. În zilele noastre, la trei generații distanță, potrivit aceluiași date oficiale, în Serbia, numărul vorbitorilor de română a scăzut la un sfert, în vreme ce în Ungaria a coborât la 20.000 - 30.000. Această situație față de minorități contrastează cu politica promovată de guvernele de la București, cu deosebire în anii interbelici și de după 1990. Și nu sunt semne de schimbare în această evoluție a comunităților românești minoritare în Noua Europă, care a făcut din cultivarea diversității lingvistice și culturale a minorităților un punct central al programului ei. Țările vecine, unele membre ale Uniunii Europene, altele aspirante la acest statut, știu doar să pretindă drepturi pentru minoritățile proprii din regiune, nu să și dea aceste drepturi minoritarilor de pe teritoriul lor.

Domnul Cristea Sandu-Timoc este unul dintre românii timoceni care, cu mai bine de șase decenii în urmă, în anii grei ai ultimului război mondial, trăgea semnalul de alarmă asupra agoniei lente a fraților lui de limbă prin această carte, după ce eșuase în încercarea de a înființa o școală românească în satul său natal, Zlocutea - Alexandrovăț din Timocul sârbesc. El nădăjduia să modifice cursul evoluției comunității românești din Timoc.

În deceniile ce au urmat, politica din Iugoslavia comunistă și din Serbia postcomunistă a grăbit declinul românilor timoceni. Ajuns la vârstă nonagenară, autorul cărții face o nouă tentativă de a sensibiliza autoritățile române asupra situației dramatice a fraților lui din Timoc prin reeditarea operei sale.

Ce reprezintă baladele populare și cântecele lirice culese de domnul Cristea Sandu-Timoc în satele din Timoc - nord-estul Serbiei și nord-vestul Bulgariei cu șapte decenii în urmă?

Mai întâi, ele sunt un certificat de autenticitate pentru limba curat românească vorbită de frații lui din dreapta Dunării. Poezia cântată de ei la nunți și petreceri ne apare înveșmântată în unul dintre frumoasele graiuri ale limbii române, pusă însă sub interdicție la el acasă, în școală și în biserică, de către autoritățile sârbe, iar vorbitorilor graiului nu li se îngăduie să se numească români. Mai apoi, cartea evidențiază miezul comun de simțire și cultură populară de pe cele două maluri ale Dunării. Eroii cântecelor bătrânești de pe Timoc apar și în baladele românești de dincoace de Dunăre, după cum eroi ai poeziei populare din Oltenia și Banat sunt prezenți și în cântecele românilor de pe celălalt mal al fluviului. În sfârșit, cartea subliniază rolul românilor timoceni de punte de legătură între cultura românească și sud-slavă, sârbă și bulgară. Împrumuturi de motive și eroi din literatura populară de pe cele două maluri ale Dunării au fost mijlocite de comunitatea românilor de pe Timoc, așa cum au semnalat la vremea lor Nicolae Iorga, Lazăr Șeineanu, Ioan Bianu ori Nicolae Cartojan.

Prof. dr. Stelian Brezeanu

12 aprilie 2007

NOTA EDITORULUI

Românii din Timoc fac parte din categoria românilor uitați a românilor cenzurați. Tratați cu indiferență în perioada interbelică, "ascunși" cu grijă în perioada comunistă, fără școală și biserică în limba română, lipsiți de cele mai elementare drepturi de către autoritățile sârbe și bulgare, care au ajuns să le nege chiar și existența, ei și-au păstrat identitatea de români prin folclor.

I-am cunoscut prima dată acum aproape zece ani, când, în calitate de expert guvernamental am vizitat Timocul sârbesc, sau Tribală Occidentală, cum mai este cunoscută. Pe Valea Mlavei, de la Pojarevac (Passarowitz sau Podu Lung) până la Bor am întâlnit o lume românească necunoscută mie până atunci. Am vizitat apoi localitățile românești Slatina, Gamzigrad, Valaconie (Valea cu Anini), Zlot, precum și comunitatea românească din Zaicear. Toți vorbeau o frumoasă limbă românească cu accente arhaice. În anul următor am fost consultant de specialitate pentru filmul documentar realizat de Tudor Artenie și difuzat de televiziunea română *"Prea aproape și prea departe de noi - Românii din Iugoslavia"*. Între 1999 - 2000 am cunoscut românii din dreapta Timocului, din Tribală Orientală sau Timocul Bulgăresc, unde locuiesc în 31 de sate din jurul Vidinului, dar și în circa 70 de sate de-a lungul Dunării. Am fost profund impresionat de tradițiile păstrate, de portul popular, de cântecele și jocurile populare, pe care am putut să le admir la edițiile a II-a, a III-a și a IV-a a *Festivalului Folcloric Internațional de cântece și dansuri vlahe-române de la Rabova și Vidin* (la edițiile a II-a și a III-a fiind co-organizator).

În aceste circumstanțe l-am cunoscut pe dI. Cristea Sandu-Timoc, o legendă vie a românilor din cele două Timocuri și care și-a dedicat viața cauzei românilor de la sud de Dunăre. Cărțile Domniei Sale: "MĂRTURII DE LA ROMÂNII UITAȚI", *Editura Astra Română*, 1995, "TRAGEDIA ROMÂNILOR DE PESTE HOTARE", ediția a II-a (revăzută), *Editura Astra Română - Timișoara*, 1996 sau "VLAHII SUNT ROMÂNI" documente inedite, *Editura Astra Română - Timișoara*, 1997, au fost scrise, după cum îmi mărturisea, "cu gândul că vor putea fi de folos în primul rând politicienilor noștri, mai ales parlamentarilor, dar și marelui public, care ar vrea să se

informeze despre existența românilor din afara granițelor țării, despre care, la drept vorbind, se știe prea puțin sau aproape nimic."

Dar ce roman e viața acestui luptător!

Copil fiind, trece înot Dunărea și face școală românească la Turnu Severin și la Craiova, visul lui fiind să deschidă școală românească în satul său natal, Alexandrovăț - Zlocutea din Serbia, vis neîmplinit nici până azi! Condamnat pentru vina de a fi mers în România pentru a învăța să scrie și să citească românește, cu domiciliu forțat, culege balade și poezii populare din Timocul sârbesc și din cel bulgăresc, pe care le publică în 1943 cu sprijinul lui Iuliu Maniu, al dr. Nicolae Lupu și al profesorului Nicolae Cartoian, care și prefătează lucrarea!

Acum, la aproape 70 de ani de când au fost culese, *Poeziile populare* apar într-o nouă ediție intitulată, la cererea autorului, "POEZII POPULARE DE LA ROMÂNII DIN TIMOC - NORD-ESTUL SERBIEI ȘI NORD-VESTUL BULGARIEI". Am corectat tacit greșeli de tipar sau de ortografie strecurate în prima ediție, dar am păstrat, pentru întreg corpul culegerii, grafia acestora pentru a conserva elementul de autenticitate al limbii curate românești vorbită de românii din Timoc.

Reedităm această carte și cu speranța ca autoritățile țărilor în care trăiesc cei circa un milion de români din cele două Timocuri să le recunoască dreptul la existență. De asemenea să înțeleagă faptul că în noua conjunctură europeană, minoritatea română este o punte de legătură între țara ai căror cetățeni loiali sunt și țara mamă, beneficiind, pe bază de reciprocitate, de aceleași drepturi de care se bucură în România minoritățile sârbă și bulgară.

Prof. Christian Căpînu

20 aprilie 2007

POEZIA POPULARĂ A ROMÂNILOR DIN VALEA TIMOCULUI

D-nul C. Sandu, român timocean, îmi aduce un bogat material de poezii populare românești culese din Valea Timocului. D-nul C. Sandu și-a dat truda de a aduna acest material cu intenția de a face cunoscut în marginile mari ale românismului și glasul fraților săi timoceni. Am crezut că în aceste vremuri de sângeroasă încăierare între popoarele lumii, în care este în joc și ființa neamului nostru, românii timoceni au dreptul să fie și ei auziți în ceea ce au mai scump în inima lor și în ceea ce a păstrat coeziunea lor: cântecul. Împlinim dar o datorie față de cultura neamului, acordând un loc de cinste sufletului românesc din Timoc, în colecția *Clasicii români comentați*.

Românii timoceni locuiesc în sate aproape compacte, în ținutul sârbesc care se întinde la sudul Banatului și al județului Mehedinți și Dolj, de la Dunăre până în creierii muntelui Râtan, între râul Morava și Valea Timocului. Ei vorbesc o limbă care în unele părți - la răsărit de linia Techia- Zăicieri spre valea Timocului continuă graiul românilor din Oltenia; iar în alte părți - spre apus de linia Techia-Zăicieri și pe valea Mlavei - se apropie de a românilor din sudul Banatului.

În aceste părți, găsim forme vechi de limbă, ca în textele veacului al XVI - lea (*Palia de la Orăștie*, 1582), forme care se mai găsesc azi în sudul Banatului, ca păstrarea lui **n** înainte de **i** urmat de o vocală: *descuniat*; intercalarea unui **v** eufonic în *luva*; genitivul singular feminin în **iei**: *țariei Moldoviei*; cuvinte care și-au păstrat înțelesul primitiv ca: a judeca = a stăpâni (compară cu românescul vechi *judecie*); *jupân* = boier.

Numărul românilor timoceni nu se cunoaște precis, deoarece statisticile se contrazic. O socoteală sârbească din 1846, întocmită de Iacșici, dă un număr de aproape 100.000, care înfățișa atunci, după cum observa regretatul profesor de la Universitatea din Cluj, G. Vâlsan¹, peste a 10-a parte a populației din Serbia. O statistică oficială sârbească din 1895 dădea 159.510; o alta din 1900 înregistra numai 122.429. Profesorul german Weigand, care a călătorit prin satele românești din Timocul sârbesc în 1898, îi

¹ George Vâlsan (n.1885. m.1935), geograf. membru titular al Academiei Române din 1920

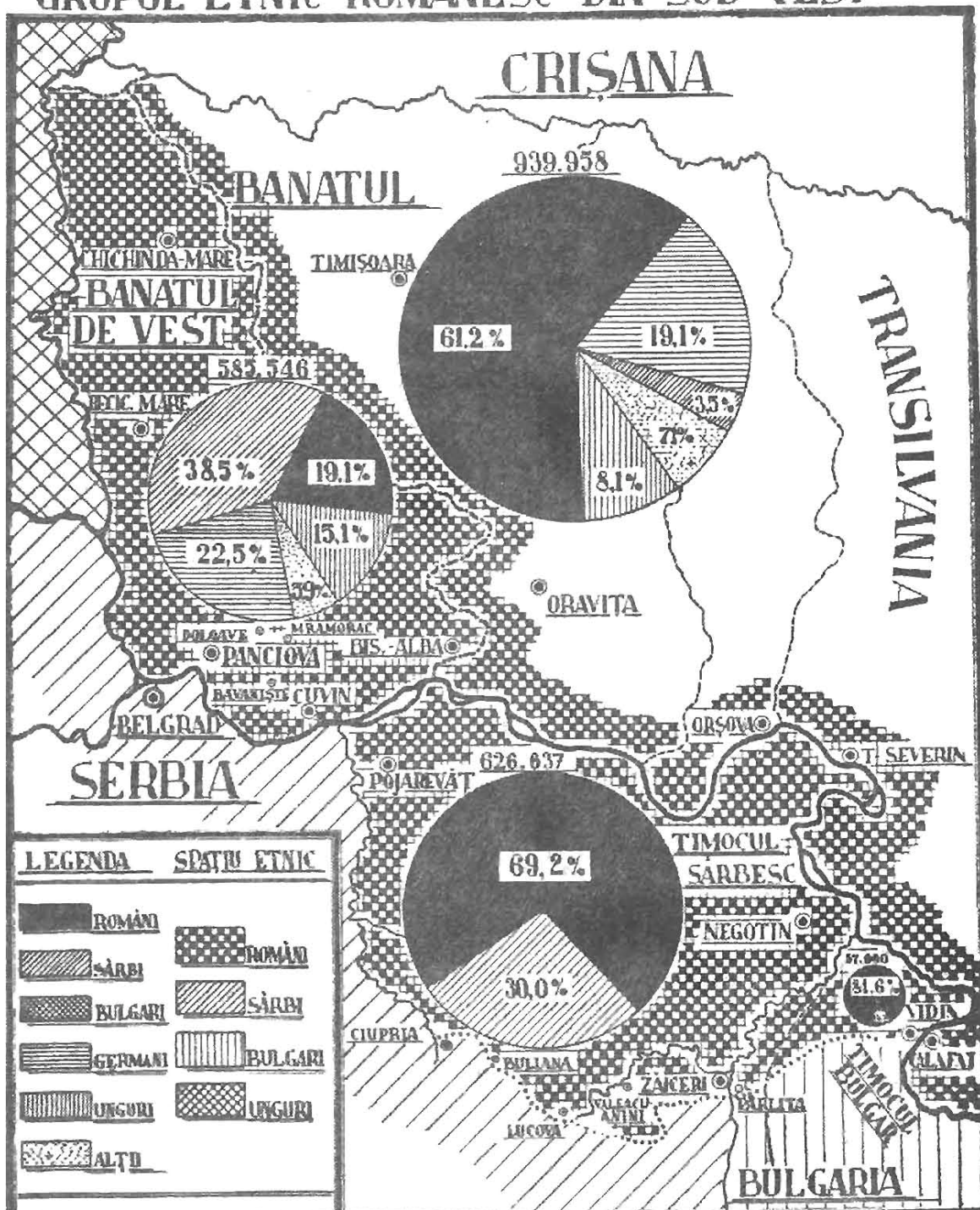
socotește între 150.000 și 200.000. Profesorul bulgar Romanski, care a cutreierat și cercetat din punct de vedere etnografic, în vara anului 1916, întregul ținut, dă o cifră de 232.000. Regretatul Vâlsan, care a încercat să verifice datele, în urma unei călătorii în aceste ținuturi își dădea cu socoteala, în 1913, că "după toate probabilitățile populația românească în colțul N.E. al Serbiei se ridică la o cifră cuprinsă între 260.000 și 300.000". După alte informații, primite recent, numărul românilor din Serbia este cu mult mai mare și ar atinge cifra de 500.000.

Este însă greu de făcut o socoteală dreaptă. Unii dintre ei vorbesc românește, dar cunosc și limba sârbă din școli și armată. Câțiva - acolo unde au fost în minoritate - și aceasta la vest de Morava, deși se numesc români, au uitat însă limba părinților lor și vorbesc numai sârbește, căci această frântură de populație românească, care a luptat adesea cu credință și vitejie sub steagurile sârbești, nu are biserică și școală în limba ei. Câtă vreme românii timoceni au stat sub oblăduirea turcească - adică până la 1833 - ei s-au bucurat de dreptul de a avea biserici și școli naționale. De la 1833 și mai ales după 1877, acest drept li s-a ridicat treptat. Preoții și învățătorii în satele românești din valea Timocului sunt sârbi. Drama pe care o trăiesc copiii care urmează în școlile primare sârbești din satele timocene ne este înfățișată astfel de dl. profesor E. Petrovici²: "Am aflat, anume, că elevi lor nu le era permis să pronunțe nici un cuvânt românesc din momentul în care intrau pe porțiță în curtea școlii. De aceea îi vedeam în timpul recreației jucându-se într-o tăcere mormântală". Aceeași constatare o face și profesorul maghiar Iosef Szabo.

Atitudinea aceasta a statului sârbesc față de populația românească din Timoc este cu totul neexplicabilă, fiindcă niciodată românii n-au vrut să aibă revendicări teritoriale la Sudul Dunării. Dimpotrivă, dacă au fost vreodată două popoare care în cursul unei istorii milenare să nu fi avut niciodată conflict aceștia au fost: românii și sârbii. Paginile istoriei ne arată că în epoca de agonie a vechiului stat sârbesc, când turcii invadaseră Peninsula Balcanică, românii au sărit în ajutorul sârbilor după cum au sărit și în ajutorul bulgarilor. Domnii noștri au acordat, în zilele de restriște, un adăpost prielnic călugărilor sârbi, ca de exemplu Vlaicu Vodă starețului Nicodim, pe care l-a ajutat să zidească, mănăstirile Cozia și Tismana, înzestrate bogat cu moșii și venituri. Resturile dinastiei sârbești au fost primite la noi cu toată cinstea cuvenită, unde unele principese sârbe au fost ridicate pe tronurile țărilor noastre, ca Despina Milița, soția lui Neagoe și Despina Elena, soția lui Petru Rareș.

² Emil Petrovici (n. în Toracul Mic - Banatul "sârbesc" la 4.01.1899, m. într-un tragic accident de tren la 7.10.1969) - dialectolog și lingvist de renume mondial, profesor la Universitatea din Cluj. Membru al Academiei Române.

GRUPUL ETNIC ROMĂNESC DIN SUD-VEST

În țările noastre au găsit adăpostul și sprijinul necesar pentru a continua munca lor tipografică, pe care n-o mai puteau împlini în țara lor, călugărul muntenegrean Macarie, pe la 1508, și Dimitrie Liubavici. La curtea lui Matei Basarab veneau după milă și ajutoare prelați sârbi, ca Mitropolitul de Inău-Lipova, Longhin Brankovici, care a fost adăpostit o bucată de vreme în mănăstirea Comana de pe țărmul Argeșului; Mitropolitul Mihail de Kratovo sau Mitropolitul Gavril de Pec, care a oficiat, împreună cu Patriarhul Alexandriei, Macarie, slujba în biserica domnească la Sf. Nicolae și la Crăciunul anului 1653. Cărțile de slujbă bisericească tipărite în epoca lui Matei Basarab se adresează - când nu sunt trimise în dar - nu numai "evlaviosului neam al patriei noastre", ci și neamurilor înrudite cu noi după credință și având același vestit dialect slavonesc ca limbă și cu deosebire Ungro-Vlahilor, **Bulgarilor și Sârbilor**.

Ba într-un rând (1640), Doamna Elina, soția lui Matei Basarab, la cererea ieromonahului sârb Ioan din Muntele Athos, bosniac de origine, tipărește pe propria ei "cheltuială", la Târgoviște, un *Penticostar*, pentru uzul bisericilor sârbești. Și mai târziu, când vremurile s-au mai liniștit la noi, la curtea ospitalieră a lui Brâncoveanu au trăit mulți călugări și prelați sârbi - între alții marele cărturar și cronicar sârb, Gh. Brancovici, care, după cercetări recente, a lăsat scrieri religioase și în limba română³. Ajutoarele și darurile voievodale românești, în curgerea vremurilor, s-au revărsat din plin asupra bisericilor și mănăstirilor sârbești apăsate sub stăpânire păgână. Cercetările domnului I. Bărbulescu și cele recente ale d-lui Emil Turdeanu, privitoare la legăturile sârbilor cu țările românești, publicate în *Cercetări Literare*, 1939, au descoperit danii românești: la mănăstirile Milesevo, Sopocani, Studenica, Prapatije, Ravanica, Manasia ș.a.

Un trecut cuminte de mai multe veacuri a legat astfel printr-o strânsă solidaritate creștină cele două maluri ale Dunării. Să nădăjduim că în formele noi, în care se va așeza viața Europei de mâine, sârbi și români vor continua linia tradiției seculare a strămoșilor lor și că sârbii vor înțelege în sfârșit, că românii din valea Timocului sunt o realitate etnografică ce nu se poate tăgădui, de care nu trebuie să se teamă, dar care au dreptul la biserică și școală în limba părinților lor. E un drept pe care noi l-am recunoscut sârbilor din Banatul românesc. Trebuie însă să recunoaștem în această cauză vina noastră. Noi am dat totul, sârbii nimic. O prietenie sinceră între popoare vecine nu se poate întemeia însă decât pe recunoașterea reciprocă a drepturilor naționale.

Colecția de material poetic popular, pe care ne-o aduce d. Sandu-Timoc, destul de variată, cuprinde: balade, orații de nuntă, poezii lirice, pe care timocenii le numesc în graiul lor așa de expresiv: *frângurele sau frânturele*. Ceea ce surprinde de la prima vedere în colecția d-lui C. Sandu, ca și în alte colecții

³ Vezi articolul lui Emil Turdeanu, *L'oeuvre inconnue de Georges Brankovic*, publicat în *Revue des études slaves*, tome XIX, fasc. 1,2, Paris, 1939, p. 5 -16.

anterioare, este o frumoasă și neconținută înflorire a baladei, care de la motive eroice, transmise prin tradiție, se întinde până la actualitățile de senzație ale vremurilor noastre.

Pentru cine vrea să studieze mai adânc balada populară românească culegerea domnului C. Sandu - ca și culegerea anterioară a lui Giuglea și Vâlsan - oferă material deosebit de prețios. În primul rând este de reținut faptul că o parte din baladele culese la românii timoceni sunt cunoscute și în ținuturile românești din Nordul Dunării. Astfel *Stanislav Voinicu* ne mai este cunoscut în câteva variante culese în Muntenia⁴ și în Moldova⁵, *Mocanu* în variante din Muntenia⁶ și Moldova⁷; *Antofiță a lui Vioară* în variante din Oltenia⁸ și Muntenia; *Mizâlcuța Mizâl Craiu* în variante din Muntenia⁹; *Moștean Bătrân* în variante din Muntenia¹⁰; *Dinu și Voichița* în variante din Muntenia¹¹, Moldova¹² și Maramureș¹³; *Oleacu* în variante din Muntenia¹⁴, comitatul Turdei¹⁵ și Maramureș¹⁶ etc., etc.

Această împrăștiere a aceluiași material epic în cele mai îndepărtate colțuri ale pământului românesc ne dovedește îndeajuns circulația puternică, care e în tot cuprinsul neamului.

În această întinsă circulație de material epic o bună parte a pornit, firește, din ținuturile nord-dunărene, ca de pildă: *Negru Vodă*, *Tunsu*, *Jianu*, *Fiica lui Banu Măglireanu*¹⁷, care dăruiește finului său Dragomir "miria din Craiova să judece și Moldova". *Iancu Unguru*, pe care-l ocolesc:

*"Șapte sate jumătate
Țara Românească toată
și Craina jumătate".*

⁴ Tocilescu, *Materialuri folcloristice*, București, 1900 p. 80; Ion Creano, 1913. p. 36; Păsculescu, *Literatură populară românească* (edit. Academiei Române) p. 224.

⁵ Alexandru Vasiliu, *Cântece urături și bocele de-ale poporului român* (ed. Academiei), 1909. p. 24.

⁶ Gh. Dem. Teodorescu, *Poesii populare*, p. 296; Tocilescu, op. cit. p. 135. 136.

⁷ Colecția Giuglea; Cf. Alex. Vasiliu, op. cit.; Balaban, p. 30.

⁸ Candrea, Densușianu. *Speranța Graiului nostru*, p. 71

⁹ Tocilescu, op. cit., p. 49, 52; N. Păsculescu, op. cit. p. 175.

¹⁰ Tocilescu. op. cit. p. 126, 1928.

¹¹ Tocilescu, op. cit. p. 49. 1249. 1252

¹² N. Păsculescu, *Literatură populară românească*, p. 166; Tocilescu, op. cit., p. 139; Ion Creangă.

¹³ Alex. Vasiliu, op. cit. p. 18.

¹⁴ Țiplea, *Poezii populare din Maramureș*, București, 1906. p. 15.

¹⁵ Colecția Giuglea; Cf. Tocilescu op. cit., p. 66, 69, 12, 61.

¹⁶ Sim. Mândrescu, *Literatură și obiceiuri populare din comuna Râpa de jos*, comitatul Mureș-Turda, București, 1892: *Colea-njos la Sighișoara*, p. 179.

¹⁷ Colecția Giuglea. Tit. Bud., *Poezii populare din Maramureș*, p. 13, 22, 24.

*Tudor Zăvălaș*¹⁸ a cărei acțiune se petrece "Tot în Iași", *Miu Zlobiu*, (în baladele noastre «Cobiu», îndreptat greșit de Alecsandri «Copilul», *Miu Aiducu*, în care se găsesc încă amintiri despre "curtea lui Ștefan Vodă" și despre "boerii țării Moldoviei", *Manolia* (Meșterul Manole), în care se mai păstrează reminiscențe și despre cetatea Poenari. Pe această cale au putut pătrunde motive din balada românească în cea sârbească. Astfel ne-am explica amintirea unor vechi voievozi români în balada sârbească (Dan Voevod, Marcu și alții) pe care nu-i mai întâlnim azi în balada românească din Nordul Dunării.

Câteva balade au trebuit însă să plece și din regiunile balcanice, și desigur, și din ținuturile sârbești, pentru a trece în literatura populară a românilor de la Nordul Dunării. Legăturile baladei românești cu balada sârbească au fost indicate de L. Șăineanu și de regretatul N. Iorga (în *Balada populară românească*). Balada timoceană ne aduce material nou pentru adâncirea acestei interesante probleme privitoare la literatura noastră populară. Bianu într-un articol publicat în *Convorbiri Literare* pe 1908, editând, după manuscriptul nr. 3078 din Biblioteca Academiei, o variantă veche din 1809, a cântecului bătrânesc *Doncilă* și amintind cu acel prilej și celelalte versiuni românești, cunoscute până atunci, adăuga, la sfârșit, paralele din literatura sârbească și bulgărească. Din studiul lui Bianu, se putea vedea clar, că balada românească se apropie mai mult de cea sârbească decât de cea bulgărească. Originea transdunăreană a baladei este însă în afară de orice îndoială atât prin numele eroului cât și prin locul unde se petrece acțiunea (Salonicul sau Țarigradul). Variantele culese de Giuglea și Vâlsan - și acum de Sandu-Timoc - de la românii din Serbia, ne înfățișează o fază mai apropiată din versiunea sârbească atât prin identitatea de nume a eroului Doiecin (în variantele de la Nordul Dunării e numit mai adesea Doncilă), cât și prin prezența unor Incidente, care lipsesc din celelalte variante românești cunoscute până acum.

Deosebiri între originalul sârbesc și între varianta românească sunt cu totul neînsemnate. O infiltrație a baladei sârbești în literatura românilor din Craina trebuie să vedem și în *Stoian Bulibașa*, care a fost cules și de d-nul Giuglea și regretatul Vâlsan în Râtcova. Din Craina, balada aceasta a trecut în Nordul Dunării și a ajuns până în județul Teleorman, păstrând toate amănuntele locale sârbești: Begu din Cladova, Pasmangi-Aga, Negotinul, Căpitanul din Craina¹⁹, nume pe care un culegător îl explica "ceată de crai, cei cari petrec în chefuri", pe când în realitate este vorba de ținutul sârbesc al Crainei, din N-E Serbiei²⁰.

Tot din ciclul baladelor sârbești a trecut în literatura românilor din Serbia și balada *Copilaș de Turc*, în care găsim reminiscențe despre marele

¹⁸ Colecția Giuglea-Vâlsan vezi variantă în Vasiliu opt. cit. p. 33; *Al lui Tudorel*.

¹⁹ Colecția Giuglea-Vâlsan.

²⁰ *Vezi Ion Creangă*, 19.1, p. 388.

**Român din Valea Timocului,
din regiunea de munte a oraşului Zăiceri**

erou al literaturii populare sârbești: Marcu Krlevici. Se știe că acest erou căruia fantezia populară i-a plăsmuit o viață aventuroasă, are o realitate istorică. E fiul cneazului Vucașin cel care-și tăia, cu sabia, o bucată de principat, din stăpânirea cneazului Lazăr. După moartea tatălui său, Marcu, fiind neconținut stânenit în domnie, din partea alor săi, a trecut de partea Sultanului Mohamed, a luat parte la expedițiile acestuia în Țara Românească și a murit pe pământul nostru la Rovine, în lupta cu Mircea cel Bătrân (1394). În balada *Copilaș de Turc* a românilor din Serbia, eroul și-a păstrat chiar numele obișnuit în baladele sârbești: Marcu Krleviciu, ceea ce înseamnă Marcu, fiul craiului.

Faptele aduse mai sus, sunt suficiente pentru a îngădui ipoteza, că, în transmisiunea motivelor populare balcanice în literatura română, precum și în transmisiunea motivelor românești în folclorul balcanic, elementul românesc de pe țărmul dunărean drept, cuprins în stăpânirea sârbească și bulgărească - dar în strânse legături economice și sociale (se fac adesea căsătorii) cu elementul românesc de pe țărmul dunărean stâng - a jucat un rol important. Literatura populară a românilor din Craina sârbească și a celor din jurul Vidinului și Rusciucului formează unul din inelele de legătură al literaturii populare sud-slavice cu literatura noastră populară. Din acest punct de vedere studierea literaturii românilor de la Sudul Dunării are o însemnătate deosebită.

O altă baladă a românilor din Serbia, care merită, pentru largă ei circulație, o analiză mai amănunțită este *Dinu și Voichița*. Cuprinsul baladei este următorul: o sărmană femeie văduvă rămâne, din 9 copii, numai cu doi: Voichița și Dinu. În curând vin din cele "țări pustii, din Nadolii" pețitori pentru fiică-sa, și mama, înduplecată de rugăciunile lui Dinu, se învoiește să-și mărite fata în țări străine. Dar, peste puțină vreme, Dinu moare și bătrâna rămâne numai cu "mâța în vatră și greeru-n perete". Dumnezeu "ca un sfânt", milostivindu-se de jalea mamei, suflă peste mormântul lui Dinu și îl trezește la viață. Dinu, înviat se roagă lui Dumnezeu:

*"Domane, sfinte Doamne,
Dare-ar Dumnezeu,
Lemnulețu meu,
Fă-te calu meu,
Stâlpulețu meu,
Fă-te șeaua calului;
Mătășica mea
Fă-te frâuuleț;
Pâzișoara mea
Fă-te iepângea".*

Dumnezeu îi ascultă ruga; mormântul se deschide și Dinu pornește la "Nadolii", să aducă pe sora sa, pe care desprinzând-o din hora nunții pleacă cu

ea "pe sub podgorii, pe drumul bătrân", pe când deasupra lor pâlcuri de păsărele cântau :

*"Doamne, sfinte Doamne
Unde s-a văzut,
Și s-a pomenit,
Mort cu viu p-un drum".*

Voichița încremenește de spaimă, dar Dinu încearcă să o liniștească :

*"Lasă, naică, lasă,
Păsările cântă
C-a venit primăvara".*

Ajuns acasă Dinu trimite pe Voichita la maică-sa, iar el se duce la, mormânt și se roagă lui Dumnezeu:

*"Călușelul meu,
Fă-te lemnul meu;
Șeulica mea,
Fă-te stâlpul meu;
Frâulețul meu,
Fă-te mătășica,
Iepângea mea,
Fă-te pânza mea".²¹*

Dumnezeu îi ascultă cuvântul și mortul intră iarăși în somnul de veci :

*"Dumnezeu îl ierta,
Pământul-l răbda".*

În timpul acesta, Voichița se duce la maică-sa; dar aceasta temându-se de Sila Samodiva, nu-i deschide până ce Voichița nu-i arată inelul de argint, "de la logodit". Dumnezeu însă nu le rabdă și le prefăce în steie de piatră.

Motivul acestei balade, împământenite în literatura germană de Bürger prin Lenore, se regăsește sub diferite nume ("*Călătoria mortului*" sau "*Fratele înviat*"), în toate literaturile populare balcanice: sârbă, bulgară, albaneză, greacă și în multe alte literaturi europene. Tema a fost studiată pe larg de D. Caracostea în studiul său de literatură comparată și folclor *Lenore*, București, 1929.

O mențiune specială, din alt punct de vedere, merită balada *Ardiu Crăișor*, care are același fond ca *Arghir și Elena* a lui Barac. Balada *Ardiu*

²¹ Citatele după ediția Giuglea-Vâlsan, unde pasajul are mai mult dramatism

Crăișor a Românilor din Serbia, este după cât se vede, o prelucrare a poemei lui Barac²². Ea aduce o nouă contribuție la chestiunea motivelor cărturărești intrate în poezia noastră populară, chestiune pentru care am adus atâtea alte dovezi în studiul: *Cărțile populare*, vol. I și II.

În sfârșit, câteva bucăți ca : *Legere (Regele) Carol I și Osman Pașa*, *Craliu Alexandru*, ne înfățișează un alt aspect interesant din viața literară a românilor timoceni: tendința lor constantă de a învălui în aureola baladei, faptele de senzație ale zilei. Suntem transpuși astfel într-o lume nouă în care surprindem aezii populari la lucru.

Rândurile de mai sus, credem, suficiente pentru a arăta varietatea problemelor pe care le ridică materialul adunat și spre a trezi interesul pentru explorarea științifică a acestei mine nesecate de zăcămint popular. Varietatea problemelor științifice și valoarea literară a creațiunilor proprii timocene îndreptățește pe deplin înglobarea acestui material în patrimoniul bunurilor spirituale ale neamului.

Nicolae Cartojan

Aprilie, 1943.

Nicolae Cartojan (n. 4 decembrie 1883, d. 20 decembrie 1944) academician, autor, biograf, cercetător literar, istoric literar, pedagog, publicist român. Profesor la Facultatea de Litere din București; membru titular al Academiei Române din 1941.

²² Variantele au fost publicate de Auguste Donzon în *Chansons populaires bulgares inedites*, p. 319 și urm.

INTRODUCERE

Când am pornit să colind plaiurile mele natale, cu scopul colecționării folclorului în anul 1937, am crezut că munca va fi terminată în cursul unui an. Dar lucrurile s-au petrecut cu totul contrariu și opera a durat câțiva ani, fără a fi adunat întregul tezaur spiritual timocean pe care mi l-am propus. Imensul material pe care-l descopeream cu cât mă adânceam în cercetări, mă încredința că este necesară o activitate îndelungată și sistematică.

M-am mărginit să pornesc la lucru fără vreun sprijin moral și material. Nu am și nici nu vreau să am pretenția, că am adunat totul. Sufletul românilor timoceni este atât de bogat, încât se impun vaste cercetări științifice.

Numai dintr-un sat și de la un singur cântăreț care nu este de meserie "lăutar", am putut aduna zeci de balade ce nu pot încăpea în cuprinsul unui singur volum.

Ceea ce m-a îndemnat să pornesc la această grea muncă, nu a fost numai nevoia unei cercetări științifice, ci mai ales pătrunderea într-o regiune curat românească cu jumătate de milion de români, care trăiesc în aproximativ 300 localități între Morava și Valea Timocului, la un pas de România și care sunt sortiți să rămână în crudul anonim în care i-a aruncat politica românească și cea din țările vecine.

Cu un gând curat, în care metoda științifică mi-a îngenunchiat sentimentele, redând sufletul timocean în formele lui cele mai intime, am dorit să prezint lumii etnicul românesc din Carpații timoceni, scoțându-i din anonim prin forța lor spirituală curată și arhaică, prin potențialul lor numeric, care a mirat pe cercetătorii străini, prin vitalitatea și tradiția lor pur românească.

Românii timoceni trăiesc prin ei înșiși. Conservatismul lor, îi va pune încă la adăpost și procesul de "unificare etnică" nu-și va ajunge scopul neomenesc, pe care l-au născocit niște străini de poporul românesc, sârbesc și bulgăresc, streini care prin asemenea metode, duc o luptă magică pentru a strica legăturile de prietenie tradițională între cele trei țări. Așa se explică de ce vecinii de peste Dunăre, nu au înțeles să acorde drepturile cele mai legitime unei enorme mase românești, legată de România prin Dunăre, axa permanentă de unire și existență a neamului românesc de-a lungul veacurilor. Din cauza acestei tendințe politice de a deznaționaliza pe cei jumătate de milion de români, frații noștri timoceni, au rămas unicul grup etnic compact în Europa, fără școală și biserică în limba maternă.

Românii timoceni au dat și carne și suflet pentru renașterea națională a țărilor vecine, dar până în prezent gestul lor de cetățeni loiali nu a fost înțeles datorită unor concepții străine de sufletul poporului sârbesc și bulgăresc și pe care le-a inventat diplomația străină inspirată de ură și gânduri întunecate.

Românii timoceni în viitor, vor fi însă puntea de unire și prietenie cu țările vecine, iar propaganda și gândul negru al străinilor de a-i arunca în mrejele asimilării tiranice, nu se va realiza niciodată.

Din cauza acestei greșite și dureroase metode căreia au fost supuși frații noștri dintre Morava și Valea Timocului, în cercetările mele am întâmpinat tot atâtea greutăți câte ar fi întâmpinat un explorator printre triburile malaieze. Despre aceste greutăți s-ar putea scrie o carte.

Pentru tipărirea acestei colecții de poezii, se cuvin toate mulțumirile domnului prof. N. Cartoian, care a îmbrățișat cu tot sufletul cele mai variate probleme ale limbii și neamului nostru.

Poezia populară dela românii din Valea Timocului (stăpânit într-o mică parte de către bulgari și în cea mai mare măsură de către sârbi), dacă prin forma ei iese de dorit în unele părți, prin fondul ei, caracterizează bogata imaginație a sufletului românesc din Carpații Timocului, unde se aude același grai ca în Oltenia și Banat și unde te simți pe valea Jiului sau a Cernei, pe Munții Mehedințului sau Semenicul bănățean.

Această individualitate etno-psihologică a spiritului timocean, oltean și bănățean, a permis existența la Porțile de Fier a neamului românesc, pe ambele maluri.

Iată motivul care l-a făcut pe profesorul german de filologie romanică Gamillscheg, să afirme că Valea Timocului este al treilea leagăn de naștere și existență a neamului românesc.

Românii din Valea Timocului, trebuie scoși din anonimat nu numai de noi români dar și de prietenii de peste Dunăre. Trebuie cel puțin în această epocă de civilizație și cimentare a prieteniei între toate statele lumii, să se recunoască în chip sincer legitimitatea drepturilor celor mai sfinte pentru românii din Valea Timocului. Trebuie să se bucure și ei de limba lor pe băncile școlii și în amvonul bisericii, care în timpul turcilor le-a fost românească. Așa este posibil ca să se facă din români niște cetățeni buni, civilizați și culți. Contrariu, românii timoceni, în ciuda tuturor metodelor, se vor opune spontan, mărginindu-se a suge totul din sufletul lor curat românesc și arhaic, fără a ceda sistemelor necivilizate și neomenești, care în acest caz, sunt unice în Europa.

Românii timoceni nu au profesori de istorie și învățători, dar își cântă trecutul prin lăutarii lor, făclierii permanenți ai obiditului suflet timocean. Când își cântă baladele, în sunetul în care coarda viorii plânge, bătrâni și tinerii plâng trecutul străbun, în care eroii au însângerat pentru "legea" și dreptatea românească:

*“Istorie românească
Ca pentru să pomenească”.*

C. Sandu-Timoc

București, 10 Mai 1943.

*Închin această carte amintirii
părinților mei Petre și Gherghina,
care își dorm somnul în ogorul
străbunei Dacii Aureliane, acolo unde
și-au mângâiat sufletul cu aceste
cântece și tuturor fraților mei din
Valea Timocului și din Carpații
timoceni.*

C. Sandu-Timoc

BALADE

Iana Sânziana

Verde de-o cicoare,
La vale, la vale,
Într-al buaz de mare;
Tare mi să-n pare,
Soarili răsare.
Odată zbera,
Apoi și-mi ofta;
Soare răsărea.
În argeaua mare,
Războaili-ndoaie;
La argeaua mică,
Războaili-mi pică.
Soare-mi răsărea,
Năpraznic eria,
Pe natră-ndrepta,
Natra arunca,
Odată ofta.
Din gură zăcea:
"Țasă, Iană, țasă"
"Pânză de mătasă",
"Lu soare cămașe";
"Fir și ibrișir"
"La soare peșchir",
"Fir și cu betea ",
*"Lu soare giubea"*²⁴.
Iana Sânziana,
Sora soarelui
Ș-a pământului,
Din gură zăcea:
"Soare, frățioare",
"Nu-ț mai mor de dor",

23 Variantă: în colecția Giuglea-Vâlsan poartă aceeași denumire, pag. 216. În România îi zice "Ileana Cosânzeana"

24 Manta

*"De-aşa frăţior".
"Unde s-a văzut"
"Şi s-a pomenit"
"Pe ceri pe pământ",
"Să ia frate pe soră",
"Sor pe fraţâor?!!..."
"Nu-ţi mai mor de dor",
"De-aşa frăţâor!"
"Soare luminos",
"Zo ieşti păcătos".
"Du-te, soare, du-te",
"Țărili-oi umbla"
"Făţâş, curmezâş",
"Soare mi-oi căta";
"Protivnică ȝâie"
"Să-mi samene mie".
"De nu mi-oi găsa",
"La mine oi venea"
"Ş-atunci m-oi ruga",
"Ş-amândoi ne-om lua"
"Şi ne-om cununa"
"Sus la mânăstire",
"De pomină-n lume".
Soare de-auza,
Soar-li luminos,
Zo e păcătos,
Razăli-ntărea,
Ş-apoi că umbla
Țărili cruciș,
Da și curmezâş
Şi iel că-mi căta,
Lui ca să-şi găsască,
Protivnică lui,
Să-i samene iei.
Soarili-mi căta
Şi iar n-o găsa;
Soar-li răsărea
În gură de-argea.
Odată ofta,
Din gură zăcea:
"Țasă, Iană, ȝasă"
"Pânză de mătasă",*

"Lu soare cămașe".
"Fir și cu betea",
"Soarelui giubea".
"Fir și ibrișir",
"Soarelui peșchir".
"Iote am venit",
"Da tu te-ai gândit",
"Iană, să ne luăm",
"Să ne cununăm"
"Sus la mânăstire",
"De pomină-n lume?!"
"Că ieu am umblat",
"Țărilor fățăș",
"Iar și curmezăș";
"Și ieu n-am aflat",
"Protivnică mie",
"Să samene țâie".
Iana sta, zâcea:
"Du-te, soare, du-te",
"Tu mie să-mi faci"
" Un pod piste mare"
"Cu nouă picioare".
"Faci un pod de ceară",
"Pe inima goală".
"Pe mijloc de pod",
"Tu mi-oi sămăna",
"Zău, o vie mare"
"Cu nouă răzoare".
"Pe răzor de vii",
"Gutui și lămâi"
"Pruni și zărzălîi",
"Ce să coace-ntâiu",
"Între Stă Mării",
"Ce iai în săcui"
"Și dai la copii".
"Mai multe năramză²⁵",
"Că sânt cu miroasă",
"La boieri pe masă".
"Soare-oi sămăna",
" Viță de-a plăviță",

*"Struguraș cu țată";
"Struguraș de-ai moi",
"De noi de-amândoi".
Soare de-auza,
Năpraznic ieria.
Razăli-ntărea,
Ceara o topea.
Idolii veniră,
Podu i-l făcură.
Pe mijloc de pod
Făcu o vie mare,
Cu nouă răzoare.
Pe răzor de vii
Gutui și lămâi,
Poame timpurii,
Ce să coace-ntâiu,
Între Stă Mării;
Ce iai în săcui,
Și dai la copii.
Soare luminos
Mult e păcătos;
Iei când sămăna
Tot o viță plăviță,
Struguraș cu țată,
Struguraș de-ai moi,
De iei de-amândoi.
Soar-li răsărea
În gură de-argea,
Odată ofta,
Din gură zăcea:
"Țasă, Iană, țasă"
"Pânză de mătasă",
"Lu soare cămașă".
"Fir și cu betea",
"Lu soare ghubea".
"Fir și ibrișir",
"Lu soare peșchir".
"Că ce-ai porâncit"
"Lucru-am isprăvit".
"Da tu te-ai gătit?"
Iana Sânziana,
Sora soarilui*

Ș-a pământului,
Din gură zăcea:
"Soare, frățioare",
"Nu-ț mai mor de dor",
"De-așa frățior".
"Unde s-a văzut",
"Pe ceri pe pământ"
"Să ia frate pe soră",
"Sor pe frățior?!".
"Du-te, soare, du-te",
"Tu să mi te duci",
"Pe câmp să te duci",
"Soare, să aduci "
"Oasă părăsâte",
"Di pe câmp uidite".
"În piuă le-oi zdrompea",
"La boi că le-oi da",
"Boii le-o mânca";
"La mine-oi venea",
"Soare, să ne luăm",
"Să ne cununăm";
"Sus la mânăstire",
"De pomină-n lume".
Soar-li păcâtos,
Zo e luminos,
Pe câmp să ducea,
Oasă-mi astrângea;
Oasă părăsâte,
Pe câmp sânt uidite.
În piuă le-nzdrompea,
Boi flămânji țănea;
Trie zâle-i țănea,
Nimic nu le da,
Oasăli le lua,
Cu apă le uda,
Și la boi le da,
Boii le mânca;
La Iana-alerga,
Din gură striga:
"Iană, Sânziană",
"Ce mi-ai porânci!",
"Lucru-am isprăvit".

*"Oasă-am adunat",
"La piuă le-am pisat";
"La boi că le-am dat",
"Boii le-a mâncat".
Aide să ne luăm",
"Să ne cununăm"
"Sus la mănăstire",
"De pomină-n lume".
Iana Sânziana,
Din gură zăcea:
"Du-te, soare, du-te",
"Mie ca să-mi faci"
"Niște mândre scări",
"Niște scări de fter",
"Cue de oțal",
"Le lipești de ceri".
"Amândoi mergem"
"Sus la Mama Eva",
"La Moșu Adam"
"Și la Sf. Ioan",
"Că ie mai bătrân",
"Din vreme de mult",
"Mai multe-a crezut",
"Și mi-a petrecut!!"
Soare luminos,
Iel e păcătos.
Razăli- ntărea,
Fteru mi-l topea
Și iar că făcea
Niște scări de fter
Cu cuie de oțal.
Le lipea de ceri,
Cu Iana-mi pleca,
Pe scări să suia,
Pe drum când pleca,
Iana-nainta,
Soarili pe urmă,
Merg să să cunune.
Iana să gândea,
Cum or rămânea,
De mi s-ar neca,
Colea jos în mare,*

Într-o neagră vultoare.
Iea așa grăia:
"Soare luminos",
"Ce iești păcătos?"
" Unde am plecat",
"Nu e adevărat";
"Ieu că mi-am văzut"
"Giner-li-nainte",
"Mireasa pe urmă",
"Merg să să cunune"
"Sus la mănăstire",
"De pomină-n lume".
Soare de-auza,
'Nainte trecea;
Da Iană pe urmă.
Merg să să cunune.
Suind sus pe scări,
Pe scară de fier
Cuie de oțal,
Lipită de ceri.
Soare să suia,
Iana iar așa.
Iana de-mi vedea,
Di pe scări sărea.
Și sărea în mare
Să-nece mai tare.
Tălazu o lua,
La fund o ducea,
Iana dicolea;
Iea să pitula,
Subt o rădinea.
Soarili-mi privea,
Pe Iana n-o vedea;
Razăli-ntărea,
Marea-mi turbura,
Apili-nchega,
Pe Iana găsa
Subt o rădinea.
De mână o lua,
Să suia cu iea
Pe scară de fier,
Să suia la ceri.

Și ei să iveau,
La mama Eva,
Și la Moș Adam.
Iana Sânziana
La Eva să plângea,
Din gură spunea:
"Mamo, Evo, dea",
"Unde s-a văzut",
"Pe ceri pe pământ",
"Să ia frate pe soră",
"Sor pe Frățior?"
"Mult l-am năcăjit",
"Toate le-a făcut";
"La mine-a venit",
"Și iar m-a poftit"
"Să-i fiu de soțâie"
"Și să să cunune"
"Aici sus la mănăstire"
"Să fim de pomină-n lume".
Da Mama Eva,
Iea mi să ducea,
Lu Adam spunea.
Adam este mai tare
Să- ntrebe pe soare.
Soare luminos, eria păcătos,
Iel așa zâcea:
"Or mor, or trăesc"
"Să mă căstoresc"
"Pe Iana-o poftesc!..."
" Adam de-auza,
Pe soare-l lua,
În iad îl ducea,
În iad i-arăta
Un cazan fierbând,
Apa clocotind,
Viermii viermuind,
Mulți voinici țâpând.
Adam îi spunea:
"Soare, frățâoare",
"De poștești așa",
"S-o iai pe Iana",
"Baș pe sora ta",

*"Să te cununi cu iea"
"Sus la mănăstire",
"De pomină-n lume".
Soarili zăcea:
"Moș Adame, măi",
"Și ieu poftesc așa",
"S-o iau pe Iana",
Da Adam zăcea:
"Aide, soare, aide",
"Noi să ne ducem"
"Să ne judecăm",
"Scupștină²⁶ făcem".
"Sfință s-astrângem",
"Cu toți ne-ntrebăm"
"Cum te cununăm".
Soare să ducea
Sus la masă-naltă
Și la judecată.
Adam că-mi avea,
Slugă pe albină,
Că ieria mai bună.
Albina mergea,
Sfință i-aduna.
Sfință că venea.
Venea la scupștină
Să facă o judecată,
Pe cum nu e altă.
Toț Sfință eria,
Unu n-ajungea,
Care nu-mi venea?
Verde de-o sulfînă,
Legea a bătrână,
Iel că n-ajungea.
Mai bătrân aia.
Adam dicolea,
Albina mâna
Să vină cu bine
La legea bătrână,
La scupștina-naltă
Îmi facă judecată.*

²⁶ Parlament, congres

*Albina mergea,
Tăbăra striga
La legea bătrână,
Să vină cu bine
Sus la scupștină,
Unde s-a adunat
Sfința Domnului,
Ș-ai Adamului.
Da legea bătrână,
Să-ncălza la foc,
Ie bătrân de tot.
Da legea bătrână,
Nici nu răspunzând
Abia că venea,
Lui Adam spunea:
"Moș Adame, măi",
"Ieu că mai fusăi"
"La legea bătrână",
"La ușă strigai";
"Răspunsă gemând",
"Cu mine n-a venit".
Moș Adam zăcea:
"Iară să te duci",
"Aici să-l aduci".
Da legea bătrână,
Când veni-n scupștină,
Adam îl întreba:
"Măi, lege bătrână",
"Ieu că am mânat"
"Pe dalbă albină",
"Să vii la scupștină",
"Da tu ai gemut",
"N-ai venit curând".
Da legea bătrână,
Iea vorbi din gură:
"Moș Adame măi",
"Ieu dacă-am gemut",
"Cam îmbătrânit",
"Gem ca-n casa mea".
Adam îi spunea:
"Oi, lege bătrână",
"Oi știa mai bine",*

"Soar-li luminos",
"Iel e păcătos",
"Cere pe Iana",
"Pe Iana s-o ia".
"Pe iea mi-o făcea-o"
"Din soră nevastă ",
"Zădire de casă".
Da legea bătrână,
Iea când auza,
Din gură zăcea:
"Moș Adame, măi",
"Ia tu sfințâ tăi",
"Aide să mergem",
"Caii să-i vedem".
Adam de-auza,
Sfințâ toț îi lua
Și la cai pleca,
La cai că mergea,
Caii și-i vedea.
Caii s-a pârlit;
Zobu s-a-mpetrit,
Piatră s-a făcut.
Sfințâ să uita,
În zobnița la cai,
Găsa piatră goală.
Da legea bătrână,
Cam din răs zâmbea,
Din gură zăcea:
"De pofiți așa",
"Soare păcătos",
"Prea e luminos!!..."
"Pe Iana c-o lua",
"Mulț sori s-o făcea",
"Pământu-o-ardea".
Adam de-auza,
Judecata i-o scria
Și albina că o lua,
La Sf. Ion să ducea.
Sf. Ion când o cetea,
Puțânel că să gândea,
Și cu Domnu că vorbea.
Sf. Ion așa zăcea:

*"Lele, Doamne, Sfântule",
"Ai pe soare să-l luăm"
"Și pe ceri să-l lepădăm".
"Să lumineze iel zâua",
"Da pe Iana să o luăm";
"Iar pe ceri s-o lăpădăm"
"Să lumine iea noaptea".
Dumnezău așa-i zâcea:
"Sf. Ioane, Dumneata".
"Așa mândru te-ai gândit",
"Și mai bine-ai făcut".
Dară Sf, Ion
Pe soare că-l lua,
În dreapta-l țânea,
Pe Iana o lua,
În stânga-o țânea
Și mi-i blăstăma.
Pe ceri îi lăpăda:
"Voi să vă duceti",
"De văzut să vă vedeț"
"De-ntâlnit, nu vă-ntâlniț"
"Vorbă să vorbiți",
"Să vă sfătuiți".
Ș-acuma pe ceri cum mai mergea,
De văzut mi să vedea,
Da de vorbit nu vorbea.
Ăsta blăstămu făcut,
Dila Dumnezău un Sfânt.
Este, Doamne, ș-acuma,
Doamne, de s-o pomenea.*

**Auzită de la Sâma Prunaru de 52 ani (știa carte), din
com. Alexandrovăț, jud. Craina, Valea Timocului
sârbesc.**

Iovan Iorgovan

*Duboară, cuboară,
Oi din deal în vale,
Un voinic călare,
Voinic iortoman;
Pi-un cal dobrogean,
Ficior de mocan.
Cu șoimii pe mână,
De m-e de minună,
Cu ogarii-n pază,
De m-e de mirază,
Cu Vidră-nainte,
Ca un om cuminte.
Voinic dubăra,
La Cerna-mi venea,
Din gură-mi vorbea:
"Cernă, apă lină",
"Nceată Cernă-nceată"
"Toate apili"
"Și talazurli".
"Rămână pietrili",
"Le-ardă soarili",
"Trec cu picioarili"
"Dincolo în aia parte",
"În chip de strinătate".
"Unde-am auzât"
"Fată urezând",
"Fată sălbatică",
"Mare m-e groaznică",
"Și năpraznică".
Cerna sta, spunea:
"Iovane, Iovane",
"Și tu Iorgovane",
"Ieu nu pot să-ncet"
"Toate apili"*

"Și talazurli".
"Ieu cât sânt de mare",
"Ieu în mine n-am"
"Rudă²⁷ de mireană".
"Tu să mi te duci"...
"Mie să-mi aduci"
"Rudă de mireană"
"Cu solz de aurel";
"În mine s-arunci".
"Ieu atunci încet"
"Toate apili",
"Și talazurli".
Iovan de-auza,
Iel mi să ducea,
Mult pământ trecea.
Și cum ajungea,
Calu la ceșmea
Sta și-mi odihnea.
Ș-apoi că-mi găsea
Chip de fată mare.
Mult mi-este-mpletită
Și mi-e-mpodobită,
De șerpe gătită,
Verde de-a cucută,
Șerpili s-o-nghită.
Iovan să oprea,
Aci la ceșmea,
Cal descăleca,
Țărușu trăgea,
Țăruș de argint
'L-n fipsă-n pământ,
Cu fata vorbind:
"Față, vară-mea",
"Ce cauți pe-aicea?"
Da fata spunea:
"Iovane, Iovane",
"Daică, mă Iovane",
"Știi, daică, că sânt "
"Fată de-mpărat"
"DilaȚaligrad".

"Taica m-a mânat",
 "Erendă²⁸ m-a dat",
 "Verde de-o cucută",
 "Șerpe să mă-nghită".
 "Că la noi aici",
 "Daică, s-a sosât"
 "Ală, șerpe mare",
 "Nouă capete are",
 "Și-mi cere, șerpe cere",
 "La ză câți-un cap de om",
 "Și ieu am venit",
 "De iel m-am gătit",
 Iovan sta grăia:
 "Fată, vară-mea",
 "Ce mă rog de tine":
 "Ieu sânt drumuit",
 "Calu-a ostănit",
 "De drumuri bățut",
 "Până odinesc",
 "Ieu așa poflesc";
 "Să-mi cați²⁹ câtăva",
 "Cât oi odinea",
 "Ieu de-oi adurmea",
 "Șerpili-o venea",
 "Tu m-oi pomenea",
 Fata de-auza,
 La umbră ședea;
 Capu-n poală-i lua,
 Putân de-i căza,
 Iovan adurmea,
 Șerpili venea,
 Din apă privea,
 Trii capete vedea,
 Și-apoi că zăcea:
 "Doamne, sfântule",
 "Până-acușa-avui",
 "De dar câți-un om",
 "Dar acușa trii",
 "Ce mă fac cu iei?"

28 Arendă

29 Să-i caute în cap

Fetița privea.
Șerpili grăbește,
Da nu să glumește.
Fata de-ar răspunde
Și n-are de unde;
Limba-i amurțată
Lăcrămili-i pică.
Verde foi de praz,
Lui Iovan pe-obraz.
Lacrăma-l ardea,
Iovan că sărea,
La vale privea.
Șerpe când venea,
Talaji- i mâna;
De mal le bătea,
Malu zoro suna,
Iovan di colea,
Pe fetiță-o lua,
Pe cal o-arunca,
Și-mi fugea cu iea
La altă ceșmea.
Pe ceșmea o punea,
Îndărăt să-ntorcea,
Pe șerpe-l întâlnea
Cu arcu când da,
Triei capete-i tăia.
Cu șasă uidea;
La fată-mi grăbea,
Daru să și-l iea.
Iovan di colea,
Înc-odată da,
Încă trii tăia.
Cu trii rămânea,
Înc-odată da;
Două-i mai tăia,
Cu unu uidea.
Șerpe iar grăbea,
La fată mergea;
Fata-ar înghița.
Iovan ce făcea?

*Dila coadă-l lua,
 Zo mi-l ciormănea,
 Rău îl vătăma,
 Șerpe când sâmța
 Că tăiat ieria,
 Capu-l învârtea,
 'Ndărăt să-ntorcea,
 În apă sărea,
 Apa că rușea,
 'N piatră să băga,
 Capu-afar scotea
 Și zo blăștăma:
 "Iovane, lovane",
 "Câne de lovane!"
 "De ce te-ndurași"
 "Rău mă vătămași"
 "Eu sânșili meu"
 "În mare să-l clocesc"
 "Muscă să roiesc",
 "Calu de su tine"
 "Să piară din mine"
 "Și boii-n coșere³¹",
 Să rămâi de jele",...
 Iovan sta, grăia:
 "Șerpe, Dumneata",
 "Și ieu oi-ngenunchea",
 "La Dumnezău m-oi ruga",
 "Berechet o da",
 "Porci o arănea",
 "Untură-oi topea"
 "Boii i-oș ungea"
 "Și la musca ta"
 "Fumu oi facea!"...
 Iovan să-ntorcea,
 Capitili lua,
 Limbili tăia,
 'N geantă le-așeza,
 La gât o-atârna,
 Negru- ncăleca,
 Fata să ruga:*

³¹ Legenda spune că musca columbacă de la Golubăț (din stânca Babaciaia), de atunci își are originea

*"Măi lovane, daică",
"Aide să mergem",
"Taica să-ți plătească",
"Să te dăruiască".
"Șerpe-ai omărit"
"Și m-ai izbăvit".
Da Iovan grăia:
"Fată, vară-mea",
"Ieu oi să mă duc",
"Depart de sat",
"Vară-mea, să cat",
"Rudă de mireană",
"Cu solz de-aurel",
"Poleit cu iel".
"La Cerna mă duc",
"În Cerna s-arunc",
"Cerna va-nceta"
"Toate apili"
"Și talazurli".
"Trec cu picioarili"
"Dincolo în aia parte",
"În chip de strinătate",
"Unde am auzât",
"Fată urezând",
"Fată sălbatică",
"Mare m-e groaznică".
"Ieu cu-iea m-oi lua".
"Da știi, fată, știi",
"Că-n două trii zâle",
"Dau ieu pila tine!"
Fata de-auza,
Palma atingea,
De sânge-o umplea;
În șele-l lovea,
De mi-l însămnă.
Și Iovan pleca,
Cu șoimii pe mână,
De e de minună;
Cu ogarii-n pază,
De mi-e de mirază.
Cu vidra-nainte,
Ca un om cuminte.*

Iel când îmi pleca.
 Țăganu venea,
 Capete-astrângea,
 În disagi punea,
 La-mpărat să ducea
 Și să lăuda:
 "Cinstite-mpărate",
 "Iote ce-am făcut":
 "Șerpe-am omorât",
 "Fata-am izbăvit".
 Împăratu de-auza,
 Fetița lui o lua.
 Și după țăgan o da.
 De nuntă s-apuca
 Da fetița zo plângea
 Și din gură așa-i spunea:
 "Nu e, tată, nu e",
 "Nu e, tată, ăsta".
 "Vez că e țăgan",
 "Da ăla-i Iovan ",
 "Iovan Iorgovan",
 "Călare pe cal "...
 "Ficior de mocan"
 "Pi-un cal dobrogean",
 "Cu șoimii pe mână",
 "De e de minună!"...
 Cu ogari-n pază",
 "De e de mirază";
 "Cu vidra-nainte",
 "Ca un om cuminte".
 "Așteaptă, tată, șteaptă",
 "Că-n două trii zâle"
 "Dă iel pila tine!"...
 Împăratu adăsta,
 Nuntă tot făcea,
 Trii zâle-mplinea,
 Iovan ajungea;
 Ora zo juca,
 Iovan zo privea.
 Fata de-l vedea:
 "Iote, taică, iote",
 "Iote-al meu Iovan "

"Cum șede pe cal"
"Cu șoimii pe mână",
"De e de minună".
"Cu ogari-n pază"
"Iel de mirează".
'Mpărat de-auza,
Slugi îmi trimitea
Pe Iovan striga,
La-mpărat venea.
Împăratu întrebând
Capete-arătând,
Iovan că le lua,
Gurili căsca;
Limbe nu avea,
Și iară el zăcea:
"Cistite-mpărate",
"Astea capete de șerpe"
"Or limbe n-a avut",
"Da cu ce-a-nghițit"
"De s-a arănit?"
Iel dacă vedea,
Geanta dila gât trăgea,
Limbili scotea,
La-mpăratu le-arăta.
Împăratu de vedea,
Atunci pe țăgan îl lua,
Patru cai din grajdi scotea
Pe patru cai mi-l lega,
Din bice când plesnea,
Patru cai cu iel sărea,
Pe țăgan de viu rupea.
Atunci pe Iovan îl lua,
Cu fetița mi-l ruga,
Da Iovan așa grăia:
"Ia mărită fata ta",
"Da tu mie că mi-oi da"
"Rudă de mireană",
"Cu solzu de-aurel",
"Plec la Cerna cu el!"...
Împăratu de-auza,
La năvodari trimetea
Și lui Iovan îi găsa.

*Lua mireana și pleca,
Drept în Cerna să ducea.
Și la Cerna îi spunea:
"În ceată, Cernă-nceată"
"Toate apili"
"Și talazurli",
"Să rămână pietrili".
"Că ce-ai porâncit",
"Ieu Ț-am isprăvit";
"Cu mireana Ț-am venit! "...
Mireana din disagi o lua
Și pe Cerna-o lăpăda;
Iacă Cerna că săca.
Iovan călare trecea.
Când în ostrov ajungea,
Drumu la șoimi că le da.
Plecară șoimii chiotind,
Da ogarii schinciuiind,
Da și Vidra chirăind.
Piste groaznica că da,
Dară fata-mi chirăia
Și din gură-așa zăcea:
"Iovane, Iovane",
"Daică, mă Iovane!"
"Nu grăbi la mine"
"Că zo m-e rușine!"
"Sânt în ptelea goală",
"Și zo m-e rușine";
"Mă daică, de tine",
"Sântem frați pe lume!!"...
Da Iovan nu vrea.
La fată grăbea.
Fata să ruga:
"Ia stăi, daică, stăi",
"Stăi să ne-ntrebăm"
"Ce lege sântem!"...
Iovan sta-i spunea:
"Ieu fată că sânt"
"Copil popii Oprii"
"Din Țara Moldovii!"...
Și fata zăcea:
"Și eu, daică, sânt"*

*"Fata popii Oprii",
"Din Țara Moldovii"
"Știi, daică, nu știi",
"Când ieriam copii":
"Amândoi în casă stam",
"Bobiță-n casă coceam".
"Tu mai multe luași",
"Și mă mâniași",
"Ieu vătraiu luai"
"Și-n cap îți dedei",
"Capu ță-l spărsăi!"...
"Sămnu dila tine".
"Ie făcut de mine!"...
Da Iovan nu vrea,
La fată-mi grăbea;
Fetița rău plânge
Cu lăcrămi de sânge.
Iovan o pupa,
Și o săruta,
Pe cal o punea,
Cu ea că-mi pleca,
Pe mare mergând
L-al mijloc de mare,
'Ntr-o neagră vultoare
Domnu din slăvi privea
Ș-apoi mi-i făcea,
Tot un stei de piatră;
Câte lemne sânt.
Adusă de vânt,
De ieii să oprea.
Ieste ș-acuma,
Colea-n Cerna-njos
Alu Domnu fălos,
Colea-n Țara Rumânească
Ca pentru să pomenească.*

**Auzită de la Sâma Prunaru de 52 de ani (știe carte), din
com. Alexandrovăț, jud. Craina, Valea Timocului
sârbesc.**

Pătru dila Izvor

*Când oi zâce di-un bujor,
Venea carte din Stambol
La Pătru dila Izvor.
Carte albă, slove negre,
Ce spunea inime rele:
Îl chema la miliție,
Slujească la-mpărăție .
Să slujească pe dreptate
Nouă ai și jumătate,
La poarta-mpăratului,
Proptă Țăligradului.
Iacă Pătru când pleca,
Și acasă că-mi lăsa
Nevastă cu doi copii
Și copiii mărunțai,
Își bat sătenii joc de iei.
Da la iei în sat venea
Un Arnăut mai bogat
Să scoată biru din sat.
Dușmanu- n sat când venea.
Toată lumea-n sat venea
Și la oră zo juca,
Toată lumea premenită,
D-a lu Pătru e cernită.
Tot plânge și să gândește,
Unde Pătru să căznește³²
Arnăutu o vedea,
Pe toți oameni-ntreba:
"Ce șede mândruța așa",
"Toată lumea premenită",
"Numai iea șede cernită?!"
Dară câinii-ai de săteni,
De săteni și vameci mari*

³² Chinue

Că sânt oameni toți de-ai tari,
 Pe nevastă o spunea:
 "Măi Arnăut al bogat",
 "Ce ne scoți biru din sat",
 "Asta cea bună nevastă"
 "Are doi copii în casă".
 "Și copiii mărunțai",
 "Își bat sătenii joc de iei".
 "Că bărbatu i-o plecat",
 "A plecat iel la armată",
 "La-mpăratu să o facă ".
 "La-mpăratu la Stambol",
 "Pătruță dila Izvor".
 "Să slujească pe dreptate"
 "Nouă ai și jumătate".
 Arnăutu de-auza,
 Azi așa mâne-așa,
 La nevastă să ducea
 Și din gură așa-i zăcea:
 "Vai, nevastă cea curată",
 "Ce stai așa lăcrămată",
 "De purtare te cernești"³³
 "Or pe care mi-l jelești?"
 "Să te duci, te premnești",
 "Să pui fața pe albeală",
 "Buză moi la rumineală",
 "Că de-oi sta, de nu oi face",
 "N-ai face porânca mea",
 "Capu dila trup Ț-oi lua!"
 Nevasta să speria,
 Iea acasă să ducea,
 Nici la oră nu ieșea.
 Arnăutu mi-o căta,
 Mi-o căta și n-o găsa,
 Să dusă-n casă la iea.
 Cănila mi-o năcăjea
 Și-și făcu voia cu iea.
 Da nevasta rău plângea.
 Arnăutu di colea,
 Iel cu sâla că o lua

33 Îmbrăcată în negru, doliu

Și cu nevasta pleca,
Îi lua și copiii cu iea.
Unde cu iea să ducea?
Unde-i codru-ncocârlat,
Cânili s-a scufundat.
În poală de codru-avea,
Avea Turcu o băștea,
Da nevasta sărmana;
Toată zâua suspinând,
Pe-al iei Pătruță dorind.
Îl dorea az și-l dorea mâne,
Păn-la nouă ai de zâle.
Pe-al de zece-a povârnit,
Pătruță-acasă-a venit.
Găsa casa părăsâtă,
De porci toată râmată.
Cum tăbăra să văita,
Multă lume-l asculta,
Iel mi să văita așa:
"Oi, sărac de maica mea",
" Unde mi-e nevasta mea?"
"Nevasta cu doi copii",
" Că zo-mi pare rău de iei!"
Fămeiili povestea:
"Măi Pătruță, Făt-Frumos",
"Care-n lume n-ai mai fost",
"Așa voinicel frumos".
"Băiete, nevasta ta"
"Ntotdeauna plângea",
"Și pe tine te-a jelit",
" Tu mi-te acușa ai venit".
"Dar pe dânsa mi-a sâlit"
"Un Arnăut bogat",
"Și nevastica ți-a luat".
"Nevastica cu copii",
"Ș-bate el joc de ii".
"Arnăutu mi-a vorbit",
"Și pe-aici n-a mai venit",
"Unde mi s-a scufundat",
"Domnu știe știrea lui"
"Și nevasta cu copii!"...

Cum tăbăra de plângea,
 O săcure-n mână lua,
 Și cu săcurea pleca.
 Călca ici, călca colea,
 Unde-i codru-ncârligat,
 Cănilă s-a scufundat,
 Arnăutu al bogat.
 Pe su codru că-mi avea,
 O micuță de băștea³⁴;
 Iacă Pătru mi-l găsa.
 Arnăuru unde sta?
 La umbrița nucului.
 Iei ședea și-mi odinea,
 Da nevasta zo-mi săpa,
 Arnăutu cucăia.
 Pătruță din crâng ieșea,
 Cu săcurea când mări da,
 Capu dila trup îi lua,
 Nici nevasta nu vedea.
 Sărea capu ici, colea,
 Trupu mătării făcea,
 Da Pătruță zo striga:
 "Aoleo, nevasta mea",
 "Vino pân-la mine-ncoa".
 "Văd Turcu bolborosăște",
 "Vino cu iel de vorbește"
 "Că nu știu deloc turcește".
 Nevasta când auza,
 La Pătruță să uita
 Și pe gură-l cunoștea.
 Când vorbi vorba cu iea,
 Tocma-atunci să pricepea
 Că Pătruță a venit,
 Arnăutu-a prăpădit.
 Iea din gură-așa zăcea:
 "Bată-l Dumnezeu de Turc",
 "Lasă-l să bolborosască",
 "Bărbatu meu să trăiască".
 "Âsta cane m-a robît"
 "Și sângili mi l-a supt",

*"M-am făcut neagră pământ".
Copilu o-ntreba: -
-"Care mumă e ăsta?"
"Muică, copilașii mei",
"Ăsta ieste taica-l tău"
"Și e bărbățul meu",
"Cu care m-am cununat"
"Și pe voi v-am căpătat".
"Arnăutu al din sat",
"Pe câs-trii ne-a robît",
"Ne-a ținut aici la crâng".
Pătruță dacă-auza,
Își lua mândra și pleca.
Să dusă iar la Izvor.
Casăli și le dregea,
Și-mi ierna cu nevasta.
Când venii primăvara,
Iel de muncă s-apuca;
"Și muncește vara toată,
Umplea curtea de bucate
Și trăia pe Țară-n pace,
N-are Turcu ce-i mai face.*

**Auzită dela Sâma Prunaru de 52 de ani (știe carte), din
com. Alexandrovăț, jud. Craina, Valea Timocului
jugoslav.**

Marcu Viteazu

*Jos pe apa Nistrului,
 La morile Turcului,
 Turcului, Bolunului;
 La cășile Marcului,
 Marcului Viteazului,
 'Ntr-o Sântă Dumineca,
 Da vez Marcu ce făcea.
 Cu Turcu să rămășea;
 La beutură să lua,
 Să să ducă pomina.
 Da la masă-i asculta,
 Cu paru răchiu le da;
 Măiculița Marcului,
 Ibomnica Turcului;
 Dară Marcu ce făcea?
 Puțân afară ieșea;
 Mă-sa cu capu-i făcea,
 Mumă-sa afar ieșea.
 Dară Marcu că-i spunea:
 "Mumă, muichilița mea",
 "Când oi zăce bob năut",
 "Cu Turcu m-am rămășit"
 "La beutură ne-am luat";
 "Car- pe care ne-om îmbăta"
 "Capu dila trup ne-om lua".
 "Să ne dai răchiu",
 "De-al mălău";
 "Nici pe ala să nu-l lași",
 "Cu apă să-l îndoiești".
 "Rându la Turc o venea",
 "Să-i dai răchiu Mărmăzâu",
 "Ce-adoarme omu de viu";
 "Nici pe ala să nu-l lași ",*

*"Cu spirt să-l îndoiești".
"Să-i dai la Turc să bea",
"Te miri mumă s-o-mbăta",
"Să-i răpun ieu vieața".
Numa-atâta că-mi vorbea,
Iar la masă să punea
Și pornea de mai bea,
Da mumă-sa ce-mi făcea?
Bat-o Maica Precesta
Ibomnica Turcului:
Lină verde de-o lalea,
Iea de Marcu n-asculta,
Rându la Turc îmi venea.
Îi da răchiu de-al mălău,
Nici pe ala nu-l lăsa;
Cu apă-l îndoia,
Din ce bea tot ar mai bea.
Și mai bine să treza.
Rându la Marcu venea.
Zo-i da rachiu Mărmăzău,
Ce-mi adoarme om de viu.
Nici pe ala nu-l lăsa,
Cu spirt îl îndoia,
Zo-i da lu Marcu de bea.
Bea Marcu și să-mbăta,
Pe astal mi să culca;
Zo durmea Marcu dus,
Cu păloșu pe pept pus.
Dară muica Marcului,
Ibomnica Turcului,
Iea din gură-așa vorbea:
"Turcule, Bolunule",
"Când oi zăce flori domnești",
"Da ce stai și mai privești?"
"Nu vez Marcu s-a-mbătat "
"Și pe masă s-a culcat",
"Zo me bun iel de tăiat!"
Dară Marcu că-mi avea,
Vez, o slugă mitiutea;
La fereastă m-asculta,
Toată taina mi-afla.*

*De Turcu mi să ruga,
Ș-așa din gură vorbea:
"Turcule, Bolunule",
"Ieu de tine m-aș ruga",
"Puțân drumu că mi-oi da",
"Pe Marcu l-oi săruta".
"Nouă ai l-am ascultat",
"Pânea, sarea i-am mâncat",
"Toată sâmbria mi-a dat",
"Nicio para nu i-a luat".
"Nimic nu m-e vinovat",
"O fi ceva păcat",
"Să moară nesărutat".
Dară Turcu de-auza,
Cu inima să-ntorcea,
Drumu la slugă că-i da.
Dară sluga ce-mi făcea?
La Marcu mi să da,
Să făcea mi-l săruta,
Dinfi-n obraz împlânta,
Trăgea sluga cât putea,
Dară Marcu nu sâmța,
Parcă purecu-l mușca.
Dară sluga de-mi vedea,
Drept în picioare sarea,
Așa din gură vorbea:
"Iartă-mi Doamne păcatu",
"C-oi să-mi bat stăpâioru".
"Nouă ai l-am ascultat",
"Pânea. sarea i-am mâncat",
"Toată sâmbria mi-a dat";
"Nimic nu m-e vinovat",
"Veni vremea să mi-l bat".
Palma bici că mi-o făcea,
Piste oichi că mi-l lovea.
Tum-te-atunci să deștepta.
Drept în picioare sarea.
Mâna pe slugă punea.
Așa din gură vorbea:
"Lele, slugulița mea",
"Foaie verde di-un spanac";*

"Ce-ți fusăi ieu vinovat",
"De tu pe mine mă baț?"
Dară sluga așa vorbea:
"Marcule, viteazule",
"Marcule, stăpânule",
"Da nu știi tu ce-ai lucrat?"
"Cu Turcu te-ai rămășit";
"La beutură v-aț luat",
"Și tu mi te-ai îmbătat",
"Pe astal mi te-ai culcat",
"Zo durmeai Marcule dus",
"Cu păloșu pe pept pus",
"Foaie verde bob năut",
"Da mumă-ta-așa-a vorbit":
"Turcule, Bolundule",
"Da ce stai și mai privești?"
"Nu vez Marcu s-a-mbătat";
"Pe astal mi s-a culcat",
"Zo me bun iel de tăiat!"
"Foaie verde di-un spanac",
"La fereastră-am ascultat",
"Toată taina le-am aflat",
"Ieu, de Turcu m-am rugat",
"De abia drumu că mi-a dat",
"Ieu, la tine am venit";
"Palma bici că mi-am făcut",
"Piste oichi te-am lovit";
"Când oi zâce di-un spanac",
"Și de-abia te-ai deșteptat",
Dară muica Marcului,
Când așa ceva vedea,
Pe ușă afar fugea,
Da și Turcu după iea,
Dară Marcu ce-mi făcea?
Straichina di pe masă lua,
De-asvârlitelea când da;
Capu dila trup îi lua,
Pe Turc îl prăpădea,
Pe mumă-sa mi- prindea, ?
Cu săngir³⁶ mi-o lega,

³⁶ Zale, lanț

*Cu cătran o cătrănea,
Și la caș mi-a atârna.
Foc dila picioare-i da.
Mi-ajungea focu la țâță,
Vorbea Marcului măichiță:
"Marcule, copilule",
"Iea privește la muichiliță",
"Mi-ajunsă focu la țâță";
"Muică, țâțășoara ta",
"Ce-ai supt Marcule din iea".
Dară Marcu așa vorbea:
"Nu e țâțășoara mea",
"Ci e țâță de căța",
"Ce-a mușcat Turcu din iea".
Ardea mă-sa de plesnea,
Bea Marcu să vesălea
Și cu sluga alătura,
Lăutarii zo-i cânta.
Când focu să potalea,
Dară Marcu ce-mi făcea?
Oasăli i le-aduna
Și-n piuă le pisa.
Și-n vânt i le vântura,
Și nimic nu s-alegea,
C-așa minte iea mi-avea.*

**Auzită dela Chiria al Peni de 31 ani, știa carte, din com.
Coilova, jud. Craina, Valea Timocului sârbesc.**

Gruicea

*Când oi zâce trii măslina,
Ascultați boieri la mine
Să vă spun o istorie,
Dintr-a mea copilărie,
Să vă spun un cântecel,
De când eriam mititel.
Când oi zâce de-o cicoare,
Colea-n vale dispre mare
S-a aflat o casă mare.
Da la iea cine-mi ședea?
Cistitul de împărat,
Cu fată de măritat.
Împăratul ie bogat,
Nu găsea giner-de luat
Și da veste la-mpărați,
Să s-astrângă la Galați.
Nu știu astrânge, mi să strânge
Vro saptezăci de-mpărați,
Dila răsărit chemați.
Toț împărații vorbea,
Care fata să i-o iea:
Tot împărații striga
Că fetița să i-o iea
Al ficior bun și frumos,
Al de Filip Măgerină.
Da-mpăratul sta vorbea:
"Toț împărații aț venit",
"La fata mea în pețât",
"Numai unu n-a venit";
"Craliu³⁷ Marcu cel de mult"
"Și cu Gruicea copil mic".
Iacă puțin zăbăvea,*

³⁷ Regele

Grup de români din zona Timoc - Bor Serbia

*Craliu Marcu ajungea
Cu un cal bătrân de tot,
Numai de cinci sute ai;
Da si Gruicea pe-al mai mic,
De doua sute și cinci zeci.
Cum la-mpăratu-ajungea,
Caii la iesle lega,
Drept în casă alerga,
La coada mesii ședea.
Da mireasa de-i vedea,
Iea de ciste că le da
Câte un par³⁸ de vin
Că sânt ostăniți de drum.
Craliu Marcu ceal de mult
Paru de vin l-a golit,
Un galbin în par punea,
Da si Gruicea iar așa.
Păruțu de vin când bea,
Diodata când îl sorbea,
Nici limbuța nu uda,
Paru la fată-n mâna da,
Și când de mână-o prindea,
Numa-odată o strângea;
Oasăli zo-i pârăia,
Da fetița rău tâpa.
Împăratu sta grăia:
"Ai saptezăci de-mpărați",
"Voi luați, beați si mâncați",
"Și de treaba vă cătați";
"Ăsta-i Gruicea copil mic",
"Baș³⁹ nu știe nimic".
Da Filipu Măgerină,
Iel din gura așa grăia:
"Nu este mireasa mea!"
"Ie-a lui Gruicea copil mic",
"Dacă nu știe nimic!"
Da Gruicea când auza,
Din sobă⁴⁰ afar iese.*

38 Pahar

39 Chiar

40 Camera

Și pe vatră să juca.
Cenușe cu pumnu lua,
Pe vatră mi să juca,
Ulcelușe că făcea,
Cu iele de ușe da,
Ca copilu să juca.
Craliu Marcu așa vorbea:
"Dacă Gruicea este mic",
"Ieu la stâne l-am crescut";
"Nouă stâne la mulsoare",
"Umpleau nouă ciubare";
"Și-i dam lui Gruicea să bea",
"Și-și uda numă-o măsă".
Împăratu de-auza,
El din gură așa vorbea:
"Ai, bre Marcu, Crale Marcu",
"Ieu lui Gruicea-al tău i-oi da",
"Nouă coptoare de pâne"
"De va mânca pânili";
"Atunci să ia fata mea"
"Și toată-mpărația".
Iacă-mpărați asculta,
Împăratu că lua,
Și la furnel⁴¹ aducea.
Dară Gruicea copil mic.
Când tăbăra de mânca
Nouă coptoare de pâne
Și iar nu să sătura.
Iel pe tuggle⁴² tăbăra,
Să surupe furnili,
Și să roada tuglili.
Da-mpăratu de vedea,
Tăbăra de să ruga:
"Oi, mă Gruicea, copil mic",
"Baș că n-ai știut nimic",
"Iea nu-mi roade furnili"
"N-am und-să coc pânili"
"S-arănesc oștirili".
Iar în casă să baga,

⁴¹ Cuptoare

⁴² Căramidă

*Jucării că să juca,
 Împărații logodea
 După care fata s-o dea.
 Mult vorbește Măgerina,
 Să ia fata de-mpărat,
 Ca să traiască cu drag.
 Craliu Marcu adăvăra:
 "Care-i mai viteaz ca mine",
 "Ală să ia fată bună".
 Împăratu așa spune:
 "Ai saptezăci de-mpărați",
 "Iea luați de beați și mâncați",
 "Că mai am încă una".
 "Mai am ieu la pimniță"
 "Nouazeci de ardovele"
 "Tot cu zământoc⁴³ în iele".
 "De-o putea să mi le bea",
 "Să-mi golească-ardoavili".
 "Iel atunci fata să-mi iea".
 Împăratu l-aducea
 Și-n pimniță mi-l băga,
 Ardoavili-i arăta,
 Și din gură îi spunea:
 "Iate Gruiceo, copil mic",
 "Iea să beai tu vinurli",
 "Să-mi golești ardoavili!"
 "Ș-atunci să-ți dau fata mea"
 "Și toata împărația".
 Da Gruicea când auza,
 Gura la boc⁴⁴ când punea
 Odată când trăgea
 Și ardovu îl golea.
 Ș-așa pe toate le bea
 Și iar nu să sătura.
 Pe dăogi să tăbara⁴⁵
 Și dăogili rodea.
 Da-mpăratu sta zăcea:
 "Oi, bre Gruiceo, copil mic",*

⁴³ Vin Tocit

⁴⁴ Cep

⁴⁵ Punea

*"Ia lasă dăogili",
 "Nu-mi spărgea ardoavili".
 "N-am und-să pun strugurii".
 Iar îndărăt să-ntorcea,
 Și la masă iar ședea;
 Tăbăra⁴⁶ de povestea,
 Împărații așa zăcea:
 "Ia luați să mâncăm, să bem",
 "Și de drum să ne cătăm",
 "Că noi mireasă n-avem".
 Da cistitu-al de-mpărat,
 Mândra vorbă că le-a dat:
 "Așteptați și nu-mi plecați",
 "Că mai am încă una!..."
 "Taica-al meu când a murit",
 "Piste Marea Neagră-avut"
 "Un pui de măr de argint",
 "Pe-o parte pârguit",
 "Da pe una-mbobocit",
 "Pe-a-lălaltă a roșit".
 "Asta pui de merișor",
 "De păzât, mi-l păzăște",
 "V-o trii zâne, fete mari!"
 "Iel dacă va putea",
 "Patru mere să-mi aducă",
 "De patru ceasuri să-aducă"
 "Și iar să să-ntoarcă",
 "Numai merli să-mi aducă",
 "Atunci fata mea să ia!..."
 Craliu Marcu ceal bătrân,
 Iel din gură-a povestit:
 "Oi, bre Gruiceo, copil mic",
 "Iea să-l iai pe Șargu meu",
 "Că ie bătrân de demult"
 "Și mai multe a vazut".
 Gruicea pe Șargu că-l lua,
 Și cum-l încăleca;
 Pusă buza la pamânt,*

Da coada-i şuera-n vânt
 Pe Marea Neagră trecând
 Când la măr că ajungea,
 Iacă zânili durmea,
 Dară Gruicea ce făcea?
 Măru cu totu că lua
 Şi cu iel mi să-ntorcea.
 Când de margini apropia,
 Zânili să deştepta,
 După Gruicea alerga
 Şi pe Gruicea când prindea,
 Câte trili-l ocolea.
 Una pe Şargu-l ţânea,
 Una de coadă-l trăgea
 Şi la fund îl scufunda,
 Una de scări îl trăgea,
 Di pe Şargu jos să-l dea.
 Dara Şargu sta, graia:
 "Oi, bre Gruiceo, copil mic",
 "Da ce stai şi mă priveşi?"
 "Or nu vez cum năcăjesc".
 "Iacă zânili ne-a prins".
 "Una de dârlogi mă ţâne",
 "Una de coada mă trage",
 "Una de scări mi te strânge",
 "Di pe mine te răstoarna".
 "Scoate mic de mămuzel"⁴⁷,
 "Şi-nţapă-mă cu iel"
 "Din botiţ până-n codiţ"
 "Să scoţi fâşie de opinci";
 "Sângeraş⁴⁸ de-argint scotea"
 "Piste zâne arunca",
 "Lăcatili sa-nchidea"
 "Şi legate că le lua".
 Atunci Gruicea de-auza
 Mâna-n disagă puneă,
 Mititel mămuz trăgea,

⁴⁷ Unealtă de înţepat

⁴⁸ Zale

*Din botiș păn la codiș
Scoase-o fășie de opinci;
Lua sângiru de argint,
Le-arunca la zâne, la gât.
Zânili lega,
Din mare afar ieseă,
Mâna Șargu cât putea;
Zece minute uidea,
Iacă Gruicea mi-ajungea.
Măru de casa răzma,
Zânili le-mpriponea;
Iar în casa să baga.
Împaratu când privea;
Măidanu să lumina
Și iar din gură zăcea:
"Ai saptezaci de-mpărați".
"Iea luați de beați si mâncați"
"Și de drum să vă cătați".
"Iacă Gruicea ce-a făcut",
"Cu măr cu tot a venit",
"Și zânili a-mpriponit".
Ai saptezaci de-mpărați,
Dila masă să scula,
Își lua drumu și pleca,
Numă Gruicea rămânea.
Fata lu-mparatu lua
Și cu iea să cununa;
-Mpărăția dobândeă.
Iar la stâne să ducea.
Nouă stâne le mulgea,
Nouă ciubară umplea;
Pe câte nouă le bea,
Numă-și uda o măsă.
Cu Craliu Marcu că pleca
Sus pe munții Bârsănești,
Unde-i frumos să trăiești.
Craliu Marcu ce făcea?
Într-o mâna îmi țânea,
Budugan de nouăzăci oca.*

*O călcătura făcea,
Drumu-n Gruicea-l lui că-i da,
Capu că i-l fărâma.
Ș-o cerea pe noru-sa,
Să să joace iel cu ea;
Da noru-sa de vedea,
Sângură să prăpădea.
Craliu Marcu rămânea
Pe toți munții covârșea⁴⁹.
Și căzu-ntr-o boală grea.
Și iel mi să prăpădea,
Și pierdu-mpărăția.*

**Auzită de la Sâma Prunaru de 52 ani (știe carte), din
com. Alexandrovăț, jud. Craina, Valea Timocului
sârbesc.**

⁴⁹ Cutreiera

Gruia lui Novac

*Plimbă-mi-să,
 Poartă-mi-să,
 Pin oraș pin Țăligrad;
 Să plimbă pe stradă-n vale
 Ceai trii voinicei drumeț.
 Să plimbau pe stradă-n vale,
 Căta conac să conăcească,
 La Anica crâșmăreasă.
 Când voinicii tuna-n crâșmă,
 Pe trii scaune ședea
 Scaunili scârțăia,
 Trii păreți îi cuprindea;
 Cu pumnu-n masă bătea,
 Căta vinișor să bea.
 Tot bătând cu pumnu-n masă,
 Veni Anica crâșmăreasă,
 Ș-apoi zâsă vorba-aleasă:
 "Ce poftiți voi Dumneavoastă?"
 "Da voinicii stau, grăia:
 "Măi Anică, crâșmăreasă",
 "Dă-ne vin de-al bun să bem",
 "Cât îți face că-ți plătim!"
 Da Anica de-auza,
 Tăbăra la vin căra;
 Le căra vinu cu vadra
 Și rachiu cu ocaua.
 Și bea voinicii la bere,
 Și goliră șase vedre
 Făr-să pună-un ban pe masă.
 Da Anica răspundea:
 "Măi voinici, voi Dumneavoastă";
 "Imi golirăți șasă vasă",
 "Nu mi-aț dat un ban pe masă".*

Da Gruîță cel frumos,
 Cu mustața răsucită,
 Alb la față, Negru-n chică,
 Dila masă să scula,
 Ș-o palmă bună-i cârpea.
 Anica-n călcâi să-nvârtea,
 'Ș lua peșchiru și pleca;
 Drept la-mpăratu mergea,
 Mâna-n șolduri îmi punea:
 "Aman, cistite-mpărate",
 "La mine-n crâcimă a venit"
 "Ceai trii voinicei drumeț".
 "Iei venind pe stradă-n vale",
 "Căta conac să conăcească"
 "Și brodiră⁵¹ în crâcima⁵² mea".
 "Pe trii scaune-mi ședea",
 "Trii păreți îi cuprindea",
 "Cu pumnu-n masă bătură",
 "Vinișor de-al bun cerură",
 "Ceru vinișor de-al bun",
 "Să bea la mine pe masă",
 "Cât îmi face să-mi plătească".
 "Și-mi băură șasă vasă",
 "Nu-mi pusără-un ban pe masă".
 "Dacă văzui și văzui",
 "Banii dela iei cerui".
 "Unu mai albu la față "
 "Cu mustața răsucită",
 "Dila masă a venit"
 "Ș-o palmă mi-a cârpit".
 "Dacă văzui și văzui"
 "Ieu la tine că venii",
 "Pe cei trii voinici drumeț",
 "Să mergem să-i osândim"
 "Că mi-a golit vasăli",
 "Nu mi-a dat păralili".
 Da-mpăratu întreba:
 "Cum le este fața lor?"

51 Nemeriră

52 Cărciumă

Și Anica sta, grăia:
"Unu-i negru și bătrân",
"Cam cu oichii largi în cap"
"Și cu chica rotunjită";
"Unu-mi este mai negrișor",
"Tuns flăcău de munte".
"Iei la masa mea beură"
"Și banii nu-mi plătiră",
Da-mpăratu-așa zăcea:
"Ăla negru și bătrân",
"Cei cu ochii largi în cap",
"Și cu chica rotunjită",
"Te Novac, oțu bătrân",
"Ăla negru puțânel",
"Cei bun și frumos la față",
"Te nepotu lui Novac".
"Dă-le vinișor să bea",
"Mestecat și cu răchiu";
"Să bea până s-o-mbăta",
"Până vin cu potera".
Da Anica de-auza,
Iar la crâșmă să-ntorcea,
Tăbăra vin de căra,
Cu rachiul mesteca
Și-l da la voinici să bea.
Beură pân-să-mbătară
Și pe masă să culcară,
Împăratu di colea,
Îmi pleca cu potera
Și crâcima i-o acolea,
Nimenea nu cuteza,
Numai un Arnăut
Cu cioarecii rupt în fund.
El în crâșmă să băga,
Ceai trii voinicei durmea.
Atunci Turcu arnăut,
Cu cioarecii rupt în fund,
Împăratului zăcea:
"Mă-mpărate, luminate",
"Uite ce am să le fac":

"Mai trimitem fogăraș"⁵³,
 "Pe târgu Stambulului",
 "Și mie să-mi aducă"
 "Șasă frânghii de mătăasă",
 "Să-i tai carnea pân-la oasă".
 "Ș-alte șapte de Brașov",
 "Să-i tai carnea pân-la os".
 "Mândru bine l-oi lega"
 "Și să-i luăm cu potera".
 Împăratu de-auza,
 Mai mână un făgăraș
 Pin târgu Stambulului.
 Făgărașu cumpăra
 Șasă frânghii de mătăasă,
 Să-i tae carnea la oasă;
 Ș-alte șapte de Brașov
 Să-i tae carnea pân-la os.
 Făgărașu când venea,
 Cu frânghiili a juncea,
 Ala Turcu arnăutu,
 Nu e aga⁵⁴ de nimic
 Cu cioarecii rupți în fund,
 Pe Gruîță mi-l lega,
 Mi-l lega și-l ferega,
 Și pe câț trii iar așa.
 Ala Turcu arnăutu,
 Cu cioarecii rupt în fund,
 Câte-o palmă le-a cârpit,
 Gruîță s-a pomenit.
 Când odată să-ntindea
 Și frânghiile rupea,
 Buzduganu-n mână lua,
 Pe poteri să tăbăra.
 Și nu-i bate cum să bate,
 Și-i bate pe toț de moarte,
 Toate-agale prăpădea,
 I-astrângea și-i grămădea,
 Grămadă de Turci făcea.
 Iar în crăcimă că tuna

⁵³ Jandarmi

⁵⁴ Soldați, jandarmi

*Și din gură-așa striga:
 "Oi, mă tată, măi Novace",
 "De-asară de când dormiți",
 "Da nu vedeți ce-am făcut? "
 "De când din somn m-am trezât",
 "Ce agale-am prăpădit?!"
 Da Novac, oțu bătrân,
 Când în coate să răzma;
 Pe fereastă largă-afară,
 Iel capu că mi-l scotea;
 Grămează de turci vedea
 Și din gură-așa zicea:
 "Mulțămesc, taică, Gruîță",
 "Că de nu te-ai fi trezât",
 "Pe toți ne-ar fi prăpădit".
 Câț trii afară ieșea,
 Tăbăra de-i buldușa
 Multă blagă⁵⁵ astrângea,
 Pe Anica o chema
 Și-i da galbinii cu poala.
 Anica galbinii lua,
 În chimir îi băga,
 Banii că și-i ascundea,
 Și iar în crâcimă venea.
 Le da la voinici să bea,
 Mai beură și mâncară;
 După ce să săturară,
 Iară prin Stambul plecară.
 Să duceau ei măciucarii,
 Măciuca Turci tot de-ai mari,
 Multă turcime-omora.
 Din Stambul iei când ieșea;
 Veniră puțân pe Țară⁵⁶,
 Văzu Turcii la comoară.
 Da Novac, oțu bătrân,
 Iel din gură povestind:
 "Măi, Gruîță, fiul meu",
 "Să ne-ajute Dumnezeu",
 "Ai cu taica să mergem"*

⁵⁵ Bogați

⁵⁶ Țara Românească. Așa numesc România, românii timoceni!

*"Să bătem Turcii din Tară",
"Țara să o liberăm",
"De păgâni să o spălăm".
Și pin Turci că abătea,
Și nu-i bate cum să bate,
Și bate iei tot de moarte,
Scotea pe Turcu din Țară.
Țara toată a libărat,
De păgâni o a spălat.
Păgânu e dușman rău,
Trecu-n vale la Bosfora;
Și trecură Marea Mică,
Nu mai putură de frică.
Novac țara stăpânește,
De păcate-o libărăște
Și Rumâni-l pomenește.*

**Auzită dela Sâma Prunaru de 52 ani (știa carte) din com.
Alexandrovăț, jud. Craina, Valea Timocului sârbesc.**

Novac

Când oi zâce peliniță,
 La vale pe Dunăriță,
 Tare vine-o șeiculiță;
 Șaica veche cârma nouă
 Zo taie Dunărea-n două.
 Dară-n șaică cine-mi șede?
 Șede Corbea și Gruia.
 Lină verde mândălac,
 Și mi-e Corbea mort de beat
 Că de cum mi s-a sculat,
 Multe vinuri a cercat.
 A beut și s-a-mbătat,
 Și-n șaică mi s-a culcat.
 Iacă șaica că-mi venea,
 Până-n vad la Vidina⁵⁸
 Câinii, Turcii de-l vedea,
 Toți în luntrii să punea
 Și-naintea lui ieșea.
 Șaica-n Dunăre-i oprea.
 Ferești deșchise eria,
 Turcii pe șaică să suia.
 Când la Corbea să uita,
 Sfântu Gorneac⁵⁹ zo sufla
 Chica pale i-o mâna,
 Turcii mi să spăimânta
 Și fugea ca corili,
 Să-neca ca vitili.
 Da sluga nemernica,
 Mânca-i-ar câinii carnea,
 Și țâța dela dreapta,
 Iel din gură așa-mi zâcea:

⁵⁷ Variantă; e culeasă de Giuglea-Vâlsan în colecția "De la Românii din Serbia", pag. 155

⁵⁸ Vidin

⁵⁹ Vânt care bate în Craina și aduce zăpada

"Turcilor voi Turci agale",
"Ce fugiți ca ciorili",
"Vă-necați ca vitili?",
"Veniți că vi-l dau legat",
"Ca pi-un dobitoc la gard!"
Da Turcii dacă-auza,
Sus pe șaică să suia,
Pe Corbiță mi-l lega
Cu cinci frânghii de mătăasă,
Tăia carnea pân-la oasă,
Cu alte de Brașov,
Tăia carnea pân-la os,
Și-l lua pe Corbea legat,
Și-l ducea la Călăfat,
Călăfat oraș bogat,
Piste Țară⁶⁰ adăvărat,
Pe Corbiță că mi-l lua
Și-n țăpă că-l înfigea,
Da pe Gruîță-l lega,
Jos de țăpa lui Corbiță;
Îl lega Turcii pe Gruîță,
Pică sânge din Corbiță,
Strică fața lui Gruîță;
Cine că mi-i comandă?
Ficioru lui Caragea,
Un turculeț mititel,
Știa carte giurgiumel.
Iel din gură așa grăia:
"Turcilor, buni și agale",
"Câți copii de Turc aveți ",
"Pe toți să-i astrângeți",
"Flinta-n mână să le dați"
"Și cărtușe cu patroane"⁶¹,
"Pe Corbiță l-o-mpușca",
"Să să-nvețe-n el să dea",
Da Turcii când auza
Câți copii de Turc avea,
Pe toți îi astrângea,
Flinta-n mână că le da

⁶⁰ Țara Românească

⁶¹ Cartușe cu plumbi

*Și cartușe cu patraoane,
 Tăbăra de-l împușca.
 Dară Corbea ce făcea?
 Glionțali le prijunea,
 În potcoava cizmelor
 Și -n piatra inelului.
 Copiii de turc împușcând,
 Și de-asupra lui venind.
 Corbu pasăre neagră,
 Din aripă răzbătând,
 Da din cioc tot cârăind,
 Și la carnea lui rămnind.⁶²
 Dară Corbea răspunzând:
 "Măi, vulture, pasăre neagră",
 "Nu rămni la carnea mea",
 "Și vino la mine-ncoa",
 "Că de-ajută Precesta",
 "Ieu țâie că ȝ-oi făcea";
 "Stârv de trii ani să mănânci",
 "Binili meu nu-l mai uiți".
 Da-l vultur, pasăre neagră,
 Jos pe ȝapa lui ședea
 Da Corbiȝă di colea,
 Inel de aur scotea
 Și pe ghiară-i așeza,
 Din guriȝă-i povestea:
 "Măi vulture, Dumneata",
 "Să te duci până colea",
 "Colea-n deal în Stari deal"⁶³
 "La casăli lui Novac",
 "Ce-are barbă ca un ȝap",
 "Sare Dunărea-n ciomag ",
 "Dincoace la Calafat"
 "Unde ie un rob legat"
 "Și-unu-n ȝapă-alinat".
 Vulturu da că-mi vedea,
 Din aripi răzbătea,
 Iel odată să-ndrepta
 Colea-n deal la Stari deal,*

⁶² Dorind, Poftind

⁶³ Dealul vechi

*La casăli lui Novac.
Da Novac, baba Novac,
Tăman bea la cafenea
Cu frati-su Banabac
C-o ploschiță de dud verde,
Ce țânea vro șapte vedre.
Tăman par de vin când bea,
Da vulturu di colea,
Inelu că-l sloboza,
Drept în par îl sprijinea.
Novac baba vinu-l bea,
Când la fundu parului,
Văzu piatra inelului.
Când ș-ardică genili
Să-și vadă potecili,
Inelu din par îl lua,
Și pe iel să zăuita,
Prea bine mi-l cunoștea
Și din gură-așa vorbea:
"Doi copilași c-am avut"
"Crezi Turcii i-a prăpădit";
"Iacă inelu-a venit".
Lăpăda țoale domnești
Și-mbrăca călugărești.
Pe su chivară-atârna,
Acea spatie turbată,
Ce prăpădea lumea toată.
Genele-și rădica,
Potecile de-și vedea
Colea-n vad la Dunăriță
Un de-i fiu-su Gruită.
Odată să opintea,
Dunărea-n ciumag sărea,
Și trecu la Calafat
De văzu robu legat
Și-unu-n țapă alinat.
Dacă văzu și văzu,
Bun călugăr să făcea
Și trecu la Vidina,
La mai mică cafenea,
Cu șaptezăci lângă ea,*

*Unde Turcii bea cafea,
 Și din gură-așa vorbea:
 "Turcilor, boierilor",
 "Am trecut la Calafat"
 "Și văzui un rob legat"
 "Ș-altu-n ȝapă alinat",
 "Ș-oi să am cu iei păcat";
 "Vedeți bine ieu că sânt"
 "Călugăre pe pământ ".
 "Chiar mă rog de Dumneavoastră"
 "Să-mi dați o vadră de vin",
 "Robii i-oi cuminica",
 "Că moare necuminecat"
 "Ș-oi să am cu iei păcat".
 Da Turcii dacă-auza
 Vadră de vin cumpăra,
 Lu moșu Novac i-o da.
 Novac baba vadra lua
 Și cu vadra că-mi pleca.
 Pe margine de Dunăriță,
 Se mânîe pe vedriță,
 De pământ când o trântea,
 Dăogili zo-i sărea.
 Dunărea-n ciumag sărea,
 Chiar la Călăfat trecea,
 Frângiili le tăia
 Și din gură-așa zăcea:
 "Măi Corbiță, taică, mă",
 "Să ȝâneți marginili";
 "Să le bat mijlocili"
 "Că le știu soroacili".
 "Când Turcu striga: "Aman!" ...
 "Să-i bat taică de su mal".
 "Când Turcu striga: "Amet!" ...
 "Ieu să-i bat taică la piept",
 "C-așa am avut adet"⁶⁴.
 Când pin Turci că abătea,
 Pe toate socacili⁶⁵
 Zo le sare fesurli.*

⁶⁴ Obișnuită

⁶⁵ Străzi înguste

Tăbăra de-i bulduşa⁶⁶
Multă blagă⁶⁷ aduna.
Lua pe Corbea şi pe Gruia,
Pe drum la vale-apuca:
Până-n vale la ceşmea,
Unde sta şi odinea.
Apă rece Novac bea,
Şi din gură-aşa grăia:
"Măi Gruişă, taică, mă",
"Ia să-mi cânti un cântecel",
"De când ereai mititel!" ...
Da Gruişă sta, grăia:
"Tată, tăiculiţa-l meu",
"Creştinu Lui Dumnezeu",
"Da ştii, taică, da nu ştii",
"C-un pustiu de glas ce am",
"Când odată-oi răsună",
"Braji mărunţi s-o legăna",
"Lunca valea o-aulea",
"Ape reci o-i turbura",
"Ş-oi să m-audă Zâna",
"Mă loveşte cu-aripa",
"Oichii din cap mi-o sărea",
"Buştean negru-oi rămânea".
Da Novac dacă-auza,
Aşa din gură-i spunea:
"Dila câte mi te-am scos",
"Şi te scot şi dila iea",
"Ce nu-mi faci tu voia mea?!" ...
Gruişă când auza,
Când abătea de cânta,
Braji mărunţi îi legăna,
Lunca-n vale răsună,
Ape reci le turbura,
Zâna din ceri l-auza,
Din noor să slobăza,
Cu aripa mi-l lovea,
Oichii din cap îi sărea,
Buştean negru rămânea.

⁶⁶ Îi căuta de bani

⁶⁷ Bogăţie, bani

Tăbăra Gruia plângea,
 Da și Novac iar așa;
 Cu fața-n sus să puneă,
 După zâna să uita,
 Trii zâle și trii nopți;
 Gida⁶⁸-n mână o țânea,
 Sta numă-n zână să dea.
 A dea-tria zi-mpinia,
 Iacă zâna c-o afla,
 În noori cum ședea,
 Tăman de namneaz⁶⁹ mânca.
 Moș Novac mi-o oichea,
 De-odată să opintea,
 Cu gida⁷⁰-n zână când da,
 Și pe zână o lovea
 La foaia zăbunului,
 Baș la capu pieptului,
 Unde-i pasă zâniei.
 Puțânel cum zăbovea,
 Iacă zâna că-mi cădea
 Moș Novac o prijinea,
 Și pusă mâna pe iea.
 Lua cuțātu ș-o crunta,
 Cam de ptelie-o jupuia,
 De judecat-o judeca:
 "Pune-i oichii tu căța",
 "C-ai căzut la mână ra"
 "Că-ți iau ptelea di pe tine";
 "Carne oi s-arunc la câne",
 "Să te fac de basnă-n lume!"
 Dară zâna nu baș⁷¹ vrea,
 Oichii lui Gruia-a puneă.
 Moș Novac o năcăja,
 Ptelea foale-i jupuia;
 Când la țâță ajungea,
 Dară zâna-mi chirăia
 Și din gură să ruga:

68 Sulița

69 Amiază

70 Sulița

71 Prea, chiar

*"Moș Novace, Dumneata",
 "Ia stai nu mă jupuia"
 "Că-i pun oichii acuma".
 "Ia lapte din tâta mea".
 "Pe oichi negri l-oi spăla".
 "Mai mândrii oichi i-o venea".
 Moș Novac de auza,
 Vedriță-n mână că lua
 Și la țâță o punea,
 Tăbăra de o mulgea.
 Vedrița când o umplea,
 La Gruia să ducea,
 Pe oichi negrii că-l spăla,
 Mai mândri oichi îi venea.
 Da pe zână-o jupuia,
 Îi făcu carnea bucături
 Ș-o lăpădă la vulturi.
 La tot locu de-ntorsură,
 Lasă câte-o bucătură
 Să fugă corbii cu iea-n gură.
 Ptelea zâniei că lua
 Și foale că i-o făcea,
 Își lua drumu și pleca.
 Călca ici, călca colea,
 Colea la podu de zale,
 Unde trec niște aznale⁷²,
 Căpătăm câtea parale,
 Că n-avem de iarnă sare.
 "Voi în codru vă scufundați",
 "La mine să vă uitați".
 Dor atâta le spunea,
 Corbiță pe Gruia-l lua
 Și-n codrii să scufunda,
 Oichii la Novac țânea.
 Da Novac ce mai făcea?
 Iel su pod să zgugulea,
 Puțânel că-mi zăbovea,
 Iacă, Doamne, că-mi venea,
 Venea caii ropăind,
 Aznalili turuind;*

⁷² Care cu bani și marfă

Da bănuții zdrăncănind,
 Și ovreiașii cântând.
 Când pe pod apropia,
 Ovreii su pod privea,
 Pe Novac baba-l vedea;
 Pe lângă car să zgugulea⁷³,
 Călugăre să făcea.
 Ovreiașii, bogătașii,
 Iei din gură așa vorbea:
 "Măi călugăr, dumneata",
 "Ce te zgugulești așa",
 "Or ești maistor de ceva?"
 Călugăru sta, grăia:
 - "Sunt maistor da nu așa";
 "De căpestre de-al de boi",
 "Și de săbii de-ale noi!"
 Ovreiașu, bogătașu,
 Iel din gură așa-mi vorbea:
 - "Măi călugăr, Dumneata",
 "Tăman vin dinȚarigrad",
 "Bună sabie-am cumpărat",
 "Șapte mii am numărat".
 "Bună sabie mi-am luat",
 "la vino la mine-ncoa",
 "De cunoaște-mi sabia?!".
 Da Novac dacă-auza,
 La ovreiaș să ducea,
 Sabia din mână-i lua
 Și pe iea să zăuita.
 Din gură așa spunea:
 "Bună sabie-mi câștigai",
 "Da pi-un Ovrei n-o cercai!"
 "Să văd taie, au nu taie",
 "Au să mi-o fac o tigae! ".
 În șapte arcuri o-ntindea,
 Drumu-n ovreiaș că-i da,
 Capu dila trup le lua.
 Și le lua aznalili,
 Ș-apuca potecili.
 Lua pe Corbea și pe Gruia

⁷³ Se zgârcea, se cocoșa

*Și cu iei mi să ducea
Colea-n deal, din Stari deal,
La casăli lui Novac,
Lui Novac, baba Novac,
Ce-avea barba ca un țap,
Sărea Dunărea-n ciomag
Dincoace la Calafat.
Dacă vedea și vedea,
Iel în peșit să ducea;
De umbla țărili-n cruciș
piste Sava curmeziș.
Ce mândră noră-mi găsa;
Cum eria norica lui,
Nu să află-a nicicui.
Lăutari buni tocmea,
Mândră nuntă că-mi țânea;
Făcea nuntă cât de bună
O lună ș-o săptămână.
Da mi-o făcea cât de ra,
De când să ivea luna
Și-mi uidea ca secerea.
Făcu nuntă boierească,
Sus la tabăra turcească,
Colea-n Țara Rumânească,
Ca pentru să pomenească,
La buni frați ca Dumneavoastră.*

**Auzită de la Sâma Prunaru de 52 ani (știa carte) din com.
Alexandrovăț, jud. Craina, Valea Timocului sârbesc.**

Ioviță a lui Novac

*Colea, mare, colea, vere,
Colea-n deal la Stari deal⁷⁴,
La casăli lui Novac,
Lui Novac, Baba Novac.
La cea masă, cea de piatră,
Cu mărginili de os.
Ce-i ședea, Doamne, frumos.
Da la masă cine-mi ședea
Unde bea la răfenea?
Tot Novac, Baba Novac,
Cu frati-su Bănăbac,
Cu nepotu-su Ioviță,
Bea la masă răfenea,
C-o ploschiță de dud verde,
De țânea vro șapte vedre.
Da nepotu-su Ioviță
A auzât iel ș-a aflat
De fata vizârului.
Nepoata-mpăratului.
Baș de Stanca Șergheșanca,
Nepoata-mpăratului.
Să ducea pila băștea⁷⁵,
Ș-afla Ioviță de iea.
Cum ar face ș-or dregea,
Să o fure pe Stanca,
S-o fure dila băștea,
S-o ducă la Bănăbac,
Să-i fie noră pe plac
Că ie fată de bogat.
Iel dila masă să scula,
La grajdi de piatră mergea,
'N ușa grajdului ședea,
Șede vânătu rotat;
Pașă-l din Dii⁷⁶ l-a dat.*

⁷⁴ Bătrânul Deal (Dealul vechi)

⁷⁵ Grădină

⁷⁶ Vidin

Când a fost ta-su dănac⁷⁷
 Că-mi este frumos și gras,
 Ie făcut dila Ispas.
 Pe Vânătu-ncăleca
 Și da fuga la băștea.
 Când ajunsă la băștea,
 Iel pe Stanca mi-o găsa.
 Prisădește⁷⁸ florili
 Și-mi uda garoafili,
 Toate busuioacili,
 Să facă miroasăli,
 Să le poartă fetili.
 Da Ioviță, bun de mâna,
 Mi să trasă la pirlaz,
 Îi cere floare de năcaz:
 "Stanco, Stanco, vara mea",
 "Ce mă rog de D-ta",
 "la mai rupe-o garofea";
 "Să o miros câtă-va",
 "Să mai pierd inima ra".
 "Și mai dă-mi ș-un busuioc",
 "Că nu mai pot ieu de foc";
 Dară Stanca Șergășanca,
 Fetița vizărului,
 Nepoata-mpăratului,
 Iea din gură-așa zăcea:
 "Mă Ioviță, pui de drac",
 "Bată-ți sulucată-ți drumu",
 "N-are Stanca flori de dat"
 "C-astă sară n-a ploiat"
 "Ș-am dat bani de le-am udat",
 "Banii di pe sărutat".
 "Ș-am dat bani de-am îngrădit",
 "Toț banii di pe iubit".
 "Tu iești, daică, pui de drac",
 "Iești gata de-ncelușat"⁷⁹.
 "Pe mine n-ai înceluia"
 "Să-ți dau florile la pirlaz",
 "Să mă săruț pe obraz".
 Da Ioviță așa zăce:
 "Stanco, Stanco, vara mea",
 "la mai dăm o garafea",
 "Să mai pierd inima rea"

⁷⁷ Flăcău

⁷⁸ Sădește florile

⁷⁹ Înșelat

"Că la taica-am dăncit"⁸⁰,
 "Toate fete m-a urît"
 "Ş-am plecat în lumea albă"
 "Să-mi găăsăsc pe lume fată",
 "Să minune lumea toată".
 Da Stanca când auza,
 Mai rupsă o garofea,
 Rupsă una, rupsă două,
 Când să rupă pe-a de trii,
 Iea-şi veni-n minţali iei,
 Mai rupsă ş-un busuioc,
 Şi da fuga la pirlaz,
 Şi să dusă la Ioviţă.
 Da Ioviţă, bun de mână,
 O s-o pue la ciochină.
 Pe Vânătu să ţânea,
 Picioarili pe iel strângea.
 Iel cu stânga o minţa
 Şi cu dreapta o prindea.
 La ciochină o puneă,
 Di pe cal o săruta,
 Şi-mi pleca iel cu Stanca,
 Şi-mi mergea cât mai mergea,
 Dară Stanca sta, grăia:
 "Mă, Ioviţă, bun de mână",
 "Cum m-aruncaşi la ciochină",
 "Sufleţălu mi-l mâncaş",
 "Pe obraz mă sărutaş!..."
 "Da ştii, Ioviţă, nu ştii",
 "Că Cădriu de-o afla",
 "Pe Galbin o-ncăleca",
 "Şi m-ajunge acuma".
 "Şi pe tine te-o tăia",
 "Şi pe tine şi pe mine",
 "Strică dragostea pe lume".
 "Da de-o fi iel pe Negru",
 "Negru lui a-mbătrânit";
 "Numai fuge aşa iut",
 "Şi scăpăm departe-n câmp".
 Iar şedeă, cât mai şedeă,
 Şi Cădriu mi-i sâmţa,
 Pe Galbin o-ncăleca,
 După Ioviţă să lua
 Şi tăbăra de-l gonea.
 Da Ioviţă rău fugea,

*Tot pe Stanca o țânea;
Că e dânsu bun de mână,
Zo mi-o țâne la ciochină.
Novacu la masă bind,
Când ș-aridica genili
Să-și vadă potecili,
Pi lângă masă să uita,
Pe Ioviță nu vedea.
Iel din gură-așa zăcea:
"Oi, sărac de maica mea",
"Ai măi frate Bănăbace",
"Noi beurăm și mâncarăm".
"După ce ne săturarăm",
"De Ioviță ne uitarăm".
"Că copilu s-a sculat"
"Di lângă noi a plecat".
"Du-te, frate Băbănace",
"Colea-n grajdu-al din afară",
"De privește pe Roșioara".
"De-o fi luat pe Roșia"
"Pe iel nu-l prinde nima".
"Că e iute la picior",
"Odată și de trei ori".
"De-o fi luat pe Vânătu",
"O să mi-l taie Turcu!"
Băbănacul, pui de drac,
Fugea-n grajdu din afară
Ș-o văzu pe Roșioară.
Roșioara e-nșelată,
Ce mai bun de-ncălecată!
Da Vânătu nu eria.
Pe iel Ioviță l-a luat
Că eria fumos și gras.
E făcut dila Ispas.
L-a văzut mândru rotat,
Pașa din Dii i l-a dat.
Băbănacul, pui de dracu,
Mi să dusă la Novacu
Ș-apoi din gură-i zăcea:
"Lele, nană, măi Novace",
"Avusăși un nepoțal"
"Și uidiși și făr-de iel!"
Da Novacu de-auza,
Iel poteca i-o știa,
Și fuga-n grajde că da.
Cam la fundu grajdului
Ședea Șargu Mârșanu,*

Parcă-i de găini spurcat;
 Da cu șeaua e-nșelat,
 Zo e bun de-ncălecat.
 Bănăbac pe Roșioara,
 Că e iute la picor,
 Odată și de trii ori.
 Buzduganili le lua,
 După Ioviță pleca
 Și trecură la băștea.
 Iei pe Stanca n-o vedea,
 La pirlazu de băștea
 Pe unde Vânătu-a trecut,
 Făcu dâre pe pământ,
 Iel cu Stanca tot plângând.
 Când ieșiră la Periș,
 Novacu-mi privea ghioldiș,
 Pe Cadriu mi-l vedea,
 Pe Ioviță zo-l gonea.
 Da Vânătu zo fugea,
 Da Stanca să chirăia;
 Da Novac când îi vedea,
 Iel din gură-așa zăcea:
 "Bată-l Maica Precesta",
 "O să-mi bată nepoțălu",
 "Până ajunge Șarga mea!"
 "Să-mi ajute Dumnezău".
 "Să mai cerc ieu buzduganu".
 "Dăli⁸¹ o să-i door ieu calu..."
 Când de iel apropia,
 Novac din gură spunea:
 "Oî, măi cuscre Cădiaș",
 "Ia lasă-mi tu nepoțălu"
 "Că ie copilu mitiutel",
 "Nimica nu știe iel".
 "Vino la Novac bătrănu",
 "Că Novacu-a-mbătrânit"
 "Și mai multe-a petrecut".
 "Da, știi, cuscre, da nu știi",
 "Că copiii fac vrăjbur-li",
 "Da bătrânii păciur-li..."
 Da Cadriu n-asculta
 Și de-ai morț că-l înjura,
 Că i-a furat fetița.
 Novacu când auza,
 Iel din gură-așa zăcea:

*"Măi Cadrie, Turc bătrân",
 "N-ai auzât ș-ai aflat",
 "De Novac, Baba Novac",
 "Ce-are barba ca un țăp",
 "Sare Dunărea-n ciomag?",
 "Îndreaptă-te la mine-ncoa",
 "La buzdugan să ne luăm",
 "La flinte să ne-mpușcăm".
 Cădriu când auza,
 Buzdugan dila ciochină lua,
 Și-n Novac il răpeza;
 Novac îi știa sama,
 Pe Mârșanu-l atingea
 Cu dunga călcâiului
 Cu vâna genunchiului.
 Atunci Șargu Mârșanu,
 Până buzdugan venea,
 Iel pe burtă să punea,
 Buzduganul petrecea.
 Șargu când să rădica,
 La buzdugan să ducea,
 Novac Baba că i-l lua
 Ș-atunci din gură-i spunea:
 "Săi Cădrie, Cădriaș",
 "Că de mine n-ascuțași!..."
 Și la goană mi-l gonea,
 L-ndrepta Novac pe munte,
 Și ca uliu pe brăbete;
 Și-l doborî la poiană
 Ca uliu pe coțofană.
 Când l-ndrepta la șusea,
 Cu buzduganu când da,
 Di pe Galbina că-l lua
 Ș-o falcă-i îndrepta;
 Oichii din cap îi sărea
 Și limba că-și răteza.
 Da Novac așa-i spunea:
 "Ț-ă mai bine cuscre-așa",
 "N-ascuțași de vorba mea"
 "Să-ți iau și pe Galbina!"
 Paloș, iatagan trăgea,
 Capu dila trup îi lua,
 Ș-o lua pe Galbina.
 Pleca Novacu cu iea,
 Colea-n deal în Stari Deal
 La casăli lu Novac,
 Cu frati-su Bănăbac.*

Novac cum ajungea,
Iel la Stanca așa striga:
"Stanco, nepoțâca mea",
"Până-acușa, nepoțâcă",
"Dar, acușa o norică".
"Iacă, taică, ce-am făcut",
"Cu cuscru m-am ogodit",
"Galbina v-a dăruit".
Stanca pe Galbina-o lua
Și-n grajd de piatră o băga
Fân cu floare Stanca-i da,
Când în casă că venea,
Iar Novacu zo-i spunea:
"Iacă, taică, ce-am făcut".
"Disagii de carne-am umplut",
"Luai tot carne bună, grasă"
"Să prăjim desară varză".
Stanca-n disagi că căta,
Capu la Cadriu scotea,
Lacrămile-o podidea,
Și din gură-așa zăcea:
"Lele, tată, măi Novac",
"Cu Cadriu n-ai ogodit".
"I-ai luat capu di la trup..."
Da Novac-așa zăcea:
"Taci cu taica nu plângea",
"C-așa este vitejia",
"Vitejia și mânia".
"Astăzi face, mâne-și uită",
"Vine alta și mai uită".
Iară Stanca că-mi tăcea.
Novac da că-mi vedea,
Lăutari buni îmi tocmea.
Făcu nunta lu Ioviță,
Că i-a adus o copiliță,
Făcu nuntă cât de bună,
O lună ș-o săptămână.
Da mi-o făcu cât de ra,
De când să iveau luna,
Și-mi uidea ca secera.

Auzită dela Sâma Prunaru de 52 ani (știa carte), din com.
Alexandrovăț, jud. Craina, Valea Timocului sârbesc.

Doiecin

*Când oi zâce de-o cicoare,
La vale, frate, la vale,
Din cotro soare răsare,
Sus pe malu mării,
Sosit-a și s-a aflat
Un arap negru buzat,
Cu buza cât un ficat.
Când îl privești după cap,
Îi stă solzu ca de crap;
Da când îl privești pe burtă,
Îi stă solzu ca de știucă.
Mânili, prăjinili,
Picioarli, rișchitoarili;
Capu lui cât banița.
N vălitoarea capului,
Ca rotila plugului.
Om de casă și de masă
Câte-o nevestă frumoasă;
Să șadă cu ea la masă,
Și mănâncă la mâncare
Nouă coptoare de pâne
Și bea nouă boți de vin,
Ș-alte nouă de rachiu,
Tăman atuncea-i chefliu.
Și cere, arapu cere,
În culcare, fată mare,
Cu cine să culca sara,
Până-n ziuă îngropa.
Iacă rându că venea
Și la sora lui Doiecin,
Lui Doiecin, Doiecin bolnavu,
Ceal de nouă ani zăcând.*

**Românce timocence din regiunea de munte,
la un târg din marele centru minier al Borului**

*Sufletu nu i-a ieșit
Că mai are încă rând,
Pe toate nu le-a furșit.
Da Smărănda fată mare
Lua vedrița cobeliță
Și pleca la Dunărița.
La Dunăre mi-ajungea
Să-ntâlnea cu vară-sa
Da vară-sa-i povestea:
"Fa, văruică, d-ta",
"Tu la apă mi-ai venit",
"Știi, văruică, da nu știi",
"Că la noi mi s-a sosât",
"Tot o ală de arap"
"Cu buza cât un ficat".
"Când îl privești după cap",
"Îi stă solzu ca de crap".
"Da când îl privești pe burtă ",
"Îi stă solzu ca de știucă".
"Om de casă și de masă",
"Câte-o nevastă frumoasă"
"Să șadă cu ea la masă".
"Mi-este câne ală mare"
"Că mănâncă la mâncare"
"Nouă coptoare de pâne"
"Și bea dușmanu la bere"
"Câte nouă boți de vin"
"Ș-alte nouă de rachiu",
"Tăman atuncea-i chefliu".
"Și mai cere, câne, cere"
"În culcare fată mare".
"Câte fete-n Țaligrad"
"El cu toate s-a culcat"
"Până-n ziuă le-a-ngropat".
"Ș-acu rându Ț-a venit",
"Văruică, desart-te duci"
"Cu arapu să te culci".
Da Smaranda de-auza,
Pe vedre să mânia,
Si-ndărăt mi să-ntorcea,
Și tuna-n casă plângând;*

Ieșea afară suspinând,
 Oichii la soare țânând,
 Da Doicin tot întrebând:
 "Bre, Smaranda, sora mea",
 "Ce tui în casă plângând",
 "Ieși afară suspinând",
 "Oichii la soare țânând",
 "Or cu mine ți s-a urît",
 "La căpătâie mutând",
 "Așternute scuturând".
 Da Smaranda sta, grăia:
 "Lele, nană, mă Doicine",
 "Eu ți-aș spune, mi-e rușine";
 "Și mi-e rușine de tine",
 "Ești mai mare decât mine".
 "Cu tine nu mi s-a urît",
 "Așternute scuturând",
 "Căpătâili mutând".
 "N-auzi că mi s-a sosât",
 "La malu Stămbulului",
 "Tot o ală⁸³ de arap",
 "Un arap negru buzat".
 "Om de casă și de masă"
 "Câte-o nevestă frumoasă":
 "Să șadă cu ea la masă ",
 "Să-și facă voia deplin".
 "Și m-e câne, ală mare",
 "Mult mănâncă la mâncare":
 "Nouă coptoare de pâne"
 "Și bea cânili la bere".
 "Câte nouă boți de vin"
 "Ș-alte nouă de rachiu",
 "Tăman atuncea-i chefliu".
 "Și cere arapu, cere",
 "În culcare, fată mare".
 "Cu cine sara să culcă"
 "Dimineața o și-ngroapă".
 "Ș-acuși rândul a venit",
 "Cu arapu să mă culc",
 "D-aia tun în casă plângând";

*"Ies afară suspinând",
 "Oichii la soare țânând".
 Da Doicin dacă-auza
 El din gură-așa zăcea:
 "Bre, Smarando, sora mea",
 "Nu te teme nimica",
 "Să te duci und-te-oi mâna",
 "Pe murgu din grajdi oi lua",
 "Să te duci cu iel colea",
 "La fratimiu potcovar",
 "Pe negru să-l potcovească",
 "Cu cuie de sârmă-ntoarsă",
 "Să țână bine la coastă".
 "Că m-e naica om bolit",
 "Și m-e frică de căzut".
 Da Smaranda de-auza,
 Grajdi de piatră deșchidea,
 Pe negru de frâne-l lua,
 La potcovari să ducea
 Și din gură să ruga:
 "Lele nană, potcovari",
 "Când oi zăce di-un pelin",
 "M-a mână nana Doicin",
 "Negru să i-l potcovești",
 "De grea cale să-l gătești";
 "Cu cuie de sârmă-ntoarsă",
 "Să țână bine la coastă".
 "Că e nana om zăcut",
 "Și e frică de căzut".
 Potcovaru sta, vorbia:
 "Bre, Smarando, sora mea",
 "Să-ți rădici tu poalili",
 "Ca să-ț vād picioarili".
 "Negru să țâ-l potcovesc",
 "De grea cale să-l gătesc";
 "Cu cuie de sârmă-ntoarsă",
 "Să-l țână bine la coastă",
 "Că e nana om zăcut"
 "Și e frică de căzut".
 Da Smaranda de-auza,
 Din oichi negri lăcrăma;*

Și cu negru să-ntorcea,
 Iară-n grajd că îl băga,
 Și iar tăbăra, plângea,
 Da Doicin tot o-ntreba:
 "Bre, Smarando, sora mea",
 "Ce tot plângi tu naică-așa?"
 Da Smaranda-i sta, spunea:
 "Lele, nană, mă Doicine",
 "Cum de n-aș poate să plâng",
 "Nu ți-ă negru potcovit",
 "Da eu la arap mă duc".
 Da Doicin că întreba:
 "Di ce naică-mi spui așa?"
 Smaranda zo povestea:
 "Iote, nană, dice zâc",
 "Îmi zâsa nana potcovari",
 "Să-mi rădic eu poalili",
 "Să-m vadă picioarili";
 "Ș-așa ce m-am supărat",
 "Venii cu negru la grajdi".
 Da Doicin dacă-auza,
 El din gură așa zâcea:
 "Lasă naică nu plângea",
 "Merge negru meu ș-așa"
 "Da tu naică să te duci",
 "C-am un frate săbier",
 "Sabia să ți-o tocească";
 " 'N venin de șerpe s-o călească",
 "De arap să o gătească".
 Da Smaranda de-auza,
 Săbioara din cui lua,
 La săbier să ducea
 Și din gură-așa-i spunea:
 "Lele, nană, săbiere",
 "M-a mânat nana Doicin",
 "Sabia să i-o tocești";
 " 'N venin de șerpe s-o călești ",
 "De arap să i-o gătești".
 Săbie-ru sta vorbea:
 "Bre, Smarando, sora mea",
 "Să-ț desfăci chetorili"

"Și să-mi arăți țâțâli",
 "Țâțâli să le iubesc",
 "Săbioara s-o tocesc";
 " 'N venin de șerpe s-o călesc"
 "De arap să o gătesc".
 Da Smaranda de-auza
 Sabia-n teacă-așeza,
 Iar îndărăt să-ntorcea.
 Și tună-n casă plângând;
 Ieșea-afară suspinând.
 Oichii la soare țânând.
 Da Doicin tot întrebând,
 Și din gură bombonind:
 "Mi-a vorbit câne ceva",
 "De plânge sora așa?"
 Iar frati-su c-o-ntreba:
 -"Ce plângi naică, sora mea",
 "Ți-a vorbit câne ceva",
 "Ia spune tu la naica!?"
 -"Lele, nană, mă Doicine",
 "Zo me rușine de tine";
 "Zâsa nana săbieriu",
 "Să-mi desfac chetorili",
 "Să-i scot afar țâțâli",
 "Țâțâșoarli să-mi iubescă";
 "Săbioara s-o tocească",
 "De arap să o gătească".
 Da Doicin așa zăcea:
 "Taci cu naică nu plângea",
 "Taie sabia mea ș-așa!"
 "Du-te naică acuma",
 "C-am un frate ovreiaș";
 "Da mi-este frate de sânge",
 "Da mi-este frate de cruce".
 "Frati-miu e ovreiaș",
 "Ce-al mai mare dugăiaș";
 "Dila frati-miu să ceri",
 "Trii topuri de pânză rară",
 "Să iai un top dea mai groasă"
 "Să mai strâng eu ale oasă";
 "Să iai unu de mijloc",

*"Să cuprindă piste tot".
 "Să iai unu mai subțâre",
 "Să-mi mai vină-o țără fire".
 Iacă Smaranda pleca
 La dugaie mi-ajungea
 Pe oichi negrii să ștergea,
 Ovreiașu de-o vedea,
 Deloc pe soru-sa-ntreba:
 "Ce Smarando sora mea",
 "O cere nana ceva?!",
 "Să-i dau din dugaias⁸⁴ mea?!"
 Da Smaranda zo-i spunea:
 "Lele, nană, ovreiaș",
 "M-a mânat nana Doicin",
 "Trii topuri de pânză-i dai",
 "Să-i dai unu de-a mai groasă",
 "Să-și mai strângă ale oasă".
 "Să-i dai unu de mijloc",
 "Să-l cuprindă piste tot".
 "Să-i dai unu mai subțâre".
 "Să-i vină o țără fire".
 Ovreiu, ovreiu erea,
 Da cum își țânea legea,
 Trii topuri de pânză lua,
 Pe ales i le-alegea,
 Smarandi-n brață le da
 Și din gură așa-i zăcea:
 "Du-te naică, mai de grabă",
 "El de nouă ani zăcând";
 "Zâlili nu le-a furșit".
 "C-or mai avea încă rând".
 Smaranda acas venea
 Pe părete-l așeza
 L-ncinsă cu pânza groasă
 Și-i mai strânsă ale oasă.
 L-ncingea cu-a de mijloc,
 Și-l cuprinsă piste tot.
 L-ncingea cu-a mai subțâre,
 De-i venea o țără fire,
 Ș-atunci din gură zăcea:*

"Bre, Smarando, sora mea"
"Ia adu-l pe Negru-ncoa",
Când pusă picioru-n scară
Deodată mi s-arunca
Pe Negru-ncăleca
La Smaranda că cerea:
"Bre, Smarando, sora mea".
"Ia dă soață săbioară",
"Să-o atârni la subțioară!".
Pornea cu Negru-mi pleca,
Când pe poarta afar ieșea,
Capu-ndărăt-l învârtea,
Buzduganu nu-l vedea.
El din gură așa vorbea:
"Bre, Smarando, sora mea",
"Ia dă-mi buzduganu-ăla",
"Că plecai eu la arap",
"Buzduganu l-am uitat".
Da Smaranda zo-mi căsnea,
Nu putea l-aridica,
Atunci Doicin să-ntorcea,
Deștiu-al mic încârliga,
Și de toartă l-apuca;
La terchie⁸⁵ l-așeza,
Își lua drumu și pleca.
Când din sat afar ieșea,
O arătură vedea,
El din gură-așa zăcea:
"Să mi-l cerc pe Negru meu",
"Să mi-l cerc pe arătură",
"Să-mi mai fac o săritură".
Și-l mâna pe arătură,
Și-i făcu o săritură,
Când îl scoasă la șușea,
Drept la arap pleca.
Când de conac ajungea,
Buzduganu-n mână lua;
De trii ori când învârtea,
Drumu-n țărăbă⁸⁶ că-i da,

⁸⁵ Ciochină (Cuiul de lașcă)

⁸⁶ Gard

*Tărăbili zo sărea,
Arapu să spământa,
Și din foișor striga:
"Măi, Doicine, D-ta"
"Ce-mi fărâmași tăraba"
"De nouă ai ai zăcut".
"Ș-acuși la mine-ai venit".
Da Doicin îi răspundea:
"Măi, arape, D-ta",
"Ia vino la mine-ncoa",
"Să-ți dau eu pe sora mea",
"Să te culci câne cu ea".
Da Arapu de-auza,
Jos pe scară dubăra,
Și din gură-l întreba:
"Măi, Doicine, Dumneata",
"Vrei la flinte ne-mpușcăm";
"Or la săbii ne tăiem",
"Or la luptă ne luptăm".
Da Doicin așa-i spunea:
"Vin aproape ne luptăm",
"Cari pe care ne bătem".
Arapu la Doicin venea,
Deodată-l-mbrățișa,
Tăbăra de să lupta.
Arapu când l-aducea,
De pământ când îl znopea,
Până-n gleznă-l scufunda.
Da Doicin să mânia,
Pe genunche-l învârtește,
Pe arap că mi-l trânteste.
Păn la genunchi îl scufundă,
Și arapu iar așa.
Doicin când să mânia,
Odată să opintea.
Pe Arap când îl znopia,
Până-n subțiori îl scufunda.
Deloc trăgea sabia,
Capu la arap îi lua,*

*Și-n desagă-l lăpăda.
Lua pe Negru și pleca,
Să ducea la potcovari;
Potcoavili să-i platească,
Să nu să mai zăbovească.
La săbier iar așa
să-i plătească sabia,
Când pe cale că mergea,
Nu știu ce nu-s auza,
S-auza un zgomot mare,
încotro soare răsare.
Pin codru verde trecea,
Și la poiană ieșea;
La poiană-l întâlnea,
Vro doi, trii văcărași,
Care vacili păștea,
Ei plângea și să văita,
Lui Doicin îi povestea:
"Lele, moșule, Doicine",
"La noi aici s-a ivit",
"S-a ivit un șerpe mare",
"Cu oichii cât covețaua",
"Da limbili ca lopata":
"Ne ia vițăii dila vaci",
"Pe noi ne lasă săraci".
"Da și mânjii dila cai",
"Udim datori pe mălai".
Moșu Doicin de-auza,
Pe văcărași întreba:
"Unde-i vezurina?"
"Să mergem și păn la ea",
"Belcum⁸⁷ toate n-am furșit";
"D-aia sufletu nu mi-a ieșit",
"C-oș mai avea încă rând".
Văcărașii l-aducea,
De unde șerpile ieșea;
Moșu Doicin când vedea,
După piatră să ciucea.*

Iacă șerpe să-nvârtea,
Capu afară scotea,
Da, Doicin cu sabia.
Și-i lua capu dila trup,
Răzmă sabia-n pământ,
Făcu brazdă ca de plug.
Capu de șerpe îl lua,
Și-n disagi că mi-l punea,
Își lua drumu și pleca.
Când în sat că-mi ajungea,
Pila potcovaru da,
Și lui bacșișu să-i dea.
Dila poartă mi-l striga,
Nu-ntreba nu ispitea,
Deloc capu că-i tăia;
Și-n disagi că-l lăpăda.
La săbieri iar așa,
Și lui capu îi tăia,
Iar în disagi îl punea.
Pila ovreiaș trecea,
Cu ovreiu lua mânca,
Când acasă să ducea,
Da Smaranda adăsta.
Di pe Negru jos să da,
Disagi di pe Negru lua,
Capetili răsturna;
Da Smaranda când vedea,
Ea de frică tremura.
Da Doicin zo-i mai spunea:
"Nu te teme, sora mea ",
"Arapu l-am prăpădit",
"Țâie zâle Ț-am lungit ".
"Cu frații m-am ogodit",
"I-am răpus jos su pământ",
"Să n-aibă la tine gând".
"Acuși, naică, stii te duci",
"Și la mine să-mi aduci",
"Patruzăci de protopopi";
"Pe mine să mă cetească",

*"Naică, să mă spovedească".
"Domnu din sus s-o uita",
"Sufletu meu l-o ierta".
"Belchem toate le-am furșit",
"C-am avut eu încă rând".
Protopopii ajungea
De ceteală mi-l cetea
Pe Doicin îl spovedea
Domnu sufletu-i ierta
Doicin sufletu își da
Lua Smaranda-l îngropa,
La anu să mărita,
Mândru bărbățul că lua;
Și trăia pe Țară-n pace,
Că n-are arapu ce-i face.*

**Auzită dela Sâma Prunaru de 52 ani (știa carte), din com.
Alexandrovăț, jud. Negotin-Craină, Valea Timocului
sârbesc.**

Vântu Crivetu

Lină verde, mândălac,
 N-aț auzât ș-aț aflat,
 Voi, de vântu Crivetu,
 Putere dumnezăiască.
 Cu iea cine să lovească?!
 Împăratul din Stambul,
 Câte legiuri pe pământ;
 Iel pe toate le-a bătut,
 Numai cu vântu a udit
 Tot cu vântu Crivetu,
 Putere dumnezăiască,
 Cu ea cine să lovească!?
 Pe toț pașii ce i-a-avut,
 Iel cu toț mi s-a vorbit;
 Numai unu să afla,
 Colceag Pașa ceal de mult,
 Iel din gură-așa zăcea:
 "Mă-mpărate, luminate",
 "Câț pași ai pe pământ",
 "Iei toți mi s-a bătut";
 "Și tot că mi-a isprăvit",
 "Numai ieu că mi-am udit".
 "Ieu cu vântu să mă bat",
 "Baș⁹⁰ cu vântu Crivetu";
 "Putere dumnezăiască",
 "Ieu cu ea să mă lovesc".
 Atunci vântu Crivetu,
 La Colceag Pașa venea,
 Și din gură-așa striga:
 "Hai bre pașă, bre Colcege",

89 Variantă; în colecția Giuglea-Vâlsan, poartă denumirea "Colceag Pașa", pag. 275

90 Chiar

"Vrei cu mine să te bați?"
Colceag Pașa răspundea:
"Vântule, măi vântule",
"Unde mergem ne bătem?"
Iel din gură așa-i zăcea:
"Aide pașă, măi Colcege",
"Colea-n câmpu Culilor"⁹¹;
"La fântâna gerului",
"Unde-i pasă turcului".
"Și mă rog de Dumneata",
"Agalili-oi îmbrăca",
"Să-mbrace nouă cămașele",
"Piste nouă cămașele",
"Alte nouă zăbunele",
"Piste nouă zăbunele";
"Să-mbrace nouă cojoace"
"Piste nouă cojocel";
"Alte nouă iepângele"⁹²,
"Să țină la ger și iele".
Colceag Pașa de-auza,
Toată oștirea îmbrăca,
Câte nouă cămașele,
Piste nouă cămașele.
Îmbrăca nouă zăbunele,
Piste nouă zăbunele;
Și-mbrăca nouă cojoace,
Piste alte nouă cojocel.
Alte nouă iepângele,
Să țină de ger și iele.
Colceag Pașa că pleca,
La fântâna gerului,
Colea-n câmpu Culelui⁹³.
Dară vântu Crivetu,
Cu o nare cam trăgea,
Și la Coșava⁹⁴ striga:

⁹¹ Kula – oraș în nord-vestul Bulgariei

⁹² Mantale

⁹³ Kula – Oraș în Bulgaria de nord-vest

⁹⁴ Coșava e un vânt ce bate prin regiunea de N-E a Serbiei, Banat și Oltenia

*"Oi Coșavo, sora mea",
 "Ia măi sufla câtăva";
 "De mai scoate noorii",
 "Să te pui cu ploili".
 Tăbăra Coșava sufla,
 Zâua, noaptea că ploia,
 Și la țoale mi-i uda.
 Atunci Vântu Crivetu,
 După munț-ai mari să da,
 Când tabăra de sufla,
 Da Turcii cum îngheța.
 Cu puștili în vânt că da,
 Vântu sufla,
 Turcu-ngheța,
 Colceag pașa să ducea,
 Groapă-n pământ că făcea,
 Și cedărul⁹⁵ așeza.
 Și tuciul îl încinta.
 Cine la iel că venea?
 O gageală turc bătrân,
 Cu cioarecii rupți în fund.
 Iel din gură-așa zăcea:
 "O, Efende⁹⁶, pașo bre".
 "Iacă vântu ce-a făcut",
 "Iel pe toț ne-a omorît".
 Colceag pașa sta, zăcea:
 "Fărâmaț voi puștili",
 "Ș-ațâțaț focurli",
 "Până-n zâuă să scăpați",
 "Fuga de-aicea să dați..."
 Turcii puștili frângea,
 Condacili i le lua,
 Tăman focul l-ațâța
 Da și vântul că-i vedea,
 Odată tare sufla;
 Și tăciunii că-i sbura,
 În Dunăre-i lăpăda.
 Iar Turcu baraț bătrân,
 Iel lui pașa că-i spunea:
 "Iacă vântu ce-a făcut",
 "Focurile ne-a sburat",
 "Și tăciunii-a lăpădat",
 "În Dunăre i-a aruncat".*

⁹⁵ Umbrela

⁹⁶ Domnule

*Colceag paşa ceal bătrân,
Apoi din gură zăcea:
"Toţ caii să vi-i tăiaţ"
"Maţălii le lăpădaţ".
"Şi-n coşurili la cai să vă băgaţ",
Iacă Turcii-aşa făcea,
Cum paşa că-i învăţa.
Dară vântu Crivetu,
Când tăbăra de sufla,
Şi pe toţ că-i îngheţa.
Când zorile să vărsa,
Vântu Crivetu venea,
Cu mustăţăli de chidă;
Cu chetorili de brumă,
Cu cârja de ghiaţă-n mână.
La cedâr mi să ducea,
Şi din gură-aşa zăcea:
"Colceag paşa, Dumneata",
"Ce te-ai băgat în pământ?"
"Mai dă-mi oaste să mă bat",
"Că ăştia-au îngheţat",
"Crac de Turc ieu n-am lăsat".
Colceag paşa-nmărmurea,
Nu putea iel răspundea,
Dară vântu di colea;
Cu o nare caldă-mi sufla
Puţâni Turci învia.
Colceagu afar când ieşea,
Pe picioare zo-mi fugea,
Şi da fuga iel la Dii⁹⁷,
Dila Dii încătre Stambul.
Tum-te atuncea iel vorbea:*

⁹⁷ Dii este denumirea românească a Vidinului

*"Oi sărac de maica mea!"...
"Cine-o mai face ca mine",
"Pedepsât să fie-n lume".
"Baca, baca șim din gheaur"⁹⁸
"Gheaur bași orda"
"Asta Dilio-Iovan bași"
"Putere Dumnezăiască",
"Cu ia cine să lovească?"
În Stambul că rămânea.
Cu vânt nu să mai bătea.
Doamne, de să pomenea.*

**Auzită dela Sâma Prunaru de 52 ani (știa carte) din com.
Alexandrovăț, jud. Craina, Valea Timocului sârbesc.**

⁹⁸ Înjurătură turcească netraducabilă

Manolia

*Pe Argeș în jos,
 Negru Vodă trece,
 Pe un cal frumos,
 Cu meșterii zece.
 Nouă meșteri mari,
 Calfe de zidari,
 Dila Poenari,
 Cu Manolia zece
 Care-i și întrece.
 Cum merg toți pe cale,
 Să-mi aleagă-n vale,
 În vale-n Aluniș:
 Loc de mănăstire,
 Pentru pomenire.
 Domnul cum mergea,
 Și-n cale-ntâlnea;
 Pi-un biet ciobănaș,
 Din fluer doinaș.
 Domnu cum îl vede,
 Ș-apoi l-ntreba:
 "Măi, biet ciobănaș",
 "Din fluer doinaș",
 "Pe unde-ai umblat",
 "De oichi nu Ț-a dat"
 "Zăd de mănăstire",
 "Pentru pomenire?!"
 "Nu cumva te-ai dus",
 "Pe Argeș în sus",
 "Cu turme te-ai dus";
 "Pe Argeș înjos",
 "Cu turmili-ai fost";
 "Zădu nămolit",
 "Și neisprăvit?!"*

*Da al biet ciobănaș,
Din fluer doinaș,
Din gură grăia:
"Ba Doamne-am văzut",
"A sară-am trecut",
"Zădu l-am văzut";
"Rău e-nămolit",
"Și neisprăvit".
Câinii cum îl vede,
La iel să răpede,
Ș-a latră amurtău,
Și-mi urlă-a pustiu.
Colea la grindîș,
În vale-n aluniș,
Domnul Negru Vodă,
Pe cale mergea
Cu nouă meșteri mari,
Calfe de zădari,
Dila Poenari;
Cu Manolia zece
Care-i și întrece.
Ciobanii spuneau:
"Iote, Doamne, aicea",
"Zădu părăsăt",
"Din vreme de mult".
Domnul Negru Vodă,
Ce e bun de vorbă,
Din gură grăia:
"Iacă zădu meu",
"Care-l aleg ieu";
"Zăd de mănăstire",
"Păntu pomenire".
Chiar Domnul zăcea:
"Voi meșterii mari",
"Calfe de zădari",
"Dila Poenari";
"Cu Manolia zece",
"Și pe toț vă-ntrece".
"Curând vă sâliț",
"Sfoarăli-ntindeț",
"Zădu de-ncepeț".*

"Ca să-mi faceți mie",
"Mândră mănăstire",
"De pomină-n lume .
"Da de nu apoi",
"Voiu zâdea pe voi";
"Voiu zâdea de vii",
"Chiar la temelii!".
"Zădu meu să crească",
"Apoi să sporească",
"Să nu zăbovească!".
Meșterii cei mari,
Calfe de zădări,
Curand să sâlia;
Sfoarăli-ntindea,
Zădu de pornea.
Zăua ce-mi zădea,
Noaptea surupa;
A doua ză așa,
Ș-a tria ză iar.
Zădea în zădar,
Zădu surpa,
Chiar jos cădea,
Zădu nu sporea,
Nici nu-l isprăvea.
Chiar meșteru Manole,
Zădăraș Manole:
Sfoarăli-astrângea,
Nici numai zădea.
Ș-apoi să culca
Ș-apoi adurmea,
Ș-un vis că visa,
La iel că venea;
Cea șoaptă de Sus,
Aievea i-a spus:
"Zădăraș Manolea",
"Cel zădări ca tine",
"Nu să află-n lume".
"Zădu n-o spori",
"Până n-ați zădi",
"Acea întâiu fâmeie",

**Gura Timocului. Vărsarea lui în Dunăre lângă comuna Răidovăț,
din dreptul comunelor Gruia și Pristol-Mehedinți**

"Acea-ntâiu soțâie ";
"Aducând bucate"
"La soț și la frate".
"Prânz de mâncătură",
"Vin de beutură",
"La soțâie bună";
"S-o zădiț de vie",
"Chiar în temelie".
"Zădu să vă crească",
"Apoi să sporească",
"Să nu zăbovească".
Negru Vodă vine,
Vine să cunune;
Pe toț vă răpune,
Unu n-aț rămâne,
Chiar meșter Manolia,
Zădăraș Manolia,
Apoi să treza,
Ș-apoi că-mi verbea:
"Voi meșterii-ai mari";
"Calfe de zădari",
"Dila Poenari".
"Scule s-astrângeți",
"Toți în genunchiaț";
"Pânea să pupaț",
"Sarea-mi sărutați".
"Cu toț să juraț"
"Taina să țâneț":
"Voi să nu spuneț "
"La soț și la soră",
"Pe lume cu dor".
"Ieu când m-am culcat",
"Visu l-am visat",
"Ș-aieva mi-a spus:"
"Până n-am zădi";
"Și ni-om hotărî"
"Acea-ntâiu fămeie",
"Ș-acea-ntâiu soțâie";
"Care s-o ivi",
"Mâne-n zori de ză",
"S-o zădim de vie"

"Chiar în temelie",
 "Zădu să ne crească";
 "Ș-apoi să sporească",
 "Să nu zăbovească".
 "Că Negru Vodă vine",
 "Vine să cunune";
 "Pe toț ne-o răpune",
 "Unu n-om rămâne".
 Chiar meșterii ai mari,
 Calfe de zădari,
 Dila Poenari,
 Toți le grămădea,
 Ș-apoi în genunchia.
 Pânea mi-o pupa,
 Sarea săruta;
 Cu toț să jura,
 Să țână taina.
 Iei că n-o spunea,
 La soț și la soră,
 Pe lume cu dor.
 Chiar meșter Manolia,
 Și iel în genunchia;
 Și iel să jura
 Să țână taina.
 Apoi când jura,
 Meșteru Manolia,
 Iel mi să suia
 Pe gard de nuele,
 Și mai sus pe schele.
 Arșinu¹⁰⁰ cioplea,
 Pe zăd l-așeza,
 Da meșterii lui,
 Iei să-nfurișară,
 Veste că dădură,
 La soț la sorioară.
 Să nu să ivească;
 Să să zăbovească¹⁰¹,
 Zăle să-și lungească.
 Da Meșter Manolia,

¹⁰⁰ Piatră paralelipipedică

¹⁰¹ Să întârzie

*Iel taina-o țânea;
Nici nu mai spunea,
La soț și la soră pe lume cu dor.
De zăd că-mi zâdea,
Meșteri năvălea;
Arșine-aducea,
Manolia zâdia.
Di pe mănăstire,
La vale-mi privea,
Ș-a avea ce-mi vedea:
Iacă Ana lui,
Floarea câmpului,
Aduce bucate,
La soț și la frate.
Manolia privea,
Oichi-și învelea,
Ș-apoi zo plângea,
Din gură zăcea:
"Iacă Ana mea",
"Iea cum s-a sculat",
"De noapte-a plecat";
"Ș-acas mi-a lăsat"
"Copil nescăldat";
"Și nelegănat",
"Țâță nu i-a dat".
"De noapte-a plecat"
"Sus la mănăstire",
"De pomină-n lume",
"S-o zădesc de vie",
"Colea-n temelie";
"Zădu meu să crească",
"Să nu zăbăvească".
La copil cum să gândea,
Ș-așa rău că-i părea,
Oichi-n sus i-arâdica,
Și la Dumnezeu să ruga:
"Doamne Sfântule",
"Și puternicule!"
"Măi dă-l Doamne, dă-l!"
"O ploaie cu spumă";
"Să-mi curgă șuvoaie",*

"Să meargă pâraie".
"S-o oprească-n vale",
"S-o-ntoarcă din cale",
"Și să zăbăvească",
"Zâle să-și lungească";
"Copilu să-mi crească",
"Să mă pomenească".
Chiar Domnu-auza,
Ruga-i asculta,
Și iar Domnu-i da:
Da o ploaie grea,
O ploaie cu spumă;
De-mi curgea șuvoaie,
Și mergea pâraie.
Ploaia rău ploia,
Ana nu grija,
Poale sumetea;
'Nainte mergea,
Nu să zăbăvea.
Meșteru Manolia,
Dipe mănăstire,
Iar să zăuita;
Pe Ana-mi vedea,
Și iar să ruga:
"Măi dă-l, Doamne dă-l",
"Pe Sfântu Gorneac"¹⁰²,
"Cu vântu-al turbat";
"Paltinii să-ndoaie",
"Brajii să-i despoaie".
"Drumurli o-ncurca".
"Să vină alta",
"Iea să zăbăvească",
"Zâle să-și lungească",
"Copilu să-mi crească";
"Să mă pomenească".
Chiar că Domnu da,
Pe Sf. Gorneac;
Cu vântu-al turbat,
Sufla-amestecat.
Paltini-ndoaia,

¹⁰² Vânt foarte puternic ce bate dinspre munte, în Carpații timoceni

*Brajii-i despoia,
 Drumurli-ncurca.
 Ana ce-mi făcea?
 Pin crengi îmi trecea,
 Și iar că mergea;
 Meșteru Manolia,
 Din gură zăcea:
 "Măi dă-l Doamne, dă-l"
 "O turmă de oi";
 "Cu trii Ciobănei",
 "Cu niște câni răi".
 "Câni să sloboza",
 "De s-o speria"
 "Să-i verse oala";
 "Îndărăt s-o-ntorcea",
 "Îmi gătească alta".
 "Până mi-o gătește",
 "Or cum zăbăvește",
 "Zâlili-și lungește";
 "Copilu să-mi crească",
 "Să mă pomenească".
 Chiar Domnu-auza,
 Ruga-i asculta,
 Chiar că Domnu-i da,
 'Naintea iei ieșea,
 O turmă de oi;
 Cu trii ciobănei,
 Cu niște câni răi.
 Câni să sloboza,
 La Ana lătra;
 Rău mi-o ocolea,
 Ana nu grija.
 Pin câni îmi trecea,
 Și să-ndrepta;
 Sus la mănăstire,
 Iea cum mi-ajungea,
 Zădăraș Manolia,
 Mi să cubăra
 Pe gard de nuele,
 Și mai jos pe schele.
 Pe-Ana-n brață-o lua,*

Și mi-o săruta,
Din gură-i zâcea:
"Ano, soața mea",
"Vin la mine-ncoa";
"Să te zâdesc de vie",
"Colea-n temelie".
"Zădu meu să crească",
"Apoi să sporească".
Ana să râdea,
Pe Ana-n brață-o lua,
Și mi să suia;
Pe gard de nuele,
Și mai sus pe schele.
În zăd o-așeza,
Meșteri năvălea,
Cu-arșine¹⁰³ pe iea;
De zăd o zădește,
Da nu să-nglumește.
Ana răspundea:
"Manolio, Manolio",
"Zădăraș Manolio",
"Vrei să te glumești",
"Or că mă zădești";
"Mă zădești de vie",
"Chiar la temelie".
Manolia zâcea:
"Ana soața mea",
"Ieu vreau să glumesc",
"De zăd te zădesc",
"Ca să isprăvesc";
"D-alba mănăstire",
"De pomină-n lume".
Zădu rău creștea,
Păn-la gemănare;
Ana sta, plângea,
Din gură zâcea:
"Zădăraș Manolia",
"Nu-ț mai vez de șagă",

¹⁰³ Lespezi paralelipedice

"Nu e bună draga!"
"Zădu rău mă strânge",
"Trupușoru-mi frânge";
"Țâțâșoara-mi curge",
"Copilașu-mi plânge!"
"Plânge și suspină",
"Să-i dau țâța-n gură".
"Că ieu m-am sculat",
"De noapte-am plecat",
"Ș-acasă-am lăsat";
"Copil nescăldat",
"Și nelegănat!!"
"Cine țâță i-o da?"
"Cine mi-o legăna!!" ...
Manolia zădea,
Da nu să-nglumea,
Ana rău plângea.
Meșteri năvălea,
Cu arșin pe iea,
Zădu rău creștea.
Lângă țâțâșoare,
Ana rău gemea,
Ș-apoi să ruga:
"Meștere Manolia",
"Cel zădari ca tine"
"Nu să află-n lume!"
"Nu-ț văzuși de șagă",
"Nu e bună dragă!"
"Zădu rău mă strânge",
"Trupușoru-mi frânge",
"Țâțâșoarli-mi curge",
"Copilu meu plânge!!" ...
Manolia zădea,
Lacrămi îi pica;
La oichi să ștergea,
Arșinu-așeza.
Ana di colea,
Iea dacă-mi vedea,
Că nu este șagă,

*Nu e bună dragă,
 Din zâd să ruga:
 "Meștere Manolio",
 "Cel zâdari ca tine",
 "Nu să află-n lume!"
 "Ce mă rog de tine";
 "În drept țâțășoare",
 "Să-mi lași fereștioare!"
 "Că lui Vancea¹⁰⁴-l meu",
 "Foame i-o venea",
 "Să vină la muica" ...
 "Din zâd m-o sugea",
 "Păn' s-o sătura!!".
 Manolia plângea,
 Ciocanili lua;
 Arșinul tăia,
 Și chiar că-i făcea.
 În drept țâțășoare,
 Două fereștioare,
 Țâțâli-i curgea,
 Ana-l întreba:
 "Manolio, Manolio",
 "Nu te-ai înglumiț",
 "Baș¹⁰⁵ că m-ai zădit!"
 "Da-lu Vancea-l meu",
 "Cine țâță să-i dea",
 "Cine mi l-o legăna?" ...
 "Pe iel cine l-o scălda",
 "Cin' pe ptelie l-o ungea?" ...
 "Frumoasă ptelie-o avea",
 "Să mi-l sărute muica",
 "Că zo-mi rupsă inima!!" ...
 Da Manolia sta zâcea:
 "Iote, Ano, soața mea",
 "Pisica țâță să-i dea",
 "Vânturli l-o legăna";
 "Ploilii mi l-o scălda",*

¹⁰⁴ Diminutiv de influență slavă pentru Ion (Nelu în România)

¹⁰⁵ Chiar

"Și ninsoarea l-o ungea".
"Și Vancea-l meu o creștea",
"Să să facă voinicel";
"Domnul facă colonel",
"Judece armata iel".
Dor atâta că-i spunea,
Pusă-arșinu pe iea,
Dară Ana zo gемеa,
Și Manolia zo plângea;
Aude pe-Ana gemând,
Nu mai poate iel plângând.
Iacă zâdu c-ajungea,
Ajungea pân' la grinduș,
Până sus la coperiș.
Meșterii căra grinduș,
Să-i așează-acoperiș;
Colea pe grinduș,
Sus pe coperiș;
Meșterii lucrau,
Grindii așezau.
S-apuca de coperiș,
Frumos că o coperea,
Negrul Vodă ajungea;
Bună zâua că le da,
Meșterii că-i mulțamea.
Negrul Vodă sta, zâcea:
- "Măi voi meșterii-ai mari",
"Sânțeți calfe de zâdari";
"Cu Manolia al de zece",
"Care și că-ntrece".
"Da voi nu-mi puteț",
"Mie să-mi făceț",
"Altă mănăstire",
"Mănăstire-naltă";
"Și mai luminoasă",
"Pe cum nu mai e altă!?"...
- "Ba Doamne că știm",
"Orcând să zădim",
"C-a să-ț facem țâie",

"Altă mănăstire",
"Mult mai frumoasă",
"Și mai luminată",
"Pe Țară aleasă";
"Mănăstire-naltă",
"Pe cum nu e altă".
Domnul de-auza,
Apoi să supăra;
Ș-apoi porâncea,
La slugili lui;
Schele-mi cubăra,
Meșteri rămânea.
Sus pe coperiș,
Meșterii uidind,
Și toți iei plângând.
Schele-a dubărît,
Meșterii a uidit,
Ca să mi-i răpue,
Unu nu rămâie;
Să mi-i prăpădească,
Ca să pomenească.
Meșteri di colea,
Buni meșteri eria,
Sculili că-și lua,
Și iei își făcea,
Aripi zburătoare,
Din șindrili ușoare.
Aripi ca să zboare,
Di pe mănăstire,
Ca de pomenire.
Meșterii zburau,
Manolia uidea,
Sus pe coperiș.
Iel dacă vedea,
Și iel își făcea;
Aripi zburătoare,
Manolia să zboare.
Când iel să-nălța,
Aripi-n tindea,

*Din zăd s-auza,
Un glăştior frumos;
Frumos şi milos,
Zo vine din jos.
Glasu-aşa răspunde:
"Meştere Manolio"
"Nu-ţi văzuşi de şagă",
"Nu e bună dragă!"
"Zădu zo mă strânge",
"Trupuşoru-mi frânge",
"Țâțâșoara-mi curge",
"Vanciu meu zo plânge!!"...
Aşa s-auza,
Manolia privea,
Oichii-şi-nvălea,
Şi iel că sărea;
Di pe mănăstire,
Colea pe şușea,
Carnea să spârgea;
Oasă fărâma,
Sufletu-i ieșea.
Domnul Negru Vodă,
Iel dacă-mi vedea,
Trupuşoru-i lua;
În oraş, în Argeş,
De-l făcea ceşmea
În oraş în Argeş,
Îl făcu fântână;
Cu apşoară bună,
Apă lecuită,
Cine bolnav că venea,
Şi bea apă dila iea;
Lecuit mi să ducea,
C-aşa Domnu că zăcea.
Da pe Vancea că mi-l lua,
Îl lua surorli şi-l creştea,
Bună şcoală-nvăța,
Să făcu cel bun ficior,
Şi ieşi de colonel.*

*De judecata-armata toată.
Că ie Țara mai bogată,
Colonelu când crescú,
Și de ta-su când afla;
Să dusă la mănăstire,
Ce fu pentru pomenire,
Mănăstirea i-o privea,
Pe mumă-sa o vedea,
Cum ședea în zăd zădită;
Cu arșine-nvăluită,
Dila Dumnezău rândită
Colea-n Țara Românească,
Toată lumea să cetească,
Să nu mai zăbăvească;
Și din vac păn' la vecie,
Mila Domnului să fie.*

**Auzită dela Sâma Prunaru de 52 ani (știa carte) din com.
Alexandrovăț, jud. Negotin - Craina, Valea Timocului
sârbesc.**

Ghiță Cătănuță

*Când oi zâce peliniță,
Pe ceal deal, pe cea culmiță
Trece Ghiță Cătănuță,
Lele și cu-a lui mândruță.
Cu cincisprezece cai bătrâni
Și cu nouă catâri,
Întovăraș cu gălbinei
Și cu mândra pintre iei.
Trece Ghiță șuerând,
Dară cail răncezând,
Mândruleana aulind.
Dară Ghiță sta zâcea:
"Mândruleană, soața mea",
"Așa ieu ce m-aș ruga"
"Ca să-mi cântați un cântecel",
"De când eriam mititel".
Mândruleana sta, zâcea:
"Lele, Ghiță, soața mea",
"Baș acușa ț-oi cânta";
"Și-un pustiu de glas ce am",
"Când odat-o răsuna",
"Lunca-n vale-o răsuna",
"Braji mărunți o legăna",
"Ape reci o turbura"
"Și Rânjețu¹⁰⁶ m-o-auza",
"Și ne iasă coala-n vale",
"Și ne oprește din cale";
"Și pe tine te-o tăia",
"Și pe mine iel m-o lua".
Dară Ghiță Cătănuță,
Iel din gură așa zâcea:
"Mândră, mândruleana mea",*

**Vestigiile unei cetăți romane,
de lângă orașul din dreapta Timocului Kula (Bulgaria)**

"Da știi, mândră, da nu știi"
 "Că și ieu, mândră, nu sânt"
 "Fămeie cu cârpă-n cap"
 "Să mă dau la iel legat!"
 "Și ieu, mândruleană, sânt",
 "Și ieu sânt un voinicel"
 "De țâpă codru de iel".
 Mândruleana de-auza,
 Când abătea de cânta,
 Lunca-n vale-nboboceă,
 Braji mărunț îi legăna,
 Ape reci le turbura,
 Și Rânjețu de-auza,
 Înainte le ieșea;
 Și le ieși coala-n vale,
 Și mi-i oprește din cale.
 Dară Ghiță-așa zăcea:
 "Mă voinice, Dumneata",
 "Dă-te alături de drum",
 "Să trec cu mândra cântând".
 Da Rânjețu așa zăcea:
 "Nu e mândruleana ta",
 "Și ie ibovnica mea",
 "Ce m-am iubit ieu cu iea".
 Dară Ghiță Cătănuță,
 Când așa iel mi-auza.
 Iel din gură așa grăia:
 "Mă voinice, Dumneata",
 "Nu e ibovnica ta",
 "Și ie mândruleana mea",
 "Ce m-am cununat cu iea".
 Da Rânjețu sta, zăcea:
 "Lele, Ghiță, Cătănuță",
 "Oi să te las fără' mândruță".
 "Da știi Ghiță care sânt?"
 "Ieu sânt Florea al florilor",
 "Zâua florii le-nfloresc",
 "Dimineața-nbobocesc",
 "Mândrili le-mpodobesc",
 "În vale-n luncă le iubesc"
 Dară Ghiță răspundea:

"Mă voinice, Dumneata",
"Da știi tu care ieu sânt?"
"Ieu sânt luna lu Brumari",
"Lui Brumariu al mai mare"
"Ieu flor-li ța le pârlesc",
"Până-n zăuă le-negresc",
"Mândrili mi te urăsc".
Dară Florea-l florilor,
Iel din gură așa zăcea:
"Oi, mă Ghiță Cătănuță",
"Vreai la flinte ne-mpușcăm";
"Or la săbii ne tăiem",
"Or la luptă ne luptăm".
Dară Ghiță așa zăcea:
"La luptă să ne luptăm"
"Că lupta e mai dreaptă",
"Dila Dumnăzău lăsată".
Rânjețu când auza,
Iel la luptă îl lupta.
Cam în trii zâle de vară,
Cam din ză și până-n sară
Să luptează, c-oi să moară.
Rânjețu când l-aducea,
Lui păpucu că-i cădea,
Dară Ghiță să ruga:
"Mândruleană, mândra mea",
"Ce mă rog de Dumneata",
"Păpuțelu mi-a căzut";
"Bagă-mi păpucu-n picior".
"Or mă luptez, or că mor!"
Mândruleana sta grăia:
"Ba, mă Ghiță, nu așa".
"Că din doi barbațai",
"Tot cu unu-oi rămânea"
"Și-mi petrec tinereța!"
"Ghiță și mi-oi stăpânea"
"Ai cei nouă catârei",
"Întovăraț cu gălbinei",
"Și cu doi cai pintre iei".
Și iar Ghiță să lupta,

*Brânişoru*¹⁰⁷ să rupea,
*Şelvarii*¹⁰⁸-n vine cădea,
 Şi iar Ghiţa să ruga,
 "Mândruleană, mândruleană",
 "Brânişoru mi s-a rupt"
 "Şelvarii-n vine-a căzut"
 "Şi me frică de perit".
 Mândruleana sta, zâcea:
 "Las să-ţi fie rău nu-aşa",
 "Ieu de tine m-am rugat",
 "Dar tu nu ai ascultat",
 "Şi tu mie aşa mi-ai spus":
 "Ca să-ţi cânt ieu cântecelu"
 "Să m-audă Rânjeţălu",
 "C-o să-ţi iea iel sufleţălu!"
 Ghiţă-aşa când auza,
 Odată să opintea
 Şi şalvari-i lăpăda.
 Şi-l luptă cât îl lupta,
 Apa morţă mi-l trecea
 Şi Ghiţă zo să ruga:
 "Mândruleană, mândra mea",
 "Ia mai cată tu coala"
 "În poznariu la şalvari".
 "Scoate-mi cea verde basma",
 "Şterge-mă pe oichi cu iea";
 "Văd bine m-am năduşit",
 "Şi me frică de perit".
 Da nevasta sta striga:
 "Ia taci, Ghiţă, nu-mi vorbea"
 "Că din doi bărbăţai";
 "Tot cu unu-oi rămânea",
 "Şi-mi petrec tinereaţa"-
 Dor atâta că zâcea,
 Da Ghiţă să opintea,
 Pe Rânjeţu l-aducea,
 Şi de pământ îl trântea.
 Paloş, iatagan trăgea
 Capu dila trup îi lua

107 Brăcinarul

108 Pantalonii

*Și pe cal să-ncăleca,
Și-și lua nouă catărei,
Și cu mândra pintre iei.
Și pleca Ghiță pe cale,
Și pleca iel șuerând;
Și cu caii rânchezând,
Cu bănuță zdrăncănind.
Mână-aici, mână-colea,
Când ajunge la ceșmea,
Iel ședea și odinea.
Apă rece Ghiță bea,
Și pe mândra-o ispitea,
Din guriță-așa-i zăcea:
"Da știi, mândruleana mea",
"Ieu de tine mă rugam"
"Păpucu-n picior l-oi pune";
"Cătărama i s-a rupt",
"Păpuțelu mi-a căzut".
"Da tu mândră că-mi zăciai"
"Că din doi bărbăței",
"Tot cu unu-oi rămânea"
"Să-ți petreci tinereața".
Dară mândra sta, zăcea:
"Ba, mă Ghiță, nu așa".
"Ieu pe tine te-am știut"
"Că iești ficiorel de trup",
"Rânjețalu-i de nimic".
Și iar Ghiță că-i spunea:
"Mândră, mândruleana mea",
"Când șelvarii mei căzură",
"Picioarli să-mpedeca";
"Da tu mândră te râdeai",
"Tot la Rânjețu priveai".
Dor atâta judeca,
Capu dila trup îi lua,
Și-n disagă îl punea,
Și pe cal să-ncăleca.
'Ș lua cătării și pleca,
Mâna ici, mâna colea,
Ajunsă la soacră-sa,*

*Tăman¹⁰⁹ sara că-nsăra.
Iel cătării și-i lega
Și la mumă-sa striga:
"Bună sara, soacra-mea",
"Iote, mamă, am venit"
"Ieu conac să conăcesc"
"Ca să-mi faci o cină bună",
"Să-mi bagi o oală de varză",
"S-o prăjești cu carne grasă";
"Cu un cap de jupâneasă"
"Crescută la tine-n casă".
Soacră-sa când auza
Căta-n disagi carne grasă,
Ce-a crescut la iea în casă
Când lua cap de jupâneasă...
Fu fata iei a frumoasă!...
Da baba zo să văita,
Da Ghiță zo să râdea,
Trecu-n vale-n Craiova,
Altă măndruță că lua;
Mai mândră și mai frumoasă.
Nu ca-asta stricat-aleasă.
Și de nuntă s-apuca.
Făcu nuntă boierească
Colea-n Țara Rumânească,
La astă cistită masă,
La buni frați ca Dumneavoastră;
Toată lumea să cetească,
Cântec să să pomenească.*

**Auzită de la Sâma Prunaru de 52 ani (știa carte) din com.
Alexandrovăț, jud. Craina, Valea Timocului sârbesc.**

Badiu

*Plimbă-mi-să, poartă-mi-să,
Pin oraș, pin Brașova,
Umblă Turci de-așteamatu
După Badiu crâcimariu,
Întrebând și ispitind.
Badiu ici, Badiu colea,
Badiu-n margine de sat,
Într-un bordei afumat,
Turcii pe iel mi-l afla,
Mâna pe Badiu pune
Și pe Badiu mi-l lega
Cu cinci frânghii de mătăasă,
Îi tăia carnea până-n oasă.
Tot îl bate-l ispitește,
De când Badiu-a crâcimărit,
Câț Turci iel a prăpădit.
Măre, Badiu-mi chirăia,
Turcii la coș l-atârna,
În bătaia fumului,
La dogoarea focului,
Unde-i pasă Badiului.
Măre, Badiu străfîga,
La Bădiuleasa striga:
"Bădiuleasă, crâșmăreasă"
"Cu fața ta aleasă";
"Cu sprânceană neagră trasă",
"Îț samănă de crâșmăreasă".
"De ce stai și mă privești?"
"Or nu vez cum năcăjesc!"
"Ia du-mi-te, crâșmăreasă",
"La frati-miu Nicolcea"
"Cu cizma de opt oca"
"Cu potcoava plumbuită",*

*"De agale e gătită".
 Bădiuleasa de-auza,
 Î-și lua drumu și pleca
 La Frati-su Nicolcea
 Cu cizma de opt oca,
 Cu potcoava plumbultă,
 De agale e gătită,
 Nicolcea când o vedea,
 Iel din gură-așa-ntreba:
 "Ce mai faci cumnata mea?"
 "De-ai venit le mine-ncoa!"
 Bădiuleasa sta, grăia:
 "Lele, naică, Nicolcea",
 "Da știi naică, da nu știi",
 "La noi în crâcimă-a venit",
 "Câte-agale pe pământ".
 "Toate crâcima ne-a umplut"
 "Și pe frat-tu l-a legat"
 "În bătaia fumului"
 "Și-n dogoarea focului",
 "Unde-i pasă Badiului".
 Da Nicolcea de-auza,
 Iel din gură așa zăcea:
 "Du-mi-te, cumnata mea",
 "C-oi să vin ieu acuma"
 "Cu pistoalili pocnind";
 "Tot de garduri lovind",
 "Câni-n sat întărâtând";
 "Turcii pe tine-ntrebând":
 "Bădiuleasă, crâșmăreasă",
 "Ce s-aud puștili pocnind?"
 "Câni prin sat alătrând?!"
 "Tu din gură le-oi spunea":
 "'Turcilor buni și agale",
 "Ăla nu e blăstămat",
 "Să-ntărâte câni-n sat".
 "'Și e negustor de boi",
 "Și vine și pila noi"
 "Să dăm doi, lăsăm pe doi",*

*"Scot pe Badiu dila voi".
 Dor atâta că-i spunea,
 Bădiuleasa că-mi pleca.
 Când la crăcimă ajungea,
 Turcii pe Badiu-l năcăja.
 Puțânel că zăbăvea,
 Iacă Nicolcea venea,
 Din pistoale pârăind;
 Tot de garduri lovind,
 Câinii-n sat-ntărâtând,
 Dară Turcii întrebând:
 "Bădiuleasă, crâșmăreasă",
 "Ce s-aud puști pârăind",
 "Toate de garduri lovind",
 "Câni pin sat alătrând?"
 Bădiuleasa sta grăia:
 "Turcilor buni și agale",
 "Ala nu e blăstămat",
 "Și e negustor de sat",
 "A-auzât el și a aflat"
 "C-avem și noi patru boi";
 "Să dăm doi, lăsăm doi",
 "Scot pe Badiu dila voi".
 Dor atâta că zăcea:
 Iacă Nicolcea-ajungea,
 Cu cizma de opt oca,
 Piste ușă când intra,
 Și Turcii când îl vedea,
 Care su pat fugea,
 Care-n furnă¹¹⁰ că sărea,
 Care de frică murea.
 Da Nicolcea di colea
 Cu potcoava-i măciuca,
 Capetili le spărga,
 Multe-agale omăra.
 Că Nicolcea e om bun,
 Zâua Badiu măcelari,
 Dară noaptea măciucari.*

*Zâua măcelar de boi,
 Dară noaptea de ciocoi.
 Tot așa pe Turci batea,
 Sta la masă de cină,
 Și cu Badiu-alătura.
 Pi su pat să zăuita,
 Vedea Turcu că mișca;
 C-o tîpsie¹¹¹-n cap îi da,
 Și capu că-i fărâma,
 Și din gură-așa spunea:
 "Naică, naică Badiule",
 "Sus în pod să-i arădici";
 "Bine-n pod i-oi grămădea",
 "Foc la conace oi da".
 "Să ardă focu casăli",
 "Când focu că v-ajungea"
 "Colea sus pe coperiș",
 "Măre, Turcii o ardea",
 "Scrum de chebe¹¹²-o mirosa",
 "Da și Turcii te-o întreba":
 "Ce miroasă-n foc așa?"
 "Tu din gură le-oi spunea":
 "Iate-agale ce-am făcut",
 "Negustorie-am făcut".
 "Multă untură-am cumpărat";
 "Toată untura de porc"
 "Arde să topește-n foc".
 Atunci Nicolcea pleca,
 Dară Badiu ce făcea?
 Toată noaptea Turci căra,
 Și pin pod îi grămădea.
 Badiu când ardică unu,
 Bădiuleasa ardică doi.
 Când ardică Badiu doi,
 Bădiuleasa ardică trii.
 Și-așa pe toți i-ardica,
 Foc la conace că da.*

¹¹¹ Tavă

¹¹² Haine

*Ardea conace plesnește,
Bea Badiu să vesălește.
Iacă Turcii foc vedea,
Și la Badiu alerga,
Toț pe Badiu mi-l căia.
Focu-n Turcii când ajungea,
Scrum de chebe-amiroasa,
Dară Turcii-l întreba:
"Ce miroasă-n foc așa?"
Dară Badiu-așa spunea:
"Negustorie-am avut"
"Și mult am negustorit",
"Multă untură-am avut",
"Toată untură de porc",
"Arde, să topește-n foc".
Turcii-așa dacă-auza,
Cârpili la nas puneau;
Măi degraba să-ntorcea,
Până focu potolea.
Iacă negustori trecând,
Și jereg de foc văzând,
Pe tot natu întrebând;
Dară Badiu suspinând,
Tot pe drumuri sta plângând.
Da Turcii dacă-mi vedea,
Toți băga mâna-n poznari,
Toț îi da câți-un dinari.
Care-i da și câte doi,
Și-l dăruia cu parale.
Badiu conace făcea
Și iar crâșmă-mi deschidea.
Cu Bădiuleasa vindea,
Sta Turcii de să gândeau:
"Iacă Badiu ce-a făcut",
"Care pe drum a trecut",
"Și toț mi l-a dăruit".
"Care cu leu și cu zlot",
"Făcu crâșma iar la loc".
Un Turculeț că grăia:*

-"Conacili foc i-a luat",
 "Fumu cum a mirosat?"
 -"Scrum de chebe pe nas a dat".
 -"Crezi iel Turci a măcinat",
 "Foc la case că și-a dat".
 Iacă pașa auza,
 Alțâ colgii că mâna,
 Și iar pe Badiu-l lega.
 Îl bătea și-l năcăja.
 Și de Turci îl ispitea:
 "Badiule, crâșmariule",
 "De când tu mi-ai crâșmărit",
 "Câte-agale-ai prăpădit?"
 "Când ți-a ars conacili";
 "Le mirosarăm chebili".
 Dară Badiu sta, zăcea:
 "Turcilor buni și agale",
 "De când ieu am crâșmărit",
 "Niciun Turc n-am omărit",
 "Iacă focu mi-a venit",
 "Pe mine m-a pârjolit",
 "Cu totu m-a sărăcit".
 Dară Turcii nu credea,
 Și mai rău că mi-l bătea;
 Fum de-ardii la nas îi da,
 Da Badiu rău chirăia.
 Iar din gură-așa zăcea:
 "Bădiuleasă, crâșmăreasă",
 "Da ce stai și mă privești",
 "Or nu vez cum năcăjesc?"
 "Du-te acușa, mai de grabă",
 "Iar la nana Nicolcea",
 "Să mă scoată din belea".
 Bădiuleasa de-auza,
 La Nicolcea fuga da ,
 Pe Nicolcea mi-l găsa,
 La mai mică căfenea
 Cu șaptezăci lângă iea,
 Cu trii proaste-alătura.

*Una-l mușcă, una-l flișcă,
Una cum mi-l gengălește,
Chesăluța i-o golește.
Bădiuleasa sta, spunea:
"Lele, naică, mă Nicolceo",
"Tu beai și te vesălești",
"Da de Badiu nu grijești".
"Iar Turcii l-a ocolit",
"Mândru frumos l-a legat";
"Fum de-ardii la nas i-a dat",
"Măre rău l-a vătămat".
"Ce mă rog de Dumneata",
"Încă odată să mergem",
"Dila-agale să-l scăpăm".
Iacă Nicolcea pleca
Și iar prin Turcii abătea;
Nu să bate cum să bate,
Și mi-i bate tot de moarte.
Și nu-i taie cum să taie,
Și-i lapădă pin gunoaie.
Multe-agale prăpădea,
Dară Badiu ce făcea?
Toate-agale astrângea,
Și-n crâcimă că le prindea;
Îi puneu focu și aprindea,
Iel plecă prin Craiova.
Iel prin orașe plimbând,
Dară crâșma lui arzând.
Iacă calgii-l întâlnea,
Și lu Badiu sta spunea:
"Badiule, crâșmariule",
"Ce te-mplimbi pin Craiova?"
"Da vez Badiule, nu vez",
"Cum îți ard conacili",
"Ț-arde și butoaili!"
Dară Badiu di colea,
Să făcea că nu știa,
Iel de grabă alerga.
Ș-avea Doamne ce-mi vedea,*

*Focu mi le-a prididit,
Conacili i-a căzut.
Ardea pe jos pe pământ.
Atunci Badiu suspinând,
Da Turcii la iel privind.
Câț Turci eria-n Brașova,
Toț la Badiu că venea,
Și pe Badiu-l dăruia,
Care cu un leu,
Care cu un zlot,
Să-și facă casă la loc.
Alte conace-și făcea,
Iară-n Brașova trăia
Cu Nicolcea-alăturea,
Tot la Turci în-i măciuca.
Trăia pin Brașova-n pace
Că n-are nima ce-i face.*

**Auzită de la Sâma Prunaru de 52 ani (știa carte) din com.
Alexandrovăț, Jud. Negotin - Craina, Valea Timocului
sârbesc.**

Moștean Bătrân

Când oi zâce de-o cicoare,
 La vale, frate, la vale,
 Dincotro soare răsare,
 Mi să vede-o casă mare
 Cu fereștile în soare.
 Da la iea cine-mi ședea,
 Ceal Moștean, Moștean bătrân,
 Bătrân, frate, din demult,
 Decând pământu s-a, urzât
 Moșteanu mi s-a născut,
 Barba pe piept i-a albit
 Și la față s-a zbârcit.
 De când el mi s-a făcut,
 Ficiorel de trup n-a-vut.
 La vreme de bătrâneală,
 Îi dete Domnu fiu la brață.
 Pe el Joi că îl năștea,
 Da Vinerea-l boteza,
 Sâmbăta mi-l logodea,
 Da Dumineca nuntea.
 Lăutarii zo-i cânta,
 Al Moștean să-nvesălea,
 Lăutarii când cânta,
 Iacă colgiu¹¹⁴ că venea
 Și la poartă să oprea,
 Și-mi scotea o cărticea,
 Pe ginere mi-l chema,
 Cărticica-n mână-i da.
 Ginerile cartea-o lua
 Și la mireasă i-o da,
 Mireasa cartea o lua,
 De ceteală o cetea,

¹¹³ Variantă; în colecția Giuglea-Vâlsan poartă denumirea de "Moșteanu al Bătrân" , pag. 150

¹¹⁴ Jandarmul

Lacrămili-o podidea,
Da Iovancea o-ntreba:
"Măriță soțâia mea",
"Ce-mi cetești și-mi lăcrămești".
"Or cu cartiia vorbești",
"Or la altu te gândești!"...
Da Marița răspundea:
"Iovanceo, soțâia mea",
"La altu nu mă gândesc",
"Numa cartiia cetesc".
"Asta carte albă este",
"Cartea albă slove negre",
"Zo-mi spune inime rele".
"Ț-a venit o cărțicică",
"Cu mândre slove chitită".
"Carte dila-mpărățiaie".
"Să te duci la milițiaie"
"Nouă ai¹¹⁵ și jumătate"
"Să slujești tu pe dreptate"
"La poarta-mpăratului",
"Proptă Țărigradului".
Da Iovancea de-auza,
El din gură așa zăcea:
"Măriță, soțâia mea".
"Cum îmi scrie cartiia"
"Ș-așa mândru mi-o făcea".
"Ieu 'narmată m-oi ducea",
"Pe mine m-oi adăsta"
"Nouă ai și jumătate".
"Pe-al de zece-o povârnea"
"Ș-oi vedea că n-oi venea",
"Tu mândră mi te-oi ducea"
"Colea pin curtea mea",
"Un car de lemne oi lua",
"Lemnili mi-oi grămădea",
"Și foc la lemne c-oi da".
"Lemnili mi-oi grămădea",
"În vatra celui de foc"
"Să sameni și tu busuioc".
"Busuiocu-o răsărea",

*"Tragi nădejde c-oî venea",
"Busuioc n-o răsărea",
"Pila tine no-i mai da".
"Te-i duce, te-oî mărita".
Numă atâta că-i vorbea.
Cu mândra să cununa
Și-și lua drumu și pleca
La oraș, la Țăligrad,
Unde e Vancea chemat.
Mi-ajungea la Țăligrad
Și să ivi la-mpărat
Împăratu mi-l arma,
Voinicelu zo slujea,
Nouă ai și jumătate
Că nima nu-i țâne parte.
Dară mândra de vedea,
Că Iovancea nu venea,
Jos în curte să ducea
Ș-un car de lemne că lua,
Și cu focu le-aprindea
Toate lemnili-mi ardea.
Nu mai vatra rămânea.
Mătura-n mână că lua,
Vatră de foc mătura.
Busuiocu-n mână lua
Și sămânța-i sămăna,
Ș-atunci mândra săraca,
Adăsta cât adăsta,
Busuioc nu răsărea,
Împeșitori-și primea.
Venea-mpeșitorii-n casă
Cu mândra să ogodească.
Da Moșteanu e bătrân.
Iel tuna-n casă plângând.
Iasă-afară suspinând,
Cu cârpe la oichi ștergând.
Dacă-mi vedea și-mi vedea,
Împeșitorii stau la iea;
Baș Sfânta Dumineca,
Când nu lucra nimenea,
Lua un târnăcop pe mână,*

*Și să la grădină,
La grădină sus în vie,
Tăbăra via-mi săpa.
Și n-o sapă cum să sapă,
Și lua rând din deal în vale,
Ș-o săpa la rădăcină,
Ș-o scotea din tulpină;
Ș-asvârlea piste grădină
Că n-are cui să ramână.
Scoasă-un rând și scoasa doua,
Scoasă rânduri păn-la nouă.
Când la vale să uita,
Ș-avea Doamne ce-mi vedea,
Tare vine dila vale,
Tare-mi vine-un voinicel.
Voinic negru, calu negru;
Voinicelu-a ostănit,
Calu de drumuri bătut.
Lângă Moștean ajungea,
Și iel bine-l cunoștea
Că taica-l lui ieria.
Și din gură așa zăcea:
"Măi moșule, dumneata",
"Ț-aș da acuş bună zăua",
"D-acuş e Dumineca"
"Și nu lucră nimenea!"
"Da ce-mi săpi tu via așa?"
"Și n-o săpi cum să sapă?!"
"Ce-ai luat rând din deal în vale",
"Și mi-o săpi la rădăcină",
"Și mi-o scoți dila tulpină?"
"O asvârli piste grădină",
"Or n-are cui să rămână?"
Da-l Moștean, Moștean bătrân,
Cam din vreme și de mult,
Decând pământ s-a urzât,
Iel din gura-adăvăra:
"Măi, nepote, voinicele",
"De când maica m-a făcut",
"Ficior de trup n-am avut!"...
"La vreme de bătrâneată",*

*"Barbă albă și mustață",
 "Iacă Domnul s-a milit",
 "Îmi dete ficiorel de trup".
 "Iacă ordin a venit",
 "Ordin di la-mpărăție",
 "Și mi-l luă la miliție",
 "Shujească la-mpărăție".
 "Ficiorelu mi-a plecat",
 "Nouă ai l-am adăstat",
 "Pe-al zece-a povârnit",
 "Ficioru nu mi-a venit!" ...
 "Mândră noră am avut",
 "Ea-mpeșitori a primit".
 "Lăsa-i-mpeșitori în casă",
 "Târnăcopu-n mână luai",
 "Și la vie că plecai".
 "Și n-o săp ieu cum să sapă",
 "Ș-am luat rând din deal în vale".
 "Și mi-o săp la rădăcină",
 "Și o scot eu din tulpină"
 "Că n-are cui să rămână!" ...
 Voinicelu de-auza,
 Din gură așa zăcea:
 "Măi, moșule, d-ta",
 "Și ieu sânt voinic ca tine",
 "Și de drum sânt ostănit",
 "Și calu mi s-a bătut".
 "Ce mă rog de d-ta"
 "Să mă conăcești o sară".
 Dară moșu așa-mi grăia:
 "N-am conac numai de-o sară",
 "Da te conăcesc o vară".
 Târnăcopu-n mână lua,
 Cu voinicelu pleca.
 Când acasă mi-ajungea,
 Împeșitorii-n casă sta.
 Iei tot bea să vesălea,
 Pe Măriță să o ia.
 Voinicelu de vedea,
 Iel din gură așa zăcea:
 "Măi, moșule, d-ta",*

"Roaga-te de nora ta"
"Iea la poartă mi-o aducea",
"Mi-o aducea un par de vin"
"Că sânt ostanit de drum"
"Că-ți văd țâie nunta-n ,casa",
"Mie-așa nu mi să lasa".
Al Moștean dacă-auza,
Iel în casă să ducea,
Și din gură-așa grăia:
"Făi, Măriță, fata mea",
"Ia vezi taică, ori nu vezi",
"Că la poartă s-a oprit",
"S-a oprit un călători"
"Or fi sătos și flămând";
"Voinicelu-a ostanit"
"Și e calu drumuit".
"Ia, dăi un păruț de vin"
"La călătoraș din drum".
Da Mărița de-auza,
Umplea un păruț de vin,
Pleca la voinic în drum,
Și Mărița-așa zăcea:
"Ia, băete, vin de bea",
"Ieu sânt cu inima rea".
"Voinicu meu l-am perdut"
"Ș-acuși la altu mă duc".
Voinicelu paru-l bea,
Inelu-n par îl puneă;
Da Mărița de-l vedea,
Gândeă că v-un dar i-o da.
Pe inel să zăuita
Și inelu-și cunoștea.
Că ea când s-a cununat
Și inelili a schimbat.
La iel când să zăuita,
Lăcrămili-o podidea,
Bărbatu iei că eria.
Fuga-n casă ea că da,
Din gură-așa zăcea:
"Împețitori, d-voastră",
"Numai purtați minte proastă"

*"Că pe care l-am dorit",
"Tum-te acușa mi-a venit".
'Mpeșitorii de-auza,
Dila masă să scula,
Își lua drumu și pleca.
Da nevasta să ducea,
La-l ei mândru voinicel,
Ce-i eria iei bărbățul.
Calu de frâu că-l lua,
În grajdi de piatră-l băga.
Fân cu floare ea că-i da,
Băiatu de mână-l lua.
Când în casă să băga,
Al Moșteanu rău plângea,
Da Mărița zo striga:
"Ia taci, tată, nu plângea",
"Că pe care l-am dorit",
"Tum-te-acușa mi-a venit".
"Ăsta-i copilașu tău",
"Și bărbățul, al meu".
Al Moștean de auza,
Di pe scaun când să scula,
La voinicel când privea;
Tum-te-atunci îl cunoștea
Că ficioru lui eria.
De foc, de inimă ra,
Inima i să rupea
Și iel mi să prăpădea,
Iovancea-l lui rămânea
Și de grijă că-i purta;
Lină verde tămâioară,
Și-făcu o pomenioară.
Și uidea Iovancea-n pace,
Că n-are Turcu ce-i face,
Mare bogat că-mi ieria,
Doamne, de să pomenea.*

**Auzită dela Sâma Prunaru de 52 ani (știa carte) din com.
Alexandrovăț, jud. Craina, Valea Timocului sârbesc.**

Mizâlcuța Mizâl Craiu

Când oi zâce de-o cicoare,
 La vale, frate, la vale;
 Dincotro soare răsare,
 Mi să vedeo casă mare.
 Da la ea cinemi ședea?
 Tot cistitu de-mpărat.
 Și-mpăratu că-mi avea,
 El trii fete mari avea,
 Cum e una și alta.
 Tot o liță¹¹⁷ tot o față.
 Da-mpăratu Turcului,
 Din cornu Stambulului,
 Îi dete sârmanu ibrior
 Și-i scrisă un răvășel
 Cu mândre slove pe iel.
 La-mpăratu-l trimetea,
 Ș-așa-i spune pravila:
 "Mă-mpărate, d-ta",
 "Știi-mpărate ce-am gândit?"
 "Rându la tine-a venit"
 "Să-mi dai fiu de milițâie"
 "Să slujască la-mpărățâie",
 "La poarta-mpăratului",
 "Proptă Țărigradului".
 "Să-mi slujască pe dreptate"
 "C-amintrelea¹¹⁸ nu să poate",
 Împăratu de rumân,
 Este omu al mai bun,
 Iel n-avea ficior de dat
 Cu trii fete s-a aflat.
 Și pe una mi-o chema,
 Alexandra fată bună;

116 Variantă; în colecția Giuglea-Vâlsan are denumirea de "Mizilca", pag. 88

117 Față

118 Altfel

Da pe una Elena
 Ş-a mai mică Mizâlca.
 Împăratu zo plângea,
 Cum să facă ş-or dregea,
 Să dea fiu de miliţae.
 Împăratu când plângea,
 Alexandra-l întreba:
 "De ce, tată, plângi aşa?"
 "Unde plângi şi suspinezi",
 "Numai stai şi te gândeşti?"
 Da-mpăratu-aşa spunea:
 "Cum, taică, de n-aş plângea",
 "Unde s-a sosât ş-aflat"
 "Să ceară-mpărat la-mpărat"
 "Câti-un ficior de miliţie!"
 "Că ieu n-am ficior de dat",
 "Cu tril fete m-am aflat!"
 "Aşa dânsu mi-a scriat",
 "Dacă nu l-oi trimetea",
 "Ficioraş de miliţie",
 "Cu ascheru¹¹⁹ o venea"
 "Şi cu mine s-o bătea",
 "Ş-o să-mi ia-mpărăţia",
 "Şi toată avuţia".
 Alexandra de-auza,
 "Lasă, tată, nu plângea",
 "Că ieu tată să mă duc",
 "Fac miliţia la Turc".
 Împăratu de-auza,
 La bărbier o mâna
 Şi cosâta i-o tundeă,
 Mândru dănac o făcea.
 'Mbrăca ţoale voiniceşti.
 Sabia la gât atârna;
 Pe roibu-l încăleca,
 Despre Stambul îmi pleca.
 Când la pod îmi ajungea,
 Iacă pe su pod ieşea
 Un bivole negru murg.
 Cu-un corn săpa-n pământ.
 Cu unu năroi mestecând.

Alexandra de-l vedea,
Și prea rău se spămânda,
În dărăt mi să-ntorcea,
Lu-mpăratu-i povestea.
Iar împăratu plângând,
Și Elena întrebând:
"Ia taci, tată, nu plângea",
"Că și ieu o să mă duc",
"Să fac armata la Turc",
Și pe iea că o tundeă,
Iar cu Țoale mi-o-mbrăca,
Sabie la gât puneă;
Pe roibu-l încăleca,
Despre Stambul îmi pleca,
Iar la pod când ajungea,
De su pod că ieșea,
Șerpe mare să vedea,
Cu limbe ca lopata,
Cu oichi ca covețaua,
Când pe pod să-ncolăcea:
Numai limbe ascuțe,
Pe Elena să spământe.
Iar îndărăt să-ntorcea,
Când acasă ajungea
Lu-mpăratu-i povestea:
Iar împăratu plângea
Că-și pierde-mpărăția.
Mizâlcuța când vedea.
La-mpăratu să ducea,
Din guriță așa-i zăcea:
"Ia taci, tată, nu plângea".
"Să știi eu capu l-oi da",
"Iar la Stambul m-oi ducea"
"Și iar fac eu miliție",
"Scap ieu țâie-mpărăția".
Mizâlcuța fată mică,
Mai mică și mai voinică,
În Țoale verzi să-mbrăca,
Sabie la gât puneă,
Pe roibu-l încăleca.

Româncă din dreapta Timocului.
după Em. Bucuța, *Românii dintre Vidin și Timoc*

Îl mână tare boierește,
 Lele ca Doamne păzăște.
 Iar la pod când ajungea,
 De pe pod în sus ieșea;
 O bălbătaie de foc,
 Podu îl acoperea.
 Mizâlcuța ce făcea?
 Pe roibu-l întărâta
 Peste foc podu trecea.
 Împăratu să uita,
 Împăratu zo privea
 Și tăbăra să râdea,
 Și din gură-așa zăcea:
 "Mizâlcuța, fata mea",
 "S-ai mertic¹²⁰ de-mpărățiaie",
 "C-așa-mi trebue și mie".
 Mizâlcuța mi-ajungea
 La poarta-mpăratului,
 Proptă Țaligradului.
 Cine pe iea o primea
 Abdulmanu aga.
 Cu-nvălitoarea capului
 Ca rotila plugului.
 Pe Mizâlcuța o lua,
 Cheili pe mână-i da,
 Oastili le judeca,
 Mizâlcuța comanda,
 Pe agale le-nvârtea,
 Abdulmanu privea,
 Și lu-mpăratu-i spunea:
 "Mă-mpărate, luminate",
 "Așa muștră n-am văzut",
 "De când maica m-a făcut!"...
 "Mizâlcuța, Mizâl Craiu",
 "Nu-i samănă de voinic";
 "Că e glasul subțârel",
 "De te miri giurgiu de el!"
 "Și la față albișoară",
 "Cu cosăța gălbioară"
 Da-mpăratu așa zăcea:

*"Sama de Mizâlcuța luați",
 "De-o fi chipu de fâmeie",
 "Singur Domnu să vă știe!"...
 "Sama bine voi să luați",
 "Curată să n-o lăsați",
 "Drumu stricată să-i dați".
 "De-o fi chip de voinicel",
 "Bine să cunoaște el"
 "Că chipu de voinicel",
 "Este numai vână gol",
 "Dară chipu de fâmeie"
 "E mai nalt și e mai gros",
 "Când să duce-n muștruială"
 "Glasu de fâmeie goală!"...
 Da Mizâlcuța-mi avea,
 Tot o mică boldeicuță¹²¹,
 Ce agalili vorbea,
 Boldeicuța tot spunea,
 Mizâlcuța când ieșea,
 Tăbăra de comanda
 Și mai mândru glas avea.
 Da Abdulmanu vrea,
 Tot cerea să o cunoască;
 Or voinic e or fâmeie
 Și-mpăratu să o știe!
 Abdulmanu că spunea,
 Împărate, dumneata,
 "Nu știu voinic e or fâmeie".
 "Mai mândru glas o să-i vie".
 Da-mpăratu de-auza,
 El din gură așa zăcea:
 "Măi, Abdulmanu, dumneata",
 "Cu Mizâlcuța te duci",
 "Logorii¹²² să ridicați",
 "În logori să vă culcați",
 "Piste noapte vă sculați",
 "Piste voinici vă uitați",
 "Sama de Mizâlca luați".
 Boldeicuța de-auza,*

¹²¹ Cățelușe

¹²² Corturile din lagăr

*Pingă Mizâlca şedea,
Când la logor să ducea,
Unde Mizâlca să culca;
Boldeicuţa răcăia,
Şi Mizâlca să culca.
Cu băieţii-mpreună,
Abdulmanu îmi privea,
Să cunoască iel ceva,
Nimica nu-mi cunoştea,
Tot o potrivă eria,
Iar lu-mpăratu-i spunea,
Da-mpăratu-aşa zăcea:
"Vă duceţi la ieşitoare"¹²³
"De să duce ca voinicu",
"Nimica să nu-i făceţi",
"În samă bine să luaţi",
"Stricată drumu să-i daţi".
Boldeicuţa auza
Şi iar Mizâlchi-i spunea.
Mizâlcuţa de-auza,
La ieşitoare să ducea.
La trup tăvuţă puneă,
Ca voinicu să ducea,
Turcii nu să pricepea,
Iacă Mizâlca ieşea,
Tăbăra de comanda
Şi-mpăratu o vedea,
Chiar din gură-aşa zăcea:
"Măi, Abdulman, dumneata",
"Iacă mie mi s-arată"
"Că e Mizâlcuţa fată".
"Tot ascheru ți-l iei",
"Pin Stambul cu iel să pleci",
"Cam pin târgul fâmeiesc",
"Cam pin târgul ce-al de flori",
"Unde trece negustori".
De-o fi chipu de fâmeie,
Iea la flori o alerga,
Pe care-n mână să ia.
Iacă Abdulman trecea,*

¹²³ Closet, WC

Multe flori mândre eria,
 Mizâlca nu le privea.
 Cam la capu târgului,
 'N marginea Stambulului;
 Mizâlcuța că-mi vedea,
 Niște sulii tari și mari.
 Iea din gură-așa zăcea:
 "Toți ceaușii¹²⁴ v-adunați",
 "Câte-o suliță luați",
 "Da mie să-mi dați",
 "Dați pe cea mai mare".
 "Toți pe sus le lăpădăm",
 "Care pe care-ntrecem".
 Ceaușii de auza,
 Toți câte o suliță lua,
 Cea mai mare suliță
 Mizâlchii Turcii i-o da
 Și la poiană ieșea.
 Toți cu ielee-n sus că da,
 La toți sulița cădea;
 A Mizâlchii mai sus merge,
 La un ceas pe urmă cade.
 Abdulman îmi privește
 Și lu-mpătatu-i vorbește:
 "Mă-mpărate, luminate",
 "Iote Mizâlca ce-a făcut":
 "Pin Stambul când am trecut",
 "Coea pin târgul de flori",
 "Unde trecea negustori",
 "Iea la flori nu s-a uitat".
 "Da-n marginea târgului",
 "Niște sulii mari și tari".
 "Iea din gură c-a vorbit"
 "Cu ceaușii toți de Turc"
 "Câte-o suliță să ia".
 "Pe-a mai mare suliță"
 "Mizâlcuții să i-o dea".
 "Așa ce iea a lucrat"
 "Pe-a mare suliță i-a dat".
 "Le poiană să trăgea",

"Cu sulițăli-n sus da",
 "La toți sulița cădea".
 "A Mizălchii suliță",
 "Mai departe să ducea",
 "Pe urmă la un ceas cădea".
 Împăratu de-auza:
 "Las să fie voinicel",
 "Că e prea frumos și iel".
 Cu logorii să-ntorcea,
 La cășele¹²⁵ când venea;
 Judeca agale-n pace,
 Că nare nima ce-i face!...
 Nouă ai că s-a-implinit,
 Șapte zâle i-a trecut.
 Iel din gură așa zâcea:
 "Vino Mizâlcuță-ncoa",
 "Că armata mi-ai făcut",
 "Șapte zâle a trecut",
 "Să-ți îmbraci țoalăli tale",
 "Să te duci acas cu iele".
 Mizâlcuța de-auza,
 Lăpăda țoale turcești,
 'Mbrăca de-ale boierești,
 Își lua drumu și pleca
 Și Turcii o petrecea.
 Când să pusă pi-un vapor,
 Să treacă-o apă de dor,
 Cămașa deșchetora,
 Țâță albe că scotea,
 Cu pălmuța le bătea,
 Și din gură le spunea:
 "Turcilor, bătrâni agale",
 "Da vedeți, da nu vedeți",
 "Astea țâțe boldurele",
 "V-a judecat pe voi iele".
 "Când la mână eu v-am fost",
 "Voi în stare nu mi-ați fost".
 Da Turcii când auza,
 Cu pumnu-n piept să bătea,
 Și toți Aman!... striga,

*"Baca şim dim gheauru"¹²⁶,
"Ce-a-ndemnat-o gheavolu "
"Să ne-arate ţâţâli",
"De ne-a rupt inimili".
Mizâlca din vapor ieşea,
Iar pe roibu-ncăleca,
Şi la-mpăratu venea.
Şi-mpăratu o primea,
Şi pe iea o mărita,
Ficior de alt împărat lua
Şi le da-mpărăţia
Ş-a lui toată avuţia
Singur Domnul iel ştia,
Şi-mpărat că rămânea,
Doamne, de să pomenea.*

**Auzită dela Sâma Prunaru de 52 ani (ştia carte) din com.
Alexandrovăţ, jud. Craina, Valea Timocului sârbesc.**

Ilincuța Șandrului

*Lină verde de-o cicoare,
La vale, frate, la vale,
Dincotro soare răsare,
Mi să vede-o casă mare;
Cu fereștili-n brumale,
Să-nvârtește după soare.
Da la iea cine-mi ședea?
Șede Șandru, om bogat.
Cu fată de măritat.
Pe fetiță c-o chema
Ilincuța Șandrului,
Șandrului bogatului,
Propta Țăligradului.
De-unde voivod-auza
De Ilinca cea frumoasă,
Îi scoate suflet din oasă
Pe căic¹²⁷ că să punea.
Gujbili¹²⁸ că le-ntărea
Iacă căicu ajungea
La marginea Dunări,
Unde Dunărea cotește,
Da malu mi să-nvârtește.
La cea salcă cocoșată,
Ce sta cu burta pe apă,
Unde căicu mi-așteaptă.
Din căic afară ieșea,
Mi-eșea doi pruni înfloriți;
Nu sânt doi pruni înfloriți,
Și sânt doi Turci învăliți.
Pe margine de Dunăriță
Frumos ieși o fetiță
Cu vedrița-n cobeliță,*

127 Vaporăș

128 Pânzele

Româncă din zona Homole - Serbia

Ia apă rece în vedriță.
 Și cu Turcii să-ntâlnea,
 Da Turcii zo întreba,
 De Ilinca Șandrului.
 Acea mândră de fetiță,
 Îi fu Ilinchii-o văruichiță.
 Iea pe Turcii când auza
 Că-ntreabă de Ilinca,
 Pe vedre se mânia,
 Fuga la Ilinca da.
 Drept în casă să ducea,
 Ilincuții că-i spunea:
 "Fa, văruică, Ilincuță",
 "Știi, văruică, da nu știi",
 "La tine fată-a venit",
 "Tare venind și sosând",
 "Veni doi pruni înfloriți",
 "Nu sânt pomii înfloriți",
 "Da sânt doi Turci învăliți".
 "Întrebând și ispitând"
 "De Ilinca Șandrului",
 "Șandrului, bogatului",
 "Că mi-o cere Voivoda".
 "Lină verde de-o sulfină",
 "Să facă neagră cădână".
 "Ieu așa c-am auzât",
 "Turcii de tine-ntrebând",
 "Și la tine c-am venit",
 "Mândră veste Ț-am veștit".
 Da Ilinca de auza,
 Cum tăbăra de plângea,
 Din oichi negri lăcrăma
 Și din gură-așa grăia:
 "'Lele, Doamne, Sfântule!...'"
 "Și tu, Puternicule!"
 "'Unde, Doamne, s-a văzut",
 "Cea Rumână după Turc?!"
 "Că m-e Turcu porc de câne"
 "Să nu-l văd pe lângă mine".
 Și la mumă-sa striga:
 "Mumă, muiculița mea",

"Da știi mumă, da nu știi".
 "Ieu dau fuga la băștea"¹²⁹,
 "Da tu mumă-oi rămânea"
 "'Și Turcii când m-o căta"
 "Dila poartă or striga":
 "Șendruleasă, bogăteasă",
 "Iea să ieși afar din casă",
 "Ne dai pe Ilinca frumoasă".
 "Că ne cere Voivoda",
 "C-așa vrea inima"
 "S-o ia pe Ilinca ta".
 Da tu mumă c-oi zăcea:
 "Turcilor, buni și agale",
 "N-aț auzât ș-aț aflat"
 "Că Ilinca a murit",
 "Cam din vreme și de mult!..."
 "De când Ilinca-a murit",
 "Inima-n mine s-a fript",
 "Și numai pot de urît!..."
 "Da de când am îngropat-o"
 "Inima-n mine-a crăpat-o..."
 "Pe Ilinca-am îngropat-o"
 "La stratu cu oicheșele",
 "Să-i plângă lumea de jele...",
 "La stratu cu busuioc"
 "Să-i plângă lumea cu foc..."
 Iată Turcii că-mi venea,
 Așa Turcilor grăia:
 Da Turcii când auza,
 Di pe cai să dubăra
 Și din gură sta, grăia:
 "Mumă slabă și bătrână",
 "Tu iești Ilincuții mumă?"
 "Noi nu-ți credem cuvântu",
 "Aide să ne-arăți mormântu".
 Șendruleasa, bogăteasa,
 Lua pe Turcii și pe agale
 Și-n grădină că sărea,
 Din gură așa grăia:
 "Iote Ilinca colea!"...

*Sapă Turcii după iea,
 Pe Ilinca n-o găsa,
 Și da fuga la băștea,
 Unde uda florili,
 Prisădea garoafili,
 Să le-ñfloară florili;
 Să le poarte fetili,
 Mai cu foc nevestili.
 Iacă Turcii c-o vedea,
 La Ilinca să ducea,
 Dila pârleaz că striga:
 "Bre, Ilincă, fată mare",
 "Da-mi și mie-o garoafea",
 "Să o miros câtăva".
 Da Ilinca sta, vorbea:
 "Turcule, păgânule",
 "Bată-ți calu, cată-ți drumu",
 "N-are daica flori de dat",
 "C-astă vară n-a ploiat"
 "Ș-am dat bani de le-a udat",
 "Banii di pe sărutat".
 "Ș-am dat bani de îngrădit",
 "Toți banii di pe iubit";
 "La nuiăua și parăua",
 "La tot paru galbinu".
 Dară Turcu să ruga:
 "Vin, Ilinco, la pârleaz",
 "Nu ne face la năcaz..."
 Iacă Ilinca venea,
 Și-i adusă-o garoafea;
 Dară Turcu di colea,
 Iel cu stânga o mința,
 Cu dreapta o prindea
 Și pe cal că-o-arunca.
 Plecară Turcii cu iea,
 Legată ca vai de ea;
 Zo plângea și să văita,
 Dară Turcii să ruga:
 "Taci, Ilinco, nu plângea",
 "Te ducem la Țaligrad",
 "Să te vadă cădânili",*

"Să-și dea sufletili";
"Să-ți vadă umbletili",
"Să le rupi inimili".
Și pe căic o pune
Plecă căicu cu ea;
Da Voivoda zo striga:
"Ia-ntăriți voi gujbili",
"Dați voi cu lopețâli".
Când căicu să-ntărea
Tare la fugă-mi fugea,
Da Ilinca zo plângea,
Și din gură așa zăcea:
"Lele, Doamne, Sfântule!"
"Decât roabă Turcilor"
"Ș-argată cădânilor",
"Ieu momeală peștilor"
"Și rugină pietrilor".
Atât din gură zăcea,
De Voivoda să ruga:
"Mă, Voivode, d-ta",
"Ia dezleagă mânili",
"Să-mi așez ieu tâmplili",
"Să-mi pun fața la albeală".
"Buză moi la rumineală",
"Că mă văd cădânili",
"Să-și de sufletili".
Da Voivoda, pui de domn,
N-avu minte de un om;
Mânili le dezlega,
Da Ilinca sârmana,
Se făcu că să-mpletea,
În margine la căic să da,
Apă cu mâna că lua,
Tâmpile negre le uda,
Cu marama le ștergea;
Dumba-n Dunăre sărea.
Da și Turcii după iea
Cu cârligili-o trăgea,
Și moartă ca vai de iea.
Caicu-ndărăt-nvârtea
La cea salcă cocoșată,

*Ce sta cu burta pe apă,
Unde Dunărea cotește;
Da malu mi să-nvârtește.
Iei căicu mi-l oprea,
Pe Ilinca că o lua
Și pe cai că o lega,
Baș moartă ca vai, de iea.
Și-o dusă la muică-sa,
Și așa tucii striga:
"Șendruleasă, bogăteasă",
"N-ați pe Ilinca frumoasă".
Șendruleasa de-auza",
Când afară că-mi ieșea"
Pe Ilinca mi-o vedea
Și moartă ca vai de ea.
Tum-te atunci că mi-o lua,
Pe Ilinca mi-o-ngropa
La stratu cu oicheșele
Să-i plângă lumea de jele...
La stratu cu busuioc
Să-i plângă lumea de foc,
Ș-o băga-n negru pământ,
Și să uita ca un gând.
Lăutarii că tocmea
Și-n cântec că o cânta;
Doamne, de să pomenea,
De să cântă ș-acuma.*

**Auzită de la Sâma Prunaru de 52 ani (știa carte) din com.
Alexandrovăt, jud. Craina, Valea Timocului sârbesc.**

Chera Cheralina

*Verde de-o cicoare,
Colea-n vad în vale,
Colea-n Gârla Mare;
Încarcă, mi să-ncarcă
Două trii sandale¹³⁰
Cu marfă fâmeiască
Că ie mai frumoasă,
În lume mai blăgoasă.
Dila vale-mi vine,
Chera Cheralina,
Fată de Rumână.
De Rumân bogat,
Dila Țăligrad.
Da sandale-ncarcă
Arapu, arapu,
Negru și buzatu.
Arap de-mi vedea
Că vine Chera,
Arapu-mi vorbea:
"Vino, Chero, vino",
"Vino de Ț-alege",
"Marfă fâmeiască",
"Că e mai frumoasă!"...
"Și iar Chero-alege",
"Pene și mărgel",
"Că sânt frumușele",
"Sădef de-al mărunț"
"Să mi-l port la gât".
Chera, fată mare,
Mergera pin sandale,
Arapu-mi vorbea:
"Turcilor buni și agale",*

*"Ia-ntăriți voi gujbili"*¹³¹
"Să pornim săndalili",
"Pe Chera să o furăm",
"La Stambol să o ducem";
Da Chera știa turcește,
Cu arapu iea vorbește:
"Arape, arape",
"Negre și buzate",
"Ia nu-ntări gujbili",
"Să pornești săndalili".
"Știi, arape, știi",
"Ieu, arape, am"
"Vro trii frățiori":
"Unu șerpil Dunării",
"Una rața bălțâiei",
"Și cu oțu Brăilei".
"Când de noi că-o auza",
"Dupa noi când s-o lua"
"Și te-ajunge pe săndale",
"Și-ți ia capu dumatle".
Da arapu sta, zâcea:
"Aide, Chero, aide"
"Că te cere Juz-Pașa"
"De-a lui mândră nevestea".
"Să te vadă cadânili"
"Să-și dea sufletili",
Dară Chera-așa zâcea:
"Arape, arape",
"Negru și buzate",
"Ieu m-am botezat";
"De albă creștină",
"Nu neagră cadâna".
Da arapu de-auza,
Săndalili le mâna
La vale pe Dunărița.
Frață Cherii mi-auza
Și-mi aleargă colea-n vale,
Colea-n vale-n Gârla Mare.
Iei câs-trii mi să vorbea,
Zâcea șerpil Dunării:

¹³¹ Pânzele de la corabie

"Măi, tu, rața bălțâiei",
 "Sări în Dunăre la fund",
 "Că mergi pin apă curând"
 Dară oțu Brăilii,
 Dară șerpilor Dunării
 Să delungea câmpului.
 Și ca vântu alerga
 Când ajunsă la săndale,
 Sus pe cârmă să suia,
 Striga rața bălțâiei:
 "Aleargă oțu Brăilii"
 "Că i-am prins ieu cârmilii",
 "Și i-am muiat gujbili!"...
 Veni șerpilor Dunării,
 Să suia sus pe săimia,
 Dară Turcu rău striga:
 "Turcilor buni și agale",
 "Mânaș șaica cât puteți"
 "Că Dunărea s-a turburat",
 "Nu sântem noi de scăpat".
 Veni oțu Brăilii,
 Di pe malu Dunării,
 Pusă mâna pe arap.
 Mâna-n chică-i împlânta
 Și de maică-l înjura,
 Ce i-a luat pe soru-sa.
 Dară șerpilor Dunării,
 Îngăurea săndalili,
 De izvora apili.
 Turcii-așa dacă-mi vedea,
 Săndalili le trăgea
 La malu Bosforului,
 În poala Stambulului –
 Multă blagă rădica,
 Pe Cheralina o lua,
 O ducea la Brăila.
 La Brăila când mergea,
 Veni boieri din Brăila;
 Pe Cheralina ogodea¹³²,
 Și de nevestă o lua –

*Frațăiei c-o dăruia
Cu două, trii săndale pline
Tot de marfă fâmeiască,
Ca ie-n lume mai frumoasă.
Mai mult pene și mărgel
Că sânt mândre frumoșele
Și sădefuri de-al mărunt
Că ie-n lume și mai scump –
Cu boieriu văcuia
Doamne, de să pomenea.*

**Auzită de la Sâma Prunaru de 52 ani (știa carte) din com.
Alexandrovăț, jud. Craina, Valea Timocului sârbesc.**

Jianu

*N-aț auzât di-un oțoman,
Di-un Jian și di-un Oltean
Și di-un oț de căpitan
Care umblă pin păduri
Cu șaisprezece panduri,
Tot în ghetе și cușături,
Numai în găitan și-nflorituri.
Cu pistoale înarmaț,
Cu puști, flinte încărcăț,
Umblă ca niște turbaț;
Că iau mei dela ciobani,
Armăsari dila mocani;
Făr-de plată, făr-de bani,
Vai, maica mea, ce dușmani!
Și păzăsc pila strâmtori,
Ia bani dila negustori;
Că sânt la purtat ușori
Și la schimbat cu spori.
Jianu mi-e om la sfat,
Fără frică de păcat,
Multe casă a călcat;
Pe cine-ntâlnea smulgea,
Măduva din iel sugea.
Iară lumea de vedea,
Da jalbă la Caragea;
Domnia cât mai curând,
Potera la iel mânând;
Da Jianu-nțălegând,
Să opri la Olt fugind.
Călare pe armăsar
Și striga: "podar, podar",
"Trage podișca la car",
"Că nu-ț va fi în zădar",
"Trage podu măi de-adreptu",*

*"Nu mă trage pe departe"
"Că-ți răcesc un glonț în piept",
"Or te culc, or te deștept".
Da podariul sta privea,
Să făcea că să gândea,
Poterii voind să-i dea.
Jianu iar strigând,
Și zăbava lui văzând,
Să mai aștepte nevrând,
Dete drept prin Olt trecând.
"Decât să mă rog de prost",
"Până să dea podu-n rost";
"Fi-voi voinic cum am fost"
"Și voi trece la-adăpost".
"Decât o para la pod",
"Murgu-mi este cam nărod";
"Când ie coada lui nod",
"Trece Oltu ca pe pod".
"De-oi sta ca să mă plătesc",
"La toț să mă căciulesc",
"Da ce naiba haiducesc!"
"Haideț, murgule, haideț",
"Te sâlește murguleț",
"Nu-ț mai face păru creț",
"Hai la Zlatina, aideț",
"Mergi, murgule, nu sufla",
"Nu sufla, nu te umfla".
"La gazde vom răsufla"
"Și odină vom avea",
"Gazda mea e-n Valea ra".
Iară murgu când sărea,
Togmai ca căprioara
Poșta un sfert îi părea.
Dar la gazdă ajungând,
Omu auză țâpând;
Potera gazdii alergând,
Și de Jianu-ntrebând.
Iel atunci fugind spre plaiu,
A strigat la murgu "ai",
"Săi, murgule săi",
"Să fugim șerpi și văi".*

"Țân-te gazdo, nu te da",
"Că s-o moloșea",
"De s-o mira toț de iea".
Dar când Jianu fugea,
Potera mi-l ajungea;
Mânili-n iel înfigea,
Și-l ducea la Caragea.
Iar când pi la apus,
Când la curte iel fu dus;
Cu tovarășii în rând pus,
Așa cânta cu-n glas sus:
"Stau în drum și mă gândesc"
"Ce s-apuc, ce să muncesc";
"Pâne să mi-o dobândesc",
"Copilașii să-mi arănesc".
"Când nădejdea mi-am răspuns",
"Și ședeam pe gânduri dus",
"Aminte ce mi-am adus?"
"Mă uitam pe deal în sus",
"Mă uitam pe jos pe lunci",
"Vedeam oameni, muieri și prunci",
"Tot cu plugurile la munci".
"Mă-ntristai mai mult atunci",
"Că toți îmbrăzda mereu",
"Numai plugulașul meu",
"De vremuri răle rupsăsă",
"Făr-de aramă rămânsăsă".
"Că ieu numai avusăi"
"Tot brădetul, un bordei!"
"Și pe vatră unt cu tei",
"Și-un tăciune de tei",
"Cu cenușa-ntr-un ulei".
"Și nici aia nu-i a mea",
"Ce-a tors soacră-mea pe iea",
"Când să-nchină să ia",
"Să spele și iea cu ia".
"Ș-am umblat, ș-am alergat",
"M-am miluit, m-am rugat";
"De sărac și de bogat"
"Și nima-n samă nu m-a luat".
"Am cerut boi într-un ceas",

*"Să-mi ar și ieu un loc di-un pas".
"Nevoie să nu mă las",
"De milă n-am măi rămas".
"Atunci mă-ntorsei și ieu"
"Și zăsăi în gândul mieu":
"Dar-ar ,bunu Dumnezău"
"Să umble și plugu mieu";
"Săbioara să-mi fac plug",
"Și pistoalele să le-njug".
"Flinta, iataganu lung",
"Să-mi pun într-o parte fes"
"Și la colnice să ies"
"Să mă pui să brăzdez des",
"Să trag brazda dracului",
"Tot din vârful dealului"
"Până în capu satului",
"Drept în casa bogatului",
"Drept la furca patului".
Astfel Jianu legat
A stătut și a cântat
La vale în palat,
De poteră-nprejurat.
Dară pravila judeca,
Cu lanțuri îl închidea
Și în ocnă mi-l băga.
Unde om nu măi calcă,
Cât o fi lumea asta.*

**Auzită dela Chivu Irșie com. Stanotârn, jud. Vidin,
Bulgaria.**

Guda și Costea

(VARIANTĂ)

*Astăzi Luni și mâine Marți,
Pleacă Costea la Galați
Să ia sare de mneoare,
Să aibe-n toamnă gonitoare.
Și târâță de oiță,
Să facă la mnelușei țăță.
Când mergând Costea pe cale
Să-ntâlnea cu Fulga-n vale,
Cu Fulga aiduc bătrân,
Ce tot vine pila turmă.
Iacă Fulga-i sta vorbea:
"Unde, Costeo mi-ai plecat",
"Cu cine turmili-ai lăsat?!"...
Dară Costea, cioban Costea,
Iel din gură-așa zăcea:
"Măi, Fulga, aiduc bătrân",
"Toată iarna ai venit"
"Și la turma ai dârât".
"Da știi, Fulgo, da nu știi",
"Că mai are Costea, are",
"Patruzăci de câni bătrâni"
"Și cinci zăci de Cățălandri";
"Cu Guda, căța bătrână",
"Ce păzăște vara-o stână".
Iacă Fulga sta vorbea:
"Iote, Costeo, ce-o să-ți fac",
"Ieu la turmă m-oi ducea",
"Turmili ți le-oi rupea",
"Țâie un cârd că ți-oi lua"
"Și-o mioară de frigare"
"Și-un berbec de o căldare".
Dară Costea așa-i grăia:*

"Nu scapi tu de Guda mea!",
"Chiar în pământ te-oi băga!"...
Da Fulga când auza,
Ală mare că ieria,
Pornea vânturi de sufla
Și din ceri că lăpăda.
Pica câți-un pic de ploaie,
Câte două de zăpadă,
Vânturli tot vâjăind;
Dară Guda ocolind
Cățălandrii chirăind.
Dară ploia slătărea,
Până pe Guda uda.
Guda-n claie să băga,
Cățălandrii iar așa.
Da Fulga, aiduc bătrân,
Iel în turme să băga;
În multe părți le spărgea,
Un cârduleț lua și pleca.
Unde mi să scufunda,
Unde-i codru neumblat;
Dealurli s-a surupat,
Fulga-acia s-a băgat.
Lua mneoara de frigare
Și berbecii de căldare.
Iară Costea când venea,
Turmili le număra,
Chiar în turme nu-mi vedea
Cea mneoară oicheșea,
Ce-ți dai inima pe iea.
Iel la Guda să ducea,
"Asnoapte ce mi-ai făcut"
"Turmili ce n-ai păzât?"
"Fulga aiduc a venit",
"Cârdul din turme mi-a rupt",
"La număr nu mi-a ieșit"
"A mneoară de frigare",
"Și cu-n berbec de căldare";
"Și mneoara oicheșea",
"Ce-mi dau inima pe ea".

*Câtârliga*¹³³ râdica,
 Și pe Guda o lovea;
 Dară Guda zo schincea,
 Și din gură-așa grăia:
 "Stai, stăpâne, nu mă bate",
 "C-o să-l cat pe Fulga la moarte!"
 Atunci Costea ciobănaș,
 Câtârliga-n mână lua,
 Tăbăra de fluera
 L-ai patruzăci de câni bătrâni,
 Și ai cincizăci de cățălandri.
 Și Guda căța bătrână,
 Ce-mi păzăște vara-o stână,
 Când odată pueza¹³⁴;
 Iacă Guda rău schincea,
 Piste urma lu Fulga da,
 Cățălandrii după iea.
 Dară Costea trist eria
 Și mergea cât mai mergea
 Guda pe Fulga-l sâmța.
 Odată când aulea,
 Cățălandrii iar așa,
 Și pe Fulga-l ocolea,
 Cioban Costea alerga.
 Când pe Costea îl vedea
 Cu berbecu în căldare
 Și mneoara pe frigare,
 Cioban Costea când răcnea;
 "Așa cățălușa mea!"...
 "Ia să-i rupi tu vinili",
 "Să-i pierdem noi zâlili".
 Chiar Guda când îl sâmța,
 Odată să răpeza,
 Și de vine-l apuca;
 Vinili i le rupea,
 Cățălandrii l-ajuta-
 Căni bătrâni ajungea;
 Da din Fulga zo trăgea,
 Și pe Fulga îl rupea.

¹³³ Ciomag cu cuie

¹³⁴ Umpleau pădurea

*Cioban Costea ajungea,
Ș-avea Costea ce vedea:
Un berbec-ntr-o căldare
Ș-o mneoară în frigare.
Iel la cârd să ducea
Și-n cârd că mai găsa
Pe-o mneoară oicheșea,
Ce-și da inima pe iea.
Chiar la turme să ducea;
Guda zo le ocolea,
Costea la iea să răstea;
Să păzască turmili,
C-o să-i piardă zâlili.
Da Guda așa zâcea:
"Mă rog stăpâne de tine",
"Că ieu am îmbătrânit";
"Păru pe mine s-a rărit",
"Nu pot să mai țin la frig".
Alți cățăluși învăța,
Turmili de le păza.
Cioban Costea rămânea,
Tot cu turme să purta.
Că eria cioban bătrân,
Cam din vreme și de mult.
Și iar Costea rămânea
Pin aproape de Galați;
În Țara Rumânească,
Ca pentru să pomenească.*

**Auzită de la Sâma Prunaru de 52 ani (știe carte), din com.
Alexandrovăț, jud. Craina, Valea Timocului sârbesc.**

Arghiu Crăișoru

*Verde de-o cicoare,
 La vale, la vale,
 Într-al buaz de mare,
 Tare mi să-npare,
 Mândră casă, mare;
 Fereștile-n brumale
 Să-nvârte după soare.
 La iea cine-mi ședea?
 Un cistit de împărat,
 Mare luminat.
 Și-mpăratu-avea
 Cea mică băștea¹³⁶.
 Și-n băștea mi-avea,
 Vro cincisprezece meri,
 Cu doisprezece peri.
 Doisprezece aluni,
 Cu doisprezece pruni
 Și toț pomi de-ai buni.
 Împăratu avea,
 -N mijloc de, băștea,
 Tot un pui de măr;
 Nu știu fi-va păr,
 Or m-e pui de măr.
 De flori înflorea
 Și poame lega,
 Pe-o parte să cocea,
 Pe alta iar lega.
 Împăratu când venea
 Găsa măru jerpelit,
 Crecile le-a frânt,
 Rău le-a prăpădit.
 Împăratu sta, zăcea:*

¹³⁵ Variantă; în colecția Giuglea-Vâlsan poartă denumirea "Ardiu Crăișor" pag. 229

¹³⁶ Grădină

"Ce să fie Doamne-asta?"
"Ăsta pui de măr",
"Nu știu fi-va păr",
"Ăsta pui de măr",
"Ieu l-am pus cu mâna",
"L-am săpat cu sapa"
"Să mănânce tata".
"Nu-și cine-a venit"
"De l-a prăuit¹³⁷".
Și-mpăratu-avea
Vro trii ficiorei,
Toț sânt pui de zmei.
Ficioru cel mare
Cu grija-n spinare,
Iel sta grăia:
"Tată, taica-l meu",
"Desară mă duc"
"Măru să-l păzăsc",
"Or și ce gândesc!".
"Pe care gălesc"
"Mere culegând"
"Să ți-l dau legat"
"Țâie ca pi-un beat".
Împărat de-auza
Din gură-i spunea:
"Du-te ficioraș".
"Mi-ești ficior mai mare"
"Să ai grije tare".
"Tu n-oi adurmea";
"Până oi prindea",
"Or cine-o venea".
Soarli apunea,
Voinicu pleca,
Su măr să ducea,
Voinicu păza,
Zânili venea,
Măru-i culegea,
Crecili-i frângea,
Rău mi-l jerpelea.
Ceal voinic de noapte,

Cum să pomenea
 Și-n măr să uita,
 Și iel că vedea
 Măru jerpelit,
 Crecili le-a frânt.
 Tăbăra plângea,
 La-mpărat venea
 Și mi-i povestea:
 "Tată, taica-l meu",
 "Ș-al lui Dumnezeu".
 "Ieu măru-am păzât",
 "Nu-și cine-a venit"...
 "Când am adurmit".
 "Rău l-a jerpelit",
 "Crecili le-a frânt",
 "Le văd pe pământ!".
 Al de doi ficior,
 Pe lume cu dor,
 Iel așa vorbea:
 "Tată, taical-meu",
 "Acuși rându meu";
 "Și ieu să păzăsc",
 "Belchem¹³⁸ dobândesc".
 Dor atât vorbea,
 Și-mi pleca-n băștea.
 Su măr să ducea,
 Și iel îmi păza.
 Toată noaptea sta,
 Nima nu venea.
 La mijloc de noapte,
 Puțân cucăia.
 Zânili să sloboza
 Și iar măru culegea.
 Iel nu le-auza.
 Cum să pomenea,
 Tăbăra plângea
 Și la-mpărat venea,
 Din gură-i povestea:
 "Iote, tată, ce-am făcut",
 "Toată noaptea am păzât",

"Când fu la mijloc de noapte",
 "Puțânel am cucăit";
 "Nu știu cine a venit",
 "Și iar măru l-a bătut".
 Atunci ficioru-al mai mic,
 Cel mai bun, tare, voinic,
 Iel din gură-așa grăia:
 "Tată, tăiculița-l meu",
 "Să-ți ajute Dumnezeu",
 "Să-mi dai țolili tăle",
 "Ce te-ai cununat cu iele".
 "Să-mi dai săbioara ta",
 "Ce te-ai încins tu cu iea"
 "Când ai luat pe muica mea".
 "Ieu atunci la măr mă duc",
 "Ieu măru să țâ-l păzăsc"
 "Și prea cred că dobândesc".
 Împăratu de-auza,
 Țolili lui că le lua,
 Și lui Arghiu Craiu le da.
 Arghiu cum le îmbrăca,
 Săbioara o-ncingea,
 Își lua drumu și pleca
 Și să dusă la băștea,
 Și în măr să pitula,
 Toată noaptea că păza.
 Când fu la mijloc de noapte,
 Cu sudori grele de moarte,
 Îi venea de cucăia.
 Deloc trăgea sabia,
 Pune plăsălili-n pământ,
 Și cu vârful sus la gât.
 Numa-odată cucăia,
 Săbioara-l înțâpa
 Și de somn că îi trecea.
 Când în măr să zăuita
 Trii zâne în măr vedea;
 Câte treile fete mari,
 Parcă sânt de gospodari.
 Arghiu dacă îmi vedea,
 Trasă arcu sta să dea,

Dară Zâna cea mai mare,
 Ce e cu grijă-n spinare,
 Iea din gură așa-i grăia:
 -"Arghiu Crăișor"
 "Prididit de dor",
 "Arghiu făr de casă"
 "Și fără nevestă".
 "Ia stăi de nu da".
 "Cere di la mine",
 "Că-ți dau eu pe lume".
 -"Zână, Dumneata",
 "Dă-mi pe sora ta",
 "A mai mititea!"
 "Pe aia, Ileana",
 "De crăliță¹³⁹ mie"
 "Să-ți samene țâie",
 "De podoabă mie".
 Atâta-i spunea,
 Arcu-ntins ședea,
 Sta numai să dea,
 Ileana privea.
 Iea dacă-mi vedea,
 Din măr cubăra.
 Arghiu di colea,
 În brață o lua.
 Da zâna cea mare,
 Cu grija-n spinare,
 Iea așa-i spunea:
 "Arghiu, Crăișor",
 "Prăpădit de dor";
 "Iote sora mea",
 "Acuși zâna ta".
 "Tu cum oi păstra-o",
 "Așa mi-oi aveauă".
 "Cu iea te-oi culca",
 "Calea pe băștea".
 "Voi când v-ați iubea",
 "Și ați adurmea",
 "Rău o venea",
 "Dila iea o fura"

*"O viță de păr din cap",
 "Și atunci zâna Ț-a plecat".
 "Rămâi fără-de casă"
 "Și fără nevastă".
 Arghiu de-auza,
 Cu zâna-mi pleca,
 Colea prin băștea,
 Unde să culca,
 Iubitu făcea.
 Zâna pleca grea
 Și iei adurmea.
 Iacă rău când venea,
 Dila zână că fura
 O viță din păr din cap;
 Deloc zâna a plecat,
 Pe Arghiu culcat l-a lăsat.
 Arghiu când să deștepta,
 Și pe zână n-o vedea;
 Cum tăbăra de plângea,
 Și la taică-su-alerga.
 Din gură așa-i spunea:
 "Iote, tată, ce-am făcut",
 "Toată noaptea am păzât",
 "Și ieu Zână-am dobândit".
 "Și cu iea că m-am iubit",
 "Cu ea am adurmit",
 "Rău la noi a venit",
 "Dila zână mi-a furat"
 "O viță de păr din cap".
 "Iacă zâna mi-a plecat",
 "Ieu am rămas culcat".
 "Nu știu cum naiba să fac",
 "Mă duc în lume s-o cat!"...
 Iacă Arghiu Îmi făcea,
 Niște opinci de fter
 Ș-o cârjie de oțâl.
 Cu nouă cai pleca,
 Nouă ai că o căta;
 Nouă cai îi prăpădea
 Și pe zână n-o găsa.
 Pe picioare pleca,*

*Din țară-n țară-ntreba;
 De-acea casă a de zâne,
 Unde-o fi departe-n lume!...
 Și nima nu știa,
 Și opincili tocea,
 Și cârjia iar așa.
 De tot gol că rămânea,
 Tot își cată iel zâna.
 Pe-o vale cubăra,
 Tăman sara însăra,
 Sus în munte să uita,
 Sus în munte un foc ardea,
 Pingă foc ora juca.
 Arghiu la foc să ducea,
 Acolo pe cine găsa?
 Găsa vro trii tărturei¹⁴⁰.
 Tărtureii zo să bătea
 Pi-un pustiu de fes.
 Arghiu de vedea,
 Bună sara că le da,
 Tartorii zo-i mulțamea,
 Din bătaie să oprea
 Cu Arghiu să vorbea.
 Tartorii zo-l întreba:
 "Măi Arghiu, tu, crăișor",
 "Iești bun, prididit de dor";
 "Iești băiat fără de casă",
 "N-ai casă nici nevastă".
 Da Arghiu le povestea,
 Cum cu zâna a pățat,
 Și pe Zână ș-a pierdut.
 "Departe am plecat",
 "Pe zâna mea s-o cat".
 "Da voi tartori grei",
 "Voi n-aț fi auzât"
 "De casa de zâne",
 "Unde-or fi pe lume?"
 Tartorii zăcând,
 "Noi n-am auzât"
 "De casa de zâne",*

"Unde-or fi pe lume".
Arghiu și-ntreba:
"Măi, voi, tartori grei",
"De ce vă certați";
"Și vă vătămați?"
Tartorii zăceau:
"Arghiu, Dumneata",
"Taica a murit",
"Fiesu i-a udit",
"Și noi ne certăm"
"Care să i-l luăm ".
Arghiu întreba:
"Ce vo trebuia"
"Baș și fesu-ăsta?!"
Tartorii spuneau:
"Arghiu, Dumneata",
"Pe unde-oi umbla",
"Fesu-n cap oi pune",
"Nu te vede nima".
Arghiu de-auza,
Trii părele din poznar lua,
Și la tartori că le da,
Fesu de-i cumpăra.
Își lua drumu și pleca;
Toată noaptea că mergea,
Și la zăuă iar așa.
Unde sara însăra,
Altu foc în munte sus;
Unde tartorii s-a dus,
Să facă și ei răspuns.
Tartorii la foc șezând,
Toți din jordele¹⁴¹ bătând;
Pi-un păpușel certând.
Arghiu la ei privind,
Și bună sara le da,
Tartorii îi mulțamea;
Da Arghiu îi întreba:
"Măi, voi, tartori Dumneavoastră",

¹⁴¹ Nuiele

*"Ce sânteți cu mintea proastă",
 "Ce vă certați voi așa",
 "Baș pe păpuțelu-ăsta!!"...*
 Da tartorii așa zăcea:
*"Măi, Arghiu, Dumneata",
 "Iacă taica a murit",
 "Păpuțelu i-a udit!".*
 Și Arghiu ispitind,
*"Măre ce v-o trebuia"
 "Vouă păpuțelu-ăsta!?"
 "Păpuțelu să mi-l dați",
 "Dila voi l-oi cumpăra"
 "Că s-a rupt opinca mea",
 "Da spuneți ce-o trebuia?",*
 Iacă tartorii-i spunea:
*"Arghiu păpuțelu-ăsta",
 "Pe apă te-oi slobăza";
 "Sus pe apă c-oi mergea"
 "Și nu mi te-oi scufunda".*
 Arghiu dacă-auza,
 Trii parale că le da,
 Și papucu cumpăra,
 Și iară-i mai întreba:
*"Voi, tartori, Dumneavoastră",
 "Pe-aici pe munte șezând"
 "Și la focuri încălzând",
 "Știu bine c-ați auzât"
 "De-a cea casă cea de zâne",
 "Unde or fi iea pe lume?!"*
 Da tartorii că spunea:
*"Măi Arghiu, Dumneata",
 "Arghiule să te duci",
 "În margine mării",
 "Și pe mare c-oi pleca"
 "Să te duci în sus pe mare"
 "Dinspre răsărit de soare"-
 "Unde șede apa baltă",
 "Că-mpăratu nostru-așteaptă",
 "La cea casă, cea de sticlă",*

*"Inimioara-n tine-ți pică".
 "Că-mpăratului de drag",
 "Are vo trii coarne-n cap",
 "Împăratu de-o-ntreba",
 "Lu-mpăratu-oi povestea"
 "Să spună el zâna ta".
 Iacă Arghiu de-auza,
 Păpuțelu că și-l lua,
 Jos la mare dubăra,
 Și-n picior și-l așeza;
 C-o curelușe-l lega,
 Și pe apă că pleca.
 Apa pliută mi-l țânea,
 Și Arghiu zo-mi drumia¹⁴²
 Pe mare, la vale,
 Spre răsărit de soare,
 Unde șede apa baltă,
 Unde-mpăratu așteaptă.
 La cea casă, cea de sticlă,
 Inimioara-n tine-ți pică.
 Cum în casă ajungea,
 Iacă-mpăratu vedea:
 "Măi Arghiu, Crăișor",
 "Prididitu de dor",
 "De când m-am făcut"
 "Pe-aici n-a venit",
 "Nici un om cu trup".
 "Acuși tu-ai venit",
 "Acas m-ai gășât!"...
 Arghiu Crăișor,
 Din gură vorbea:
 "Cinstite-mpărate",
 "Mare lunate",
 "Ieu că mi-am plecat"
 "Zâna mea s-o cat".
 "Pământu-am umblat",
 "Nici n-am mai aflat"...
 "De casa de zâne",*

¹⁴² Drumuia

*"Unde-or fi pe lume!"...
Cistitu-mpăratu,
Iei dacă-auza,
Buciumu că lua,
Când îmi buciuma,
Toți tartorii venea,
Când să-nșiruia;
De mi-l ocolea,
Unu nu ieria!...
Iel tartorii-al șchiop,
Cu mare năroc.
Pe-ai buni-i-ntreba,
"Unde-o fi pe lume?"
Și iei nu știa.
Șchiopu când venea,
Pe iel l-ntreba,
Iel îi povestea:
"Cistite-mpărate",
"Acușa trecui"
"Pin gunoiu lor"
"Fărmături de pâne mâncai",
"Păn-mă săturai".
"Bucium auzâi",
"La tine venii".
Împăratu răspundea:
"Unde ie casa de zâne",
"De șede departe-n lume?"
Dară șchiopu zo-i spunea,
Împăratul-asculta,
Iar din gură-așa zăcea:
"Pe Arghiu Crăișor îl iai",
"Vă duceți tare ca vântu",
"Ajungeți-nainte ca gându",
Iacă tartorii mi-l lua,
Și cu Arghiu îmi pleca;
Și mergea tare ca vântu
Ș-ajungea iute ca gându.
Când la zâne ajungea,
Lui Arghiu îi spunea:*

*"În prăvălie când oi tuna¹⁴³",
 "Fesu-n cap că l-oi punea",
 "C-aici alili te mănâncă",
 "Și-n sobă te-oi băga",
 "Cam departe-ntr-o chiușea¹⁴⁴",
 "Și fesu-n cap l-oi țânea"
 "Că te vede zânili"
 "Și-ți răpune zâlili",
 "De cină că oi cina",
 "Da zâne nu te-o vedea",
 Iacă sara însăra,
 Da Ileana le gătea,
 Mândră cină le făcea,
 Numai vro trei perișoare,
 Ș-alelalte carne goale -
 Iele la masă ședea,
 Arghiu între iele sta,
 Mândră cină că cina;
 Cina pân' să sătura
 Și zânili nu-l vedea,
 Dară zâna cea mai mare,
 Ilea Ilenii sta-i spunea:
 "Ileano, daică, Ileano",
 "Până-acușa așa-am mâncat"
 "Și toate ne-am săturat",
 "Dară-acușa nu ne-ajuns",
 "Crezi copilu Ț-a crescut"
 "Și mănâncă și iel mult!",
 "De prânz mâne să gătești",
 "Să faci patru perișoare"
 "Și mai multă carne goală",
 "Să mâncăm, ne săturăm";
 "Că copilu Ț-a crescut",
 "Că mănâncă și iel mult",
 Ileana cum să scula,
 Căldarea pe foc punea,
 Copilașu și-l scâldea,*

143 Intra

144 Colț

Arghiu fesu-arâdica
 Și copilu îl vedea,
 Iel din gură-așa zâcea:
 -"Mamă, iote tata-l meu!"
 -"Nu e, muică, nu e",
 "Nu e taica-l tău",
 "Ș-al lui Dumnezeu".
 "Lui nu i-o aducea",
 "Nici ca vântu păru",
 "Nici cioara oștioru".
 Și iar îl scălda,
 Arghiu s-arăta,
 Ileana-l vedea,
 Din gură-i zâcea:
 "Arghiu, Crăișor",
 "Prididit cu dor";
 "Arghiu fără de casă"
 "Și fără-de nevestă!"...
 "Tu să te păzăști"
 "De suror-le mele",
 "Că ce zâne rele!"...
 Ielena afar ieșea,
 De surcele surcela,
 De prânz să gătea,
 Da-Arghiu di colea
 Copilu din luică lua
 Și cu copilu pleca;
 Colea-n poala mărilor,
 Și să sui pe vâpor.
 Ileana când venea
 Și copilu nu-l vedea,
 Când pe vâpor că privea,
 Pe Arghiu că-l vedea;
 Și la fel să slobăza¹⁴⁵,
 Lângă iei iea ședea.
 Surorili iei când venea,
 Pe Ileana n-o găsa,
 Iele pe sus să învârtea

145 Se lăsa

*Și pe vâpor c-o vedea,
Iar-ndărăt să-ntorcea.
Iacă vâporu pleca,
La malu mării-ajungea;
Multă-armată-l aștepta,
La pristaniște¹⁴⁶ adăsta.
Arghiu din vâpor ieșea,
Tăbăra bande¹⁴⁷ cânta,
Iaca-n trin mi să punea
Și acasă că-mi venea,
Mândră nuntă iel făcea;
'Mpărățâia stăpânea,
Doamne, de să pomenea.*

Auzită de la Sâma Prunaru de 52 ani (știa carte), din
com. Alexandrovăt, jud. Craina, Valea Timocului
sârbesc.

¹⁴⁶ Port
¹⁴⁷ Muzica

Broasca Roasca

*Când oi zâce mândălac,
N-aţ auzât ş-aţ aflat,
Colea-n vale-n mândru sat
Şede Stancu om sărac.
De sărac este sărac,
De n-are soţâie-n sat,
Cu trii ficiori de-nsurat.
Ficiorii că i-a crescut,
A-nceput a-nbătrânit,
Da nu s-a căstorit.
Al mai mare sta vorbea,
El Dumitru Făt-Frumos,
Care-n lume n-a mai fost,
El din gură-aşa zâcea:
"Tată, tăiculiţă-al meu",
"Să-ţi ajute Dumnezeu",
"Tată tu m-ai blăstămat";
"Or ursoaica m-a ursat",
"De noi nu ne-am însurat?..."
Dară Stancu om sărac,
De sărac este sărac;
De n-avea soţâie-n sat,
El din gură-aşa zâcea:
"Măi Dumitre, taică mă",
"Taica nu v-a blăstămat",
"Or ursoaica v-a ursat".
"Fincă este vorba-aşa",
"Când oi zâce de-o cicoare",
"Du-te-n soba¹⁴⁸ dela vale";
"Lină verde peliniţă",
"Să pui mâna pe poliţă",
"Trii sulii taică să luaţi",
"Şi cu ele-n sus să daţi",*

*"Unde sulița-o cădea",
 "Acolo mireasa-oi găsa".
 L-ai doi frați,
 Sulița-n sat le cădea.
 Și-și găsiră sulița
 Și deloc mi să-nsura.
 A lu Dumitru suliță,
 Nu știa unde eria.
 Iel pe cal să-ncăleca,
 După suliță-mi pleca.
 Mergea negru-mboiestrând,
 Dumitru pe iel plângând
 Și de suliță-ntrebând.
 Mergea Dumitru pe cale,
 Și-n cale-l întâlnea;
 Lină verde foi de fân,
 L-ntâlnea un moș bătrân.
 Cu barba aibă până-n brâu.
 Da Dumitru sta zâcea:
 - "Bună calea, moșule!..."
 - "Mulțumescu-ți, Dumitre!..."
 Dară Moșu-l întreba:
 "Măi Dumitre Făt-Frumos",
 "Care-n lume n-ai mai fost!"
 "Ce mergi pe negru plângând",
 "Din oichi negrii lăcrămând?"
 Da Dumitru Făt-Frumos,
 El din gură-așa zâcea:
 "Măi moșule, d-ta",
 "Mi-am pierdut eu sulița".
 "Nu știu unde a picat"
 "Ș-am plecat și eu s-o cat!..."
 Dară moșu ce-al bătrân,
 Iel din gură așa grăia:
 "Măi Dumitre, d-ta",
 "Ț-am văzut ieu sulița"
 "În coadili mărilor",
 "În răsăritu soarilui",
 "Înfiptă-n piatră ședea",
 "Lângă gropanu cu apă verde";
 "La cea salcă cocoșată",
 "De stă cu burta pe apă".*

Dumitru când auza,
 Iar tăbăra¹⁴⁹ de plângea.
 Și din gură-așa zăcea:
 "Oi sărac de maica mea",
 "Piatra este scrisa mea!..."
 "Da ce să mă fac cu ea?"
 Mâna calu cât putea
 La coadili mărilor ajungea;
 Mâna pe sulică puneă,
 Și pe negru-l întorcea.
 Mâna calu cât putea,
 Pe unde iel că trecea?
 Pin gropan cu apă verde,
 Pila salca cocoșată,
 Ce sta cu burta pe apă.
 Dumitru că mai trecea
 Și din groapă că ieșea,
 Ieși-o broască boboșată.
 Dumitru când o vedea,
 Mergea Dumitru plângând,
 Dar și negru-mboestrând.
 Da și broasca țopăind,
 Mâna calu cât putea,
 Până calu-i ostănea.
 Când ajunsă la ceșmea,
 Unde sta și odinea,
 Iacă Dumitru-adurmia;
 Da și broasca ajungea,
 Lângă el mi să culca.
 Dumitru să pomenea,
 Broasca lângă el vedea,
 El din gură-așa zăcea:
 "Oi sărac de maica mea",
 "Broasca este soața mea",
 Dară broasca sta zăcea:
 "Taci, Dumitre, nu plângea".
 "Că ieu sânt soția ta!..."
 Da Dumitru sta vorbea:
 "Cum să merg în sat cu tine",
 "Să fiu ieu de răs pe lume!"
 "Ieu sânt bărbat voinicel"

*"Și la față frumușel",
 "Da tu ești o boboșată",
 "De picioare-ncrăcănătă..."
 Iar pe negru-ncăleca,
 Și pe drum că mi-l pornea;
 Merge negru-mboiestrând,
 Dară broasca țopăind.
 Când în sat că să băga,
 Taică-su când îl vedea,
 Că vine cu negru-mboiestrând,
 Broasca după el țopăind,
 Taică-su când îl vedea;
 Mâna pe topor puneă,
 După Dumitru să lua.
 Da Dumitru ce făcea?...
 Iel în coșere¹⁵⁰ fugea
 Și cu boi să culca;
 Broasca lângă iel venea
 Și lângă iel să culca.
 Da Dumitru tot plângea,
 Urît pe broască avea.
 Da broasca dacă-mi vedea,
 Îl păza pă-n adormea,
 Pin inel să zăuita,
 Toate țărli le vedea
 Când odată corconeă;
 Iacă mumă-sa-auza,
 Mumă-sa Solomeia.
 La broșchiță că venea,
 Broasca Roasca povestea,
 "Iacă, mumă, ce-am poftit":
 "Păn-să varsă zorili";
 "Tu să-mi faci conacili",
 "Conacili le furșești",
 "Cu argint le poleiești".
 "Când o ieși soarili",
 "Iele-n soare să lucească",
 "Dumitru să mă poștească".
 Solomeia de-auzea:
 Când odată cărăia,
 Și pe iea că auza,*

Să vez muma iadului
 Și cu tot al broștilor,
 Că toate mi s-astrângea,
 Toată noaptea că lucra;
 Lui Dumitru că-i făcea
 Mândre palaturi i-ardica.
 Când soarele răsărea,
 Ele-n soare strălucea,
 Dumitru să pomenea.
 Case mândre că-mi vedea,
 Iel cu broasca să ducea
 Și-n casă când să băga,
 Da broșchița ce făcea?
 Deșchidea cu cheili,
 Și-și deșchidea cojili,
 Mândră fată rămânea!
 Da Dumitru de vedea,
 El cu broasca văcuia,
 Și ta-su să minuna.
 Împăratu de-auza
 Că Dumitru Făt-Frumos,
 Care-n lume n-a mai fost,
 Așa conace-a făcut,
 Cum nu este pe pământ,
 Împăratu trimetea:
 "Măi Dumitre Făt-Frumos",
 "Tu mie că mi-oi făcea",
 "Palatur-li iar așa".
 "Cum ale tale sunt frumoasă",
 "Ale mele mai aleasă!?"...
 "Și-naintea lor de casă",
 "Niște pruni înfloriți",
 "Cu argintu poleiți";
 "Soarli c-o răsărea",
 "O-ncepea de-o strălucea".
 "Dacă tu nu mi-oi făcea",
 "Oi trimete de te-o tăia".
 Dumitru când auza,
 Cum tăbăra de plângea,
 Din mândri oichi lăcrăma,
 Da broșchița-l întreba:
 "Măi Dumitre Făt-Frumos",

*"Ce tui în casă plângând",
 "Ieși afară suspinând";
 "Or de mine ță urît?"
 "Să-mi dai drumu să mă duc!!..."*
Da Dumitru sta vorbea:
*"Broschiță, soțâia mea",
 "De tine nu me urît",
 "Mândră vorbă mi-a venit";
 "Veni pe dalbă artie",
 "Veni dila-mpărăție",
 "Da să vezi în ea ce scrie!!..."*
*"Împăratu a mânat",
 "Și lui așa ieu să-i fac"
 "Iar conace c-ale mele";
 "Înainte la conace",
 "Să fac doi pomi înfloriți",
 "Cu argintu poleiți",
 "Când soarili-o răsărea",
 "Conacili-o strălucea",*
Broasca Roasca sta zâcea:
*"Taci, Dumitre, nu plângea",
 "Cât trăiește muma mea",
 "De nima nu te speria",*
Broasca Roasca ce făcea?
*Îl păza pă-n adurmea,
 Pin inel să zăuita,
 Toate țăr-li le vedea,
 Ș-o văzu pe Salomeia,
 Numa-odată cârăia,
 Salomeia că venea,*
Broasca Roasca sta zâcea:
*"Mumă, muiculița mea",
 "Iacă-mpăratu-a poftit"
 "Dumitru lui i-o făcea"
 "Iar conace c-ale noastre",
 "Înainte conacelor",
 "Să-i facă doi pomi înfloriți",
 "Cu argintul poleiți",
 "Când soarili-o răsărea",
 "Conacili-o strălucea";
 "Da dacă nu i-o făcea",
 "O venea de l-o tăia".*

Salomeia de-auza,
 Odată când cârăia,
 Pila tata iadului
 Și la muma broștilor
 Într-o noapte că-i făcea;
 Alte conace-i făcea,
 Mai mândre și mai frumoase!...
 Niște conace înnalte,
 Nu să află-n lume alte.
 Iacă-mpăratu să scula,
 Conacili și le-avea,
 Și iar din gură-i zăcea:
 "Măi Dumitre Făt-Frumos",
 "Tu mie să-mi aduci",
 "Țoalili lui taica-l meu",
 "Țoalili de pe lumea-ailaltă";
 "Mândru ce l-am îmbrăcat",
 "Cu maica mea când s-a luat",
 "Ș-amândoi s-a cununat".
 "Când a fost taica dănac",
 "Ieu de pomană le-am dat",
 "Să le-aduci la mine-ncoa!..."
 "Dacă tu n-oi aducea",
 "Oi trimetea de te-o tăia".
 Salomeia când aude
 Că-mpăratu așa răspunde,
 Să vezi iea mi să ducea,
 Pila tata iadului,
 Și la mama dracului.
 Să vezi dracii să ducea,
 Pe lumea alălaltă mergea,
 Țoalili lu-mpăratu bătrân lua,
 Și la Dumitru venea.
 Țoalili lui Dumitru da,
 Dumitru-n traistă le punea,
 Lu-mpăratu i le da.
 Împăratu le vedea
 Și-ncodată să ruga:
 "Măi Dumitre Făt-Frumos",
 "Ia ascultă la mine-ncoa",
 "Noi amândoi să schimbăm"
 "Îți dau ție-mpărăția"

*"Și-mi dai tu mie broșchița".
Da Dumitru așa zâcea:
"Mă-mpărate lunate",
"Nu-ți șede țâie așa!..."
"Să iai tu broșchița mea";
"Zo e boboșată ea".
"Iea la oichi e boboșată",
"La picioare-ncrăcănătă",
"E urâtă deodată!!"
"Dar împărătița ta"
"Zo e mândră și frumoasă",
"Și la față e sclipoasă".
"Știi-mpărate, da nu știi",
"Să țâi țolili-aștea-n cui",
"Că de pomană le-ai dat",
"Împăratu tat-tu le-a purtat"
"Și tat-tu le-a blăstămat".
Împăratu că le lua,
Când pe cui le atârna,
Da Dumitru când pleca,
Casa pe el s-aprindea
Și-mpăratu că ardea.
Uidea Dumitru-mpărat,
Piste lume-adăvărat,
Și-și țânea împărăția;
Țânea-mpărăția-n pace
Că n-are nima ce-i face.
Istorie rumânească,
La boieri ca dumneavoastră,
Ca pentru să pomenească.*

**Auzită dela Sâma Prunaru de 52 ani (știa carte), din com.
Alexandrovăț, jud. Craina, Valea Timocului sârbesc.**

Dinu și Voichița

*Verde de-o cicoare,
 La vale, la vale,
 Într-al buaz de mare,
 Tare mi să-npare
 Mândră casă mare
 Cu ferești în soare,
 Cu nouă uștioare.
 La iea cine-mi șede?
 Cea maică bătrână,
 Cu brâu de sârmă!
 Baba că năștea
 Nouă ficiorei.
 Și ieșiră oț,
 Și-miperiră toț.
 Măi la urmă naște
 Dor un copilaș,
 Mândru, drăgălaș.
 Baba-l boteza,
 Numili-i punea
 Dinu Costăndinu;
 Ceai cu barba neagră
 Și cu mintea-ntreagă,
 Ce mai om de treabă!...
 Și pe urma lui,
 Baba mai năștea
 Mândra copilița,
 Ce-o chema Voichița.
 Voichița, mlădița
 Și păcurărița.
 Amândoi creștea,
 Baba și-i mâna;
 Oili păscând,
 Și stâne mulgând*

*Fata când creștea,
 De doișpe ani eria,
 La stâne mulgea.
 Dinu, Costăndinu,
 Cei cu barbă neagră
 Și cu mintea-ntreagă,
 Ce mai om de treabă!...
 Într-o Sânta Joia,
 Tot mulgând la stâne,
 Dinu mi le mulge,
 Voichița le mână,
 Le mână la strungă,
 Dinu să le mulgă.
 Voichița mâna,
 Da Dinu mulgea,
 Voica când mâna,
 La oale-mi privea,
 Ș-avea ce-mi vedea.
 Niște noori grei,
 Nu sânt curățai,
 Sânt cu piatră-n iei.
 Voichița-mi striga:
 "Nană, nană, Dine",
 "Dine, Costăndine",
 "Cei cu barbă neagră"
 "Și cu mintea-ntreagă",
 "Ce mai om de treabă!"...
 "Mulge, nană, mulge",
 "Mulge câte două"
 "Și sloboade nouă".
 "Iote, nană, iote",
 "Dila vale-mi vine",
 "De jos dispere gârlă",
 "Niște noori grei";
 "Nu sânt curățai",
 "Sânt cu piatră-n iei".
 Da Dinu-mi zăcea:
 "Nu e, naică, nu e",
 "Nu e noori grei",
 "Și iei, naică, sânt",
 "Împețitorii tăi ".*

"Ieu te-am logodit"
"Și te-am măritat"
"Departe de sat",
"Într-ale nădoliu⁵²",
"Într-ale țări pustii".
Voica de-auza,
Tăbăra plângea,
Din gură zăcea:
"Nană, Nană, Dine",
"Dine, Costandine",
"Ceai cu barba neagră",
"Și cu mintea-ntreagă",
"Ce mai om de treabă!"...
"Când m-ai măritat",
"Pe care-ai întrebat?"
"Da pe muma noastă",
"Unde mi-ai lăsat-o?"
"Singurică-n vatră"
"Cu pisica-n brață"
"Și dorind de fata!!"...
"Că muichița noastră",
"Iea ne-a legănat",
"Nouă legăioare".
"I-a ieșit tot pui de oț"
"Ș-a pierit din codru toț".
"Măi la urmă ne-a născut",
"Pe noi doi mărunțai"
"Și c-ai mândri bujorei".
"Da tu zo m-ai măritat",
"Pe nima n-ai mai întrebat",
"Mai departe de sat".
Dor atât Voica zăcea,
Înpețători ajungea;
Și pe Voica că mi-o lua,
Și pleca iei cu Voica,
Verde matostat,
Departe de sat,
Într-ale nădoliu,
Într-ale țări pustii.
Cu Voica-mi pleca.

Iei mulgând la strungă,
 De jos tare-mi vine,
 Cu cârja în mână,
 Cea maică bătrână,
 Cu brâu de sârmă.
 Iea cum ajungea,
 Bună dimineața-i da;
 Dinu-i mulțamea,
 Baba-l întreba:
 "Dine, maică Dine"
 "Ceai cu barba neagră"
 "Și cu mintea-ntreagă",
 "Ce mai om de treabă!"...
 "Maică, stâne mulgi",
 "Singur mulgi la stână",
 "Unde este Voica bună?"
 Dinu răspundea:
 "Mumă, maica mea",
 "Știi mumă nu știi";
 "Cum sânt fetili",
 "Fetili ca merili".
 "Când sânt fete mărunțale",
 "Le drag la părinți de iele",
 "După ce să mai măresc";
 "Iele părință-și urăsc"
 "Și pe strini îi îndrăgostesc".
 "Pe Voica am măritat-o"
 "Și departe mumă-am dat-o",
 "Într-ale nădoli",
 "Într-ale țări pustii".
 Baba de-auza, tăbăra plângea,
 Și mi-l blăstăma:
 "Dine, muică, Dine",
 "Dine, Costăndine",
 "Ce-ai făcut așa?!"
 "Muică, mă uscași"
 "Și iar mă lăsași"
 "Cu pisica-n brață",
 "Sângură în vatră".
 "Să doresc ieu fată".

"Că Voichița mea",
 "Maica-a legănat-o",
 "Maica mi-a scăldat-o",
 "Ș-am crescut-o fată".
 "Vorbă să vorbesc",
 "Să mă sfătuesc"
 "Ca maica cu fata"
 "Și ca lumea toata";
 "Tu mi-ai măritat-o",
 "Nu m-ai întrebat!"
 "Să dea Dumnezeu",
 "În boală grea să caz";
 "Să zaci să putrezăști",
 "Pe una să sfoiegești",
 "Pământ nu te rabde",
 "Până n-oi aducea"
 "Pe Voichița mea"
 "La mine în casă",
 "Vorbă să vorbesc"
 "Să mă sfătuesc"
 "Ca muma cu fata"
 "Și ca lumea toată".
 "Dine, maică, Dine",
 "Să dea Dumnezeu";
 "Dumnezeu să-ți facă",
 "Țâie stâlpul cal",
 "Și pânda ebâncă¹⁵³,
 "Și mătasa frâu".
 "Maică, să te duci",
 "Pe Voica s-aduci"
 "Cu iea să vorbesc",
 "Să mă sfătuesc".
 Domnu asculta,
 Blăstăm să prindea,
 Zăcea să spoia;
 Pe-o parte putreza,
 Dumnezeu sufletu-i lua.
 Îl lua baba-l îngropa,
 Pământu nu mi-l răbda;
 Că mumă-sa-l blăstăma.
 Și iar Domnu că-i făcea:
 Să vez stâlpul cal
 Și pânda ebâncă,

Da mătasa frâu.
 Dinu Calu-ncăleca,
 Și pleca la soru-sa
 Într-ale nădoli,
 Într-ale rări pustii.
 Iel cum ajungea,
 Pe Voichița mi-o găsa;
 Tăman la oră juca,
 Lăutarii le cânta.
 Voica zo-mi juca,
 Întră nouă surate,
 Întră nouă cumnate;
 Toate sânt șerpoaice
 Și bălăuroaice,
 Sângili-i surbea.
 Voica di colea;
 Din oră privea,
 Pe Dinu-l vedea.
 Din oră să lăsa,
 La Dinu să ducea;
 Din gură vorbea:
 "Nană, Nană, Dine",
 "Dine, Costăndine ";
 "Și cu barba neagră",
 "Ce mai om de treabă!... "
 "Cum tu ai plecat",
 "Departa de sat!?"
 "Da pe muma noastră",
 "Unde mi-ai lăsat-o?"
 "Sângură în vatră"
 "Cu pisica-n brață!?"
 Da Dinu-i zăcea:
 "Voichiță, mlădiță"
 "Și păcurăriță",
 "Ieu că mi-am plecat",
 "Muica m-a mânat"
 "Pe tin' să te cat".
 "La muma mergem",
 "Cu muma vorbești",
 "Să te sfătuești"
 "Ca muma cu fata"
 "Și cu lumea toată".
 "Aide să mergem",
 "Nunta s-o lăsăm";
 "Că sântem călare"

*"Și mergem mai tare".
 Voica de-auza,
 Iea să-nfurișă,
 Cu Dinu pleca
 Și-amândoi mergea;
 Pin păduri mergea,
 Păsărli cânta.
 Cum cântă păsărli,
 Doamne Sfântule
 Și Tu puternicule.
 "Unde s-a văzut"
 "Și s-a pomenit",
 "Mort cu viu pi-un drum!?"
 Voica le-asculta,
 Din gură vorbea:
 "Nană, Nană, Dine",
 "I-auz Nană, auzi",
 "Cum ne cântă păsărli";
 "Unde Nană s-a văzut",
 "Mort cu viu pe pământ?"...
 Da Dinu zăcea:
 "Lasă, naică, lasă",
 "Toate păsărli"
 -Și cântă versurii".
 Și-amândoi mergând pe cale,
 Când de sat apropia,
 Dară Dinu sta zăcea:
 "Voichiță, mlădiță"
 "Și păcurăriță";
 "Aide, naică, aide",
 "Aide tu-nainte",
 "Că ieu să mă duc",
 "La livadea lungă",
 "Calu priponesc";
 "Iar cu tine mă-ntâlnesc"
 "Și cu muma să vorbesc".
 Voichița, mlădița
 Și păcurărița,
 Iea-nainte să ducea,
 Dară Dinu rămânea.
 Iel cu calu să ducea,
 Și-n grobiștel⁵⁴ să băga,
 Iar la mormânt să culca.*

*Dară Voica ajungea,
La fereastră că striga:
"Mamă, mumă, maica mea",
"Deșchide, muică, ușa"
"Că-mi ajunsă Voica ta ",
Dară baba dila foc,
Iea din gură așa zâcea:
"Ia fugi grabnico, fugi",
"Ia fugi tu din ușa mea",
"De nu mă mai oftica".
"Că la feli mai ofticat",
"Până sângură m-ai lăsat".
Da Voichița sta zâcea:
"Deșchide, mumă, ușa",
"Că nu sânt ieu grabnica"
"Și sânt ieu fetița ta";
"Dacă mumă nu mă crezi",
"Vino la fereastă vezi"
"Să-mi vez gātu cu mărgele",
"La tot deștiu cinci inele",
"Chibzuită de muiere",
Mumă-sa când auza,
La fereastă mi să da;
Pe Voichița mi-o vedea,
Și iea ușa-i deșchidea,
Voichița-n casă intra,
Mumă-sa-n brață o lua,
Domnu sfântu c-o vedea,
Pe-amândouă le-mpetrea,
Stei de piatră le făcea;
Ș-așa-n casă rămânea,
Doamne, de să pomenea,*

**Auzită de la Sâma Prunaru de 52 ani (știa carte), din com.
Alexandrovăț, jud. Craina, Valea Țimocului
sârbesc.**

Raiul

*În oraș, în Vitliem,
Ai Adame să mergem,
Frunză verde mărăcine;
Și dă-ți ceva pentru tine,
Să mergem la rai cu bine.
Dar la rai când ajungea,
Avea Domnu ce-mi vedea.
Când la poarta raiului
Ședea floarea soarelui,
Cu druga porumbului
Și cu spicu grâului,
Doamne, și cu-al orzului
Și judeca florili,
Ce ș-a dat miroasăli.
Vorbea floarea soarilui,
C-a pierdut miroasăli:
"Lină verde, lemn pălit",
"Noi, Doamne, am înflorit",
"Când Dumineca-a venit",
"Fetițali s-a-mpletit",
"În grădinuța a sărit",
"Și pe noi Doamne ne-a rupt";
"În cosăcioară ne-a-nfipt",
"Și la oră am ieșit",
"Dănacii¹⁵⁵ le-a zbicit"
"Și noi pe jos am picat",
"Toată lumea ne-a călcat",
"De aia miroasăli le-am dat",
"Zo ne-am umplut de păcat".
Lină verde ș-o lalea,
Domnu de-acia-mi pleca,
Și pîn rai mi să plimba,
Pi lângă iad când trecea,*

Auza lumea zberând,
 Vedeă vermi clocotind,
 Adam pe Domnu-ntrebând:
 "Măi Doamne, puterea Ta",
 "Ce lume plânge aicea?"
 Dară Domnu-i povestea:
 "Aici toată lumea ra",
 "Ce-a făcut rău pe lumea-aia".
 Când pe ăia vedeă
 Iei deacia-mi pleca
 Și pin rai mi să plimba.
 La o vacă grasă ajungând,
 Adam iarăș întrebând,
 Dar Domnu spunea pe rând
 "Lină verde, lemn pălit",
 "Ăsta om cât a trăit",
 "Și cât a fost pe pământ";
 "A vorbit vorba pe rând",
 "Pe nima nu l-a mințat".
 Domnu vorba isprăvea,
 Dar Adam înțalegea,
 Și deaicea-mi pleca
 La altă vacă ajungea;
 Iarba pân-la pept creștea,
 Dară vaca tot păștea.
 Când oi zâce foi de salbă,
 Dară cum eria de slabă...
 Putea să să razme-n coadă.
 Verde foaie ș-o lalea,
 Adam iară întreba:
 "Ce ie vaca slabă așa?"
 Dară Domnu iar spunea:
 "Când oi zâce iarbă neagră",
 "Asta nu e vacă slabă!..."
 "Și ie omu-al mincinos",
 "Ce să face tot fălos".
 "Cât pe pământ a trăit",
 "Tot falnic mi s-a făcut",
 "Dar acasă nimic n-avut! ..."
 "Toată vorba a mințat",

O moară pe Timoc, în comuna Zlocutea

*"Niciuna n-a spus pe rând",
 "De-aia l-am năcăjit";
 "Vacă slabă l-am făcut",
 "Ză și noapte tot păscând".
 Verde foaie ș-o lalea,
 Iei de-acia în pleca
 Și prin rai mi să plimba;
 Jos pe niște rămurele,
 Cântă negre păsărele.
 - "Aștea nu sânt păsărei",
 "Și sânt copilaș de-ai mei".
 "Ce-a murit nerânduî",
 "De mumâni necăpui".
 - "Când copiii a murit",
 "Mumânile mi-a durmit"
 "Ș-a murit ne rânduî";
 "Când la Mine a venit",
 "Păsări negre i-am focut".
 Dar când privea măi la vale,
 Vedea păsări albișoare.
 "Ș-aștea nu sânt păsărei",
 "Și sânt iar copii de-ai mei";
 "Ce mi-a murit rânduî",
 "Și căpui de părinț".
 Măi la vale când pleca,
 Un foc mare arzând vedea.
 Când la foc iei ajungea,
 În mijloc de foc ardea
 Fermecătoarea satului;
 Ce-a luat sporu câmpului
 Și glasul voinicului.
 Da măi la vale mergând,
 Vedea un purcel rămând,
 La izvoare destupând.
 "Ăsta ie la omu-al bogat",
 "Purcei de pomană ș-a dat",
 "Copiii nu l-a-nfruntat",
 "Și Dumnezău l-a luat"
 "Și prin Rai mi l-a rânduî",
 "La izvoară destupând".
 Dară iei privind*

*Altu purcel a văzut,
De slab în coadă răzmând,
Niciun izvor n-a găsit.
"Ăsta la omu-al sărac",
"Un purcel ș-a cumpărat",
"De pomană și l-a dat",
"Copiii l-a înfruntat".
Iei de-acia-mi privea,
Pe Maica Precesta vedea,
Când de copilaș mi-a luat,
La măru-al roșu a plecat.
Când la măr ajungea,
Cu ciumagu scutura,
Dar copiii mi-aduna.
Când de-acia-mi pleca,
Trecea printr-o baltă verde,
Și mi le da mare sete.
Care copil trochiț avea,
Din fugă apă prindea,
Când la margine ieșea;
Apă din trochiț bea,
N-o dorea pe mumă-sa.
Care urcioraș mi-avea,
Din fugă mi-l scufunda;
Urcioru s-a îngânat,
În iel apă n-a intrat.
Când pe uscat mi-eșea,
Iel în gură mi-l puneă,
Apă-n ulcior nu găsa,
Zo plângea și să văita.
O dorea pe mumă-sa.
Să vină de undeva;
Doamne cu țâțâșoara,
Că i s-a fript limbuța.
Da privind iei după copii,
Vedea muieri ce fac copii,
Toate scrisă-n lăturghii.
Da care nu fac copii,
Nu sânt scrisă-n lăturghii.
Că pe-aicea sânt frumoasă,
Dar la Domnu păcătoasă...*

*Când oi zâce bob de mei,
Dară care fac copii,
Aicea sânt tălărite¹⁵⁶;
Și iele sânt măi urâte,
La Domnu sânt blagoslovite.
Muierea care copii ș-omora,
Domnu copiii mi-i lua,
Pui de șerpe mi-i făcea,
La pieptu iei mi-i pune
Și șerpui din iea trăgea,
Așa ie pe lume aia.
Care pe aicea rău face,
Pe lumea alălaltă și-l trage.*

**Auzită dela Stan Vasilescu de 17 ani (știe carte), com.
Tomislava (Țoromașța), jud. Negotin Craina, Valea
Timocului sârbesc.**

Tunsu

*Veste-n țară a ajuns
De un oț ce-i zâce Tuns,
Care-n codrii a ieșit,
Cu șasă-ntovărășit.
Tot voinici aleși pânduri,
Tâlcari aleși de păduri
Și umblă din crâng în crâng,
Toț câț trec de iei să plâng.
Că nici unde nu gândești,
Cu iei în cale te-ntâlnești.
Și te-ntreabă binișor,
Cu cuvânt bun blândișor.
–De-unde vii flăcăiaș,
Din ce sat, din ce oraș;
Ai luat de drum răvaș
Să nu pătimești cevaș?
Aceștia Tunsu zâcea,
Tutulor câț god¹⁵⁷ trecea;
Și mi-i jefuia de bani,
Ca pe niște tâlcari dușmani.
Pe cine-ntâlnea smulgea,
Lumia de dânșii fugia,
Măduva la toț sughea,
Pe cine god întâlnea.
Dumnezău nu l-a răbdat,
Curând în cursă l-a dat,
Drumurli le-a dezlegat.*

Auzită dela Stan Vasilescu de 17 ani (știe carte), com. Tomislava (Țoromașta), jud. Negotin-Craină, Valea Timocului sârbesc.

Din Măla

*Lină verde colălie,
 I-ascultați boieri la mine
 Să vă spun o istorie,
 Istorie de nestrete¹⁵⁹
 Nestretea mi s-a făcut,
 Doamne nu s-a pomenit,
 Pe ceal negru de pământ.
 Lină verde de-a lalea,
 Ce cântecel că eria?
 Să vez Sandu din Măla.
 Când oi zăce peliniță,
 Să vez tată-său Vănuță,
 Într-o Sântă Sâmbăta,
 N-avea Sandu ce lucra.
 La zadrugă¹⁶⁰ să ducea,
 Și bomboane cumpăra;
 La școală să ducea,
 Copilașii i-aduna
 Și bomboane le-mpărța,
 Ș-așa din gură vorbea:
 "Copiilor Dumneavoastră",
 "Bomboanili să-mi fie mie"
 "Că cu mine nu să știe".
 O săptămână-mi trecea,
 Vladimir nuntă făcea,
 Sâmbăta sara venea;
 Lăutarii că-i venea
 Și la nuntă că-i cânta.
 Dară Sandu-i auza,
 Ș-acasă zo juca;
 Lăutarii când tăcea,*

¹⁵⁸ Sat curat românesc; astăzi cu numele schimbat în Mali Iasenovaț

¹⁵⁹ Nenoroc

¹⁶⁰ Cooperativă

Dară Sandu ce făcea?
 Iel în casă să băga,
 Frati-su când îl vedea,
 Mâna pe fluer punea,
 Pornea Doamne de cânta;
 Pornea Sandu de juca,
 Parcă-i să arăta.
 Iote cina când venea,
 Frumoasă masă-ntindea.
 Toț la masă când ședea,
 Dar și Sandu iar așa
 Frumos bine că cina,
 Dila masă să lăsa
 Și frumos mi să culca,
 Dar și Sandu iar așa.
 Toată noaptea că durmia,
 Iate Zâua să făcea,
 Baș Sânta Dumineca.
 Toț mi să scula,
 Dar și Sandu iar așa;
 De tată-su să ruga:
 - "Oi, măi tată, tata-l meu",
 "Dăruit de Dumnezeu",
 "Mă rog, tată, ieu de tine";
 "Urzoabili¹⁶¹ să mi le faci",
 "Urzoabili mi s-a rupt".
 - "Nu pot taică să le fac!"
 "Iote la vite să dau",
 "Și pe urmă să le fac".
 Atâta că-mi vorbea
 Și afară că ieșea.
 Dară Sandu ce-mi făcea?
 Urzoabili le făcea,
 Le făcea cum măi putea:
 Frumos bine să-ncălța
 Și afară că-mi ieșea,
 Cu mici copii să găsa,
 Pornea de mi să juca;
 Vladimir că mai trecea,
 Vladimir cu nunta sa.

Dară Sandu ce făcea?
 După nuntă mi să lua,
 Dară nuntașii vorbea:
 "Oi, mă taică, copilaș",
 "Întoarceți-vă îndărăt",
 "Dară unde vă duceți?"
 Numai mergea și-mi tăcea,
 Dară nunta că mergea,
 În Isnovăț să ducea,
 Când mireasa ajungea;
 Lăutarii zo cânta,
 Dară lumea zo juca.
 Când lăutarii tăcea,
 Lumea-n sobă¹⁶² când tuna;
 Lăutarii le cânta,
 Dară lumea-i asculta.
 Valul la mireasă puneă,
 Dar ginerii ce făcea?
 Iel afară că-mi ieșea,
 Iel în băieț că tuna.
 La un prietin că mergea,
 Pistolașu mi-l cerea.
 Dară văru-su vorbea:
 "Vladimire Dumneata",
 "Lasă nu pocnea-acuma";
 "Când de-aicea mi-om pleca",
 "Atuncea om pocnea".
 Da Vladimir n-asculta,
 Pistolașu mi-l zbicea¹⁶³,
 Și-n vale mi să-ntorcea.
 Pistolașu întindea,
 Pe subt un pățul cum ședea,
 Și-așa din gură vorbea:
 "Ia păzâți-vă copii",
 "Ieu acușa să pocnesc";
 "Să pocnesc mă-nveselesc",
 "Că acușa îmi nuntesc".
 Și-atâta că vorbea,
 De pedea că trăgea;

162 Cameră

163 Trăgea cu sila

*Când pistolu că pocnea,
Pe Sandu mi-l dubăra.
Da un copilaș striga:
"Măi ginere, Dumneata",
"Omorîși copilu-ăla!"
Ginerii când auza,
La Sandu să răpeza;
Și pe brață mi-l sălta,
Și la Sandu că striga;
Da Sandu nu răspundea,
Să bătea cu grabnica.
Da nuntașii de vedea,
Iei afară mi-alerga
Și pe brață că mi-l lua,
Unde-n sobă-l aducea;
Pi-un astal mi-l puneă,
Gândeă glumă că eria.
Și la cap că mi-l lega,
După ta-su trimetea;
Nuntașii că trimetea,
Pe ta-su că-l chema.
Tată-su când ajungea,
La Sandu că-mi alerga
Și pe brață că mi-l lua
Și din gură-așa vorbea:
"Măi, Sănduță, cu taica",
"Nu-l vez pe tatăl tău",
"Dăruit de Dumnezău?"
Da Sandu nu răspundea,
Să bătea cu grabnica
De moarte se pregătea.
Și tată-său că-mi vorbea:
"Ce lume vă uitaț",
"Nu vez Sandu mi-a murit",
"Mi-a murit făr-de lumină?"
"Ducețâ-vă de cătaț"
"Niscăi țoale și lumină",
"Că ie inimă creștină"
"Nu e lege vez turcească",
"Ci ie lege rumânească".
Da nuntașii de-mi vedea,*

După Țoale-mi alerga,
 Da Sandu nu aștepta;
 Suflețălu îi ieșea,
 Numa lumina apuca.
 După mumă-sa trimetea,
 Dară fripta mumă-sa,
 Iea când auza;
 Țolițăli mi le lua,
 La Sandu mi să ducea.
 Când acolo mi-ajungea,
 Pe Sandu mort mi-l găsa
 Și iea jos îmi cădea,
 Doamne, de părere ra.
 Pornea, Doamne, de-mi plângea,
 Ș-așa Doamne să cânta:
 "Pe Sandu l-a omărit",
 "Năroit și zdrențuros",
 "Rupturos și sânțeros",
 "Ca când bou l-am tăiat",
 "Doamne, Doamne, ce păcat!"
 "Bine Doamne-l omărită";
 "Ce la mine nu veniră";
 "Că ieu vreme aș fi avut",
 "Pe Sandu-aș fi premenit!"
 "Bine Doamne-l omărită"
 "Di ce Doamne nu cătară",
 "Într-atâta sat de mare",
 "Vez un rânduleț de Țoale",
 "Pe Sandu să-l premenească",
 "Doamne, să mi-l dichisască¹⁶⁴?"
 "Nu mai pot, m-a omărit",
 "De dănac¹⁶⁵ neprimenit!"
 "Sandu meu al dănacel",
 "Tot desculț cu capu gol",
 "Nu mai ie nima ca iei!"...
 Dară iei cei cu nunta,
 Iei mireasa că mi-o lua
 Și pe-acia că-mi pleca,
 În trăsură o pune,

¹⁶⁴ Împodobească, îmbrace frumos

¹⁶⁵ Flăcău

*Făr' de ginere mergea,
Din oichi negri lăcrăma,
Și pornea vez de Măla.
Pe ginere mi-l oprea,
Pân' polițâia venea;
Dar mireasă să ducea,
Să ducea la Măla.
Și nunta ce-mi făcea?
Lină verde de-o cucută,
Au ce nuntă chinuită.
Polițâia că venea,
Pe Vladimir că mi-l lua,
La caștelarie-l aducea;
La opreală mi-l țânea
Până venea comisia.
Comisia când venea,
Pe Sandu mi-l vedea,
Când în cap ce îi găsa?
Un văluș de artie,
Artia la omărit;
Doamne, nu s-a mai văzut,
Pe ceal negru de pământ.
Iar capu i-l cosa,
De-aci polițâia pleca
Pe Vladimir că mi-l lua,
La Negotin că-l ducea.
Dar pe Sandu că mi-l lua
Și mergea vez de Măla,
La Măla când ajungea;
Mândru leagăn că-i făcea,
La biserică mergea.
Dascălu dacă-mi vedea,
Copilași-i aduna,
În biserică să ducea;
Toată lumea îl plângea,
Dară popa iar așa
Jele, jele, piste jele,
Doamne ce păcate grele;
Pe Sandu-l cetea,
De-acia că-mi pleca;
Mumă-sa mi să cânta,*

*Și tată-su să jumulia:
"Mă mir pământ de tine",
"Ieu mă mir cum nu te-ngraș",
"Ce lume mândră mâncaș".
"Mi-avusăi un copilaș"
"Și pe ăla mi-l mâncaș",
"Inimioara mi-o săcaș";
"Sângurea că mă lăsaș".
Și la mormânt mi-l ducea
Și pe Sandu-l îngropa,
Pământ că pe iel trăgea.
Dideasupra iarba crește,
De jos, Sandu putrezăște,
Dorul, focul, potolește;
Ș-așa Sandu că-mi făcea,
Doamne, de să pomenea.*

**Auzită dela Anghel Maiti din com. Isnovățul Mic (Măla),
jud. Craina, Valea Timocului sârbesc. Autorul popular
Anghel Maiti, versifică tragica întâmplare din Isnovățul Mare,
petrecută în anul 1936.**

**Intelectuale în port românesc,
din regiunea de munte a Zăicieriului**

Stoian Bulibaşa

*Când oi zâce colalie,
 I-ascultaţi boieri la mine;
 Să vă spun o istorie,
 O istorie din Sârbie
 Dintr-a mea copilărie,
 Să vă spun un cântecel;
 Decând eriam mititel,
 De un mândru voinicel.
 De Stoian Bulibaşa,
 Ficiorelu Sârbului,
 Fala Nigotinului.
 De când s-a bulibăşit¹⁶⁷,
 Cu sabie cu cuţat,
 Turc în Craina¹⁶⁸ n-a trecut.
 De trecea Turcu bătrân,
 Îl punea de mânca fân,
 De trecea Turcu cu barbă,
 Îl punea să pască iarbă.
 De trecea câti-un ţăgan,
 Îl punea de mânca căftălan;
 De iel cine că afla,
 Āla Begu din Ada¹⁶⁹ .
 Când oi zâce di-un bujor,
 Trecu Begu din Stambol;
 Cu-mpăratu iel vorbea,
 Cum ar face facerea
 Lui Stoian Bulibaşa.
 Împăratu sta zâcea:*

¹⁶⁶ Variantă; este şi în colecţia Giuglea-Vâlsan, "Dela Români din Serbia", pag. 38

¹⁶⁷ S'a făcut conducător de oaste

¹⁶⁸ Provincie în N-E Serbiei, pe Timoc

¹⁶⁹ Insula Ada-Kaleh

*"Multă blagă¹⁷⁰ să troșești¹⁷¹",
 "Pe Stoian să-l prăpădești",
 "Pe Craina să i-o robești".
 Da Begu de auza,
 Din Stambul când îmi pleca,
 Până la Vidin venea,
 În Vidin la Omirada.
 Cadânili când auza,
 Câte-o azmă că-i făcea,
 Câte-o găină-i tăia
 Îi da lu Begu de mânca;
 Dar să-i facă facerea
 Lui Stoian Bulibașa.
 Cu Omirada vorbea,
 Multă blagă-i număra;
 Pe Stoian i l-o vindea
 Să-l aducă la Ada;
 În Ada să-l prăpădească,
 Pe Craina să i-o robească.
 Omirada di colea
 În Bregova¹⁷² că venea,
 La Niniță-n Bregova,
 Cu Niniță ogodea;
 Multă blagă lui îi da,
 Pe Stoian îl cumpăra.
 Niniță din Bregova,
 Când oi zâce di-un pelin,
 Trecu iel la Nigotin.
 La Cărăpancea venea,
 La fereastă că striga:
 "Cărăpancio Dumneata",
 "Ia ieși păn la mine-ncoa",
 "Mândră vorbă să vorbim";
 "Baș de finișoru tău",
 "De Stoian Bulibașa".
 Niniță zo mai spunea:
 "Știi Cărăpancio, nu știi";
 "Că din Stambul a plecat",*

¹⁷⁰ Bogăție

¹⁷¹ Cheltuiește

¹⁷² Orășel românesc cu peste 5000 loc. pe Timoc în Bulgaria

"Cu cea mică săxăna¹⁷³",
 "Ș-a venit la Bregova",
 "Cu cea mică săxăna",
 "Să treacă la Nigotin",
 "La Nigotin oraș bogat";
 "Să-l dăm pe Stoian legat",
 "Multă blagă i-am fi luat".
 Dară nașu lui Stoian,
 Iel așa că mai zăcea:
 "Lasă Begu-ncoa să vină",
 "Să ne dea bani măsurat",
 "Să-l dau pe finu legat".
 Iacă Begu c-auza,
 Și trecu din Bregova,
 Trecu colea pila Timoc,
 Și da la Cobișnița¹⁷⁴,
 Cu cea mică săxăna.
 De Nigotin să-ndrepta,
 În Nigotin când venea;
 Să băga-ntr-o cafenea,
 Carapancea-l întâlnea.
 Și iar Begu zo-m vorbea,
 Cum să-i facă facerea
 Lui Stoian Bulibașa,
 Ce judecă pe Craina.
 Cărăpancea așa zăcea:
 "Nu e Stoian aicea",
 "Stoian e la Zăiceri¹⁷⁵",
 "Și mi-a plecat iel de ieri".
 "Să-mi astrângă o verghie¹⁷⁶"
 "Ca un chip de datorie".
 Nași-su Carapancea,
 Mânca i-ar câinii carnea,
 Și țâța dila dreapta.
 Pe Burcă pandur îl lua,
 Cărăpancea îi scria,
 Cartea lui Burcă-i da.

173 Căruță cu bani

174 Sat curat românesc în Timocul "sârbesc"

175 Oraș așezat pe Timoc, la confluența Timocului Alb cu Timocul Negru

176 Birul

*Burcă pandur cartea lua
 Și la Zăiceri pleca;
 Să ducea Burcă călare,
 Și mâna calu mai tare.
 În Zăiceri când ajungea,
 Și la Culă¹⁷⁷ să ducea;
 Da Stoian Bulibașa,
 Sus în culă că ședea.
 Burcă pandur calu lega,
 Și-l lega iel de-o țărăbă¹⁷⁸,
 Pe scări sus când să suia;
 Scărili zo zdupăia,
 Da Stoian zo asculta.
 Pe fereastă să uita,
 Și văzu calu legat,
 Și cu șeaua înșelat.
 Da Stoian mi să gândea,
 "Ce-oi să fie Doamne-asta?"
 "Un cal legat la stobori",
 "Oi să fie acuși ceva"...
 "Or a trecut vro căța",
 "La mine prin Craina mea!"
 Nici vorba nu isprăvea,
 Iacă Burcă traistă ruptă;
 Îi scoasă o cărticică,
 Lui Stoian în mână-i pusă.
 Stoian cartiia cetee,
 Pe Dorcea-l încăleca.
 Și mi-l mâna boiestrând,
 Da Stoian pe iel gemând;
 Ca cânilă mărăind.
 Pin Isăcova¹⁷⁹ trecea,
 Și trecea la Ciocănari¹⁸⁰,
 Ș-o lua pe Timoc la vale,
 Și veni la Isnovăț¹⁸¹.
 Și luă drum de Bregova,*

177 Cetate cu turn înalt

178 Gard de blăni de lemn

179 Sat românesc în stânga Timocului

180 Sat românesc în stânga Timocului

181 Sat românesc în dreapta Timocului

Unde Begu că trecea,
Niniță din Bregova,
Iel poteca că-i spunea;
Unde Begu a trecut
Colea-n vale la Timoc.
Da Stoian Bulibașa,
Iel la Timoc dubăra,
Și urma că i-o găsa;
Din gură așa zăcea:
"Iote urma a de Turc",
"Iote pe unde-a trecut";
"Și da la Cobișnița",
"Și să băga-n cafenea".
"Bea un par de cafea"
"Oamini din Cobișnița"
"Lui Stoian îi povestea":
"Măi, Stoiane, gazda mea",
"Iote pe-aici a trecut",
"Ăla Begu câne turc",
"Ș-a tunat în Nigotin".
Da Stoian Bulibașa,
Mâna Dorcea cât putea,
Din oichi negri lăcrăma,
Și din gură-așa zăcea:
"Oi sărac de maica mea!"
"A trecut altă căța"
"La mine pin Craina mea".
Iel acasă să ducea,
Numai cina c-o cina,
Și iel în pat să culca;
Cu nevasta lui vorbea,
Puțânel că zăbovea,
Iacă Burcă că striga;
Stoienița-i răspundea,
Iea din gură-așa zăcea:
"Oi măi Burcă traistă ruptă",
"Ce strigi tu sara-nsărat",
"La Stoian Bulibașa?"
"Că voinicu sara nu să strigă",
"Și să strigă dimineața!"...
Burdă panduru pleca,

*Lu Cărăpancea-i spunea,
Cum e lui Stoian taina.
Iacă Stoian să culca,
Cu nevasta-alăturea,
Când zorili să vărsa,
Iel pe oichi mi să spăla;
Beu un par de cafea,
Pe Dorcea-l încăleca.
Și pleca la cafenea,
Da Stoenița-i spunea:
"Măi, Stoiane, gazda mea",
"Ia nu pleca tu așa";
"Și ia-ncinge armili",
"Că-s perde Begu zâlili".
"Noi asară ne-am culcat",
"Iote ce vis am visat":
"Visai șerpili-al moțat",
"Învăluit pe după cap".
Da Stoian când auza,
Nevasta lui ce-i spunea,
Iel din gură-așa zăcea:
"Aoleu, nevasta mea",
"Visu tău ce l-ai visat",
"Nu e șerpili-al moțat";
"Învăluit pe după cap",
"Și e ștreangu atârnat";
"De gātu meu stă legat",
"C-oi să mă vez spânzurat!"...
Lua armili și-ncingea,
Și atunci cu Dorcea pleca,
Să ducea la cafenea.
Într-o sobă să băga,
Iel pe Begu mi-l vedea;
La Begu să răpeza,
Mâna-n chică-i împlânta;
De genunchi l-ngenunchea,
Sta decât capu să-i ia.
Nași-su Cărăpancea,
Iel de mână că-l prindea,
Și din gură așa zăcea:
"Stăi, fine, nu face-așa",*

*"Nu te teme nimica",
 "Atâta te-ai supărat",
 "Nu e Begu vinovat",
 "La tine Begu-a venit";
 "Cu cea mică săxăna",
 "Mi să duce la Ada".
 "Vede dosu ca-mpupit¹⁸²",
 "Mulț voinici s-a maldărit",
 "Lui ie frică de perit";
 "Da dacă merge cu tine",
 "Iel n-are frică pe lume!"...
 Stoian așa când auza,
 Multă blagă Begu-i da;
 Ședea toț iei și mânca,
 Și de drum iei să gătea.
 Iel cu Begu când pleca,
 Cu nașu-su Cărăpancea;
 Niniță din Bregova,
 Și cu ăla Omirada.
 Cu cea mică săxăna,
 Și din Nigotin ieșea,
 Când să-ndrepta la șusea,
 Stoian că mai rămânea;
 Cărăpancea-n furișat,
 Drumu pe șusea a luat.
 Da Stoian Bulibașa,
 Merge pe Dorcea-ncălecat;
 Din Nigotin să-ncura,
 Paloș din teacă trăgea;
 De-a tuturiga că-i da,
 Schintei de foc că sărea.
 Dugăiașii¹⁸³ să ruga:
 "Măi Stoian Bulibașa",
 "Nu-ncura pe Dorcea-așa",
 "Nu da cu paloșu-așa",
 "Că sare schinteili",
 "Și ne-aprinz dugăili".
 Da Stoian Bulibașa,
 Din Nigotin ieșea*

¹⁸² Înmugurit

¹⁸³ Negustorii

*Pi lângă ciobani trecea;
 Da ciobanii de-l vedea,
 Cum tăbăra de-i cânta.
 "Nigotine, Nigotine",
 "Cam în vro 2 -3 zâle";
 "Zo să urle câinii-n tine",
 "Că pleacă Stoian din tine!"...
 Da Stoian când auza,
 După Begu alerga,
 L-apuca din săxana;
 Mâna-nchică-i împlânta,
 Sta decât capu să-i ia.
 Nași-su Cărăpancea,
 Sta din gură și zăcea:
 "Stăi, fine, nu face așa",
 "Că să râde lumea";
 "Că de-o fi fine ceva",
 "Dau ieu Craina de răia",
 "Dau pe Negru de subt mine",
 "Și pe Dorcea de subt tine",
 "Nu te dau fine pe tine".
 "Pe tine te-am cununat",
 "Doi copii Ț-am botezat",
 "Și nu fac fine ieu păcat".
 Da Stoian când auza,
 Iar pe Begu mi-l lăsa,
 De petrec îl petrecea,
 Când ajunsă la Ada;
 Iei în Ada că intra,
 Cu cea mică săxăna.
 Iacă Begu ce-mi făcea,
 Pin Ada să-nfurișă,
 Și pe Stoian îl lăsa.
 Da soarili apunea
 Begu căpiili¹⁸⁴ -nchidea,
 Da Stoian Bulibașă,
 Fugea cu Dorcea pin Ada;
 Cu paloșu când da,
 Bântăli le lovea,
 Schinteili zo sărea,*

Cădânilă spămânda,
 Cărăpancea că-l vedea,
 Și din gură așa zăcea:
 "Ce faci, fine, tu așa",
 "Tu de noi fuga ai dat",
 "Și pe Begu l-ai lăsat!"...
 "Pe Begu l-am petrecut",
 "Multă blagă ne-a plătit!"...
 "Aide fine să mergem",
 "Că ieu mi-am luat partea mea",
 "Și-ți iai și tu partea ta".
 Iacă Stoian că mergea,
 În sobă cum să ducea,
 Dară Begu-l întâlnea:
 "Sala mili ialdișim"
 "Sala, iala, bacalăm".
 Stoian turcește știa,
 "Bine Stoiane ai venit",
 "Vin la mine să-ți plătesc";
 "Că de slujbă m-ai slujit",
 "Săxănale n-am pierdut".
 Da Stoian Bulibașa,
 În sobiță să băga;
 Begu lumina aprindea,
 Și la galbini număra.
 Nași-su Cărăpancea,
 Iel în lumină sufla.
 Șapte Turci din Cladova,
 Iei de su pat când ieșea,
 Pe Stoian să grămădea.
 Da Stoian Bulibașa,
 Odată să opintea,
 Ca pe peri îi scutura.
 Cărăpancea di colea,
 Iel din gură așa zăcea:
 "Stăi, fine, nu face așa",
 "Ieu de tusă am tușit";
 "Lumina Ț-a căzut",
 "Da Turcii mi s-a-nglumit!"...
 Iar lumina aprindea,
 Dară Begu număra,

*Nași-su Cărăpancea;
 Cu genunchi-n șele-i da,
 Și de mâni că mi-l prindea.
 Mânili la cot lega,
 Și-l dete la Turc legat,
 Ca un dobitoc la gard.
 Atunci Begu că mi-l lua,
 Din Ada afar îl scotea
 Și la ștreang că-l aducea.
 Da Stoian Bulibașa,
 Iel din gură-așa zăcea:
 "Mă Begule Dumneata",
 "Tu la mână când mi-ai fost",
 "Ieu cădăr¹⁸⁵ că nu mi-am fost".
 "Ce mă rog de Dumneata",
 "Să nu mă spânzuri noaptea".
 "Și să mă spânzuri tu zâua",
 "Să mă vadă toată lumea".
 Dară Begu-i sta zăcea:
 "Măi Stoiane Dumneata",
 "N-ai aiducit tu zâua"
 "Să te vadă raiaua".
 "Și tu ai aiducit noaptea",
 "De nu te-a văzut nima";
 "Ieu noaptea te-oi spânzura",
 "Să nu te vadă nima".
 Și iar Begu să gândea,
 Să mi-l spânzure zâua,
 De mi-l văzu raiaua.
 Begu un săndâc¹⁸⁶ lua,
 Pe Dunăre-l lăpăda;
 Și Dunărea-l aducea,
 În vale la Prahova¹⁸⁷
 Prahovenii mi-l găsa,
 Și săndâcul desfăcea;
 Și pe Stoian îl vedea,
 Pe Stoian îl cunoștea.
 Cam pe sfârcu nasului,*

¹⁸⁵ În stare

¹⁸⁶ Ladă

¹⁸⁷ Sat românesc, port pe Dunăre în Serbia, aproape de Ostrovul Mare

*Pe fața obrazului.
Și-n căruță mi-l puneă,
Și-l ducea la Nigotin;
Stoienița că afla,
Și la Stoian să ducea.
Pe Stoian îl cunoștea,
Îl lua și mi-l îngropa;
Multă voiscă¹⁸⁸ astrângea,
Și să dusă la Ada.
Pe agale¹⁸⁹ tăbăra,
Pe agale mi-i bătea,
Și iar Craina rămânea;
Stoienița stăpânea
N-are Begu ce-i făcea.*

**Auzită dela Sâma Prunaru de 52 ani (știe carte) din com.
Alexandrovăț, jud. Craina, Valea Timocului sârbesc.**

¹⁸⁸ Armată
¹⁸⁹ Soldați turci

Negru Vodă

*Colea mare,
Colea vere,
Colea-n vad în București,
L-ale casă mari domnești;
L-ale-nalte-mpărătești,
Ce să văd din Stoienești.
În curtea lui Negru Vodă,
Mulți boieri s-a strâns la vorbă,
Toți boierii Jiului,
Ca stâlpii pământului;
Mâncători de nouă sări,
Ș-avutori de nouă domni.
Iei la masă bea, mânca,
Și cu paru¹⁹⁰ cin-le da,
Le da Dediu vistieriu;
Le da vin de-al Mărmăziu,
Ce-omoară omu de viu.
Și rachiu de-al spirtăriu,
Mestecat cu dafion,
Ce te face din om neom.
Bea boierii și mânca,
Toți la vorbă mi să lua;
Negru Vodă ce-mi vorbea,
Nima-n samă nu-l băga.
Dară Dediu când vorbea,
Toți boierii-l asculta,
Vorbă dulce îmi avea;
Și-n părete s-o vrea da,
În părete să lipea.
Negru Vodă de-auza,
Pe masă să supăra,
Conteș¹⁹¹ din spinare lua;
Și pe masă-o lăpăda,*

¹⁹⁰ Paharul

¹⁹¹ Mantaua

*Pe uşe afar ieşea.
 Trăgea uşa ş-o-nchidea,
 Din afară asculta,
 Dediţă când le vorbea:
 "Domnilor, boierilor",
 "Îmi şede bine-n domnie",
 "Or mai bine-n visterie",
 "Să fac ieu bani de domnie?"
 Da boierii-aşa grăia:
 "Dediule, vistierule",
 Mai bine-ti şede-n domnie".
 Îşi lua drumu şi pleca;
 Negrul Vodă de-auza,
 Când acasă ajungea,
 Cu cocoana lui vorbea:
 "Făi, cocoană, Doamna mea",
 "N-ai auzât ş-ai aflat",
 "Cu mine ce s-a-ntâmplat",
 "Ştii cocoană au nu ştii";
 "C-a ieşit altă căţa",
 "Să ţână domnia mea?!"...
 "Ăla-i Vidu vistieru!"
 "Ce vorbii eu pin domnie",
 "Niminea nu vrea să ştie".
 "Blăstămatu ce-mi vorbea",
 "Toţi boierii-l asculta".
 Da cocoana sta grăia:
 "Domnule, boierule",
 "Când o venea Dediu-acasă",
 "Noi să-l luăm să mi-l cătăm".
 "L-o fi Domnu pe el ursat",
 "Să fie el împărat?"
 "Să-l cătăm câta pin cap",
 "O-avea sămnu de-mpărat!"
 Dor atâta că vorbea,
 facă şi Dediu venea;
 Negru Vodă pui de domn,
 N-avu minte de un om.
 Îl cătă pe Dediu-n cap,
 Găsi sămnu de-mpărat.
 Da mi-l cătă pe su brâu,*

**Un grup de români din Valea Timocului (partea dreaptă a Timocului),
satul Zlocutea, în port curat românesc**

*Găsi spiculeț de grâu.
 Și mi-l căta printre spete,
 Găsi spiculețu verde.
 Și-l căta su subțioară,
 Găsa sămn de săbioară.
 Negru Vodă așa vorbea:
 "Făi, cocoană, soața mea",
 "Bune sămne s-a arătat",
 "C-o să fie de-mpărat";
 "Cu Ficna Dragna mea s-a luat",
 "Crezi că o să-i fie de cap!"...
 "Ăsta este o căța",
 "Să țină domnia mea!"...
 Da cocoana-așa vorbea:
 "Domnule pe Dediul luați",
 "La apsăna¹⁹² să-l băgați",
 "La cea apsăna de piatră";
 "Di-un corn în pământ băgată",
 "De doi neamț e așezată".
 "Pe Dediță să-l băgați"
 "În șuetul șerpilor",
 "Și-n toiul năpârcilor"
 "În cârcăitul broaștelor",
 "În cel fund de apsăna",
 "Să nu-l vadă nimenea",
 "Ficna Dragna c-o-ntreba":
 "Unde cu Dediul-ai plecat", ..
 Unde îl desparți de sat?!"
 Domnul că le răspundea:
 "Ficno, Dragno, Jata mea ",
 "Ieu mă duc cu Dediul tău";
 "Să-i arăt otarali",
 "Să-i spun viili și moșiili!"...
 "Ficna Dragna o tăcea",
 "Pă-n l-aduci la apsăna".
 Iacă Domnul să scula,
 Trăsură mândră-nvârtea;
 Patru cai că înjuga,
 Ficna Dragna întreba:
 "Tată, tăiculița-l meu",
 "Să-ți ajute Dumnezău",*

"Und' te duci cu Dediu meu?"
Negru Vodă răspundea:
"Ficno Dragno fata mea",
"Ieu măduc cu Dediu tău",
"Să-i ajute Dumnezău",
"Să-i spun eu moșiile";
"Să-i arăt otarăli",
"Să-mi țână domniili".
Ficna Dragna de-auza,
În trăsură așternea,
Tot pânzuță de mătasă,
Să-i fie moale la oasă.
Căpătăili de bumbac,
Să-i fie moale su cap.
Dediu-n trăsură ședea,
Domnu caii de frâne lua,
Mâna caii cât putea;
Călca ici, călca colea,
La pustia apsăna.
La cea apsăna de piatră;
Di-un corn în pământ băgată,
De doi neamț e așezată.
La cocon Gheorghe mergea,
Ăla coconaș Gheorghică,
Vătașu dila temniță.
La Negru Vodă să ivea,
Negru Vodă porâncea:
"Lele, coconaș, Gheorghică",
"Vătașu dila temniță",
"Aide-n coa cu cheili",
"De deșchide ușili";
"Să băgăm blăstămatu-ăsta";
"Să nu-mi ea el Domnia",
"Și pe Ficna, fata mea".
Cocon Gheorghe de-auza,
Cheili pe mână-și lua,
Nouă uși îmi deșchidea,
Pe-a de zece iar așa.
Pe Dediță-l așeza
În șuetul șerpilor
Și-n toiu năpârcilor,
În cârcăitul broaștelor.

Când pe Dediță-l băga,
 Șerpii ca cebuce¹⁹³ sta;
 Năpârce ca fusăli,
 Da broaște ca nucili.
 'Nhidea uș-li și pleca,
 Ficna Dragna adăsta,
 Dila poartă până-n casă;
 'Ntinsă pânza de mătasă,
 Că vine Dediță-acasă.
 Adăsta și nu-l vedea,
 Cum tăbăra de plângea,
 Din guriță-așa vorbea:
 "Tată, tăiculiță-al meu",
 "Să-ți ajute Dumnezeu",
 "Ce-l făcuși pe Dediu meu?"
 Negru Vodă sta vorbea:
 "Ficno Dragno, fata mea",
 "Ia taci de numai plângea",
 "Ieu pe Dediu l-am mânat",
 "L-am mânat la visterie";
 "Să-și facă bani de domnie".
 "La nouă ai și-oi să vie".
 Ficna Dragna-l adăsta
 Adăsta un an, or doi,
 Adăsta și doi și trei;
 Nouă ai când să-mplinește,
 Da Dediu nu să ivește.
 Ficna Dragna să scula,
 Mândră trăsura-nvârtea;
 Multă blagă rădica,
 Și la temniță pleca.
 Să dăruie bani la temniță
 De păcatu lui Dediță.
 Pe temniceri dăruia,
 Numa-un fund de apsăna,
 Ușa nu să deschidea.
 Ficna Dragna zo vorbea,
 Cu-ai temniceri din apsăna,
 Dediu glasu-i auza,
 Din apsăna răspundea:
 "Ficno, Dragno, soața mea",

*"Ce rău mare v-am făcut",
 "M-ați băgat în apsăna",
 "În șuetul șerpilor";
 "În cârcăitul broaștelor".
 "Pe toate le obicnesc¹⁹⁴",
 "Numa una nu poftesc",
 "Tot o ală de năpârcă",
 "A puiat la Dediu-n chică",
 "Când să-ntinde, mă cuprinde",
 "Să zgârcește mă furșește";
 "Carne din mine ciocnește",
 "Cu ea puii-și arănește".
 "Da știi Dragno da nu știi";
 "Când pe mine m-aș băgat",
 "Șerpii că nu s-a aflat".
 "Șerpii ca cebucili",
 "Năpârce ca fusăli",
 "Broaștili ca nucili".
 "Dar acușa mi-a crescut",
 "Balauri ca grinzili";
 "Năpârcili, cât furcili",
 "Broaștili cât ploștili".
 Ficna Dragna de-auza,
 Cum tăbăra de plângea,
 Și cum să suia-n trăsură,
 Și-mi mâna caii-ntr-o fugă,
 Și-ajungea la București,
 L-ale case domnești.
 Dila poartă cum striga:
 "Lele, tăiculița-l meu",
 "Să-ți ajute Dumnezău",
 "Ce-l făcuși pe Dediu meu?!"...
 "L-ai mânat la vesterie ",
 "Să-și facă bani de domnie?"
 "La nouă ai oi să vie?"
 "Nu-mi este la vesterie",
 "Și mi-e Dediu-n pușcărie",
 "Până lumea nu mai vie!"...
 "Domnule, boierule",
 "Ieu mă rog de d-ta "
 "Să-l aduci pe Dediu-n coa",*

*"Dediu este soțu meu",
 "Dăruit de Dumnezeu".
 Negru Vodă de-auza,
 Înjuga caii la trăsură,
 Alerga-n vale-ntr-o fugă,
 La cocon Gheorghiiță strigă:
 "Vătașu dila temniță",
 "Ia să vii cu cheili";
 "Scoate blăstămatu-ăla",
 "Numai pot cu Dragna mea".
 "C-a ieșit altă căța",
 "Să țână domnia mea".
 Cocon Gheorghe de-auza,
 Veni iut cu cheili,
 Și deșchisă ușili,
 Nouă uși le deșchidea,
 Pe-a de zece nu putea;
 Că lacătu-a ruginit,
 Și-a prins față de pământ.
 El bărofu¹⁹⁵-n mână lua,
 Pe lacăt să tăbăra,
 Lacătu și-l fărâma,
 Și pe Dediu îl scotea.
 Iacă Dediu ce-a făcut,
 Barbă mare i-a crescut,
 Piste tot l-a coperit;
 Da și chica i-a crescut,
 De-o așterne așternut.
 Mustățâli s-a lungit,
 Putânel le răsucește,
 Pe su cap le grămădește.
 Puțânel de odinea,
 Negru Vodă atunci îl lua,
 La bărbier l-aducea,
 De-l tunde bine ciocoiește,
 Și-i lasă chica-n vârvăric¹⁹⁶,
 Cum îi șede de voinic.
 Și-l rade bine până-n os,
 Și-l făcu dănac frumos,
 Cum înainte mi-a fost.*

¹⁹⁵ Barosul

¹⁹⁶ Potrivit

În trăsură mi-l puneă,
 Cu Dediu Domnu plecă,
 Călca ici, călca colea,
 Păn-la groapa de argea¹⁹⁷
 Dediță că-mi ostănea;
 Vânt și soare nu-l vedea,
 Unde sta și odinea.
 Căzu-n groapa de argea,
 Negru Vodă ce-mi făcea;
 Mititel briceag trăgea,
 Și la gât îl junghia.
 În trăsură să suia,
 Da de Dediu-l astruca,
 Sub conteș că îl lăsa,
 Pornea trăsura plecă,
 Ficna Dragna adăsta.
 Dila poartă până-n casă,
 'Ntinsă pânză de mătasă,
 Ca să vină Dediu-acasă.
 Iacă trăsura-ajungea,
 Din guriță să ruga:
 "Tată, tăiculița-l meu",
 "Să-ți ajute Dumnezeu",
 "Ce-l făcuși pe Dediu meu?! " ...
 Negru Vodă să vorbea:
 "Ficno Dragno, fata mea",
 "Lasă blăstămatu-ăla",
 "Ăla e un blăstămat",
 "A beut și s-a-mbătat",
 "Și la argea s-a culcat",
 "Unde l-am lăsat mort de beat";
 "Cu contesu s-a strucat¹⁹⁸",
 "D-a-fost mare blăstămat!" ...
 Ficna Dragna de-auza,
 În trăsură să suia,
 Își lua drumu și plecă,
 Calcă ici, calcă colea;
 La gropanu de argea,
 Ea pe Dediu mi-l găsa.
 Îl găsa la gât tăiat,

¹⁹⁷ Groapă în pământ unde în vremurile vechi se țesa

¹⁹⁸ Acoperit

Cu contesu astrucat,
 Nu me nimic vinovat.
 Ficna Dragna, dicolea,
 Contes di pe iel că lua,
 Capu tăiat îi vedea,
 Mătasă în ac puneă;
 Capu la trup îl cosa,
 Și tăbăra de plângea.
 Din guriță blăstăma,
 "Tată, tăiculița-l meu",
 "Să-ți ajute Dumnezeu",
 "Nici mai bine, nici mai rău",
 "Baș să-ți moară cocoana",
 "Să te-nsori de nouă ori",
 "Nouă cocoane să iai",
 "Nouă coconași să faci".
 "Și să ieșe pui de oț",
 "Să piară din codru toți".
 "Mai la urmă să te-nsori",
 "Să mai iai o coconiță",
 "Să mai faci un coconaș",
 "Să care apă la temniță",
 "Ntr-o coaje de lobeniță";
 "De păcatu lui Dediță".
 Domnul Sfânt auza,
 Blăstămu ce-l blăstăma.
 Ficna Dragna ce făcea,
 Pila brâu s-apipia,
 Mititel briceag trăgea;
 Sângură să junghia,
 Piste Dediță cădea.
 Căzu trupu-ncrucișat,
 Să-i fie lui Domnu păcat.
 Negru Vodă adăsta,
 Ca să-i vină lui Dragna;
 Adăsta, cât adăsta,
 Ficna Dragna nu venea.
 Negrul Vodă să scula,
 'Njuga caii la trăsură,
 Alerga-n vale pe fugă,
 Și pe Dragna o găsa,
 Cu Dediță-alătura.

*N-are Domnul ce-mi făcea,
Mândru leagăn le făcea,
La mănăstire-i ducea,
Toate păsarli cânta:
"Bucură-te mănăstire,
Că vine Dediu la tine,
Nu vine să să cunune,
Vine să să spovedească,
În pământ să putrezească".
Și-i băga-n negru pământ,
Și-i băgară mai adânc,
Să nu putrezească curând.
Domnu-acas că îmi venea,
Deloc murea cocoana;
Să-nsura de nouă ori,
Nouă coconi că făcea;
Și ieșiră pui de oț
Și pieriră-n codru toți.
Măi la urmă să-nsura,
Mai lua domnu-o coconiță,
Mai făcu un coconaș,
Căra apă la temniță;
'Ntr-o coaje de lobeniță,
De păcatu lui Dediță.
În oraș la București,
Să vedea din Stoenеști,
În curtea lui Negru Vodă,
Ce eria mai bun la vorbă,
Colea-n Țara Rumânească,
Ca pentru să pomenească.*

**Auzită dela Sâma Prunaru de 52 ani (știa carte) din com.
Alexandrovăț, jud. Craina, Valea Timocului sârbesc.**

Legere Carol I și Osman Pașa

*Lină verde mândălac,
N-aș auzât și ș-aș aflat,
Cu Turcu ce s-a-ntâmplat?
Cânili s-a supărat,
Pin creștini că a plecat;
Multe sate a tăiat,
Sate pustii a lăsat.
Da creștinu rău de plâns,
Că turcu mi i-a răspuns,
C-auziră de Bățacu;
C-a venit Turcu turbatu,
Ș-a tăiat cu totu satu.
Tinereața a aflat,
Fuga-n biserică a dat,
Biserica mi-a-ncuiat.
Iacă turcu i-a aflat,
La biserică a venit,
Săbiili le scotea;
Și tăbăra de-i tăia,*

*Nici unu nu lăsa,
 Tăia copilași de-ai mici,
 Și-i pune coarne la bici.
 Bicii de mi-i brășcăia,
 Pe care-l găsa-l tăia,
 Toată lumea spământa,
 Care putea de fugea,
 Trecea pila Rahova,
 Da fuga-n Rumania,
 Să-și lungească vieața.
 Domnitor care-mi uidea,
 Mândră jalbă că făcea:
 Pila Țaru Nicolae,
 Și la legeru¹⁹⁹ Carol.
 Iacă Carol sa-ngrijit,
 Cu țar Nicolae²⁰⁰ a vorbit,
 Să ducă-amândoi la turc.
 Și cu armata lui toată,
 Să meargă cu toț îndată.
 Atunci țaru Nicolae,
 Împăratu rusului,
 Ardica oștire toată;
 Veni-n Băsărabia,
 Și să gășă cu Carol.
 Carol este un om bun,
 Îi pare rău de creștin;
 Că creștinu e rumân,
 Tare strigă Balduin:
 "Măi legeru de Carol".
 "Ai cu-armata mereor",
 "Să mergem la Cozlodui²⁰¹";
 "O parte în Rahova²⁰²",
 "Ei să treacă Dunărea".
 "Noi să dăm la Cozlodui",
 "Pontoanili să trăgem",*

¹⁹⁹ Regele

²⁰⁰ E vorba, de fapt, de Marele duce **Nicolai Nicolaevici** (n.1831 -d.1891), fratele lui **Alexandru (Aleksandr) al II-lea Nicolaevici** (rusă: Александр II Николаевич) (n.17. 04.1818, Moscova – d.13.03.1881, Sankt Petersburg). fiul lui Nicolae I al Rusiei, Țarul (Împăratul) Rusiei de la 2 martie 1855 și până la asasinarea sa în 1881. De asemenea, a fost și Mare Duce al Finlandei

²⁰¹ Comună mare românească la Dunăre în Bulgaria

²⁰² Localitate mare românească la Dunăre în Bulgaria

*"Până podul așezăm";
 "Cu tunurli să bătem",
 "Și pe Turc să-l fărâmăm".
 "Că Turcu este turbat",
 "Multă lume a tăiat",
 "Ș-o să-i fie lui de cap".
 Da legeru de-miza,
 Lângă Dunăre venea;
 Îngropa tunuri în pământ,
 Să nu le vadă v-un turc.
 Da turcu câne dușman,
 Să uita de sus din deal.
 Bălduinu mi-l oichea,
 Și din gură cum zăcea:
 "Măi topgii²⁰³ tunari de-ai tari",
 "Dă-mi ghiulele de-ale mari",
 "Să lăpădăm sus în deal".
 "Iote turcu pe redut",
 "Bată-l Dumnezeu de turc!" ...
 Topgii, tunari de-ai mari,
 Venea cu ghiulele tari,
 Când odată comanda,
 Cum cădea ghiulelili;
 Și ca vara ploilii,
 Răzbătea lui șanțurli.
 Călărașii di colea,
 Su burta de cai puneau;
 Tot foale de capră starpă,
 Să treacă Dunărea-n dată.
 Cu caii-n Dunăre sărea,
 Caii buni, mari și tari,
 Toți sânt pui de armăsari.
 Înotează mi să joacă,
 Sus pe malu Dunării;
 Ieșiră călărașii,
 Și scoasă ră săbiili.
 Și alerga cât putea,
 Pe turc de-l spământa,
 Fugea turcu cât putea.*

*Colea-n vale de Arceri*²⁰⁴,
Călărașii de văzură;
Mai văzură-o brăniștioară,
Și cât omu-o rățezară.
Ciulpăiori-i îmbrăcară,
L-mbrăcară țoale verzi;
Flinta pe ei atârna,
Flinta-n țoale zo sclipea.
Dară Turcii că-i vedea,
Ei cu tunurli-i bătea,
Gândea armată eria.
Pașa-l turcului striga:
"Dați iute cu tunurli",
"Zo sclipește flintili!"...
Arunca turcu granate,
Bătea ciulpanii de moarte.
Și rumânu ca un leu,
Lui i-ajută Dumnezeu;
Îl mâna pe turc în fugă,
Că n-are und-să fugă.
Când trecură roșiorii,
Lăpăda ghiuleli pe ei,
Fuge turcu nu să joacă,
*Și să-ndreaptă de Vrața*²⁰⁵;
Își ea drumu pe șușea,
Că rumânu zo-i bătea.
*Veniră-n Beligrădic*²⁰⁶,
Aproape-n granița la sârb.
Strigă turcu cu mânie,
Să-l lașe sârbu-n Sârbie,
Dară Sârbu așa-i spune:
"Bată-te Dumnezeu de turc",
"Du-te de und-ai venit",
"Eu cu tine ce-am pățat";
"De te-am scos de pe Sârbie",
"Ș-acuși mai vii la mine!"...

²⁰⁴ Sat românesc la Dunăre în Bulgaria

²⁰⁵ Oraș în Vestul Bulgariei, la poalele Munților Stara Planina, cu o importantă populație românească în secolul al XIX-lea

²⁰⁶ Oraș în Bulgaria de apus, azi Belogradcik, cu o cetate romană, reconstruită de turci, ce avea în secolul al XIX-lea și populație românească

*Da turcu dacă-mi vedea,
 Pe şușea mi să-ndrepta
 Cătră Stara Planina²⁰⁷.
 Balduinu-așa striga:
 Unii pe Timoc mergea,
 "O armată voi să luaț"
 "De Sofia s-o mânaț",
 "Da Vidinu să-l lăsaț"
 "C-o să-mi mân eu ficiorei",
 "Să-l ia di la Timoc ei".
 Iacă ficiorei venea,
 Deteră pingă Pristol²⁰⁸,
 Și pe lângă Salcia²⁰⁹;
 Jos pe malu Dunării,
 Și pe-albia Timocului.
 Și dila Timoc îl lua,
 Și-i scoasă din Bregova²¹⁰,
 Unii pe Timoc mergea,
 Sus din orașu la Cule,
 Iacă turcu la Dii²¹¹ fuge.
 Da partea dina Timoc,
 Zo mi-i gonește cu foc!...
 Mi-i scoasă din Cosova²¹²,
 Fugiră la Gânzova²¹³
 Din Gânzova la Sămârdan²¹⁴,
 La Sămârdan turcu șede;
 Șede turcu in ocop²¹⁵,
 Să dea țăreanu²¹⁶ cu foc;
 Să mi-l scoată din ocop.
 Lină verde mirodii,
 Bătea Turcii dila Dii;*

207 Munții Bătrâni (Balcani sau Haemus)

208 Comună în județul Mehedinți, la gura Timocului

209 Comună în județul Mehedinți, față în față cu satul românesc Gumătareț din Bulgaria

210 Comună mare românească în județul Vidin, pe Timoc

211 Denumirea românească a Vidinului

212 Comuna pur românească în județul Vidin -Bulgaria

213 Comuna pur românească în județul Vidin -Bulgaria

214 Smârdan, sat bulgăresc

215 Lagăr

216 Țărean, adică din Țară = Românul

*Și-l păza pe Sămârdan,
 Că e turcu la divan.
 Da țăreanu ca un leu,
 Zo-i ajută Dumnezeu,
 Jos pe vale că venea;
 Când oi zâce bobolan.
 Să tue la Sămârdan.
 În Sămârdan e un mic deal,
 Privea turcu din divan,
 Ce-mi făcea domnul țărean.
 Și-mi chema o companie,
 Compania, pionerii,
 Cu lopeță mari și tari,
 Toată noaptea că săpară;
 Și-un tunel mare făcură.
 Și pin tunel că ieșiră.
 Ieșiră-ngă Sămârdan,
 La Sămârdan, la ređut,
 Că e plin șanțu de turc.
 Un logor de infanterie,
 Trecură pila Inova²¹⁷,
 Și-l luară dila dreapta.
 Lină verde bobolan,
 La vale de Smârdan;
 Șapte Turci pi-un Moldovean,
 Șasă, șapte pi-un Muntean.
 "Ia ieși turcule-n măidan",
 "Să te bat să zaci un an",
 "Ieși afară de poștești"
 "Să te bat s-o pomenești".
 "Ce te bați pe brânci hoțește?"
 "Vino la piept voinicește!"...
 Și veni un sârgențal,
 Sârgențălu, mărinelu,
 El veni cu colonelu;
 De priviră pe ređut,
 Unde e turcu mai mult.
 Dincoace de Sămârdan,
 Veni colonelu-n casă,
 Și-ntrebă o bulgăreasă:*

"Spune mama cea bătrână"
"De lege ești o creștină"
"Ai v-un turc la tine-n casă",
"La noi afară să iasă?"
Da bugarca o căța,
Spusă că nu e nima.
Colonelu de călare,
Trecu la fereasta mare.
Și pocni pușca din casă,
Colonelu-aci rămasă.
Sărgențălu, mărinelu,
Coborî flinta din spate;
Pocni și el pe fereastă,
Omorî pe turc în casă.
Și la casă-i dete foc,
Arsă și baba cu tot.
În locu lu colonel,
Veni-un supțlocotinent,
Iel băiatu cum ajunsă,
Și odată cum răspunsă:
"De ce stați și vă uitați",
"Frică la păgân să luați?"
"Ia sunați la tobgi²¹⁸ mari",
"Să dea cu ghiulelele tari",
"Să mai bată pe redut",
"Fi-ar legea lui de turc".
Da tunarii ca tunarii,
Lăpăda ghiulelele,
Mai multe șrapnelili.
Când la vale să uita,
'N vale dispre Bujorița;
Tare venea și crălița²¹⁹,
Vine crălița Mărița.
Veni lângă Sămârdan,
Să dusă la tunu-al mare,
Și cu stângu pe tăbie;
Iar cu dreapta sus pe tun
Să dea ghiulele-n păgân.
Tare sună și răspunde:

218 Tunari

219 Regina

*"Îndemnaț ai mei copii",
 "C-ajungem desară-n Dii";
 "Îndemnaț și-naintaț",
 "Frica la păgân nu luaț".
 "Că ieu sânt chip de fămeie",
 "Și cu stângu pe tăbie";
 "Da cu dreptu pe tun",
 "Să mi-l bat eu pe păgân".
 Da tobgii de-auza,
 Mânecili răsfrângea;
 Da Cralița Mărioară,
 Da cu tunu de s-o moară.
 Căzu ghiuleaua-n Calet²²⁰,
 Zo striga turcu Amet!...
 Când oi zâce sălcioară,
 Veni ordin din afară;
 Să s-arunce la cuțat,
 Bată-l Dumnezău de turc.
 Da țăreanu ca un leu,
 Zo-i ajută Dumnezău,
 Când săriră la baint,
 L-nțăpa pe turc în piept.
 Cum pârăie oasăli,
 Și ca piru pe su plug,
 Pârăie osu de turc.
 Să-ndrepta pe potrivire,
 Da tobgii cu șrapnele,
 Și-l băgă pe turc în Dii.
 Atunci cralița Mărița.
 Odată când îmi suna,
 Cum da cu ghiulelili;
 Și suna Caleturli,
 Zo plângea cadânili.
 Multe-agale prăpădea,
 Puțânei că să preda.
 Da țăreanu ca un leu,
 Zo-i ajută Dumnezău;
 Când odată că ieșiră,
 În către Dii îmbulzără.
 Roșiori și cocoșei,*

220 În Cetatea Vidinului unde era pașă

*Cei mai mândrii călărași.
 Când tunară ei în Dii,
 Văzu cădăne fugind;
 Teregele scuturând,
 Cocoșeii alergând.
 "Stăi turcoaico și moroaico",
 "Să-ț iau cedăru din cap";
 "Și dulvarii di pe tine",
 "Să rămâi ca o rumână".
 "Să-mi arăț tu fățășoara",
 "Să-ț văd eu și sprânceioara".
 Da cadâna mormănea:
 "Aman, ascher beciungiuc",
 "Lasă-mă băiat soldat"
 "Că la voi ieu m-am predat".
 Tare strigă-un colonel:
 "Ura! Ura-i mei copii!"
 "C-ajunsăram toț în Dii!!"...
 "Ura noastră să trăiască",
 "Ce mai oaste rumânească!"...
 În cetate la Vidin,
 Joacă ora de rumân,
 Cu ciubări de vin,
 Că l-a bătut pe păgân.
 În cetate la Culuc²²¹,
 Cu ciubări de cluc,
 Că l-a bătut ei pe turc.
 Oi! rumânu ce-a lucrat,
 Vidinu l-a concentrat,
 Din mâna la turc l-a luat;
 Și pământu l-a spălat,
 Și la vale mi-a plecat! ...
 Să puna pe văporaș,
 Merge văpору la vale,
 Despre răsărit de soare.
 Ajungea la Rahova,
 Din Rahova la Mezdra²²²,
 Și ieșiră pe șușea;
 Cu tunurli alerga,*

²²¹ O parte din Cetatea Vidinului

²²² Oraș aproape de Sofia

*La Malu Roșu*²²³ mergea.
 Că în Plevna s-a băgat,
 Osman Pașa cel bogat.
 El Plevna a ocupat;
 C-o sută șaizăci de mie,
 Pe delături la redute,
 Păza ascheru²²⁴ turcesc.
 Venea-mpăratu rusesc,
 Cu tunurli mari și tari,
 Și tăbăra de bătea,
 Să-l scoată din Plevna.
 Dară turcu, Malu Roșu,
 Bate turcu ca cocoșu.
 Rusu împărat bătrân,
 Tot din gură comandând:
 "Malu Roșu l-a uudit",
 "Lăcuește în el turc".
 Când ajunsă Balduin²²⁵,
 Și-mpăratului vorbind:
 "Măi-mpărate Nicolae",
 "Ia așteaptă câtăva",
 "Până-mi vine ghegeneralii",
 "Să le pun cuie-n papuci",
 "Să-nfigă pietrilii",
 "Să ies dealurli",
 "Să mă bat cu Turcii".
 Iacă vine niște ghiară,
 Le pusă rumânu-n picioare,
 Suia pe piatră mai tare.
 Tăbăra pe Turci cu glioanță,
 Cu glioanță și cu șrapnele.
 Cum cădea șrapnelili,
 Și ca grâu sămănat,
 Îi cădea la turc pe cap.
 Îl dubăra di pe mal,
 Și-l băgară-n Plevna,
 Le-nchisără și apa.

223 Malu Roșu sau Cervenii Breg - oraș în Bulgaria, pe Iskar, odinioară cu o importantă populație românească

224 Armata

225 Probabil vreun comandant român

*N-are turcu ce să bea,
 Şasă luni că mi-l bătea,
 Până prau îl furşea.
 Din Petarburg²²⁶ îmi venea,
 Vine ghineral Staletu;
 Vine cu cruce la piept,
 Că e ghineralu drept.
 Şi vorbea cu Balduin,
 Că e chipu de rumân.
 "Balduine pupă-te-aş"
 "Să ne punem pe oraş!".
 Balduinu de-auza,
 Când odată tăbăra,
 Cu tunari mici;
 Cu tunari mari,
 Fărăma oraşe tari.
 Pe Osman Paşa-l rănea,
 Cârpa albă rădica;
 Cu tot ascheru să preda.
 Şi pe el rob îl lua.
 Şi-l ducea în Bucureşti,
 Îl ducea şi la spital,
 De-l lecuia de răni tari.
 Da rusu şi cu rumânu,
 Luară-n mână şi Plevna;
 Şi plecă spre Odrenggrad²²⁷,
 Îl lua pe Lozengrad.
 Iacă ordin că venea,
 Anglia şi Franţia,
 A de trii Italia,
 Ei războiu că-l oprea.
 Cole-n deal la San Ştefan,
 Veni-mpăratu sultan,
 De făcură un mir²²⁸ mare.
 Împăratu Nicolae,
 Cu legeru de Carol,
 Ei amândoi împărta,
 Şi o lua pe Dobrogea.*

²²⁶ Petrograd, Sankt Petersburg, la acea vreme, capitala Imperiului Rusiei

²²⁷ Edrene -Adrianopol

²²⁸ Pace

*La Rumânia i-o da,
 Dară rusu că o lua,
 Lua pe Băsărabia.
 La Bulgar puțân îi da
 Îi da stoliță²²⁹ Sofia.
 Și lui chineaz²³⁰ îi da,
 Pe-Alexandru Batenberg²³¹
 Alexandru prusianu,
 Stăpânea Bulgăria,
 Șapte ai în ea ședea,
 Ș-altu războiu făcea,
 Să bată cu Crali Milan²³².
 Alexandru e răcit,
 În bolniță a murit;
 Ș-așa războiu ieșea,
 Doamne de să pomenea.*

**Auzită dela Sâma Prunaru de 52 ani (știe carte) din com.
 Alexandrovăț, jud. Negotin-Craină, Valea Timocului,
 sârbesc.**

²²⁹ Capitala

²³⁰ Cneaz (Principe)

²³¹ Alexandru de Battenberg (1857-1893), principe al Bulgariei în perioada 1879-1886. **Sandro, cum îl numea Carol I, i-a propus regelui României o unire confederativă a României cu Bulgaria, acțiune eșuată datorită opoziției ferme a Rusiei, care a susținut o lovitură de stat, în urma căreia cneazul Bulgariei a fost detronat**

²³² Milan Obrenovici (n.1854 în Moldova, m. 1901). Strănepot al lui Miloș Obrenovici și fiu al faimoasei Maria Obrenovici (născută Catargi), Cneaz al Serbiei între 1868-1882 și Rege al Serbiei între 1882-1889, **Deși jumătate român, născut în România, a dus o politică de deznaționalizare a românilor din Timocul Sârbesc**

Craliu Alexandru

*Lină verde, trii măslina,
I-ascultați boieri la mine
Să vă spun o istorie,
Ce s-a-ntâmpat în Sârbie
Lină verde otrăvăl,
Pe ceal mândru ostrovel,
Răsărit un bujorel,
Ș-ala nu e bujorel;
Și e Craliu tinerele,
Plânge țara după el.
Vez cum plânge tot Bănatu,
Da cum plânge și Hârvatu,
Da mai mult sârbu săracu.
Lină verde anason,
Când pleacă Craliu din dvor²³³;
Cântă muzica de dor,
Să desparte de ficior.
Și să pune pe gălie,
Cu-a lui Craliță²³⁴ Mărie,
Și merge de Bugărie.
Da Bugarii-l aștepta,
Sta Bugari lângă Bugari,
Tot cu tunuri de-ale mari;
Da-mi avea și de-ale mici,
Că vine Alixandru-aici.
Alixandru din Sârbie.
Cu-a lui Craliță Mărie.
La Sofia mi-ajungea,
Ș-avea Craliu ce-mi vedea:
Vedea voisca părădită
Numai cu arme gătită
Și muzica zo mai cânta.
Dară Craliu-al bugăresc,
Drept înainte ieșea;
Drept înainte îi sta.*

²³³ Palat

²³⁴ Regină

*Și frumos mi-l pozdrăvea.
 Mâna amândoi că da,
 Iei în dvor că să băga,
 Da Boriz așa-mi vorbea:
 "Bine Alixandre-ai venit",
 "La vorba ce am vorbit";
 "Să stai pe scaun de argint",
 "Și să ștezi pe-aici mai mult".
 "Multă vreme mi-a trecut",
 "De când nu ne-am mai găsât",
 Dară Craliu așa-mi vorbea:
 "Măi Boriză Dumneata",
 "Ieu la tine n-am venit";
 "Nici să beau, nici să mănânc",
 "Nici să șed pe-aici mai mult".
 "Ce ieu la tine am venit",
 "Ugovoru²³⁵ să-ntăresc",
 "Vreau de țar să mă crunesc²³⁶",
 "Numai vreau să rătuiesc",
 "Că ieu mult am rătuit",
 "Mulț copii am sărăcit";
 "Și neveste-am văduvit",
 "Fete mari a-nbătrânit".
 Iei vorba ș-o isprăvea,
 Ugovorul întărea,
 Și iar Craliu-așa-mi vorbea:
 "Măi Borize Dumneata",
 "Iote depeșu de ieri",
 "Zo mă chiamă la Marsei".
 Și Craliu că-mi pleca,
 De Dubrovnic²³⁷ mergea,
 Și Craliu așa-mi vorbea:
 "Mărie, soțâia mea",
 "Tu acuș mi te-oi ducea",
 "Să iai sama de copii".
 Când pusă mâna la piept,
 Scrisă-un mândru testament,
 Și Crăliții că i-l da;
 La Dubrovnic mi-ajungea,*

²³⁵ Înțelegerea

²³⁶ Încoronez

²³⁷ Dubrovnic - Ragusa, oraș pe coasta dalmata, republica maritimă cu populație latinofonă în Evul Mediu, rivală a Veneției

Și iar Craliu-așa-mi vorbea:
"Mi-a venit un mare dor",
"Tot de Pătru-al meu ficior".
"Tot de Pătru meu al mare",
"Care-nvață la șicoli",
"La șicoli în London";
"La șicolili ale mari",
"C-oi să fie de vlădari"²³⁸.
"Al de doi me Tomislav",
"Al de trii mi-este Andrii";
"Iii toți trii copiii mei",
"Mult îmi pare rău de iei".
Numa-atâta că-mi vorbea,
Și iei mi să despărța,
Mâna cu Crălița da,
Și iar Craliu așa-mi vorbea:
"Foaie verde de bujor";
"Du-te mândro sănătoasă",
"Ca o oicheșea stoloasă",
"Că nu mă mai vez pe-acasă".
"Lină verde, trii măslina",
"Că de mine nu să știe",
"Multe sămne mi să face";
"Să bate carnea pe oasă",
"Vez asta nu e la bine!"
Numa atâta că-mi vorbea,
Pe vâpor mi să puna,
Și pe apă că-mi pleca.
Baș la calea jumătate,
Să oprea vâpor de-odată;
Căpitanu-al de vâpor,
Zo-alerga cu mare zor.
Drept la Craliu să ducea,
Drept înainte că-i sta,
Ș-așa din gură vorbea:
- "Ce mă rog la Dumneavoastră",
"Multe raturi²³⁹ mi-am umblat",
"Tot pe-aicea mi-am trecut",
"Ș-așa nu s-a potrivit";

²³⁸ Cârmuitor de țară

²³⁹ Războaie

"Baş²⁴⁰ la calea jumătate",
 "Să stea vâpor de-odată!"
 ".Dară Craliu-aşa-mi vorbea:
 "La focari să porânceşti"
 "Să dea putere mai tare",
 "Maşinili să-ntărească",
 "Vaporul să-l urnească".
 "Înainte să mergem",
 "C-ala nu ie voinic",
 "Care să teme de pierit".
 La focari le porâncea,
 Maşinăriili-ntăria,
 Cu mare sâlă²⁴¹ -mi pleca,
 Şi-nainte că-mi mergea.
 Da lu Craliu ce-i venea?
 Îi venea o cucăială,
 Puţân capu mi-l puneă,
 Şi somnu că mi-l fura,
 Uite Craliu ce-mi visa:
 Venea Dumnezeu din sus,
 Şi-i spunea lui în vis:
 "Nu Ț-am spus",
 "Lisandre spus",
 "Să nu mai pleci tu pe apă?"
 "'Nainte duşmani te-aşteaptă";
 "Ț-or fi undeva de dus",
 "Cu iroplanu pe sus!"...
 Dară Craliu de-mi vedea,
 Iel odată că-mi sărea,
 La miniştrii povestea:
 "Uite, frate, ce-am visat",
 "S-a dat Dumnezeu de sus",
 "Şi mie-n vis că mi-a spus":
 "Să nu plec ieu pe apă",
 "'Nainte duşmani m-aşteaptă";
 "Mi-ar fi undeva de dus",
 "Cu iroplanu pe sus!"...
 Da miniştrii aşa-mi vorbea:
 "Fincă-mi este taina aşa",
 "Ai să mergem îndărăt",

240 Chiar
 241 Putere

"C-asta vis ce l-ai visat",
 "O să fie adăvărat!"...
 Dară Craliu așa-mi vorbea:
 "Înainte să mergem",
 "Că-ala nu este voinic",
 "Care să teme de pierit!"...
 Și-nainte că-mi pleca,
 De Marselia-apropia.
 Dară Craliu ce-mi făcea?
 Pe văpor că-mi ieșea,
 Oichianu la oichi punea,
 În Marselia să uita.
 Ș-avea Craliu ce-mi vedea.
 L-al cel mândru spomenic²⁴²,
 Multă voiscă mi-a pierit.
 La Marselia mi-ajungea,
 Și văporu să oprea;
 Craliu jos să dubăra,
 Ș-avea Craliu ce vedea.
 Vedea lumea chitită,
 Și muzica zo-mi mai cântă.
 Pe Craliu-l aștepta,
 Cine-nainte ieșea,
 Pe Craliu de-l prijunea?
 Când oi zâce flori de fân,
 Ieșea Bartu²⁴³ cel bătrân-
 Al Ministru frăntuzăsc,
 Drept în brață că mi-l lua,
 De două ori mi-l săruta,
 Așa din gură-mi vorbea:
 "Bine Ațo²⁴⁴ mi-ai venit",
 "La vorba ce ne-am vorbit".
 "Multă vreme mi-a trecut",
 "De când ratu s-a furșit",
 "Ș-amândoi n-am mai vorbit!"...
 Di su mână mi-l lua,
 Și-n tomobil ședea;

²⁴² Monument

²⁴³ Jean **Louis Barthou**, [n. 25.08.1862 la Oloron-Sainte-Marie (Pyrenees-Atlantiques), ucis într-un schimb de focuri dintre un naționalist croat (ce-l ucisese pe regele Alexandru Karagheorghevici al Iugoslaviei) și polițiști la 9.10.1934 la Marsilia], avocat și om politic francez, deputat și senator, ministru și prim ministru în mai multe guverne, în 1934 era Ministru de Externe al Republicii Franceze

²⁴⁴ Formă de dezmiardare în limba sârbă pentru Alexandru

*Craliu în dreapta cum ședea,
 Dară Bartu la stânga
 Și-nainte că-mi mergea,
 Lei încet că mai mergea,
 Craliu lumea pozdrăvea;
 Da pin lume ieria
 Vro triizăci de gelățai,
 Din triizăci s-alegea trii,
 Da din trii rămânea unu;
 Bată-l Maica Precesta,
 Și Sânta Duminica.
 Vez dușmanu ce-mi făcea,
 Șlicu²⁴⁵ lu Craliu l-avea
 Și pe Craliu mi-l oichea.
 Chită de flori în mână lua,
 Lăvorveriu în flori punea;
 Și pe Craliu mi-l oichea
 Un pustiu de-automat,
 Tum-te din Nemțâia luat.
 Iut la tomobil mergea,
 Și ușa i-o deschidea;
 Dară Craliu de-l vedea,
 Iel deloc să-ndupleca;
 Gândea ceva i-or spunea,
 Da dușmanu ce-mi făcea?
 Când odată că-mi pocnea;
 Pe Craliu-n stânga rănea.
 Și pe Bartu-l omăra.
 Când al doilea că pocnea,
 Pe Craliu-n frunte lovea,
 La gura poznarului,
 La capu pieptului;
 La casa sufletului,
 Unde-i pasă voinicului.
 Pe Craliu mi-l prăpădea,
 Cade Alixandru jos,
 Cu pieptu lui sângeros.
 Cine din lume auza,
 Potpucovnic²⁴⁶ ce-mi eria,
 Cu polițâia mergea,*

²⁴⁵ Fotografia

²⁴⁶ Lt.-Colonel

*De călare-mi alerga,
Cu sabia când da,
Mâna stângă i-o tăia.
Din umere-o dubăra,
Da dușmanu tot pocnea,
Trei polițai dubăra.
Atentator de vedea,
Că iei mort nu eria,
Lăvorveru-l întorcea,
În gură și-l punea,
Gândea sânșur să să-omoare.
Potpucovnic de-mi vedea,
Iar cu sabia că da;
Capu dila trup îi lua,
Pe-atentator omăra.
Iut cu Craliu că-mi pleca,
În Marselia să ducea,
Mulț doftori mi-aduna
Și pe Craliu îl vedea,
N-avea, frate, ce-i făcea.
La loc rău l-a lovit,
Nu e Craliu de uikit!...
Craliu-atăta că-mi vorbea:
"Oi, sărac de maica mea",
"Mi să dusă vieața",
"Și perdui tinereața";
"Săracii copilașii",
"Păstrați Jugoslavia!" ...
Numa-atăta că-mi vorbea,
Suflețălu slobăza;
Da Miniștrii de-mi vedea,
Iei frumos mi-l pregătea,
Mândru leagăn îi făcea.
Făcea leagăn poleit,
Și-n leagăn mi-l închidea,
Dideasupra că-i punea;
Sabia și cu șapca,
Să mi-l vadă lumea.
Cu iel îndărăt pleca,
Merge Alixandru pe mări,
Ocolit în luminări.*

*Depeșă*²⁴⁷ o trimetea
 În Jugoslavia.
 Beogradu să-ncerneza,
 Din strașini până-npământ,
 'N pânză neagră s-a-nvelit.
 Zo bătea arângurli,
 Pin toate bisericili;
 Și-mi plângea copilașii,
 Că le pleacă părinții.
 Jugoslavia să-ntrista,
 Gândea războiu să făcea,
 Iacă Craliu ajungea;
 Beogradu tot ieșea,
 Și voisca²⁴⁸ să părădea,
 Muzica-a jale cânta.
 Pe Craliu jos că îl da,
 Da Cralița de-l vedea,
 Din ochi negri lăcrăma,
 Piste Craliu îmi cădea,
 Și calu-ncepea-plângea
 În două picioare sărea,
 La Craliu să răpeza;
 Și pe iel îl mirosa,
 Lacrămile-l podidea.
 Mare jele că-mi eria,
 Pe Craliu că mi-l lua,
 Unde mi-l puneă?
 Pe laftul tunului,
 C-așa-i stă Vlădarului²⁴⁹.
 Da calu lui iar așa.
 Și unde pe Craliu-l ducea?
 În biserică-l puneă,
 Multă lume că-mi venea,
 Din toate satili.
 Câte doi că-mi intra,
 Și pe Craliu îl vedea,
 Vedea leagăn poleit;
 Deasupra șapca și sabia,

247 Telegrama

248 Armata

249 Conducătorului

*Da la cap sta Cralița*²⁵⁰;
Cu-copiii alătura,
Din oichi negri lăcrăma.
Da și iea s-a premenit;
Din creștet până-npământ,
'N pânză neagră s-a-nvălit,
Varsă lacrimi pe pământ.
Trii zâle mi-l țânea,
Multă voiscă că-mi venea,
*Din toate dârjevurli*²⁵¹;
Numai garda că-mi venea,
Garda și cu muzica.
Pe Craliu mi-l petrecea,
Multă lume că-mi ieșea;
Tomobilurli urla,
Beogradu dârdăia.
Muzica jele cânta,
Toată lumea mi-l plângea,
La Oplenaț mi-l ducea,
Lângă tat-su mi-l pune;
Toată lumea mi-l jelea,
Da Cralița așa-mi vorbea:
"Las lumea să nu-l jelească",
"Că mult lumea mi-a jelit",
"Cu războiu, a războit";
"Să vez cuiva o fi venit",
"Copiii de căstorit".
Iar vesălii slobăza
Cum să face ș-acuma.

Auzită dela Chirin al Peni de 31 ani (știe carte) din com.
Coilova, Valea Timocului sârbesc.

250 Regina

251 Țările

Cântec de răzbel

*Ascultați boieri la mine
Să vă spun o istorie,
Istorie bulgărească,
Din bătaia a turcească,
Scrișă pe albă irtie²⁵²,
Venită din milițiaie.
Ieu vă spun cănunu²⁵³ meu,
Cum mă cănuneam de rău,
Spunem tu de doru tău,
Ce dor duci de doru meu?...
Și scriață-m pe irtie,
Trimeteță-m și voi mie.
S-aud și ieu din lumea noastră,
Cu dor din inima noastră,
Care aț rămas acasă,
Și mâncaț cu toț la masă,
Și plângeț de mila noastră,
Că sânt la mare pedeapsă.
Că Bugaru s-a-pucat,
Cu Turcu de s-a luptat.
Bugaru ca un viteaz,
Nu dă Turcului răgaz,
Că-l scoasă din graniță
Și-l băgă în Lozengrad²⁵⁴,
În Liule-Burgaz²⁵⁵ îl goniră.
Trii zâle în Liule-Burgaz,
Să vez luptă cu năcaz!...
Și de acolo îl băturăm*

²⁵² Hârtie

²⁵³ Chinul

²⁵⁴ **Kirklareli** (în vremea Imperiului Ottoman *Kirkkimesne* sau *Kirkkilise* (Patruzeci de Biserici), în greacă: *Σαραντα Εκκλησιες*, *Saranta Ekkliisyes*; în bulgară: *Лозенград*, *Lozengrad*), este capitala **Provinciei Kirkareli** în **partea Europeană a Turciei**, cunoscută și ca **Tracia Orientală**. Populația creștină, greacă și bulgară, a fost schimbată după 1924 cu turci macedoneni, în special din Salonic

²⁵⁵ Localitate în Turcia Europeană

*La Cetalgea²⁵⁶ îl gonirăm.
 Muică, Muiculița mea,
 Muică tu m-ai blăstămat,
 Sau de Domnu sânt ursat,
 Să stau în pușcă răzmat,
 Nebeut și nemâncat,
 Ca un mare vinovat,
 Ca bou legat de gard;
 Și de somn ca un turbat,
 Lele muică, ce păcat!...
 Rău am fost muică ursat,
 Că nouă ni s-a urât;
 Tot pe păgâni gonind,
 Să nu vină iei curând
 Ca să suflețăm și noi
 S-avem în minte de voi.
 Că de voi ne-am depărtat,
 Tocmai lângă Țărigrad²⁵⁷.
 Bugaru merge pe brânci,
 Ca pe boi prinde pe Turci.
 Vorba voi aț auzât,
 Dar noi muică le-am pățât.
 Că sântem pin nădolii,
 Treceț pin țări pustii.
 La coadili mărilor,
 La sfârșitu țărilor.
 Și sântem la marea albă,
 Unde turcu stă grămadă.
 Câtă iarbă pe pământ,
 Atâta-i turcu de mult.
 Bugaru nu să ferește,
 Înainte tot sporește;
 Dăcu glioanță să pitește,
 Pe Turc de mi-l prăpădește.
 Sânt șapte luni jumătate,
 De când șed pin strinătate.
 Fira-naibii așa dreptate,
 Zău n-am avut nicio parte
 Să scap și ieu de-aste păcate.*

²⁵⁶ Localitate aproape de Constantinopol - Istanbul

²⁵⁷ Constantinopol - Istanbul

Că nouă ni s-a urât,
 Pe drumuri grele umblând,
 Deal și vale alergând.
 Zece luni am cănunit,
 Păn ' de tot ne-am prăpădit.
 Și noi pe turc tot gonind.
 Sufletu-n chept s-a oprit,
 De Turci omărâț din cuțât.
 Iarna zăpez, geru mare,
 Vântu vara di pe mare;
 Ne usucă vez din picioare,
 Ca pe păstrăma la soare.
 Să vez noi am și văzut;
 Cu inima n-am crezut;
 Binele la omu strin,
 Ca dulceața din pelin.
 Ama²⁵⁸ ie viteaz Bugaru,
 Sparsă capu lu Tătaru.
 Bravos baș²⁵⁹ la trei polc²⁶⁰,
 Îi bătu pe Turci de tot.
 Alerga iel ca un nor,
 Și-l băga în Caragol²⁶¹
 Turcu câtă frunză iarbă,
 Da Bugaru nu întreabă,
 Și de Țarigrad l-ntreabă.
 Fuge turcu la ocop²⁶²,
 Bugaru să prinde pe loc.
 Turcu cu sabia-n mână,
 Bugaru să prinde de vână;
 Să tăvălește în ocop,
 Fuga turcu lasă tot.
 Fuge turcu, strigă cât poate:
 "Lăsaț puști și tunuri groasă",
 "Numai scăpaț cu vieață".
 Bugaru ca un iunac²⁶³,

258 Dar

259 Tocmai

260 Regimentul trei, **format numai din Români timoceni**, gloria Bulgariei în 1913

261 Localitate lângă Adrianopol

262 Tranșee

263 Viteaz

*Lăsă pe turc sărac.
Că-l scoasă din Lozengrad,
Și-l băgă în Țărigrad.
Puțân bine s-a bătut,
Da luară dila turcu mult.
Trie zâle Liule-Burgaz,
Dar luară mult pripaz.
Pentru de spomen²⁶⁴ în lume,
Noi luarăm niște cămile.
Treti polc²⁶⁵ a tot luptat,
Altili-a ținut la flang
Pe turc de la puțânat.
Merge Bugaru ca un iunac,
Turcu fuge ca un drac.
Cad glioanțăli din sânin,
Bugaru merge cântând;
Și la "ura" iel tot dând,
Pe păgân iel prăpădind.*

**Auzită dela Chivu Irșie, com. Stanotârn, jud. Vidin-
Bulgaria. Trimeasă de un intelectual din Bulgaria.**

²⁶⁴ Amintire

²⁶⁵ Regimentul trei, **format numai din Români timoceni**, gloria Bulgariei în 1913

ORAȚII
DE
NUNTĂ

Pruorociala

-Bună dimineața, cistiți socri mari,
-Mulțămim Dumneavoastră, boieri militari.
Dar ce umblați, ce cătați?
-Ce umblăm, ce cătam, la nima samă
n-avem să dăm!?

Multe mări am trecut,
Multe țări am bătut.
Și orașe și sate-am colindat,
Și nima samă nu mi-a dat.
- Cine sânteț, Dumneavoaștă
Să ne luaț sama noastră!?
- Dar finca ne-ntrebaț,
Să ne lăsaț, cu-ncetu, cu-ncetu
Să ne dăm cuvântu cu adevăru.
Că de multe ce sânt și deasă,
Nu vom putea spune aleasă:
Tinărul nostru-mpărat,
De dimineață s-a sculat,
Față albă ș-a spălat;
Chica neagră a cheptenat.
Cu țoale noi îmbrăcat,
Murgu șaua a-nșelot,
Din trâmbiță a cântat,
Mare veste a adullat
Nouă sute grăniceri,
Din cei mai mari nepoț de ghegenerali,
Și pila răsărit de soare,
A plecat la vânătoare,
Ș-a colindat țara de sus dinspre apus;
Până ce juganii ne-a stătut,
Și potcoavili a cherdut.
Atunci ne lăsăm mai jos

Românce din zona Zaiceri – Serbia

*Pi-un deal frumos
Ș-alergarăm de venirăm,
Munță cu brajii și cu fagii,
Ceriu cu stelele,
Câmpu cu florile,
Dealul cu podgorile;
Vălcelili cu viorelile,
Satul cu fetile.
Când bătu soarli de sară,
Ieșirăm la drumu-al mare
Și deterăm de-o urmă de fiară,
Și stătu toată oștirea-n mirare.
Unii zăsără că ie urmă de zână,
Să-i fie-mpăralui cunună
Așa să găsără alți învățători,
Mai cunoscători,
Și găsără că ie urmă de căprioară
Să-i fie-mpăratului soțioară.
Dar unu cel mai mare,
Cu grija-n spinare,
Călare pi-un cal,
Ca pi-un Ducipal,
Să rădică-n scări,
Să umflă în nări.
Și făcu oichii roată
Piste-oștirea toată.
Și-ncoacea privi și zări
O floare frumoasă și drăgăstoasă.
Și văzând că nu-nflorește,
Nici nu rodește,
Nici locu nu-i priește
Și mai mult să ofilește;
Ne mai trimeasă pe noi șasă lipani,
Călări pe șasă jugani-
Cu coamili cănite,
Cu frânili jugrăvite,
Cu unghiile belite
Și coadili-mpletite.
Că cu toți să pornim
Și la curtea Dumneastă să venim
Ca floarea s-o lom*

*Și la-mpăratu s-a ducem.
Pornirăm și venirăm
Per fața pământului,
Pe aburii vântului
Bând și chiuind,
Din pistoale trăznind,
Caii încurând,
Pe nări flăcări vărsând,
Râncezând,
Din unghii scăpărând.
Până am sosât și v-am găsat,
Acuma or floarea să ne-o daț,
Or de noi numai scăpaț!
C-am venit cu târnăcoape de argint,
Să scotem florica din pământ,
S-o scoatem cu rădăcină,
Să sădim la-mpăratu-n grădină
Ca acolo să-nflorească.
Să rodiască, locu să-i priască
Și să nu să ofilească.
Dacă, Doamne, socrii mari,
Ne credeți niscai tâlhari,
Avem și ferman²⁶⁶ cu pecete
Dila-mpărăție!
Cine știe carte rumânească
Să vie să mi-l cetească,
Iar cine nu știe, să nu vie
Și ca de foc să să păzască.
Să ne-aduceț, socrii mari,
Oameni cărturari
Și-un popă cu barba deasă,
Să ne cetească carte-aleasă.
Să nu fie cu barba cănită,
Să ne rămâie cartia necetită,
Or v-un popă cu barbă rară,
Să ne țâie pân-desară,
Și unu cu barba ca fusu
Să ne dea curând răspunsu.
Răspunsu nostru este:*

Şasă pară²⁶⁷ cu vin,
Şasă mărume de in
De care să gădesc ş-aici,
Cusute cu fluturi de-arnigi.
Fie şi cu strămătură,
Numai să fie cu voie bună.
Să fie şi de mătasă,
Numai să fie de-aici din casă,
Dila cistita mireasă,
Să nu fie dila vecine,
Să păţăm vo ruşine;
C-atunci va fi necinstea noastră,
Şi ocara Dumneavoastră.
Socri mari ascultaţ
Şi-n uriechi băgaţ:
Când va da soarili-ndesară,
Dacă nu veţi avea bucate de-ajuns,
S-aveţi butii cu vin,
Carne, vin şi boi graşi,
Vaci lăptoasă,
Fete frumoasă.
Să mai aveţi, socrii mari, şi lăutari,
Când va fi soarili desară,
Mare veste să-mpresoară;
Să lărgiţi casa,
Să-ntindenţ masa.
Că vine-mpăratu-ndată
Cu oştirea lui toată:
O sută cinci zăci şi cinci,
Din cei mai voinici.
Cu mânecili sumeasă,
Scobiţi în măsăle.
Găti, socri mari,
Pentru-aceste toate
Noi vom vrea să descălecăm,
Dar n-avem jos pe ce să ne dăm!
Nu sântem ciobani dila oi,
Să descălecăm în năroi.
Şi sântem boieri mari, ghinerali,
Di lângă mare,

*De unde soarli răsare!
Nouă să ne-aduceți scaune de argint,
Să descălecăm aici pe pământ.
Să ne-ntindă covoară,
Să descălecăm în pridvoare:
La cai să daț fân gluzden verde,
Cosât din noaptea lui Sf. Gheorghe.
Cu roaua neluată,
Cu floarea nescurată;
Strâns în sărbători,
De două surori.
Caii noști să mănânce.
Din copite să nu miște;
Caii noști să bea,
Din copite să nu dea.
Că și Dumneavoaștă.
Din partea noastră,
Urechile vi s-ar tăia.
Noi am descăleca,
Am mai sta. v-am mai ura,
Dar mi-e frică că voiu însăra,
Ș-avem de trecut stânci;
Cu văi adânci,
Bine v-am găsat sănătoși.
Socri mari ce s-a făcut,
Nu mai e de desfăcut;
Să dă numai opt boi și șapte vaci.
Țâne Socru mare
Astă broască țăstoasă,
Cu astă rădăcină uscată.
La șezut mare spătoasă,
Picea lată, picea lată,
Ia-nghite socrule odată!
Să n-o săruț tare,
Că și căciula din cap îț sare,
S-o săruț mai binișor,
Să-ț pară mai dulcișor,
Poftiț de beaț și vedeț,
Că ie răchiiu de Pitești,
Când beai te-nveselești.
Iar nu țuică de-a Dumneavoaștă,*

*zamă de prue.
Te umfli-n burtă.
Faci burta tobă,
Intră-n sobă
Și stai cu greierii de vorbă.
Tot vrând socri mari,
Vedem că toți a rămas.
Cei dila spate,
Cu gurile căscate
Cei dinainte cu gurile-mproțăpate.
Aduceți un sac cu prune uscate,
S-arunc în ale guri căscate;
Un putinei cu lapte bătut,
Să le tornăm pe gât.
O straichină cu prune,
Să dau l-ale cocoane,
Că văd că a slăbit de foame;
Și vo câțva usturoi,
Să dau la ai ciocoi.*

**Auzită dela Chivu Irșie, com. Stanotârn. jud. Vidin,
Bulgaria. Orația este de curând importa de lăutari
Timoceni, în Regat.**

FRÂNTURELE

ȘI

STRIGATURI

*Fiți-ar, fiți-ar.
Mai băete,
Ciucurili dila bete
Și potcoava dila ghetе,
Zo mă sărutași cu săte;
De-mi pocni rochița-n spete.
Și vr-o cincі coturi de bete.*

*
* *

*Dascăle, dascăle,
Ardă-ț focu braniștea,
Ce n-ai lăsat drum pin iea,
Să-mi văd și ieu copila mea,
Cum mi-o poartă maică-sa
În rochiță și-n giubea
Și-n papuci ca lămâia.
Și-n ciorapi ca vișina.*

**Auzite dela Trună Bondoc de 40 ani, com. Alexandrovăț,
jud. Negotin Craina, Valea Timocului sârbesc.**

*Fată nu te mărita,
Ca-n florit tămaioara;
C-o venit primovara,
N-o avea cine-o purta.*

*
* *

*Badeo de doru tău,
Îm tot cade păru meu.
Badeo doru tău m-o-moară,
Nu pot bea, nu pot mânca,
Că mi-a săcat inima.*

*
* *

*Taci, badeo, nu blăstăma,
Ieu mi-am cântat cântecu,
Ieu mi-am pățât patima.
Ieu mi-am cântat cântecu,
Tu ți-ai văzut nărocu.
Nărocu că l-ai văzut.
Ieu nu pot să-ț dau mai mult.*

*
* *

*Când văd pe mândra că râde.
Inima în mine plânge.
Dar plânge de bucurie
Că ieu știu că-mi râde mie.
Râde mândro or la cine,
Inima-ț fie la mine.*

**Auzite dela Chivu Irșie, com. Stanotârn, jud. Vidin
Bulgaria. Cântecele din Stanotârn au fost trimise și
adunate de un intelectual din Timocul bulgăresc.**

*Trece lumea trec și eu
Ce-am făcut îmi pare rău,
Și să treacă lumea-n pace,
Ce-am făcut nu pot desface.
Că ieu am făcut cu drag,
Nimănui vină nu-i bag.*

*
* *

*Spune-mi, mândro, adăvărat,
În ce apă te-ai spălat?
Pe mine m-ai fermecat.
C-am lăsat caru-ncărcat,
Fânu pe jos negreblat
Ș-am venit la tine-n sat.*

*
* *

*De m-o săruta o sută,
Ca mândra nu mă sărută,
De m-o săruta o mie,
Ca mândra nu-m place mie.*

*
* *

*Arnică maică-ai avut,
Ce oichi negrii Ț-a făcut;
Oichii negrii ca neghina,
Și gura ca smochina.*

**Auzite dela Chivu Irșie, com, Stanotârn, jud. Vidin
Bulgaria.**

*Mândruliță de aproape,
Ieș afară dez-de-noapte.
Numai în in și-n ciupag
Să mi te sărut cu drag.*

*
* *

*Taci, inimă, nu plânge,
Că ță rău și nu ță bine,
Rabdă inimă cât poți,
Nu-ț da sufletu-n spre toț.*

*
* *

*De mușcat, de sărutat,
Nici popa nu-ț dă păcat.
Părinte, ne blagoslovește,
Că și tu iubești neveste.*

*
* *

*Spovedește-mă, părinte,
Dar nu-mi da păcate multe
Că sânt cu mândra făcute
Și nu-m da păcate grele,
Și mai dă-i și mândrii mele.*

**Auzite de la Chivu Irșie, com. Stanotârn, jud. Vidin
Bulgaria**

*Badeo, pentru Dumneata
Mă topesc ca cânepa;
Badeo, pentru doru tău,
Întotdeauna mi-este rău.*

*
* *

*Cine are glas și cântă,
I să pare zâua scurtă;
Cine are glas frumos,
Îi pare traiu frumos.*

*
* *

*De s-ar face dealu luncă
Și crângu poiană lungă,
Să văd mândra und' să culcă,
Să mă duc ca să-i fac umbră.*

*
* *

*Mândruliță, gură dulce,
Chiamă doru să să culce;
Că de-asăară tot pe-afară,
Și mă tem să nu-l cherz iară.*

**Auzite dela Chivu Irșie, com. Stanotârn, jud. Vidin-
Bulgaria.**

*Doamne, țâne lumea-n ceață,
Să mă duc la mândra-n brață.
S-o sărut s-o strâng cu dor
Ș-apoi să mă culc să mor.*

*
* *

*Doru meu, mândro, ș-al tău,
Împreună-l Dumnezeu,
Doru meu ș-al dumitale,
Facă-l Dumnezeu o floare.
O floare mirosătoare,
Ca s-o pun la-ncingătoare,
Unde inima mă doare.*

*
* *

*Cine a lăsat oftatu,
Iartă-i Doamne păcatu.
Omu dacă n-ar ofta,
Trupu i s-ar venina.
Da omu dacă oftează
Sufletu să ușurează.*

*
* *

*Mândra mea de astă-vară
Mă roagă s-o iubesc iară.
Aș iubi-o îmi vine greu,
Aș lăsa-o-m pare rău.*

**Auzită dela Chivu Irșie, com. Stanotârn, jud. Vidin-
Bulgaria.**

*Oichii mândrii și vorba
Îm mănâncă vieața,
Oichii mândrii și glasul,
Îm mai în țân sufletu.*

*
* *

*Cine m-a dat dorului,
Aibă casa cucului
Și odihna vântului.*

*
* *

*Asară vântu bătea,
Badea-n brață mă strângea;
De-ar fi bătut și mai mult,
M-ar fi strâns de m-ar fi rupt.*

*
* *

*Ardă-te focu de dor,
Cum te-oi prinde, te omor.
M-ai învățat a iubi,
De nu mai pot odini.*

*
* *

*Bată-te dorule vai,
La multe rele mă dai;
Da ieu cide¹⁶⁸ știu de tine,
Și nu te-am mai spus la nime.*

**Auzite dela Chivu Irșie, com. Stanotârn, jud. Vidin-
Bulgaria.**

**Imagine de la Festivalul Vidin 2000
Echipa Zlot - Serbia**

*Frunză verde izmă neagră,
Câț mă văd toț mă întreabă,
Dice port măramă niagră?
Las s-o port c-așa mi-e drag
C-am un bădiță-n cătană
Și s-a dus de astă-iarnă.*

*
* *

*Când oi zâce izmă diasă,
Dila noi a tria casă,
Tot suspină o nevastă,
Că a bătut-o bărbatu,
Să-i spue ibomnicu.
Dar nevasta tot spunea:
"De m-oi frige pe cărbune"
"Ibomnicu nu Ț-oi spune".*

*
* *

*Copiii să bat la ușă,
Mălaiu-i plin de cenușe.
Bătui mâța cu vătraiu,
Dice nu mi-a scos mălaiu.*

**Auzite dela Chivu Irșie, com. Stanotârn, jud. Vidin-
Bulgaria.**

*Cine strică dragostili,
Măncăi-ar grâu păsăr-li;
Să n-aibe sănătate-n casă,
Nici pâne pe masă.*

*
* *

*O, săracă mândra mea,
Pupu-i oichii și sprânceana;
Și cercelu din ureiche,
Cine te vede să crăpe.*

*
* *

*De supărat m-aș supăra,
Supărarea ce mi-o da?! ...
Ba ieu nu m-oi supăra,
Că destul m-am supărat,
Și nimic n-am căpătat;
Boală-n oasă mi-am băgat,
Vieața că mi-am scurtat.*

*
* *

*Bine-a zâs frunza din vie,
Că dragostea nu-i moșie,
Că dragostea să furșește
Și cât lumea nu trăește.
Dragostea e-nșelătoare,
Și aduce chinuri mare.*

**Auzite dela Iosif Nicolov, de 23 ani, com. Chiribeg, jud.
Vidin-Bulgaria.**

*Ai, mândro, să ne iubim,
La luat să ne gândim;
C-avem doi bătrâni în casă,
Ne-am lua și nu ne lasă.*

*
* *

*Măicuță dila vamă,
Taie puiu și-l fă zamă,
Când oi trece pila noi;
Pentru unu Ț-oi da doi,
Și deasupra buză moi.*

*
* *

*Cucule, voinicule,
Cucule, porumbac,
Dacă vrei să-Ț fiu pe plac,
Netezăște-Ț penile,
Ca mândra sprâncenile;
Netezăște-Ț gândița,
Ca și mândra cosâța.*

*
* *

*Calu bun și mândra bună,
La inimă mă răzbună;
Calu bun și mândrile,
Alea mănâncă zâlile.*

**Auzite dela Iosif Nicolov, de 23 ani, com. Chirinbeg, jud.
Vidin-Bulgaria.**

*Foaie verde, foi de soc,
Vino mândro să te joc;
Să te joc să fii jucată,
Să mă pomenești v-odată.*

*
* *

*-Spune-mi mândro, și ghicește,
Dice codru-ngălbinește,
Voinic dice-mbătrânește?!...
-Codru de zăpadă multă,
Voinic de inimă ruptă;
Codru de zăpadă grea,
Voinic de inimă ra.*

*
* *

*Zăsă badea c-o veni
Până-n fundu grădinii,
Să-i dau gura și oichii.
O minută n-a venit,
Doamne, rău mi-a părut.*

*
* *

*De-nsurat m-aș însura,
Dar urât nu mi-aș lua,
Dar nici frumoasă nu-mi place,
Că multe sudori îmi face.*

**Auzite dela Iosif Nicolov, de 23 ani, com. Chirinbeg, jud.
Vidin-Bulgaria.**

*Aoleo, oț de dor
Unde te-oi prinde te omor,*

*
* *

*De-ar iubi bădița zece,
De doru meu nu-i mai trece;
De-ar iubi bădița-o sută,
Pe mine tot nu mă uită.*

*
* *

*Fă-mă, Doamne, ce m-oi face,
Fă-mă pasăre de-argint,
Cu aripele de vânt,
Ca să zbor unde mi-e dor
Și să trag unde mi-e drag.*

*
* *

*Auz badeo acumă Joi,
Leagă clopote la boi,
Și le leagă badeo leagă;
Tot cu fire de mătăsă,
Să te-aud badeo din casă.*

*
* *

*Mă badeo al meu dulce,
Fă-mi cu oichiu când te-oi duce;
Măcar badeo cu geana,
Să vin lângă dumneata.*

**Auzite dela Iosif Nicolov, de 23 ani, com. Chiribeg, jud.
Vidin-Bulgaria.**

*Măi bădiță, păr galbin,
De doru tău mă leagăn;
Cum se leagănă iarba,
Când o taie cu coasa.
Cum o taie pică jos,
Și cum pică-ngălbinește,
Așa doru mă topește.*

*
* *

*Badeo negru ca căldarea,
Cântă de răsună valea,
Când te-aud, badeo, cântând;
Stau în loc greu oftând,
Din oichi negri lăcrămând.*

*
* *

*Mult mă doare limba-n gură,
C-a rămas mândra sângură;
Mult mă doare limba-n gât,
C-a rămas mândra plângând.*

*
* *

*Ieu mă duc mândra rămâne,
Cum să fac s-o iau cu mine;
Barem calea jumătate,
Să n-o las așa departe.*

**Auzite dela Iosif Nicolov, de 23 ani, com. Chiribeg, jud.
Vidin-Bulgaria.**

*Eu cu dor, mândra cu dor,
Ne trebuie un doftor.
Pe noi să ne doftorească,
De dor să ne mântuiască.*

*
* *

*Du-te dor unde te mâi
Și te-așează unde spui
La badea su căpătâiu.
De te-ntreabă ce mai fac?
Spune-i că m-am măritat.
De te-ntreabă după cine?
După-un sâc de mărăcine,
De mă bate-n toate zâle,
Și-mi dă lucru cu pumnu,
Și mâncare cu ruptu.*

*
* *

*Cât e satu tot de mare,
Doru meu odină n-are.
Nici la umbră, nici la soare,
Nici la umbră de sălcuță,
Numai la tine mândruță.*

**Auzită dela Măria Nicolova de 53 ani, com. Chirinbeg,
jud. Vidin-Bulgaria.**

*Ce folos de tine, dragă,
Că ești albă și spălată,
Și trăiești tot supărată.*

*

* *

*Nici o mândră n-am afla,
Care să zăcă așa:
"Măi voinice, Dumneata",
"Bagă-ț banii în chesa",
"Că banii ți-or trebui",
"Dacă te-oi căsători".*

*

* *

*Oftează, mândro, oftează,
Toată lumea să te crează.
Oftează și pentru mine,
C-am trăit amândoi bine.
Oftează, oftare-ai foc,
C-așa mi-ai avut năroc
Să fim amândoi pi-un loc,
Să te țin ca pi-un boboc,
De mine să nu-ți baț joc.*

**Auzită dela Măria Nicolova de 53 ani, com. Chirinbeg, jud.
Vidin-Bulgaria.**

*Nu știm cum n-aiba-am brodit²⁶⁹
Să mănânc cu urât din blid;
De s-o sparge blidu-n fund,
Să scap și ieu de urât.
Da blidu de cosător,
Nu să sparge până mor.*

*
* *

*-Ce stai, mândro, tot la poartă,
Or ești proastă, or netoată.
-Nu sânt proastă, nici netoată,
Da sânt mult supărată,
De dragostea de odată.*

*
* *

*Nu ești, mândro, vrenică,
Să calci în biserică;
Nici crucea să o săruș,
Nici la popa să te uiț!...
Că biserica-i sfințită
Și tu mândro iești greșită.*

*
* *

*Ieu cunosc firea badii,
Că cu mine s-ar iubi,
Da nu cutează a grăi!...
Cutează, badeo, vorbește
C-a mea inimă te voiește.*

**Auzite dela Asen a lu Toma lu Pascu de 26 ani, com.
Chirinbeg, jud. Vidin-Bulgaria.**

*Badeo, cu cin-te iubești,
Nici un pic nu te lovești!...
Uită-te badeo la mine,
Cum sânt tină ră ca tine,
Cum ne-ar sta nouă de bine!...*

*
* *

*Vai de mine mult mă tem,
C-o veni iarna curând,
Ș-aș lua bărbatu urât;
Dar mi-a dat Domnu bine,
Că e frumos ca și mine.*

*
* *

*Decât cu urât în casă,
Mai bine cu boala-n oasă;
De boală, bolesc și scap,
Da urātu mi-e pe cap.*

*
* *

*Mândra mea, mândră de domn,
Nu mă drăgosti pin somn;
Când gândesc să dorm măi bine,
Tu te-ndrăgostești cu mine.*

**Auzite dela Asen a lu Toma lu Pascu de 26 ani, com.
Chirinbeg, jud. Vidin-Bulgaria.**

*Dragostile tinerele,
Nu să fac din floricele,
Și din buză subțârele,
Și din dește cu inele,
Și din grumaj cu mărgеле.*

*
* *

*Măi bădiță, buză moi,
Mutăți casa lângă noi;
C-ai un păr cu pere moi,
Să le mâncăm amândoi.*

*
* *

*Drag mi-ar fi, mândro, de tine,
Mi-e urât pe cin-te țâne.
Că te țâne-n nouă frâne,
De nu poci veni la tine.
Dar-ar bunu Dumnezeu,
Să fie pe gându meu,
Tu al meu și ieu al tău.*

*
* *

*Cât e de mare pământu,
Ce e mai rău ca urātu?!
Ba zău mare-i dragostea
De urât te poți ascunde,
Da de dragoste n-ai unde!
Că or unde te-ai ascunde,
La inimă mă pătrunde.*

**Auzite de la Asen a lu Toma lu Pascu de 26 ani, din com.
Chirinbeg, jud. Vidin-Bulgaria.**

*Ia-mă, Doamne, și mă pune
Unde sânt neveste bune
Și bărbață duși în lume,
Ia-mă, Doamne, și mă lasă
Unde sânt fâmmii frumoasă
Și bărbață duși de-acasă.*

*
* *

*Amară frunza de fag,
Măi amar doru ce-l trag;
Amară frunza de nuc,
Măi amar doru ce-l duc.*

*
* *

*Fă-mă, Doamne, muscă-n grindă
Să văd pe mândra cum să schimbă,
Fă-mă Doamne muscă-n poartă,
Să văd pe mândra cum să poartă.*

*
* *

*Câte flori sânt pe câmpie,
Nu sânt ca tine, Mărie;
Mândră ești, frumoasă ești,
Dar nu te prea iubești.*

**Auzite de la Asen a lu Toma lu Pascu de 26 ani, din com.
Chirinbeg, jud. Vidin-Bulgaria.**

*Foaie verde macului,
Pentru voia badiului
M-am dat în timpu dracului
Și sufletu iadului.
Când eream de nu iubeam,
Unde mă culcam durmeam;
Dar acum de când iubesc,
Nu pot să mă odinesc,
Tot la mândra că gândesc.*

*
* *

*Dragostea de fată mare,
Ca garoafa din răzoare.
Când bate vântu subțâre,
Atunci te scoate din fire.
Dragostea de nevăstuță,
Și ca floarea din crenguță;
Când o bate vântu-n jos,
Umplu țara de miros.*

*
* *

*Urâtu din ce-i făcut?
Din omu carei tăcut,
Pune-o buză piste alta,
Și iată urîtu-i gata.*

**Auzite de la Asen a lu Toma lu Pascu de 26 ani, com.
Chirinbeg, jud. Vidin-Bulgaria.**

*De urît m-aş duce-n lume,
Dragostea capu mi-l pune;
De urît m-aş duce-n ţară,
Dragostea mă-ntoarce iară.*

*
* *

*Foaie verde, ismă neagră,
Picioarili mi să leagă;
Arde frunză, arde iarbă,
Ard de tine, mândră dragă.*

*
* *

*Pentru mândra care-mi place,
Nici părinţii n-au ce-mi face! ...
Nici judile satului,
Nici cilenii²⁷⁰ satului
-Cilenii şed să sfătuesc,
Ieu cu mândra mă iubesc.*

*
* *

*Badea-nalt şi subţârel,
Parcă-i tras pintr-un inel,
Să te tot iubeşti cu iel.
Da şi mândra subţârea,
Parcă-i trasă pin mărgea,
Zău te-ai iubi şi cu iea! ...*

**Auzite de la Asen a lu Toma lu Pascu de 26 ani, din com.
Chirinbeg, jud. Vidin-Bulgaria.**

*Trecui valea satului
Să iau fata bogatului.
Și bogatu-mi dă avere,
Să iau fata lui muiere.*

*
* *

*Măi bădiță Gherasâm,
Ieu de drag te-aș băga-n sân;
Și cu drag te-aș sămăna,
Și cu drag te-aș secera.
Și Ț-așface stog în prag,
Și te-aș împleti cu drag.
Și te-aș cerne pin sprâncene,
Și te-aș frământa-n inele;
Dar inima Ț-aș mânca,
Dor de dor mi-aș stâmpăra.*

*
* *

*Ra e bucată dragostea,
Cine prinde a gusta;
N-are cap de a lăsa,
Nici minte de a purta.
M-a pus dracu Ț-am gustat-o,
Ț-am bolit până am uitat-o.*

**Auzite de la Anghel Maiti de 21 ani, din com. Ișnovățul
Mic (Măla), jud. Craina, Valea Tirnocului sârbesc.**

*Rele sânt frigur-le,
Da mai rele dragostili;
Mama din friguri mă scoate,
Da din dragoste nu poate.*

*
* *

*Zăsă muma că mă scoate,
Dila câte dila toate;
Dila două nu mă poate:
Dila mândra, dila moarte.*

*
* *

*De n-ar fi oichi și sprâncene,
N-ar mai fi păcate grele;
Dar oichii și sprâncenile
Sânt păcate pe pământ.
Oichii și sprâncenile,
Alia fac păcatele.*

**Auzite de la Asen a lu Toma lu Pascu de 26 ani, din com.
Chirinbeg, jud. Vidin-Bulgaria.**

*Vai de mine ce să fac,
Că toate fetele-mi plac?
Nevestele moarte-mi fac.
Moarte-mi fac nevestele,
Da mă-n vie fetile,
Ș-așa-mi duc ieu zâlile.*

*
* *

*Mândră doi oichi ca la tine
Nu sânt în milă cu mine;
Așa negrii frumușei,
Ca cireșile oichii tăi:
Care-s coapte la răcoare,
Și negrăbite de soare.*

*
* *

*Dare-ar bunu Dumnezău,
Ce-aș iubi să fie-al meu,
N-ar mai fi pe lume rău.
Dumnezău a rânduit
Să ia mândra om urât,
S-aibă traiu năcăjit.*

**Auzite de la Asen a lu Toma lu Pascu de 26 ani, din com.
Chirinbeg, jud. Vidin-Bulgaria.**

*Dragostea din ce-i făcută,
Din omu cu vorba multă;
Zâce-o vorbă zâce două,
Îndată dragoste nouă.*

*
* *

*Fugi, urât, di lângă mine,
C-oi lucra și pentru tine.
Fugi, urâte, dila spate,
C-oi lucra și a ta parte.
Mi-am luat urât de o zâ,
Și mi-o fi până-oi trăi;
Mi-am luat urât de-o noapte,
Și mi-o fi până la moarte.*

*
* *

*Măi bădiță, bunule,
Sămănaț-aș lumile²⁷¹
În toate grădinile
Să zboare miroasăle
La toate frumoasăle.*

**Auzite de la Asen a lu Toma lu Pascu de 26 ani, din com.
Chirinbeg, jud. Vidin-Bulgaria.**

*Scumpa nenii fetișoară,
De te-oi prinde-n ulicioară;
Tu cu zâle n-oi scăpa,
În gură te-oi săruta.*

*
* *

*Cine zâce ca mine bine,
Mute casa lângă mine
Să trăiască ca și mine.
Cine zâce că nu mie rău,
Să mute pragu lângă-al meu
Să trăiască traiu meu.*

*
* *

*Când oi zâce de-o lalea,
Săraca inima mea;
Cum să zbate și să-ntoarce,
Știi ca puiu în ghioace.*

*
* *

*Mândro, de dragostea noastră,
A răsărit un pom în coastă.
Pomu mare, frunză rară,
Păsărele pin iei zboară.
Și zboară din pom în pom,
Și cu dor din om în om.*

**Auzite dela Chivu Irșie, din com. Stanotârn, jud. Vidin,
Bulgaria.**

*Actăz, mâne oi muri,
Cine focu m-or jeli,
M-or jeli fetile,
Că le port inelile.*

*
* *

*De când s-a dus bădița,
Le pustie ulița,
Le pustie numai mie,
Că s-a dus și numai vie.*

*
* *

*De când s-a dus bădița,
Le pustie ulița,
Ulița de fluerat,
Gura lui de sărutat.*

*
* *

*Mânav-ar focu de gânduri,
Cum veniț voi tot de rând
Și veniț toate odată,
Să nu fiu tot supărată.*

**Auzite dela Chivu Irșie, din com. Stanotârn, jud. Vidin,
Bulgaria.**

SFÂRȘIT

POSTFAȚĂ LA POEZIA POPULARĂ

Aveam o atracție fascinantă față de cântecul și balada populară. Mergeam împreună cu părinții încă pe când îmi cădeau dinții de lapte, pe la diferite nunți, praznice la care veneau lăutarii cu taraful lor și cântau toată noaptea. Baladele erau impresionante, unele puteau să dureze și două ore, atât erau de lungi. Mă impresionau adânc unele balade cum erau "*Tănislav Voinicul*", "*Badiu*", "*Baba Novac*", "*Gruicea*" și alți eroi care o sfârșeau prin închisorile turcilor, aruncați în temnițe întunecoase și reci în care șerpii și balaurii sugeau sângele voinicului: "*când mă strânge, mă cuprinde, când mai crește, mă sfârșește*", de aceea tot timpul plângeam cu hohote și o rugam pe muma mea Gherghina să facem ceva că sunt atâția oameni aici la nuntă, să scoatem din închisoare pe omul acesta chinuit, că e păcat să sufere.

Muma mă liniștea și spunea "nu trebuie să plângi, e o poveste și nu e adevărat" la care eu răspundeam "nu se poate, nu ar fi spus-o lăutarul dacă nu ar fi fost adevărat". De aceea muma se ferea să meargă cu mine pe la petreceri unde se cântau cântece bătrânești. Însă îmi plăceau și cântecele de dragoste sau "frânturile" și îmi amintesc de primul cântec pe care l-am auzit fredonându-l de muma Măria lu Diudea, care cânta: "bate murgul din picior, colo-n vale la izvor ...".

Vedeam în lăutarii care cântau cântece bătrânești un fel de sfinți și prooroci pripășiți printre lume de tot soiul să o înveselească. Niciodată cât am fost elev la liceu și la școala normală, nu am crezut că mă voi ocupa să culeg poezia populară așa cum au făcut-o înaintașii noștri, Alecsandri, Al. Russo, Reteganu etc.

Pentru mine preocuparea vieții mele era să învăț carte la școala normală, să mă întorc în satul natal și să înființez școala românească pentru copiii din sat, de la Zlocutea, numită mai de curând cu nume regesc de Alexandrovac.

La școala normală de la Craiova, încă din clasa a V-a cam de pe la 15 ani²⁷² am început să studiez cântecele și obiceiurile de la românii din Timoc. În această acțiune am fost îndrumat de ilustrul meu profesor Ilie Popescu Teiușan. În această clasă, de Paști, la o serbare la care participa întreaga școală, aproximativ 500 de copii și profesori, am vorbit la o șezătoare despre "*Obiceiurile de Paști la românii timoceni*". Disertația a fost spusă pe de rost pentru că am avut ambiția să arăt că pot vorbi liber fără text și într-adevăr m-am bucurat de oarecare succes, spre bucuria profesorilor mei. La această școală erau copii români și aromâni de peste hotare, în clasele mai mici decât clasa mea, încât eu apăream ca un fel de un coleg sau frate mai mare care mă ocupam de fiecare să învețe și să nu facă politică, să nu se înscrie în Garda de Fier și să n-ajungă șef de cuib că poate să fie eliminat pe viață și poate chiar împușcat, lucruri ce s-au întâmplat mai târziu.

Adevărul este că pătrunsese în rândul tineretului această ideologie extremistă care ar fi avut rostul să întărească neamul românesc din interior și din afară. Eram îngrijorat pentru soarta lor deși la noi la Craiova nu erau decât doi elevi cu două clase mai mici decât mine Cutrumba și Profenza, amândoi din Grecia, pe care îi rugam să fie cât se poate de atenți să nu li se întâmple vreun rău, că aromânii din Grecia au nevoie de ei să le fie învățători. Mai aveam grijă și de elevii români din Banatul Sârbesc care erau vreo 10, formau o echipă de fotbal puternică care bătea toate clasele.

Cam în aceste condiții am terminat școala normală, făcându-mi visuri încă dintr-a patra, că eu voi înființa prima școală primară românească la mine în sat, la Zlocutea și acesta era un vis profetic pentru mine.

Învățam aproape bine, eram pe lângă cei premianți cu notele, dar niciodată nu am luat un premiu, însă mă lăudam către colegii mei că după ce voi termina școala voi merge în Iugoslavia, la Belgrad, direct la regina Marioara, fiica reginei Maria a României, îi voi arăta că am diplomă și voința de a-i învăța pe copiii din satul meu să scrie și să citească și în limba lor părintească. O rugam să dea ordin la miniștri să ne îngăduie ca să avem și noi în Timoc școli românești. Eram aproape sigur că voi reuși în această năzuință și niciodată nu am crezut că în Serbia nu se poate trăi.

²⁷² Adică în 1931

Trebuie să spun că atunci când am terminat școala mai întâi m-am repezit la București să cer o consultație la Ministerul Învățământului. Ministru era Constantin Angelescu²⁷³, liberal, iar adjunct Ghițescu și director general Stanciu Stoian.

După ce le-am prezentat cererea mea de a înființa prima școală primară românească în Serbia, ministrul a cerut un răgaz de trei zile ca să vină de la Belgrad, de la ambasadă, consilierul tehnic pentru cultură, Petre Ionescu²⁷⁴, și el român timocean din Bulgaria. A treia zi am primit următorul răspuns, bazat pe informațiile directe de la Belgrad. Mai întâi că sârbii nu vor accepta o școală românească în sudul Dunării, pentru ei o școală și o biserică românească reprezintă o sinucidere și au insistat ca să renunț la această idee fantastică după părerea lor, întrucât se desfășura într-un teren minat unde mă aflu singur fără nici un fel de ajutor extern. Mi-au propus orice post în România numai să nu îmi pierd viața pe acolo că e păcat; "cu sârbii nu se poate nimeni înțelege, iar tu nu ești o excepție", ziceau miniștrii. Am insistat să accepte ca să-mi văd visul cu ochii pentru că altfel nu aș fi făcut școala și doream să înfrunt orice risc, fie chiar moartea.

Înainte de a trece Dunărea și a mă despărți de țară și de oameni cu suflet bun, românesc, de unde am avut ce învăța, am dat o raită prin satul Puținei aflat în vecinătatea viitorului Combinat de apă grea din satul Halânga, cam la 7 kilometri de Turnu Severin. Aici aveam să mă despart de niște oameni de suflet, adevărați părinți, numiți de către localnici un fel de boieri, care țineau morțiș să mă înfieze. Dispuneau de o avere bunicică cu prăvălii și case în Severin. Însă eu doream să-mi iau rămas bun pentru că nu se știa dacă ne vom mai vedea și ne-am despărțit toți trei plângând ca niște copii pe podul de peste râul Topolnița, unde ștergându-i lacrimile mamei Veta i-am șoptit încet la ureche: "*mama Veto, eu trebuie să plec, eu am altă menire pe lumea asta, deși vă iubesc mult, nu am încotro, pentru asta m-am născut eu, ca să merg acolo în Sârbia să lupt și să mor pentru dorul de neam și de limbă românească*".

²⁷³ Dr. Constantin Angelescu (10.06.1869 -1950). Născut la Craiova, studiază la școala Obedianu. Medic și om politic român. Profesor universitar la București. Fruntaș al Partidului Național Liberal. Ministru al Instrucțiunii (1918-1919, 1922-1926, 1927-1928, 1933-1937), prim-ministru (1933-1934), consilier regal (1938-1940). Activitate pentru desăvârșirea statului unitar român. Vast program de construcții școlare, impunând un model care-i poartă numele. Arestat de comuniști, a murit în închisoare (Data morții nu se cunoaște cu precizie. Variază între 14.09.1948 și 1950) Membru de onoare al Academiei Române (1934).

²⁷⁴ Petre Ionescu s-a născut în localitatea românească Gumătareț, județul Vidin, Bulgaria. În perioada celui de-al II-lea Război Mondial, Petre Ionescu a fost ultimul consul al Consulatului României de la Vidin.

Ajuns în satul meu am urcat dealul pe la fântâna mare, care fusese înghițită de ape și după ce am deschis poarta mică de sub o arcadă de piatră, pe care fratele meu Ilie cioplise un cap de cal, am găsit casa pustie, doar în curte o pisică cu trei picioare reprezenta singura vietate. Atunci am înțeles blestemul la care s-a referit muma mea Gherghina atunci când fratele meu Ilie a omorât șarpele de casă pe care eu îl hrăneam cu laptele din strachină. O durere sfâșietoare m-a cuprins și mi-am dat seama că din neamul Sănduleștilor de odinioară nu mai rămăsese nimic. La câteva zile mi s-a comunicat de la primărie că sunt condamnat 6 luni să merg la o carieră de piatră în Macedonia, ca o recompensă pentru faptul că m-am obrăznicit, am trecut Dunărea clandestin și în loc să învăț la un liceu sârbesc am învățat la o școală românească. Fără voia jandarmului am plecat la regina Marioara la Belgrad, să mă conving ce este cu puțință să fac. La Ministerul Învățământului mi s-a spus că eu nu am de unde să știu românește deoarece sunt născut în satul cutare care după știința lor e sat sârbesc iar locuitorii sârbi. Am încercat să le prezint argumente că în satul meu nu există nici un picior de sârb și că toți sunt români, însă ei nu înțelegeau acest lucru invocând tratatul de la Saint Germain din 1918, care nu recunoștea existența românilor în Serbia. Prin urmare diploma mea, pe care am pus atâta suflet și s-au construit atâtea vise nu făcea două parale. Am alergat la palatul regal, la regina Marioara. Mă gândeam că o româncă nu poate să mă refuze și tot o să reușesc să fac școală românească în sat. Dar când le-am explicat sârbește, așa cum mă pricepeam coloneilor de la poaltă, unul a sărit la mine, mi-a dat un pumn și m-a aruncat pe scări. După ce mi-am revenit și mi-am adunat lucrurile mi-am dat seama că trăiesc pe altă lume. Atunci am înțeles de ce ministrul de la București spunea că nimeni nu poate să se înțeleagă cu sârbii, deoarece ei au altă limbă și au altă judecată față de oamenii obișnuiți. Atunci mi-am dat seama că visul meu s-a spulberat, că într-adevăr în această țară nu se putea trăi ca român dar se putea trăi ca sârb, iar mie îmi lipseau virtuțile pe care le are un patriot sârb.

Întors acasă, în domiciliul forțat am descoperit un alt vis care corespundea năzuințelor mele și am început să adun folclorul românesc din satul Zlocutea și alte sate vecine.

Puneam tot sufletul pentru culegerea folclorului, lucram și ziua și noaptea pentru că nu știam cât timp voi putea să rabd în acest paradis. Știu că odată fi-am dus la Negotin în zi de duminică și o domnișoară

învățătoare din Blivanuț, Elisabeta Lapadatovici m-a întrebat ce caut la Negotin duminica când librăriile sunt închise și nu poți cumpăra caiete, și totuși am urcat în tren și am găsit caietele necesare pentru colecționarea folclorului.

Un timp am poposit pe la Vârșeț, după armată, unde am funcționat la internatul liceului român și am ajuns în funcția de bibliotecar. De acolo am expediat în Timoc, cu aprobarea directorului, toate dublurile din bibliotecă; era vorba de câteva zeci de pachete trimise în diferite sate românești. Expediam și ziarul *Nădejdea*, așa că aveam mai mulți cititori.

În timpul iernii (anul 1939) am primit un telefon de la primarul satului, Florea al lui Minoacă, care mă informa că sunt căutat de jandarmerie pentru că vor să-mi însceneze un proces de înaltă trădare de patrie și mă sfătuia să fac tot ce e posibil să fug în România ca să scap cu viață, lucru pe care l-am și făcut.

Prima dată am încercat la Academia Română unde era secretar general Alexandru Lapedatu și președinte Dimitrie Gusti, ca să mă sprijine să public colecția mea de folclor literar, însă nu am avut succes.

Între timp l-am cunoscut pe deputatul Nicolae Lupu, lider țărănist și mai apoi pe Iuliu Maniu și el șeful Partidului Național Țărănesc. Eu mergeam la aceste personalități nu ca membru de partid ci ca român care aveam nevoie de un mare sprijin într-o chestiune destul de delicată. Doctorul Nicolae Lupu a mers cu mine la profesorul universitar Nicolae Cartoian, care la Universitatea din București, Facultatea de Istoria Literaturii Vechi se ocupa și de folclor și publica o ediție din clasicii români comentați la *Scrisul Românesc* din Craiova. Mi-a primit materialul și a ales cam pentru un volum poezia populară, în special baladele și în scurt timp a apărut cartea sub titlul "*Poezii populare de la românii din valea Timocului*", în primăvara anului 1943, cred că în tiraj de 30.000 exemplare.

Volumul a fost prezentat într-o sesiune a Academiei Române, odată cu cartea profesorului universitar Nicolae Bagdasar "*Istoria filozofiei românești*", care mi-a confiat la *Casa Școalelor* în biroul scriitorului Emanoil Bucuța, că poeziile mele au fost primite de Academia Română cu mare entuziasm spre deosebire de studiul dânsului despre filozofia românească acceptat ca orice carte. Însă ținea să accentueze că poeziile s-au bucurat de un mare succes și este și normal întrucât în vremea aceea mareșalul Antonescu intrase în război

împotriva Uniunii Sovietice ca să dezrobească Basarabia, la 22 iunie 1941, și declarase că va urma anexarea la România a Banatului Sârbesc și a provinciei din sudul Dunării dintre Morava - Timoc aflate sub ocupație germană și bulgară.

Cartea aceasta în vreo 10.000 de exemplare am distribuit-o mai întâi la românii din Timocul Sârbesc și apoi la românii din Banatul Sârbesc, și el aflat sub administrație germană, despre care se vorbea că de fapt era rupt de teritoriul sârbesc și nu puteai intra în Banat decât cu pașaport sau acte de trecere, de aceea se spunea între nemții din Banatul sârbesc că după război, având în vedere că Banatul avea atunci peste 300.000 de nemți, va deveni o provincie independentă sub denumirea de *Donau Land*. Deci alipirea la România era cu cântec imposibil de realizat.

Înaltul comandament gennan, din ordinul lui Hitler, a convenit cu generalul sârb Milan Nedici și omul politic Acimovici să formeze un guvern care să colaboreze cu trupele de ocupație germană și bulgară și să lupte împotriva partizanelor comuniști din Serbia dar și din Bosnia. Comandamentul german a oferit această șansă Serbiei sub condiția suspensivă că exclude anexiunea provinciei Timocului la România dacă guvernul lui Milan Nedici își formează o armată de "cetnici" care să lupte împotriva forțelor militare comuniste.

După ce s-a răspândit aproape în întregime această carte pe teritoriul Serbiei împreună cu 40.000 de *Abecedare* și 35.000 de exemplare din *Noul Testament*, guvernul Nedici s-a speriat de amploarea propagandei românești în Timoc și în consecință s-au organizat grăniceri numiți cetnici care să vegheze ca să nu mai pătrundă cartea românească din România în ținuturile sârbești învecinate.

Au fost cazuri când bărci întregi pline cu pachete de cărți au fost aruncate în Dunăre pentru a nu fi periclitate viețile barcagiilor români timoceni care le transportau de la depozitele organizate de noi la pichetele de grăniceri.

Ca represalii, partizanii sârbi au început să atace armata germană pe la spate în regiunile mai populate de românii timoceni știindu-se că pentru un soldat german împușcat mișelește pe la spate se executau de către Gestapoul german primii 100 de români aflați pe câmp la lucru. Cum o serie de execuții au avut loc, ne-am speriat în timp ce populația dintre Morava -Timoc intrase în panică.

Aflându-mă atunci la Ministerul Propagandei la cabinetul ministrului Alexandru Marcu și directorului Octavian Neamțu am convenit să mă deplasez în toamna anului 1943 la Belgrad pentru a găsi soluții politice de informare și de contactare a generalului Nedici pentru împăcare. Am apelat la Belgrad la deputatul român din Iabucovăț, Pop Dioka Popovici, un prieten al lui Iuliu Maniu și al dr. Nicolae Lupu ca să intermedieze la primul ministru al guvernului Serbiei ocupate o întrevvedere pentru a înceta genocidul împotriva poporului român timocean. Ajuns la Belgrad la deputatul amintit am insistat să folosească oficiile sale politice pentru a găsi un "modus vivendi" cu guvernul Serbiei vizavi de abuzul amintit. Pop Dioka Popovici nu putea să-l refuze pe Iuliu Maniu și a obținut o audiență la generalul Nedici, rugându-l ca cetnicii sârbi să nu-i mai prigonească pe românii timoceni prin săvârșirea de atentate împotriva armatei germane și bulgare de ocupație. Drept răspuns generalul Nedici a replicat ostentativ cerându-le românilor să înceteze cu propaganda românească și mai ales prin răspândirea de abecedare și cărți de poezii. În concluzie nu s-a ajuns la nici un fel de înțelegere, generalul nu a fost convins că represaliile împotriva populației pașnice trebuie să înceteze. Cu acest prilej deputatul român Pop Dioka Popovici ne-a arătat o scrisoare trimisă din Dubrovnic de către fostul ministru de externe al Iugoslaviei, pare-mi-se dr. Ivan Ribar, în care scria că este colaboratorul mareșalului Tito și să aibă grijă să-și păstreze capul că după război el va fi căpetenia românilor care vor trăi într-o provincie autonomă timoceană, în care el va fi liderul principal.

De altfel în tot timpul războiului cartea românească a fost vânată și înecată în Dunăre iar cei prinși că o răspândesc au fost omorâți pe loc.

Există și o baladă populară numită "*Cântecul lui Drăguță*" din Văiuga, care a fost prins cu cărți românești ascunse sub tuleii din car pe care îi transporta la munte.

În timp ce mă ocupam cu adunarea poeziei populare la mine în sat, Zlocutea, într-o discreție desăvârșită, de sfânta Maria Mare când este bălci la Negotin și la Bregova în Bulgaria, ocazie cu care se trecea frontiera fără pașaport dintr-o parte în alta, studenții și elevii români de la liceul din Sofia au aflat de preocupările mele și m-au invitat la ei la Vidin sau la Dii, așa cum îi zicem noi românește. Atunci am aflat că și

pe ei îi interesează acest lucru și că vor sprijinii acțiunea mea, de aceea mi-au și dat câteva poezii populare. Cel mai activ mi s-a părut studentul Vanku Constantin.

Am rămas profund impresionat în vara aceea din 1937, când trecând prin diferite sate din dreapta Timocului, din țara bulgărească, de unde am aflat cu uimire că femeile și mai ales babele trăiesc prin poduri sau prin păduri, pentru că sunt echipe de frizeri de stat care merg din casă în casă și tund babele și muierile mai tinere. Se zice că ele sunt ferchezate, adică tunse până la urechi ca să fie civilizația europeană. Trebuie să explicăm că fetele odată căsătorite își acopereau părul cu basma galbenă sau albă și nu se mai dezbrobodeau până la moarte, pentru că era un păcat ca bărbații să le vadă părul; aceasta era semnificația ascunderii prin poduri și stoguri de paie.

Pe de altă parte ziarul *Timocul*, care apărea la București sub redacția renumitului etnolog Florea Florescu din Bregova, cita mai multe cazuri în care unii români au fost împușcați de grăniceri pentru că vorbeau românește la scăldat în Dunăre, iar alții au fost trimiși în judecată, surprinși că vorbesc românește în public, o limbă neoficială, interzisă de statul de drept.

Pentru publicarea acestei cărți am folosit fotografii de la reprezentantul românilor timoceni, Ion Ilie (Iovan Ilici) din satul Brestovac de lângă Bor, personaj de însemnătate istorică, traducătorul în limba sârbă a poeziilor reginei Elisabeta - Carmen Sylva și care a fost destituit din învățământ de la școala normală din Iagodina, pentru acest motiv dar și pentru că prin 1913 ceruse guvernului de la Belgrad școli și biserici în toate cele peste 300 de sate românești dintre Morava -Timoc.

Tot în această perioadă, după pacea de la București (1913), profesorul Ion Ilie a cerut anexarea la România a acestei provincii vecine întrucât se afla în legitimă apărare, împotriva limbii, credinței și etnogenezei românești fiind pornit un proces de intimidare, prigoană și deznaționalizare forțată.

Cititorul neavizat trebuie să cunoască acest teren minat din dreapta Dunării pe care sârbii s-au făcut stăpâni la anul 1690 printr-o colonizare forțată, pe care sârbii o numesc "Siberia sârbească".

Dificultăți în studierea și adunarea folclorului din acest spațiu blestemat au avut toți cercetătorii și folcloriștii care s-au aventurat în această zonă geografică. Primul a fost Emil Picot (1889), fost consul al Franței la Timișoara; a urmat Gustav Weigand (Leipzig -1900) care a fost arestat fiind surprins că vorbea românește cu poporul autohton român din Timoc; M. Blok (1940) etnolog german care studiindu-i pe românii timoceni și-a întocmit și o hartă etnografică a fost arestat în 1940. Profesorul universitar din București Gheorghe Vâlsan și etnologul G. Giuglea au întreprins cu studenții de la Universitatea din București, în 1912, o cercetare a folclorului la românii din Timoc, ținutul Kladova, pe care localnicii o numesc Chia, deoarece configurația solului este ca o cheie. Atât profesorii cât și studenții români au fost împiedicați de jandarmii sârbi să facă cercetări științifice în această zonă, pe care ei o socotesc un spațiu strategic al slavismului de miazăzi. Și ei au fost arestați și alungați în România.

Prin anii 1960 în timp ce se construia hidrocentrala Porțile de Fier 1, se puteau organiza cercetări și studii istorice, folclorice, etnografice etc. atât la românii din Timoc cât și la sârbii în Banatul românesc. Renumita folcloristă Emilia Comișel, reputat etnolog și colega sa Ghizela Sulițeanu îmi spuneau că erau urmărite ziua să nu facă cercetări printre românii timoceni, de aceea toate cercetările care le-au făcut au avut loc în timpul nopții, la lampă, când autoritățile iugoslave nu erau prezente.

În anul 1995 când Academia Sârbă a organizat un congres în Timoc, în satul lui Baba Novac, profesorul aromân Vasile Barba din Freiburg a fost surprins de către udbiștii sârbi în timp ce vorbea românește cu populația majoritară în piața din Dolni Milanovac, fiind reținut; au fost necesare demersuri pentru ca să fie pus în libertate.

De la același congres Academia Sârbă a respins un studiu al meu de vreo 30 de pagini despre Baba Novac ca om al locurilor și făuritor al unității românilor sub Mihai Viteazul la 1600, pentru motivul că aduceam argumente că Baba Novac atunci când a fost ars de viu la Cluj în 5 februarie 1600, a declarat că e sârb însă el se referea că face parte din zona de sud a romanității, cum de altfel și azi românii din Serbia când trec în România spun că sunt din Serbia,

sau sârbi, ca să se facă deosebire față de cei din România, dar mai mult ca sigur nu avem nici o probă ca Baba Novac știa sârbește.

Există totuși un Baba Novac "de beljeac Novac" în folclorul sârbesc și bulgăresc, însă acesta apare în folclorul slav în jurul anilor 1444 când se înălța cetatea Semendria (Smederevo).

Ei bine, studiul meu a fost respins pentru acest motiv și securitatea din Timișoara a prins de veste și a trebuit să îndur câteva luni de anchete pentru simplu motiv că am îndrăznit să-l fac pe Baba Novac vlah sau român. Dacă nu aș fi avut alte studii publicate la Panciova în 1972 (în limba sârbă) despre Baba Novac și originea sa, ar fi fost posibil să fi fost trimis în judecată a treia oară pentru fapte legate de românii transdanubieni, români tăinuți, uitați de către "boiernașii" de la București, din diferite "furtășanii" politice trecute.

După 1950 -1960 a început industrializarea forțată atât la românii din nordul Dunării cât și la cei din sudul Dunării. Situația economică a fost atât de tragică și îngrijorătoare încât după spusele lor, românii din Timoc, vreo 3 ani nu au vrut să muncească pentru statul comunist. Și-au ascuns grâul și porumbul ca în vremuri medievale, în gropi de bucate, au mâncat pîr, coajă de copac și ierburi dar nu au muncit pentru înflorirea comunismului. De aceea Tito prin 1953 a renunțat la colhozuri.

Începând din această perioadă s-a schimbat ceva în sufletul omenesc, s-a rupt legătura cu satul și fenomenul rustic care ne-a asigurat continuitatea. Atunci dispar din Timoc lotrii sau haiducii și începe dezumanizarea societății socialiste, ajungându-se, prin anii 1971 , ca românilor timoceni să le fie frică să se declare vlahi, nu numai români, și s-au recenzat doar 1460 români în 350 de sate românești și 20 de orașe în Serbia de răsărit. Românii și-au ascuns pe unde au putut bucatele dar și cărțile românești, să nu fie găsite de autoritățile sârbești. S-a ajuns să se îngroape cărțile în care se vorbea despre Dumnezeu și despre români. Ultimii barzi populari s-au îngropat iar poezia populară a pierit odată cu ei.

Dacă nu aș fi prevăzut atitudinea de teroare și uzurpare a drepturilor școlare, religioase ale românilor timoceni poate că multe poezii populare ar fi rămas necunoscute azi, însă din 1937 mi-am dat

seama că într-un teren sec de suflet și dominat de autoritarism, limba română se află în pericol și implicit poezia populară.

La o emisiune a televiziunii România Internațional în seara de 7 februarie 2007, ora 18:30, un lider al românilor timoceni, Dușan Pârvulovici, spunea că la ei în Serbia se petrece un fenomen unic în lume, anume încă există interdicția limbii materne în școală și biserică, mass - media, chiar acum în secolul XXI.

În același timp părintele Boian Alexandrovici de la biserica românească din Malainița se plângea că autoritățile judecătorești sârbești de la Negotin l-au condamnat la două luni închisoare cu suspendare pentru că a construit o biserică în curtea casei sale împreună cu concetățenii săi, singura biserică românească din țara vecină, Serbia.

Prin urmare aici nimic nu se poate îndrepta. Raportorul consiliului de securitate și al UE, Ahti Saari, diplomat finlandez, care se ocupă de problema Kosovo declara că poporul sârb ajuns în conflict cu toate minoritățile, nu numai cu albanezii, are o problemă de etnogeneză și pe cale de consecință nu poate fi salvat. Friedrich Engels în 1848 prevedea o catastrofă pentru Serbia.

Indiferent cum s-ar comporta față de cetățenii săi, administrația de la Belgrad, Sofia sau Atena, un lucru este sigur că se vor naște din rândul acestor români sau aromâni feciori destoinici care vor lupta cu energie și fără frică pentru dezrobirea, autonomia sau nașterea unor provincii independente așa cum au avut românii din Timoc, dreapta Dunării sub turci, provincie autonomă cu principii români de la 1536 până la 1833.

Poezia populară de la românii din dreapta Timocului, din Bulgaria a avut un traseu și mai dureros în perioada socialismului victorios.

Românii din satul Rabova și altele s-au opus aderării la colhozuri și renunțarea la proprietatea privată. Există o poezie populară pe care o cânta un bard întârziat din Călinic, Mitko Petrov de "ziua frâsânelului", a doua zi de Paști, pe locul sfânt Albotina, nu departe de Dii. Părintele de la biserica din Rabova, Florea lu Cățel, Ion a lu Băzor și alții, fiind printre ultimii fugari au fost prinși de stahanoviști, înfășurați pe o țeapă ca un burduf și duși la Dii aproape

30 de kilometri ca să fie văzuți prin satele românești timocene ca dușmani al societății socialiste. De la această întâmplare ne-a rămas o poezie populară pe care citind-o astăzi rămâi cu impresia că este vorba de o întâmplare din epoca primitivă. După ce s-au dezmeticit, preotul și ceilalți s-au întors în sat și locuitorii care fuseseră deposezați de proprietate, cărora li se luaseră vacile, oile, caprele, atelajele trebuiau să joace în horă plângând de bucurie că nu mai au nici o avere și că de aici înainte proprietatea lor este a partidului comunist.

Cu toate acestea și în perioada comunistă poezia populară a înflorit, încât locuitorii din dreapta Timocului, din ținuturile bulgărești, obișnuiau ca în timpul treieratului, atunci când Radio București transmitea cântece populare, unul dintre ei mai voinic striga să oprească mașina că Bucureștiul transmite muzică populară și cântă Maria Tănase, Maria Ciobanu sau alte Marii, cântece care le ungeau sufletul cu farmecul și măreția spiritului românesc. Era o obsesie generală a populației să se "adape" din poezia populară, singurul lucru ce le mai rămăsese după ce li se confiscase tot avutul.

Prin anii 1976 aflându-mă la Ateneul Român, unde era sărbătorită Maria Lătărețu, eram împreună cu istoricul Sava Iancovici-Gârleanu din Timoc, Serbia, și urcând treptele am zărit figura unui țăran anonim care stătea și privea la cei ce intrau în Ateneu. L-am întrebat ce caută la Ateneu? La care necunoscutul ne-a spus: *"eu sunt român de la Dii din Bugărie, da mă ocup cu lăuta și am auzit la radio că e sărbătorită zeița cântecului românesc Maria Lătărețu. Nu am mai putut răbda, noaptea am trecut Dunărea înot, în cap cu ce mă vedeți și desculț și am venit să o văd, că nu pot să mor și să nu văd această femeie fermecată cu dar mare de la Dumnezeu. Mă cheamă Văitiș Ghiță Colă, din satul Vârf și mai știu că domnul Sandu Timoc a publicat nu demult o carte de poezii populare "Cântece bătrânești și doine" și vreau să o găsesc la prietenii mei din București, pentru că noi din asta trăim, acesta este sufletul din care sugem duhul învierii".*

Când Sava Iancovici l-a prezentat așa desculț la Maria Lătărețu, aceasta a fost atât de impresionată încât l-a îmbrățișat ca pe

feciorul ei, și au plâns ca niște copii care nu s-au văzut de un veac. Chiar și noi cei din jur am lăcrimat de bucurie.

Cititorii vor înțelege ceva din aceste exemple, cât iubeau ei cântecul bătrânesc românesc. Unul dintre barzii cei mai renumiți din satul meu Zlocutea, Sima Prunarul, în 1972, când am văzut satul meu după o interdicție de 23 de ani, trăgea să moară și atunci m-a rugat să fac ceva, să merg la mănăstirea Curtea de Argeș, pe care a înălțat-o meșterul Manole zidindu-și propria soție pentru ca să nu se mai surpe sfânta mănăstire. El dorea ca să-i duc un săculeț de pământ de la talpa acestei mănăstiri, să-l pună pe inimă atunci când va pleca pe lumea cealaltă. "Domnule Sandu vreau să iau și eu ceva cu mine din tara mea românească".

Putem conchide cu certitudine pentru românii timoceni din Serbia și Bulgaria că dacă nu ar fi avut o poezie populară în vetre întinse din dreapta Dunării cu obiceiuri și tradiții strămoșești unice la romanitatea orientală n-ar fi putut supraviețui până astăzi acțiunilor teroriste ale naționalismului slav de miazăzi.

Susținem această teorie bazați pe o comparație cu românii din Banatul Sârbesc care deși începând cu septembrie 1934 sunt recunoscuți minoritate etnică cu toate drepturile școlare, bisericești, mass-media etc., ajungând la o înflorire datorită priceperii și energiei depusă pe acest teren de către un pedagog înflăcărat și energic, consilierul tehnic de ambasadă la Belgrad, dr. Atanasie Popovici, fiu de preot din comuna Geanova de lângă Negotin, Timoc Serbia.

Am încercat ca în jurul ideii de folclor sau poezie populară să invocăm și momente din trecutul acestui popor obidit și orfan de patrie mumă, după unii. Facem această îndeletnicire convinși că românii din Dacia Traiană nu cunosc aproape nimic din istoria românilor transdanubieni și nici nu vor să învețe ceva despre ei fie că nu au timp, fie că instinctul național a pierit la români și nu mai interesează ideea românească.

În același timp statele vecine se străduiesc prin toate mijloacele posibile și imposibile să boicoteze orice activitate a românilor din dreapta Dunării, din Serbia de Răsărit și Bulgaria, pentru a nu se trezi conștiința națională și a ridica probleme la marginile de nord ale Serbiei și Bulgariei.

De 17 ani ducem această neobosită luptă de identitate și dezvoltare culturală a românilor din această arie de sud-vest, în cadrul Asociației Astra Română Timișoara (p-ța Victoriei, nr. 3, et.2, c.15, tel/fax: 0256/490774), ca niște fideli succesori ai renumitului apostol al neamului românesc Andrei Șaguna, a Astrei Transilvane și Astrei Bănățene, desființate în 1948 împreună cu înfloritoarele Case Naționale de pe tot cuprinsul Banatului și Transilvaniei.

Așteptăm în acest cadru de dezvoltare sprijinul moral și material al tuturor românilor din țară și străinătate putând fi contactați direct prin vicepreședintele Astrei Române, IPS Mitropolitul Banatului dr. Nicolae Comeanu (0256/490960, Bd. D.Loga, nr.5, Timișoara).

Facem acest apel sincer și călduros către acei frați care mai simt românește întrucât *Asociația Astra Română* este mai mult cunoscută la românii de peste hotare decât la românii din patria mamă.

Întreaga noastră activitate, începută încă din clasa a IV-a la Liceul Traian din Turnu Severin și continuată sub auspiciile Bisericii Române Ortodoxe, cu binecuvântarea Prea Fericitului Patriarh Teoctist și a neobositului Mitropolit al Banatului dr. Nicolae Corneanu, s-a desfășurat pe altarul propășirii sfintei limbi românești, pe care" unii o plâng iar alții o cântă".

8 februarie 2007

Cristea SANDU-TIMOC

TABLA DE MATERII

Cuvânt înainte.....	7
Nota editorului.....	9
Poezia populară a românilor din Valea Timocului.....	11
Introducere.....	21
BALADE	
Iana Sânziana.....	26
Iovan Iorgovan.....	38
Pătru dila Izvor.....	48
Marcu Viteazu.....	53
Gruicea.....	58
Gruia lui Novac.....	67
Novac.....	73
Ioviță a lui Novac.....	83
Doiecin.....	90
Vântu Crivetu.....	103
Manolia.....	108
Giță Cătănuță.....	124
Badiu.....	131
Moștean Batrân.....	139
Mizâlcuță Mizâl Craiu.....	146
Ilincuța Șandrului.....	156
Chera Cheralină.....	163
Jianu.....	167
Guda și Costea (variantă).....	171
Argheu Crăișoru.....	175
Broasca Roasca.....	189
Dinu și Voichița.....	197
Raiul.....	205
Tunsu.....	211
Din Măla.....	212
Stoian Bulibașa.....	220
Negru Vodă.....	231
Legere Carol I și Osman Pașa.....	242
Craliu Alexandru.....	254
Cântec de răzbel (1913).....	263
ORAȚII DE NUNTĂ	
Pruorociala.....	268
FRÂNTURELE ȘI STRIGĂTURI	
Postfață la poezia populară.....	305

Ce reprezintă baladele populare și cântecele lirice culese de domnul Cristea Sandu-Timoc în satele din Timoc nord-estul Serbiei și nord-vestul Bulgariei cu șapte decenii în urmă?

Mai întâi, ele sunt un certificat de autenticitate pentru limba curat românească vorbită de frații lui din dreapta Dunării. Poezia cântată de ei la nunți și petreceri ne apare înveșmântată în unul dintre frumoasele graiuri ale limbii române, pusă însă sub interdicție la el acasă, în școală și în biserică, de către autoritățile sârbe, iar vorbitorilor graiului nu li se îngăduie să se numească români. Mai apoi, cartea evidențiază miezul comun de simțire și cultură populară de pe cele două maluri ale Dunării.

Eroi cântecelor bătrânești de pe Timoc apar și în baladele românești de dincoace de Dunăre, după cum eroi ai poeziei populare din Oltenia și Banat sunt prezenți și în cântecele românilor de pe celălalt mal al fluviului. În sfârșit, cartea subliniază rolul românilor timoceni de punte de legătură între cultura românească și sud-slavă, sârbă și bulgară. Împrumuturi de motive și eroi din literatura populară de pe cele două maluri ale Dunării au fost mijlocite de comunitatea românilor de pe Timoc, așa cum au semnalat la vremea lor Nicolae Iorga, Lazăr Șeineanu, Ioan Bianu ori Nicolae Cartoian.

Prof. dr. Stelian Brezeanu

ISBN 973-7961-42-0